ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΒΒΑ ΔΩΡΟΘΕΟΥ

ΟΙ

ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ.

Ἔκδοσις τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἄθῳ σεβασμίας Μονῆς τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Παντελεήμονος, τοῦ Ῥωσσικοῦ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. Χ. ΒΟΓΙΑΔΖΙΑΝ.
(Γαλατᾶ, Δζαμὶ-Καπουσού, 6).

1871.

ΛΟΓΟΣ Α΄.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΔΕΛΦΟΝ

Ὁποῦ ἀπέστειλε, νὰ τοῦ πέμψουν τοὺς εὑρεθέντας λόγους τοῦ Ἀϐϐᾶ Δωροθέου, μὲ τὸν βίον αὐτοῦ ἐν συντομίᾳ· καὶ Διήγησις περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἀϐϐᾶ Δοσιθέου.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ἐπαινῶ σου τὴν προαίρεσιν, μακαρίζω τὴν εὐλογημένην σου, ὡς ἀληθῶς, καὶ φιλόκαλον ψυχήν, περὶ τῆς σπουδῆς τοῦ ἀγαθοῦ, ὦ ποθεινότατε Ἀδελφέ. Διότι, τὸ νὰ ἀγαπᾷ νὰ ἐρευνᾷ κανεὶς ἔτζη γνησίως καὶ προθύμως, καὶ νὰ ἐπαινᾷ τὰ συγγράμματα καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ κατὰ ἀλήθειαν μακαρίου καὶ ἀξιοθέου Πατρὸς ἡμῶν Δωροθέου, λογίζεται ὡσὰν νὰ ἐπαινᾷ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν Θεόν, καὶ πῶς ἀγαπᾷ νὰ μεριμνᾷ περὶ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς· διότι ὁ ἔπαινος, κατὰ τὸν μέγαν Γρηγόριον, εἶναι πρόξενος ζήλου, ὁ δὲ ζῆλος προξενεῖ τὴν ἀρετήν, ἡ δὲ ἀρετὴ εἶναι πρόξενος τῆς μακαριότητος. Πρέπει λοιπὸν νὰ χαίρεται κάθ' ἕνας, καὶ νὰ συγχαίρεται εἰς ταύτην τὴν προκοπήν σου, διότι ἐκεῖνον φαίνεται καὶ ἀκολουθᾷς καὶ σύ, ἀποῦ ἦτον μιμητὴς τοῦ πράου καὶ ταπεινοῦ τὴν καρδίαν· ὁ ὁποῖος ἔστωντας νὰ ἰδῇ τὴν νοητὴν ὑποταγὴν τοῦ Πέτρου καὶ τῶν λοιπῶν Μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ἔτζη καὶ αὐτὸς ἐξεγύμνωσε τοῦ λόγου του ἀπὸ τὴν ἀγάπην πάντων τῶν φαινομένων πραγμάτων, καὶ ἔτζη λοιπὸν ἐπαράδωκε τοῦ λόγου του εἰς τοὺς πνευματικοὺς Πατέρας αὐτοῦ κατὰ Θεόν. Εἰς τόσον ὅτι ἠξεύρω καλά, ὅτι ἠμπορεῖ καὶ αὐτὸς νὰ λέγῃ μετὰ παῤῥησίας πρὸς τὸν Χριστόν, ὅτι ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ σὲ ἀκολουθήσαμεν, διὰ τοῦτο καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν ἐτελειώθη σὺν Χριστῷ καὶ ἐπλήρωσε χρόνους

μακρούς, ὄχι ὅτι νὰ ἀσκήτοσεν εἰς αἰθηταῖς ἐρημίαις, οὐδὲ ὅτι πῶς νὰ ἐξουσίαζεν ἄγρια θηρία εἰς τὰ βουνὰ καὶ εἰς τὰ ὄρη, τὸ εἶχε διὰ μέγα καὶ πολὺ, αλλὰ διὰ νὰ ἀγαπᾷ τὴν ἐρημίαν τῆς ψυχῆς, Καὶ νὰ ἐπιθυμᾷ νὰ σιμώνῃ εἰς τὰ ὄρη τὰ αἰώνια, τὰ ὁποῖα ἔχουν συνήθειαν νὰ φωτίζουν θαυμαστῶς, καὶ νὰ πατοῦν τὰς κεφαλὰς τῶν νοητῶν σκορπίων ὁποῦ θανατώνουν τὰς ψυχὰς, ἤγουν τῶν δαιμόνων· τῶν ὁποίων αἰωνίων ὀρέων καὶ ἠξιώθη νὰ ἐπιτύχῃ τὸ γληγορώτερον μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς ἀθλητικῆς ἀποκοπῆς τοῦ θελήματος αὐτοῦ. Ἡ ἀποκοπὴ τοῦ θελήματος τοῦ ἐπροξένησε τὴν ἀπλανῆ στράταν τῶν Πατέρων, ἡ ὁποία καὶ τὸ μαμακάριον φορτίον αὐτοῦ τοῦ τὸ ἀπέδειξεν ἐλαφρὸν, καὶ τὸν σωτήριον καὶ καλὸν ζυγὸν τοῦ τὸν ἐφανέρωσε κατὰ τὴν ἀλήθειαν καλόν· ἀπὸ τῆς ὁποίας ἔμαθεν ἐξ ὕψους τὴν ἀρίστην καὶ θαυμαστὴν στράταν τὴν ταπείνωσιν· καὶ τὸ ἐλεήμων καὶ πρᾷος γενοῦ, τὸ ἐπλήρωσε μὲ τὸ ἔργον, ἔστωντας νὰ τὸ ἐπαράλαβεν ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐστολίθη μὲ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς. Διὰ τοῦτο καὶ πάντοτε ὁ μακάριος εἶχεν εἰς τὸ στόμα του ἐκεῖνον τὸν λόγον τῶν ἁγίων Γερόντων, ὁποῦ λέγει, ἐκεῖνος ὁποῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ νὰ κόπτῃ τὸ θέλημά του, ἔφθασεν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀναπαύσεως. Διότι, ἐπειδὴ ηὗρε, καθὼς καὶ ἐζήτησε, τὴν φιλαυτίαν, ἤγουν τὸ νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ κορμίου του, πῶς εἶναι ῥίζα πάντων τῶν κακῶν (αὕτη δὲ γίνεται μὲ τὸ γλυκὺ καὶ πικρὸν θέλημα ἡμῶν)· ἔστωντας νὰ λάβῃ τὸ ἐνεργητικὸν τοῦτο βότανον, ἐμάρανε μαζὶ μὲ τὴν ῥίζαν καὶ τὰ πονηρὰ βλαστήματα, καὶ ἔγινεν ἀληθινὸς γεωργὸς καρπῶν ἀθανάτων. καὶ ἐκαρποφόρησε τὴν ἀληθινὴν ζωήν· καὶ ἔστωντας νὰ ζητήσῃ καλῶς τὸν κεκρυμμένον θησαυρὸν, τὸν ηὗρε καὶ τὸν ἐπῆρε, καὶ ἐπλούτησε κατὰ ἀλήθειαν τὸν πλοῦτον ἐκεῖνον, ὁποῦ δὲν ὀλιγοστεύει ποτέ. Ἤθελα λοιπὸν καὶ ἀγάπουν νὰ ἤθελον ἤμουν δυνατὸς καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν, νὰ ἤθελα ἀξιωθῇ νὰ γράψω καὶ μέρος τι καὶ ἀπὸ τὸν ἅγιον βίον αὐτοῦ εἰς ὠφέλειαν τῶν πολλῶν, καὶ τύπον ἀρετῆς ἀκριβέστατον, τὸ πῶς ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἐπεριπάτησε τὴν στενὴν καὶ εὐρύχωρον στράταν καὶ παράδοξον. Τὸ

μὲν στενὸν, διὰ τὸ ἀπλανὲς καὶ ἀδιάχυτον, καὶ διὰ νὰ ἔχῃ κρημνοὺς καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τῆς παραβάσεως, καὶ νὰ φυλάγεται νὰ μὴν παραβῇ, διότι ἔτζη ἐξηγᾶ τὸ στενὸν τῆς τεθλιμμένης στράτας ὁ φίλος τοῦ Θεοῦ, ὁ μέγας Βασίλειος· τὸ δὲ εὐρύχωρον, διὰ τὴν ἀκτημοσύνην ἐκείνων, ὁποῦ περιπατοῦν εἰς αὐτὴν, κα. διὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν, καὶ μάλιστα διὰ τὸ ὑψηλὸν τῆς ταπεινώσεως, τὸ ὁποῖον, καθὼς εἶπεν ὁ μέγας Ἀντώνιος, νικᾷ πάσας τὰς παγίδας τοῦ Διαβόλου· διὰ τοῦτο καὶ εἰς αὐτὸν κατὰ ἀλήθειαν ἐπληροῦτο τὸ «Πλατεία ἡ ἐντολή σου σφόδρα.» Ἀλλὰ τοῦτο μὲν διὰ νὰ μὴν εἶναι τῆς δυνάμεώς μου, ἂς τὸ ἀφήσω, διότι ἠξεύρω καλὰ, ἀπάνω εἰς ὅλα τὰ ἄλλα κατορθώματα τοῦ μακαρίου τούτου, ὅτι καὶ ταῦτα τὰ τῶν ἔξω φιλοσόφων συγγράμματα ἀνθολόγει κατὰ τὴν σοφὴν μέλισσαν, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ εὕρισκε μερικά, τὰ ὁποῖα ἤφερναν κάποιαν ὠφέλειαν, καὶ χωρὶς καμίαν ὀκνηρίαν ἔδιδε τοῦ λόγου του εἰς διδασκαλίαν, ὅταν τὸ ἐκάλει ὁ καιρὸς, ἤγουν τὸ νὰ μὴν βιάζῃ κανεὶς τοῦ λόγου του περισσότερον τῆς δυνάμεώς του. Ταῦτα καὶ τὰ παρόμοια ἤφερνεν ὁ μακάριος εἰς ταῖς διδαχαῖς αὐτοῦ, πέρνωντας αὐτὰ ἀπὸ τοὺς ἔξω Σοφούς· πρὸς τὰ ὁποῖα, ἂν καλὰ καὶ νὰ μὴν φαίνεται ἡ καλὴ προαίρεσις τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὅμως τὸν ἀναγκάζει ἡ ἀνάγκη τῆς ἀδυναμίας του νὰ μὴν ἐπιχειρίζεται ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν εἶναι τῆς δυνάμεώς του, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο ὁποῦ μὲ ἐπρόσταξεν ἡ σπουδαΐα καὶ φιλόκαλος αὐτοῦ ψυχή. Τοῦτο λοιπὸν καὶ θαῤῥῶντας ἐποίησα, φοβούμενος τὸ βάρος τῆς παρακοῆς, καὶ τὸ ἐπιτίμιον τῆς ὀκνηρίας, καὶ λοιπον ἰδοὺ ὁποῦ βάλλω εἰς ἐσᾶς τοὺς τραπεζίτας, τουτέστι τοὺς πραγματευτάδες, τὸ εὑρισκόμενον εἰς τοῦ λόγου μου ἀργὸν τάλαντον, ἤγουν ἀργύριον, ταῖς Διδασκαλίαις λέγω τοῦ μακαρίου, τὰς ὁποῖας αὐτὸς ἠξιώθη νὰ ταὶς παραλάβῃ ἀπὸ τοὺς Πατέρας αὐτοῦ, καὶ ὅσαις αὐτὸς ἐπαρέδωκεν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καθὼς τὸ λέγει ὁ πρῶτος καὶ αληθινὸς Σωτὴρ ἡμῶν καὶ Διδάσκαλος, ὅτι νὰ ποιοῦμεν καὶ νὰ διδάσκωμεν· εἰ καὶ δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ εὑροῦμεν ὅλους τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἀλλὰ πολλὰ ὀλίγους, καὶ αὐτοὺς διασκορπισμένους, τοὺς ὁποίος ἐσύναξαν κάποιοι σπουδαῖοι, οἰκονομίᾳ Θεοῦ.

ἀλλὰ ἀρκετὸν θέλει εἶσται εἰς τὴν σὴν ὁσιότητα, κατὰ τὸν λέγοντα, «Δίδου σοφῷ ἀφορμήν, καὶ σοφώτερος ἔσται.» Ἐτζη καὶ τὸ παραμικρὸν τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ σοῦ ἀποδείξῃ, ποταπὸς ἦτον ὁ μακάριος Δωρόθεος, ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν μοναδικῶν κατὰ τὴν πρόθεσιν, καὶ ὑπὸ Θεοῦ τὸν βίον αὐτοῦ ὁδηγούμενος, καὶ τί λογῆς ἁρμόδιον κατὰ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ καὶ τὴν πολιτείαν ἐπιχειρίσθη. Πρὸς μὲν τοὺς πνευματικοὺς Πατέρας αὐτοῦ τὴν ἄκραν ὑποταγὴν τῆς ὕλης, ἤγουν τὴν ἄρνησιν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, τὴν καθαρὰν Ἐξομολόγησιν, τὸ αδιάκριτον καὶ ἀκριβὲς τῆς συνειδήσεως, καὶ μάλιστα τὴν καθαρὰν ὑπακοήν, βεβαιούμενος μὲ τὴν πίστιν, καὶ μὲ τὴν ἀγάπην τελειούμενος. Πρὸς δὲ τοὺς ἀδελφοὺς ὁποῦ ἀσκήτευαν μαζί του, τὸ αἰδέσιμον ὁμοῦ καὶ τὸ ταπεινὸν καὶ καταδεκτικόν, τὸ ἀκενόδοξον καὶ ἀπαῤῥησίαστον, καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ πάντα τὸ ἀπονήρευτον καὶ ἀπερίεργον καὶ τὸ ἀφιλόνεικον, τὰς ῥίζας τῆς εὐλαβοῦς ἀκατακρισίας, καὶ τῆς γλυκυτέρας τοῦ μέλιτος ὁμοφροσύνης, τῆς μητέρας τῶν ἀρετῶν. Καὶ περὶ μὲν τὰ ἔργα, τὸ σπουδαῖον καὶ γνωστικόν, τὸ πρᾶον καὶ ἀτάραχον, περὶ δὲ τὰς ὕλας, τὸ ἐπιμελὲς καὶ σεμνόν, τὸ φιλόκαλον ὁμοῦ καὶ ἀστόλιστον, εἰς ἀλλήλους συντρέχωντας μὲ τὴν θείαν διάκρισιν· πρὸ πάντων δὲ καὶ ἀπάνω εἰς ὅλα, τὸ ταπεινὸν καὶ περίχαρον, τὸ μακρόθυμον, τὸ προσεκτικὸν καὶ τὸ μελετικόν. Ἀλλὰ τί κάμνει χρεία νὰ ἐπιχειρίζωμαι νὰ λέγῳ τὰ πάντα, διότι θέλω παρομοιάσῃ, ὡσὰν ἐκεῖνον ὁποῦ θέλει νὰ μετρήσῃ ταῖς σταλαματίαις, ἢ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης; πρέπει δέ, καθὼς τὸ ἐπροεῖπα, νὰ μὴν ἀποτολμᾷ κανεὶς ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν δύνεται. Μάλιστα δὲ ταύτην τὴν γλυκυτάτην ἔρευναν ἄς τὴν ἀφήσω εἰς τοῦ λόγου σας, ὅσοι δηλονότι κατατρυφᾶτε τὰ τοιαῦτα, καὶ θέλετε καταλάβῃ ἀπὸ ποίαν διαγωγὴν καὶ μακαρίαν πολιτείαν ἐφέρθη εἰς τὴν θείαν διδασκαλίαν καὶ ἐπιμέλειαν τῶν ψυχῶν ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας, ὁποῦ οἰκονομεῖ τὰ πάντα καλῶς, ὁ συμπαθὴς ἐκεῖνος καὶ εὔσπλαγχνος Πατὴρ, ὁ κατὰ ἀλήθειαν ἄξιος τοῦ διδάσκειν καὶ φωτίζειν ψυχάς, ὁ πολὺς τὴν σύνεσιν, καὶ περισσότερος εἰς τὴν συγκατάβασιν, ὁ μέγας ἐν σοφίᾳ, καὶ μεγαλήτερος εἰς τὴν εὐλάβειαν, ὁ ὑψηλὸς εἰς τὴν θεω-

ρίαν, καὶ ὑψηλότερος εἰς τὴν ταπείνωσιν, ὁ πλούσιος εἰς Θεὸν, καὶ ταπεινὸς τῷ πνεύματι, ὁ γλυκὺς εἰς λόγους, καὶ γλυκύτερος εἰς συναπάντησιν, ὁ σοφώτατος ἰατρὸς εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν καὶ ἰατρείαν. Ἐκεῖνος ὁποῦ ἐζυγίασε καὶ ἐξίσασεν ἐκείνην τὴν ἁγίαν καὶ μυριόμορφον οἰκονομίαν ἐξίσου εἰς πάντας, εἰς πλουσίους καὶ πτωχοὺς, εἰς σοφοὺς καὶ ἀμαθεῖς, εἰς θλιβομένους καὶ χαιρομένους, εἰς ξένους καὶ ἐδικοὺς, εἰς κοσμικοὺς καὶ μοναχοὺς, εἰς ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, εἰς γυναῖκας καὶ εἰς ἄνδρας, εἰς γέρους καὶ νέους, εἰς δούλους καὶ ἐλευθέρους· ὁ ὁποῖος ἔγινεν εἰς πάντας ὁμοῦ τὰ πάντα, καὶ ἐκέρδεσε τοὺς περισσοτέρους. Ἀλλὰ καιρὸς εἶναι λοιπὸν, Ἀγαπητὲ, νὰ σοῦ βάλλω τὴν γλυκείαν τράπεζαν, τῆς ὁποίας οὐδὲ τὸ ἀκαλλώπιστον τῆς λέξεως εἶναι ὀλίγον εἰς ὠφέλειαν, διότι, ἔστωντας νὰ εἶναι τοιοῦτος ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος Πατὴρ, καὶ ὑψηλὸς κατὰ τὸν λόγον, ἐσυγκατέβαινε καὶ εἰς τοῦτο τοῖς ταπεινοῖς διὰ τὴν ἐντολὴν, ἔστωντας νὰ προτιμήσῃ πανταχοῦ τὸ ταπεινὸν τῆς λέξεως, καὶ τὸ ἀκαλλώπιστον τῆς φωνῆς. Σὺ δὲ, ἔστωντας νὰ εὕρῃς τὴν ἀξίαν ἀπόλαυσιν τῆς γνησίας καὶ μακαρίας σπουδῆς σου, χαῖρε καὶ εὐφραίνου, καὶ περιπάτει κατὰ τὴν πολιτείαν τοῦ καλῶς ποθουμένου σοι, εὔχου δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀναξιότητος. Πρότερον δὲ νὰ εἰπῶ, ἐν συντομίᾳ, τὰ κατὰ τὸν μακάριον Δοσίθεον, ὁ ὁποῖος ἐχρημάτισε πρῶτος μαθητὴς τοῦ μακαρίου Ἀββᾶ Δωροθέου.

Ἀκόμη ὁποῦ ἦτον ὁ μακάριος Δωρόθεος εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἀββᾶ Σερίδου, καὶ ἐσπούδαζε τὸν ἀγῶνα τῆς κατὰ Χριστὸν ὑποταγῆς, ἐφάνη τῶν ἁγίων Γερόντων καλὸν νὰ κάμουν ἐκεῖ νοσοκομεῖον, καὶ νὰ τὸν βάλλουν ἐκεῖ νὰ ἔχῃ τὴν φροντίδα του, διότι πολλὰ ἐκοπίαζαν οἱ Ἀδελφοὶ ὅταν ἀῤῥωστοῦσαν, ἔστοντας νὰ μὴν ἔχουν τινὰν ὁποῦ νὰ τοὺς ἐπιμελῆται. Καὶ λοιπὸν ἔκαμε τὸ νοσοκομεῖον, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἔστωντας νὰ δίδῃ τὰ ἔξοδα ὁ κατὰ σάρκα ἀδελφὸς αὐτοῦ, διότι ἦτον κατὰ πολλὰ ἐλεήμων, καὶ φιλομόναχος ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ἦτον αὐτὸς ὁ Ἀββᾶς Δωρόθεος, καθὼς εἶπον, μαζὶ μὲ ἄλλους τινὰς Ἀδελφοὺς εὐλαβεῖς, ὁποῦ ὑπηρετοῦσαν καὶ ἐπιμελοῦνταν τοὺς ἀῤῥώστους, ὡς προε-

στῶς τοῦ Νοσοκομείου, αὐτὸς δὲ εἶχε τὴν φροντίδα τῆς τοιαύτης διακονίας.

Ἐν μιᾷ λοιπὸν τῶν ἡμερῶν στέλνει ὁ Ἡγούμενος Ἀββᾶς Σερίδων, καὶ ἔκραξεν αὐτόν, καὶ ὡς ἦλθεν, εὑρίσκει εἰς αὐτὸν κάποιον νέον, ὁ ὁποῖος ἐφόρει στρατιωτικὰ φορέματα, καὶ ἦτον πολλὰ τρυφερὸς καὶ ὡραιότατος, ὁ ὁποῖος ἤθελεν ἔλθη τότε εἰς τὸ Μοναστήριον μὲ κάποιους φίλους τοῦ Ἀββᾶ, ἄνθρωποι τοῦ Δουκός. Καὶ ὡς ἦλθε λοιπὸν ὁ Ἀββᾶς Δωρόθεος, τὸν ἐπῆρεν ὁ Ἀββᾶς εἰς τόπον παράμερον, καὶ λέγει του. Ἐτοῦτοι οἱ ἄνθρωποι ἤφεραν τὸν νέον τοῦτον ἐδῶ, καὶ λέγουν πῶς θέλει να γένη Καλόγηρος, καὶ νὰ ἀπομείνη εἰς τὸ Μοναστήριον. Καὶ φοβοῦμαι μήπως καὶ εἶναι αὐτὸς τινὸς τῶν μεγάλων, καὶ ἢ ἔκλεψεν, ἢ ἄλλο τίποτες ἔκαμε, καὶ θέλει νὰ φύγη, καὶ θέλομεν εὑρεθῆ εἰς πειρασμόν, διότι οὔτε τὸ σχῆμα αὐτοῦ, οὔτε ἡ θεωρία του φαίνεται πῶς νὰ εἶναι ἀνθρώπου ὁποῦ θέλει νὰ γένη Καλόγηρος. Οὗτος δὲ ἦτον κοπέλι τινὸς Στρατηλάτου, καὶ ἐπέρνα μὲ μεγάλαις ἀνάπαυσες καὶ φαγοπότια, διότι πάντοτε εἰς μεγάλαις ἀνάπαυσες εὑρισκουνται τὰ κοπέλια τῶν τοιούτον Ἀρχόντων· ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἀκούσει ποτέ του λόγον Θεοῦ. Τινὲς δὲ ἄνθρωποι τοῦ Στρατηλάτου τοῦ ἐδιηγήθηκαν τὰ περὶ τῆς Ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ, καὶ ὡς ἤκουσεν, ἐπεθύμησε νὰ ἰδῆ τοῦς Ἁγίους τόπους. Ἔτζη λοιπὸν ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Στρατηλάτην, καὶ τὸν ἔστειλε νὰ ἰδῆ τοὺς Ἁγίους τόπους, διότι θέλωντας νὰ μὴν τὸν λυπήση, ηὗρε κάποιον φίλον του γνήσιον, ὁποῦ ἐπήγενεν ἐκεῖ, καὶ λέγει του κάμε μου τὴν χάριν τούτην, καὶ λάβε τὸν νέον τοῦτον μαζί σου, διὰ νὰ ἰδῆ τοὺς Ἁγίους τόπους· καὶ ἔστωντας νὰ δεχθῆ ἐκεῖνος τὸν νέον ἀπὸ τὸν Στρατηλάτην, τὸν εἶχεν εἰς πολλὴν τιμὴν καὶ ανάπαυσιν, καὶ ἔτρωγε μαζὺ μετ' αὐτὸν καὶ μὲ τὴν γυναῖκά του.

Ὡς ἤλθον λοιπὸν εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν, καὶ ἐπροσκυνοῦσαν τοὺς Ἁγίους τόπους, ἦλθον καὶ εἰς τὴν Γεθσημανῆ, καὶ ἐκεῖ ἦτον ζωγραφισμένη ἱστορία τῆς κολάσεως, καὶ ὡς ἔστεκε λοιπὸν ὁ νέος καὶ ἐθαύμαζε, βλέπει γυναῖκα σεμνὴν, ὁποῦ ἐφόρει βασιλικὰ φορέματα, καὶ ἔστεκε σιμά του, καὶ τοῦ ἔδειχνε κάθ' ἕναν ἀπ' ἐκείνους

ὁποῦ ἐκρίνονταν, καὶ τὸν ἐνουθέτει, καὶ ἄλλα τινὰ ἀπὸ λόγου της. Ὁ δὲ νέος, ἀκούων παρ' αὐτῆς, εὔγενεν ἀπὸ τὸν νοῦν του καὶ ἐθαυμάζετο, διότι, καθὼς εἶπον, δὲν ἤθελεν ἀκούσει ποτὲ λόγον Θεοῦ, ἢ πῶς εἶναι Κρίσις. Λέγει της λοιπόν· Κυρία, τί νὰ κάμῃ κανεὶς διὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τούταις ταῖς κόλασες; Καὶ ἐκείνη ἀπεκρίθη καὶ εἶπέ του «νήστευε καὶ μὴν τρώγῃς κρέας, καὶ προσεύχου συχνά, καὶ θέλεις γλυτώσει ἀπὸ ταῖς κόλασες»· καὶ ὡσὰν τοῦ ἔδωκε ταύτας τὰς τρεῖς ἐντολάς, πλέον δὲν ἐφάνη, ἀμὴ ἐγένετο ἀφανής. Καὶ ἐκεῖνος πολλὰ ψηλαφήσας δὲν τὴν ηὗρε πλέον· διότι ἐθάῤῥει πῶς ἦτον γυναῖκα, αὐτὴ δὲ ἦτον ἡ Ἁγία Θεοθόκος· ἀπὸ τότε λοιπὸν ἐκατανύχθη τὸ παιδίον, καὶ ἐφύλασσε τὰς τρεῖς ἐντολὰς ὁποῦ τοῦ ἔδωκεν. Ὁ δὲ φίλος τοῦ Στρατηλάτου, βλέποντάς τον πῶς ἐνήστευε καὶ δὲν ἔτρωγε κρέας, ἐπικραίνετο διὰ τὸν Στρατηλάτην· διότι ἤξευρε πῶς τὸν εἶχεν ὡς μέγα τίποτες. Οἱ δὲ στρατιῶται, ὁποῦ ἦσαν μαζί του, βλέποντες αὐτὸν εἰς τοιαύτην διαγωγήν, λέγουσί του· τέκνον, αὐτὰ ὁποῦ κάμνεις ἐσύ, δὲν εἶναι βολετὸν νὰ τὰ κάμνῃ κανείς, ὁποῦ θέλει νὰ εἶναι εἰς τὸν κόσμον· εἰδὲ θέλεις ἔτζη, πήγενε εἰς τὸ μοναστήριον καὶ σώζεις τὴν ψυχήν σου. Ἐκεῖνος δὲ δὲν ἠξεύρωντας τίποτες θεϊκόν, οὔτε τί εἶναι μοναστήριον, ἀμὴ μόνον φυλάσσωντας ἐκεῖνα ὁποῦ ἤκουσεν ἀπ' ἐκεῖνην, λέγει πρὸς αὐτούς. Ὅπου ἠξεύρετε, πηγένετέ με, διότι ἐγὼ δὲν ἠξεύρω νὰ πηγένω πουθενά. Τινὲς δέ, ὡς εἶπον, ἦσαν φίλοι τοῦ Ἀββᾶ Σερίδου, καὶ πέρνωντας τὸ παιδίον, τὸ ἤφεραν εἰς τὸ Μοναστήριον. Καὶ ὡς ἔκραξε λοιπὸν ὁ Ἀββᾶς τὸν μακάριον Δωρόθεον, νὰ τὸν ἐξετάξῃ, ἄλλο τίποτες δὲν ἤξευρε νὰ τοῦ εἰπῆ, μόνον, νὰ σωθῶ θέλω. Ἔρχεται λοιπὸν καὶ λέγει τοῦ Ἡγουμένου, ἐὰν θέλεις νὰ τὸν δεχθῇς, μὴ φοβᾶσαι, διότι δὲν ἔχει τίποτε κακόν. Λέγει του ὁ Ἡγούμενος· κάμε λοιπὸν ἀγάπην, καὶ ἔπαρέ τον σιμά σου διὰ νὰ σωθῇ, διότι δὲν τὸν θέλω νὰ εἶναι ἀνάμεσα εἰς τοὺς Ἀδελφούς. Αὐτὸς δὲ ἀπὸ εὐλαβείας δὲν ἤθελεν, ἀμὴ ἔλεγε, δὲν εἶναι τῆς δυνάμεώς μου νὰ δεχθῶ τοιοῦτον βάρος, διότι δὲν ἦλθα εἰς τοιαῦτα μέτρα. Λέγει του ὁ Ἡγούμενος, ἐγὼ βαστάζω τὸ βάρος σου, καὶ τὸ ἐδικόν του, τί πικραίνεσαι ἐσύ; Καὶ

λέγει του· ἐπειδὴ ἔτζη τὸ ἔκρινες, εἰπέτο τοῦ Γέροντος. Καὶ λέγει του, καλῶς, ἐγὼ τὸ λέγω τοῦ Γέροντος· καὶ τοῦ ἐπαρήγγειλον ὁ Γέρων ἔτζη· «δέξουτον, ὅτι διὰ λόγου σου μέλει να σωθῇ». Τότε τὸν ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς, καὶ τὸν εἶχε μαζίτου εἰς τὸ Νοσοκομεῖον· ὠνομάζετο δὲ Δοσίθεος. Καὶ ὅταν οὖν ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ φάγουν, λέγει του· φάγε νὰ χορτάσῃς, μόνον νὰ μοῦ εἰπῇς πόσον ἔφαγες. Καὶ ἦλθε καὶ τοῦ εἶπεν, ἕνα ἥμισυ ψωμίον ἔφαγα, τὸ δὲ ψωμίον εἶχεν ἀπὸ τέσσαρας λίτρας. Καὶ λέγει του· καλὰ εἶσαι, ἢ πεινᾷς; Ἀποκρίνεται· δὲν πεινῶ δέσποτα. Τότε τοῦ λέγει· τρῶγε τὸν ἕνα ἄρτον, καὶ τὸν ἄλλον ἄρτον κάμε τέσσαρα καὶ φάγε τὸ τέταρτον, καὶ κάμε τὸ ἄλλο τέταρτον εἰς δύο, καὶ φάγε τὸ ἥμισυ· καὶ ἐποίησεν οὕτως. Καὶ λέγει του· πεινᾶς Δοσίθεε;—Καὶ ἀποκρίνεται,—ναὶ κύριε, πεινῶ καμπόσον. Καὶ εἰς ὀλίγας ἡμέρας λέγει του πάλιν· πῶς ἔχεις, Δοσίθεε; πεινᾷς ἀκόμι; Λέγει του· οὐχί, κύριε, μὲ τὴν εὐχήν σου καλὰ εἶμαι. Λέγει του· τὸ λοιπὸν ἄφησε τὸ ἄλλο ἥμισυ τοῦ τετάρτου· καὶ ἔτζη τὸ ἔκαμε. Καὶ πάλιν εἰς ὀλίγας ἡμέρας λέγει· πῶς εἶσαι τῶρα; μὴ νὰ πεινᾷς; Ἀπεκρίθη· καλὰ εἶμε, κύριε. Λέγει του· κάμε τὸ ἄλλο τέταρτον εἰς δύο, καὶ φάγε τὸ ἥμισυ· καὶ ὁμοίως τὸ ἔκαμε. Καὶ ἔτζη μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, ἀπὸ τὰς ἕξη λίτρας, κατέστη εἰς ἕξη οὐγγίας, ἤγουν εἰς νδ′ δράμια, διότι καὶ τὸ φαγὶ συνήθεια εἶναι.

Αὐτὸς δὲ ὁ νέος ἦτον πρᾳότατος, καὶ ἐπιτήδειος εἰς πᾶσαν ὑπηρεσίαν ὁποῦ ἔκαμνε, καὶ ὑπηρέτα τοὺς ἀῤῥώστους εἰς τὸ Νοσοκομεῖον· καὶ κάθ' ἕνας ἀναπαύετον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, διότι ἔκαμνε τὰ πάντα ἐπιτήδεια. Ἐὰν δὲ ἤθελε συνέβη να βαρεθῇ εἰς κανένα ἄῤῥωστον, νὰ εἰπῇ λόγον μὲ θυμὸν, ἄφηνε πάντα, καὶ ἐσέβαινεν εἰς τὸ κελλαρίκι κλαίωντας. Καὶ ὡς ἐπήγεναν οἱ ἄλλοι ὑπηρέται τοὺ Νοσοκομείου νὰ τὸν παρηγορήσουν, καὶ δὲν ἐπαρηγορεῖτον, ἐπήγεναν καὶ ἤλεγαν τοῦ Ἀββα Δωροθέου· κάμε τὸν κόπον, κύριε, καὶ ἔλα ἰδὲς τί ἔχει ἐτοῦτος ὁ ἀδελφὸς καὶ κλαίει, διότι δὲν ἠξεύρομεν τί ἔχει. Καὶ ὡς ἐπήγενεν, εὕρισκεν αὐτὸν καθήμενον κατὰ γῆς καὶ ἔκλαιε, καὶ τοῦ ἤλεγε· τί ἔχεις, Δοσίθεε; διατὶ κλαίεις; Καὶ ἐκεῖνος ἔλεγε· συγχώρησόν μοι, κύριε, ὅτι ὠρ-

γίθηκα καὶ ἐλάλησα κακῶς τῷ ἀδελφῷ μου. Καὶ ἤλεγέ του· ἔτζη, Δοσίθεε, ἔτζη ὀργίζεσαι καὶ δὲν ἐντρέπεσαι, ὀργιζόμενος, καὶ λαλῶν κακῶς τῷ ἀδελφῷ σου; δὲν ἠξεύρεις, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς, καὶ πικραίνεις τὸν Χριστόν; Καὶ ἔσκυπτε κάτω κλαίωντας, καὶ δὲν ἐλάλει ποσῶς. Καὶ ὡς ἔβλεπεν ὅτι ἔκλαυσε μερικῶς, τοῦ ἔλεγεν· ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι, ἀνάστα, καὶ ἀπὸ τώρα ἂς βάλλωμεν ἀρχήν, ἂς σπουδάσωμεν ἀπεδῶ καὶ ὀμπρῶς, καὶ ὁ Θεὸς βοηθεῖ. Καὶ ὡς ἤκουεν, ἐσηκώνετο παρευθὺς καὶ ἔτρεχεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μετὰ χαρᾶς, ὡσὰν νὰ ἐδέχθη ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν συγχώρησιν.

Ἔμαθαν λοιπὸν οἱ ὑπηρέται τοῦ Νοσοκομείου τὴν συνήθειαν αὐτοῦ, καὶ ὅταν τὸν ἔβλεπαν ὅτι κλαίει, ἔλεγαν, ὅτι κάτι ἔχει ὁ Δοσίθεος, πάλιν τίποτες ἔσφαλε, καὶ ἤλεγαν τοῦ μακαρίου Δωροθέου, κύριε, κοπίασε εἰς τὸ κελλάριον, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ δουλείαν. Καὶ ὡς ἐπήγενε λοιπὸν καὶ τὸν εὕρισκε, ὁποῦ ἐκάθετο κατὰ γῆς καὶ ἔκλαιεν, ἐκαταλάμβανεν, ὅτι λόγον σκληρὸν ἐλάλησε, καὶ του ἤλεγε· τί εἶναι, Δοσίθεε; πάλιν τὸν Χριστὸν ἔθλιψες; πάλιν ὠργίσθης; δὲν ἐντρέπεσαι; δὲν διορθώνεσαι λοιπόν; Καὶ ἐκεῖνος μόνον ἔκλαιε. Καὶ πάλιν ὡς ἔβλεπεν, ὅτι ἐχόρτασε κλαίωντας, τοῦ ἔλεγε· ἐγείρου, ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι, πάλιν βάλλε ἀρχὴν, διορθώσου λοιπόν. Καὶ ἐκεῖνος παρευθὺς μετὰ πίστεως ἀπετίναζε τὴν λύπην ἐκείνην, καὶ ἐπήγενεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του· ἔστρωνε δὲ τοὺς ἀῤῥώστους πολλὰ καλά, ὅμως τοιοῦτος ἦτον εἰς τοὺς λογισμοὺς ἐλεύθερος καὶ ἐξομολογητικὸς, ὅτι κάποτες ἐκεῖ ὁποῦ ἔστρωνεν, εἶδε τὸν μακάριον (Δωρόθεον) ὁποῦ ἐδιάβαινε, καὶ λέγει του. Κύριε, λέγει μοι ὁ λογισμὸς, ὅτι καλὰ στρώνεις. Καὶ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· ἀλήμονον, ἀδελφὲ, ὅτι ἰδοὺ ὁποῦ ἔγινες καλὸς δοῦλος καὶ ὑπηρέτης, οὐχὶ δὲ καλὸς Μοναχός. Δὲν τὸν ἄφησε ποτὲ νὰ ἐπιθυμήσῃ κανένα πρᾶγμα, οὔτε καμίαν ὕλην, διότι εἴτι τοῦ ἔλεγε, τὸ ἐδέχετο μετὰ χαρᾶς καὶ πίστεως. Ὅταν δὲ ἐχρειάζετο φόρεμα, τοῦ ἔδιδε, καὶ ἐπήγενε καὶ τὸ ἔῤῥαπτε μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν. Καὶ ὅταν τὸ ἐτελείωνε, τὸν ἔκραζε καὶ τοῦ ἤλεγε· Δοσίθεε, ἔῤῥαψες ἐκεῖνο τὸ φόρεμα; Καὶ ἔλεγε· ναί. Τότε τοῦ ἤλεγεν· ὕπαγε δός το τοῦ ὁδεῖνος -

ἀδελφοῦ, ἢ τοῦ ὁδεῖνος ἀῤῥώστου· καὶ ἐπήγενε καὶ τὸ ἔδιδε μετὰ προθυμίας· καὶ πάλιν τοῦ ἔδιδεν ἄλλο, καὶ πάλιν ὁμοίως, ὅταν τὸ ἔῤῥαπτε καὶ τό ἐτελείωνε, τοῦ ἤλεγε, δός το τοῦ ὁδεῖνος ἀδελφοῦ, καὶ παρευθὺς τὸ ἔδιδε. Καὶ δὲν ἐλυπήθη ποτὲ, οὐδὲ ἐγόγγυσε νὰ εἰπῇ, ὅτι ἀφότις τὸ ῥάπτω καὶ τὸ ἐπιμελοῦμαι καλὰ, τότε τὸ πέρνει ἀπ' ἐμένα, καὶ τὸ δίδει ἀλλονοῦ, ἀλλὰ εἴτι ἀγαθὸν ἤκουε, τὸ ἔκαμνε παρευθύς.

Ἄλλην φορὰν ἤφερε κάποιος ἀποκρισάριος ἕνα μαχαίριον καλὸν καὶ πολλὰ εὔμορφον, καὶ ἐκεῖνος τὸ ἐπῆρε καὶ τὸ ἤφερεν εἰς τὸν Ἀββᾶ Δωρόθεον, καὶ λέγει του· ὁ δεῖνας ὁ ἀδελφὸς ἤφερε τὸ μαχαίριον τοῦτο, καὶ τὸ ἐπῆρα διὰ νὰ τὸ ἔχωμεν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον ἐὰν ὁρίζῃς, ὅτι καλῶς κόπτει τὰς πληγάς. Ὁ δὲ μακάριος Δωρόθεος δὲν ἐφρόντισε ποτὲ εὔμορφον πρᾶγμα εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἀλλὰ μόνον ὅσον νὰ εἶναι καλὸν διὰ τὴν ὑπηρησίαν του· καὶ λέγει του, φέρετο νὰ τὸ ἰδῶ, ἂν εἶναι καλόν; Καὶ ἐκεῖνος τοῦ τὸ ἔδωκε, λέγωντας, ναὶ κύριε, καλὸν εἶναι διὰ τὰς πληγάς. Τὸ ἔβλεπε δὲ καὶ αὐτὸς, ὅτι κατὰ ἀλήθειαν καλὸν ἦτον διὰ τοιαύτην ὑπηρεσίαν, ὅμως ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀφίσῃ νὰ ἔχῃ ἐπιθυμίαν εἰς κανένα πρᾶγμα, δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ κρατήσῃ. Λέγει του λοιπὸν, Δοσίθεε, τοῦ μαχαιρίου τούτο θέλεις νὰ εἶσαι δοῦλος, καὶ οὐχὶ τοῦ Χριστοῦ; ναί, Δοσίθεε, ἀρέσει σου νὰ εἶσαι δεμένος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἀγάπην τοῦ μαχαιρίου τούτου, καὶ δὲν ἐντρέπεσαι νὰ σὲ κυριεύσῃ τὸ μαχαίριον τοῦτο, καὶ οὐχί ὁ Θεός; Καὶ ἐκεῖνος δὲν ὡμίλει ποσῶς, ἀλλ' ἔσκυψε τὸ πρόσωπον κάτω καὶ ἐσιώπα. Καὶ ὡσὰν τὸν ἔλεγξε καλὰ, λέγει του· σύρε βάλλε το εἰς Νοσοκομεῖον, καὶ ποτὲ νὰ μὴν τὸ πιάσῃς· καὶ τοσοῦτον ἐφυλάχθη νὰ μὴν τὸ πιάσῃ, ὅτι οὔτε ἄλλου τινὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ πιάσῃ νὰ τὸ δώσῃ. Ἀλλὰ οἱ ἄλλοι ὑπηρέται ὑπηρετοῦνταν μετ' ἐκεῖνο, καὶ μόνος ἐκεῖνος δὲν τὸ ἐπίανε, καὶ δὲν εἶπε ποτὲ, ὅτι διατί νὰ εἶμαι ἐγὼ ἀπλώτερος ἀπὸ ὅλους; ἀλλὰ πάντα ὅσα ἤκουε, τὰ ἔκαμνε μετὰ χαρᾶς. Ἔτζη λοιπὸν ἐπέρασε τὸν ὀλίγον καιρὸν ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὸ Μοναστήριον, διότι ἔκαμεν ἕως πέντε χρόνους, καὶ ἔτζη ἐκοιμήθη μὲν εἰς τὴν ὑπακοὴν, καὶ δὲν ἔκαμε-

κανένα του θέλημα εἰς κανένα πρᾶγμα, καὶ ὕστερον ἠσθένησε καὶ ἔπτυεν αἷμα, καὶ ἔτζη ἀπέθανεν.

Ἤκουσε δὲ ἀπὸ κάποιον, ὅτι τὰ αὐγὰ τὰ ψητὰ τὰ ῥουφητὰ ὠφελοῦν ἐκείνους ὁποῦ πτύουν αἷμα, ἐτοῦτο δὲ τὸ ἤξευρε καὶ ὁ μακάριος Δωρόθεος, καὶ ἠγάπα καὶ τὴν ἰατρείαν του, ἀλλὰ ἀπὸ ταῖς φροντίδες δὲν τὸ ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν του. Λέγει του λοιπὸν ἐκεῖνος, κύριε, θέλω νὰ σοῦ εἰπῶ διὰ κάποιον πρᾶγμα ὁποῦ ἤκουσα ὅτι μὲ ὠφελᾷ, ἀμὴ δὲν θέλω νὰ μοῦ δώσῃς ἀπ' αὐτὸ, ὅτι δὲν εἰρηνεύει ὁ λογισμός μου. Καὶ λέγει του, εἰπέ μου τί εἶναι τὸ πρᾶγμα; Καὶ λέγει· δός μοι λόγον πῶς δὲν μοῦ δίδεις, ἐπειδὴ, καθὼς εἶπα, μὲ ἐνοχλεῖ ὁ λογισμός. Λέγει του, καλῶς, καθὼς θέλεις κάμνω. Τότε λέγει, κάποιος μοῦ εἶπεν, ὅτι τὰ αὐγὰ τὰ ψητὰ τὰ ῥουφητὰ ὠφελοῦν εἰς ἐκείνους ὁποῦ πτύουν αἷμα· ἀμὴ ἐπειδὴ δὲν τὸ ἐλογίασες ἀπατός σου νὰ μοῦ δώσῃς, μὴ μοῦ δώσῃς διὰ τὸν λογισμόν μου. Λέγει του, καλῶς, ἐπειδὴ δὲν θέλεις ἐσὺ, δὲν σοῦ δίδω, μόνον μὴν λυπᾶσαι. Ἐσπούδαζε δὲ νὰ τοῦ δώσῃ ἄλλα πράγματα ὁποῦ τὸν ὠφελοῦσαν ἀντὶς διὰ τὰ αὐγὰ, ἐπειδὴ εἶχεν εἰπῆ, ὅτι τὸν ἐνοχλεῖ ὁ λογισμὸς διὰ τὰ αὐγά. Ἰδοὺ καὶ εἰς τοιαύτην ἀῤῥωστίαν ἐσπούδαζε νὰ μὴν γένῃ τὸ θέλημά του.

Εἶχε δὲ καὶ ἐνθύμησιν Θεοῦ, διότι εἶχε τοῦ παραδώσει νὰ λέγῃ πάντοτε τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ἐλέησον», καὶ ἀναμεταξὺ, «Υἱὲ τοῦ Θεοῦ βοήθησόν μοι»· εἶχε λοιπὸν τὴν εὐχὴν αὐτὴν πάντοτε. Ὅταν δὲ ἀσθένησε, λέγει του· Δοσίθεε, φύλαγε τὴν εὐχὴν, καὶ προσέχου νὰ μὴν τὴν χάσῃς. Καὶ αὐτὸς ἀπεκρίθη, καλῶς, Πάτερ, μόνον εὔχου ὑπὲρ ἐμοῦ. Καὶ πάλιν, ὡσὰν ἐβάρυνε μικρὸν, λέγει του· τί εἶναι, Δοσίθεε; πῶς, ἡ εὐχὴ στέκει ἀκόμι; Καὶ λέγει, ναὶ κύριε, μὲ τὴν εὐχήν σου. Καὶ πάλιν ὅταν ἐβάρυνε περισσότερον, διότι εἰς τοιαύτην ἀσθένειαν ἦλθεν, ὅτι εἰς τὸ σεντόνι τὸν ἐσύκωναν, λέγει του, πῶς ἡ εὐχὴ Δοσίθεε; τότε τοῦ εἶπε, δὲν δύνομαι πλεον νὰ τὴν κρατήσω. Λέγει του· τὸ λοιπὸν ἄφες τὴν εὐχὴν, μόνον ἐνθυμοῦ τὸν Θεὸν, καὶ λογίαζε αὐτὸν πῶς εἶναι πάντοτε ἐμπρός σου. Ἐκοπίαζε δὲ πολλὰ, καὶ ἐμήνυσε τοῦ μεγάλου Γέροντος, ἀπόλυσόν με, ὅτι πλέον δὲν δύνομαι. Καὶ ὁ

Γέρων τοῦ ἐμήνυσε, ὑπόμεινον τέκνον, ὅτι σιμὰ εἶναι τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ μακάριος Δωρόθεος ἔβλεπεν αὐτὸν πῶς ἐκινδύνευε, καὶ ἐφοβᾶτο μήπως βλαβῇ. Καὶ πάλιν εἰς ὀλίγας ἡμέρας τοῦ ἐμήνυσεν ὁ Γέρων, ὕπαγε τέκνον ἐν εἰρήνῃ, παραστέκου εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, καὶ πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν.

Καὶ ὡς ἤκουσαν οἱ ἀδελφοὶ τὴν εὐχὴν τοῦ Γέροντος, ἄρχησαν νὰ ἀγανακτοῦν καὶ νὰ λέγουν· τί ἀγαθὸν ἔκαμεν, ἢ τί ἔργα εἶχεν, ὅτι ταῦτα ἤκουσε; διότι κατὰ ἀλήθειαν δὲν τὸν ἔβλεπαν νὰ νηστεύῃ ἀπὸ δύο δύο ἡμέρας, καθὼς ἔκαμναν ἄλλοι τινὲς ὁποῦ ἦσαν ἐκεῖ, ἢ νὰ ἀγρυπνᾷ πρὶν τῆς ἀγρυπνίας, ἀλλ' οὐδὲ εἰς αὐτὴν τὴν ἀγρυπνίαν ἐσηκώνετον ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ μετὰ δύο εὐχάς· οὐδὲ καμίαν ἄσκησιν τὸν ἔβλεπαν νὰ κάμνῃ, ἀλλὰ τὸν ἔβλεπαν ὁποῦ ἔτρωγεν ἀπὸ εἴτι ἐπερίσσευε τῶν ἀῤῥώστων κἄντε ζουμὶ, ἢ καμίαν κεφαλὴν ψαρίου. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ τινὲς, καθὼς εἶπα, ὁποῦ ἐνήστευαν τόσους χρόνους ἀπὸ δύο δύο, καὶ ἔκαμναν διπλαῖς ἀγρυπνίαις καὶ ἄσκησες. Ὡς ἤκουσαν λοιπὸν τοιαύτην ἀπόφασιν πεμφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γέροντος, εἰς τοιοῦτον νεώτερον, ὁποῦ μόνον πέντε χρόνους εἶχεν εἰς τὸ Μοναστήριον, ἐσυγχύζονταν, μὴ ἠξεύροντες τὴν ἐργασίαν του, καὶ τὴν ἀδιάκριτον αὐτοῦ ὑπακοὴν πρὸς πάντας, ὅτι ποτέ του δὲν ἔκαμε κανένα του θέλημα, ἀλλὰ ἂν ἤθελε τύχῃ ποτὲ νὰ τοῦ εἰπῇ ὁ μακάριος Δωρόθεος κανένα λόγον περιγελαστικῶς, ἐπήγενε τρέχωντας καὶ τὸν ἔκαμνε χωρὶς καμίαν διάκρισιν.

Ἔτζη ἀπὸ τὰς ἀρχὰς, ὡς ἀπὸ συνηθείας ἐλάλει ὀλίγον ὡσὰν σκληρότερα. Ὁ μακάριος Δωρόθεος λοιπὸν πειράζων αὐτὸν, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν λέγει του· βοὺχ ἄκρατον θέλεις Δοσίθεε, καὶ ὕπαγε ἔπαρον βοὺχ ἄκρατον. Καὶ ἐκεῖνος, ὡς ἤκουσεν, ἔδραμε καὶ ἤφερεν ἕνα ποτήριον γεμάτον κρασὶ καὶ ψωμίον, ὅτι αὐτὸ δηλεῖ τὸ, βοὺχ ἄκρατον, καὶ τοῦ ἐζήτα εὐλογίαν. Ὁ δὲ μακάριος ἐσφίωντας νὰ ἀλησμονήσῃ, ἔστεκε καὶ τὸν ἐκοίταζε καὶ ἐθαύμαζε, καὶ λέγει του· τί θέλεις; καὶ ἐκεῖνος ἀπεκρίθη καὶ λέγει, ἐπειδὴ μὲ ἐπρόσταξες νὰ πάρω βοὺχ ἄκρατον, εὐλόγησόν με. Τότε τοῦ εἶπεν· ἐπειδὴ φωνάζεις ὡσὰν Γότθος, διότι καὶ ἐκεῖνοι ὅταν θυμώνουνται,

ὠσὰν ἐσένα κράζουν, διὰ τοῦτο σοῦ εἶπα νὰ πάρῃς βοὺκ ἄκρατον, ἐπειδὴ καὶ ἐσὺ ὠσὰν Τάταρος λαλεῖς· καὶ ἐκεῖνος, ὡς ἤκουσεν, ἔβαλε μετάνοιαν, καὶ τὸ ἐπῆγεν ὀπίσω.

Ἄλλοτε δὲ πάλιν ἦλθε καὶ τὸν ἠρώτησε λόγον ἀπὸ τὴν θείαν Γραφὴν, διότι ἀπὸ τὴν καθαρότητα ἄρχησε νὰ καταλαμβάνῃ τινὰ ἀπὸ τὴν θείαν Γραφήν· ὁ δὲ μακάριος δὲν ἤθελεν ἀκόμι νὰ τὸν φέρῃ εἰς ταῦτα, ἀλλὰ κάλλιον νὰ φυλάσσεται μὲ τὴν ταπείνωσιν. Ὅταν λοιπὸν τὸν ἠρώτησε, λέγει του, δὲν ἠξεύρω· καὶ ἐκεῖνος, ἔστωντας νὰ μὴ γροικήσῃ, πάλιν ἔρχεται καὶ ἐρωτᾷ αὐτὸν ἄλλο κεφάλαιον. Τότε λέγει του, δὲν ἠξεύρω· μόνον σύρε νὰ ἐρωτήσῃς τὸν Ἡγούμενον· καὶ ἐκεῖνος μὴ βάνωντας εἰς τὸν νοῦν του τίποτες ἐπῆγεν. Ὁ δὲ Ἀββᾶς Δωρόθεος εἶχε τὸ εἰπῆ προτήτερα ξεχωριστὰ τοῦ Ἡγουμένου, ὅτι ἐὰν ἔλθῃ ὁ Δοσίθεος νὰ σὲ ἐρωτήσῃ κανένα λόγον ἀπὸ τὴν Γραφὴν, νὰ τὸν παραπάρῃς καμπόσον. Καὶ ὡς ἐπῆγε λοιπὸν καὶ τὸν ἠρώτησεν ἄρχησε νὰ τὸν ὑβρίζῃ καὶ νὰ τὸν μαλώνῃ, λέγωντας πρὸς αὐτόν· δὲν κάθεσαι νὰ ἡσυχάζῃς καὶ νὰ μουλώνῃς, ἐπειδὴ δὲν ἠξεύρεις τίποτες, ἀμὴ ἀπὸ τολμᾷς νὰ ἐρωτᾷς καὶ ἐσὺ τοιχῦτα; Αὐτὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἶπε πρὸς αὐτὸν, καὶ τοῦ ἔδωκε καὶ δύο μπάτζους, ἔπειτα τὸν ἄφησεν. Ἐκεῖνος δὲ ἐγύρισε καὶ ἦλθε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Δωρόθεον, καὶ τοῦ ἔδειχνε τὰ μάγουλά του κόκκινα ἀπὸ τοὺς μπάτζους. καὶ ἔλεγεν, ἰδοὺ ὁποῦ ἔλαβα ἐκεῖνο ὁποῦ ἐγύρευα. Καὶ δὲν τοῦ εἶπε, διατί δὲν μὲ ἐδιόρθωνες ἐσὺ, ἀμὴ μὲ ἔστειλες εἰς τὸν Ἡγούμενον; δὲν εἶπε τίποτες τοιοῦτον, ἀμὴ τὰ ἐδέχετον ὅλα ὅσα ἤθελε τοῦ εἰπῆ μετὰ πίστεως, καὶ τὰ ἔκαμνε χωρὶς διάκρισιν. Ὅταν δὲ τὸν ἠρώτα λογισμὸν, μὲ τόσην πληροφορίαν ἐδέχετο ἐκεῖνα ὁποῦ ἤθελε τοῦ εἰπῆ, καὶ τὰ ἔκαμνεν, ὅτι πλέον δὲν ἐδευτέρωνε νὰ ἐρωτήσῃ διὰ τὸν λογισμὸν αὐτόν.

Ταύτην λοιπὸν τὴν θαυμαστὴν ἐργασίαν αὐτοῦ μὴ ἠξεύροντες οἱ γέροντες, καθὼς εἶπον, ἐγόγγυζάν τινες. Ὅταν δὲ ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ φανερώσῃ τὴν δόξαν, ὁποῦ ἐτοιμάθη δι' αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἁγίαν ἐκείνην ὑπακοὴν, καὶ τὸ χάρισμα ὁποῦ εἶχεν ὁ Ἀββᾶς Δωρόθεος, ἂν καλᾶ καὶ ἀκόμι ὁποῦ ἦτον μαθητὴς, διὰ νὰ σώνῃ ψυχὰς,

έστωντας νὰ ἀξιωθῇ νὰ τὸν ὁδηγήσῃ ἔτζη γλήγορα καὶ χωρὶς καμίαν πλάνην πρὸς τὸν Θεόν, τότε μετὰ ὀλίγους χρόνους, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἁγίαν κοίμησιν αὐτοῦ, ἔστωντας νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ κάποιος μέγας Γέρων ξένος ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας, ἐπεθύμησε νὰ ἰδῇ τοὺς Ἁγίους ὁποῦ ἐκοιμήθηκαν προτήτερα εἰς τὸ Κοινόβιον, καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ. Καὶ ἔτζη τοὺς εἶδεν ὅλους ὁποῦ ἔστεκαν ὡσὰν χορός, καὶ ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς κάποιον νεώτερον, ὁποῦ ἔστεκε, καὶ ἔλεγεν· ἄραγε, ποῖος νὰ εἶναι ὁ νεώτερος ὁποῦ εἶδα μαζὶ μὲ τοὺς ἁγίους Πατέρας; Καὶ ὡσὰν εἶπε τὰ σημάδια τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τότε ἐγνώρισαν ὅλοι, ὅτι ὁ Δοσίθεος εἶναι· καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν θαυμάζοντες· ἀπὸ τὴν πολιτείαν του καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην διαγωγὴν αὐτοῦ, εἰς ποῖα μέτρα ἐκατηξιώθη νὰ φθάσῃ, εἰς τόσους ὀλίγους χρόνους, διὰ νὰ κρατήσῃ τὴν ὑπακοήν, καὶ νὰ κόψῃ τό θέλημά του. Ὑπὲρ δὲ τούτων ἁπάντων δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β'.

ΤΟΥ ὉΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ἩΜΩΝ ἈΒΒΑ ΔΩΡΟΘΕΟΥ,

Διδασκαλίαι διάφοροι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ὅταν ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἀββᾶ Σερίδου, καὶ συνεργείᾳ Θεοῦ ἔκαμε τὸ ἐδικόν του Μοναστήριον, μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου, καὶ τελείαν σιωπὴν τοῦ Ἀββᾶ Βαρσανουφίου.

ΠΕΡΙ ὙΠΟΤΑΓΗΣ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Εἰς τὴν ἀρχὴν, ὅταν ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἔβαλεν εἰς τὸν Παράδεισον, καθὼς λέγει ἡ θεία Γραφὴ, καὶ τὸν ἐστόλισε μὲ πᾶσαν λογῆς ἀρετήν· τοῦ ἔδωκε δὲ καὶ ἐντολὴν, ὅτι νὰ μὴ φάγῃ ἀπὸ τὸ ξύλον, ὁποῦ ἦτον εἰς τὴν μέσην τοῦ Παραδείσου· καὶ ἔτζη εὑρίσκετον ἐκεῖ εἰς προσευχὴν καὶ θεωρίαν, εἰς πᾶσαν δόξαν καὶ τιμὴν, καὶ ταῖς αἴσθησές του εἶχε σωσταῖς· καὶ ἦτον εἰς τὸ κατὰ φύσιν, καθὼς ἐπλάσθη, διότι κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, τουτέστιν ἀθάνατον καὶ αὐτεξούσιον, στολισμένον μὲ ὅλαις ταῖς ἀρεταῖς. Ὅτε δὲ ἐπαρέβη τὴν ἐντολὴν, καὶ ἔφαγεν ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ ξύλου, ὁποῦ τοῦ ἐπαρήγγειλεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ φάγῃ ἀπ' αὐτοῦ, τότε ἐδιώχθη ἀπὸ τὸν Παράδεισον. Ἐξέπεσε δὲ καὶ ἀπὸ τὸ κατὰ φύσιν, καὶ ἦτον εἰς τὸ παρὰ φύσιν, ἤγουν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, εἰς τὴν φιλοδοξίαν καὶ φιληδονίαν τοῦ κόσμου τούτου, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πάθη, καὶ ἐκυριεύθη ὑπ' αὐτῶν, διότι ἐδούλωσε τοῦ λόγου του εἰς αὐτὰ διὰ τῆς παραβάσεως. Τότε λοιπὸν αὔξησεν ἡ κακία εἰς πολὺ, καὶ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος, καὶ τινὰς δὲν ἐγνώριζε Θεὸν, ἀλλὰ πανταχοῦ ἦτον ἀσέβεια. Ὀλίγοι τινὲς μόνον, ὡς εἶπαν οἱ Πατέρες ἡμῶν,

κινούμενοι ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ νόμου, ἐγνώριζαν τὸν Θεόν, διότι τότε ἅπλωσεν ὁ ἐχθρὸς πᾶσαν τὴν κακίαν αὐτοῦ, διότι ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία· τότε ἄρχισεν ἡ εἰδωλολατρεία, ἡ πολυθεΐα, ἡ μαγεία, οἱ φόνοι, καὶ ἡ λοιπὴ κακία τοῦ διαβόλου. Τότε λοιπὸν ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ἐλυπήθη τὸ πλάσμα του, καὶ ἔδωκε τὸν γραπτὸν Νόμον διὰ τοῦ Μωϋσέως, εἰς τὸν ὁποῖον ταῖς μὲν ἁμαρτίαις ἐμπόδιζεν, εἰς δὲ ταῖς ἀρεταῖς ἐπαρακίνα, ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, ἐτοῦτο νὰ κάμῃς, καὶ ἐκεῖνο νὰ μὴν κάμῃς. Ἔδωκεν ἐντολάς, καὶ πρώτας καὶ ἀρχῆς λέγει «Κύριος ὁ Θεός σου ἕνας εἶναι», διὰ νὰ ξεχωρίσῃ διὰ τῆς ὥρας τὸν νοῦν των ἀπὸ τὴν πολυθεΐαν. Καὶ πάλιν λέγει, «καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου μὲ ὅλην σου τὴν διάνοιαν καὶ μὲ ὅλην τὴν ψυχήν σου»· καὶ πανταχοῦ κηρύττει, ὅτι ἕνας Θεός, καὶ ἕνας Κύριος εἶναι, καὶ ἄλλος δὲν εἶναι· διότι ἔστωντας νὰ εἰπῇ, ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, ἔδειξεν ὅτι ἕνας εἶναι ὁ Θεός. Καὶ πάλιν εἰς τὸν Δεκάλογον λέγει, «Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ πρὸς αὐτὸν κολληθήσει, καὶ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ νὰ ὀμώνῃς». Λέγει λοιπόν, ὅτι νὰ μὴν ἔχεις ἄλλους θεούς, οὐδὲ κανένα ὁμοίωμα ἀπὸ ὅσα εἶναι ἀπάνω εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὅσα εἶναι εἰς τὴν γῆν κάτω, διότι ἐπροσκυνοῦσαν ὅλα τὰ κτίσματα.

Ἔδοκεν οὖν τὸν νόμον ὁ πανάγαθος Θεὸς πρὸς βοήθειαν, πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ διόρθωσιν τῆς κακίας, καὶ ὅμως δὲν ἐδιορθώθη· ἔπεμψε Προφήτας, καὶ οὔτε αὐτοὶ ἐδυνήθησαν νὰ κάμουν τίποτες, διότι ἐδυνάμωσεν ἡ κακία· καθὼς λέγει ὁ Ἡσαΐας, «οὔτε κόψομον, οὔτε λαβωματία, οὔτε πληγὴ πρισμένη δὲν ἦτον ποῦ νὰ βάλλῃ ἀλειφήν, οὔτε λάδι, οὔτε δεσίματα»· ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, δὲν ἦτον μερικὴ ἡ κακία, οὐδὲ εἰς ἕνα τόπον, ἀλλὰ ὡς ὅλον τὸ σῶμα, ὅλην τὴν ψυχὴν ἐπερίλαβε, καὶ ὅλας τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἐκράτει, καὶ δὲν ἦτον ποῦ νὰ βάλλῃ ἀλειφὴν καὶ τὰ λοιπά· ἤγουν, ὅλα ἐδουλώθησαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, πάντα ἐξουσιάζονται ἀπ' αὐτήν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἱερεμίας, «ἰατρεύσαμεν τὴν Βαβυλῶνα, καὶ δὲν ἰατρεύθη», τουτέστιν ἐφανερώσαμεν τὸ ὄνομά σου, τὰς ἐντολάς σου εἴπαμεν, τὰς παραγγελίας σου, τὰς εὐεργεσίας σου, τὴν

ἐρχομὸν τῶν ἐχθρῶν εἴπαμεν, καὶ προεμηνύσαμεν τῇ Βαβυλῶνι, καὶ ὅμως δὲν ἰατρεύθη· ἤγουν δὲν ἐμετανόησεν, οὔτε ἐφοβήθη, οὔτε ἐπίστρεψεν ἀπὸ τῆς κακίας αὐτῆς· ὥσπερ καὶ ἀλλοῦ λέγει, ὅτι οὐκ ἐδέξαντο παιδείαν, ἤγουν νουθεσίαν ἢ διδασκαλίαν. Καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ λέγει, «πᾶν βρῶμα ἐβδελύξατο ἡ ψυχὴ αὐτῶν, καὶ ἤγγισαν ἕως τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου». Τότε λοιπὸν ὁ πανάγαθος Θεὸς ἔπεμψε τὸν Μονογενῆ Υἱὸν αὐτοῦ, διότι μόνου τοῦ Θεοῦ ἦτον νὰ ἰατρεύσῃ τοιαύτην ἀσθένειαν, τὸ ὁποῖον τὸ ἐγνώρισαν καὶ οἱ Προφῆται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ ἔλεγε φανερῶς, «Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ἐμφάνηθι, ἐξέγειρον τὴν δυναστείαν σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς»· καὶ «Κύριε, κλῖνον οὐρανοὺς καὶ κατάβηθι», καὶ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα.

Ἦλθε λοιπὸν ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ ἔγινε διατ' ἐμᾶς ἄνθρωπος, διὰ νὰ ἰατρεύσῃ, καθὼς λέγει ὁ Μέγας Γρηγόριος, τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον, μὲ τὴν ψυχὴν τὴν ψυχήν, μὲ τὴν σάρκα τὴν σάρκα· διότι εἰς τὰ πάντα ἔγινεν ἄνθρωπος, χωρὶς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἔλαβεν ὅλην τὴν ἐδικήν μας φύσιν, τὴν ἀπαρχὴν τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ ἔγινε νέος Ἀδὰμ κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ὁποῦ ἔπλασε τὸν Ἀδάμ, καὶ ἐξανακαινούργωσε τὸ κατὰ φύσιν· καὶ πάλιν κάμνει τὰς αἰσθήσεις σῶας, καθὼς ἐπλάσθη εἰς τὴν ἀρχήν. Ἐξανακαινούργωσε τὸν ξεπισμένον ἄνθρωπον, ἔστωντας νὰ γένῃ ἄνθρωπος, καὶ ἐκεῖνον ὁποῦ ἐκαταδουλώθη εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τὸν ἐλευθέρωσε, διότι βίᾳ καὶ δυναστείᾳ ἐσύρνετον ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν ὁ ἄνθρωπος εἰς τόσον ὅτι καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν ἤθελαν νὰ ἁμαρτήσουν, ἁμάρτευαν στανικῶς, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος εἰς τὸ ἐδικόν μας πρόσωπον, «διότι, λέγει, δὲν ἠμπορῶ νὰ κάμω τὸ καλὸν ὁποῦ θέλω, ἀλλὰ κάμνω τὸ κακὸν ὁποῦ δὲν θέλω».

Ἔστωντας λοιπὸν νὰ γένῃ ἄνθρωπος ὁ Θεὸς διὰ λόγου μας, ἐλευθέρωσε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν δυναστείαν τοῦ διαβόλου, διότι ἐσύντριψεν ὅλην τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀφάνισε, καὶ μᾶς ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν του· καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὁποῦ εἴμασθεν δουλωμένοι καὶ σκλαβωμένοι, μᾶς ἐλευθέρωσε, μόνον ἐὰν ἁμαρτήσωμεν θεληματικῶς· διότι μᾶς ἔδωκεν ἐξουσίαν νὰ πατοῦμεν, κα-

θὼς εἶπεν, ἀπάνω εἰς τὰ ὀφίδια καὶ εἰς τοῦς σκορπίους, καὶ εἰς πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ μᾶς ἐκαθάρισεν ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν μὲ τὸ ἅγιον Βάπτισμα. Καὶ πάλιν ἠξεύρωντας τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν ὁ πανάγαθος Θεὸς, καὶ ἔστωντας νὰ προβλέπῃ ὅτι μέλλομεν πάλιν καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ Βάπτισμα νὰ ἁμαρτήσωμεν, καθὼς τὸ λέγει ἡ Γραφὴ, «ὅτι ἔγκειται ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ», μᾶς ἔδωκε κατὰ τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ ἐντολὰς ἁγίας, ὁποῦ νὰ καθαρίζουν, διὰ νὰ δυνηθοῦμεν πάλιν νὰ καθαρισθοῦμεν, ἐὰν θέλωμεν, μὲ τὴν φύλαξιν τῶν ἐντολῶν, ὄχι μόνον ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ πάθη, διότι ἄλλα εἶναι τὰ πάθη, καὶ ἄλλαι αἱ ἁμαρτίαι. Τὰ πάθη εἶναι, ὁ θυμὸς, ἡ κενοδοξία, ἡ φιληδονία, ἡ ἔχθρα, ἡ ἐπιθυμία, ἡ κακία, καὶ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα· αἱ δὲ ἁμαρτίαι εἶναι αὗται αἱ ἐνέργειαι τῶν παθῶν, ὅταν ταῖς κάμνῃ κανεὶς μὲ τὸ ἔργον, ὅταν πράττῃ μὲ τὸ σῶμα τὰ ἔργα ἐκεῖνα ὁποῦ τὸν παρακινοῦν τὰ πάθη, διότι ἠμπορεῖ τινὰς νὰ ἔχῃ τὰ πάθη, ἀμὴ νὰ μὴν τὰ ἐνεργῇ, ἤγουν νὰ μὴν τὰ κάμνῃ.

Μᾶς ἔδωκε λοιπὸν ἐντολὰς ὁποῦ νὰ μᾶς καθαρίζουν καθὼς εἶπα διὰ νὰ μὴν ἁμαρτάνωμεν, καὶ λέγει· «ὁ νόμος εἶπε, μὴ μοιχεύσῃς, ἐγὼ δὲ λέγω, μηδὲ νὰ ἐπιθυμήσῃς· ὁ νόμος εἶπε, μὴ φονεύσῃς, ἐγὼ λέγω, μήτε νὰ ὀργισθῇς». Διότι ἐὰν ἐπιθυμήσῃς, ἂν καὶ σήμερον δὲν μοιχεύσῃς, ἀλλὰ δὲν παύει ἡ ἐπιθυμία νὰ σὲ ἐννοχλῇ ἀπὸ μέσα, ἕως ὁποῦ νὰ σὲ ῥίψῃ εἰς τὴν ἐνέργειαν· ἐὰν θυμώνεσαι καὶ ὀργίζεσαι τὸν ἀδελφόν σου, πεύτεις καὶ εἰς τὴν καταλαλιὰν καὶ εἰς τὴν ἐπιβουλὴν· καὶ ἔτζη πηγένωντας ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, ἔρχεσαι καὶ εἰς τὸν φόνον. Πάλιν ὁ νόμος λέγει νὰ εὐγάνουν ὀμμάτι διὰ ὀμμάτι, καὶ ὀδόντι διὰ ὀδόντι καὶ τὰ λοιπά· ὁ δὲ Χριστὸς νουθετεῖ, ὅτι ὄχι μόνον νὰ δέχεται κανεὶς τὰ ῥαπίσματα μὲ μακροθυμίαν καὶ ὑπομονὴν, ἀλλὰ νὰ γυρίζῃ καὶ τὸ ἄλλο μάγουλον μὲ ταπείνωσιν· διότι τότε ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου ἦτον νὰ μᾶς διδάξῃ μόνον νὰ μὴν κάμνωμεν ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν θέλομεν νὰ πάθωμεν· μᾶς ἀπόκοπτε λοιπὸν μόνον νὰ μὴν κάμνωμεν τὸ κακὸν, διὰ τὸν φόβον νὰ μὴ τὸ πάθωμεν. Τοῦτο ἠξεύρον-

τες καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι, ἐσπούδαζαν μὲ πᾶσαν μέθοδον νὰ σμίξουν μὲ τὸν Θεόν, διότι ἔγιναν μερικοὶ φιλόθεοι, οἱ ὁποῖοι, ὕστερα ἀπὸ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, ὄχι μόνον τὰς ἐνεργείας τῶν παθῶν ἔκοψαν ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πάθη ἐβουλήθησαν τὰ νικήσουν, καὶ νὰ γένουν ἀπαθεῖς, ὡς καθὼς ἦτον ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, καὶ ὁ ἅγιος Παχώμιος, καὶ οἱ λοιποὶ θεοφόροι Πατέρες. Ἐπειδὴ λοιπόν εἶχαν σκοπὸν καλὸν διὰ νὰ καθαρίσουν τοῦ λόγου τους, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος (ἤξευραν δέ, ὅτι μὲ τὴν φύλαξιν τῶν ἐντολῶν, καθὼς τὸ ἐπροείπωμεν, καθαρίζεται ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, καὶ ἀναβλέπει καὶ ἔρχεται εἰς τὸ κατὰ φύσιν, διότι ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου εἶναι τηλαυγής, ἤγουν κατὰ πολλὰ λαμπρά, καὶ φωτίζει τὰ ὀμμάτια) Ἐκατάλαβαν, ὅτι εὑρισκόμενοι εἰς τὸν κόσμον, δὲν ἠμποροῦν ἐν εὐκολίᾳ νὰ κατορθώσουν τὴν ἀρετήν, καὶ ἐλογίασαν νὰ ζήσουν ξένην, ζωήν, ἤγουν κάποιαν ξένην διαγωγὴν καὶ πολιτείαν, τὴν Καλογερικὴν λέγω πολιτείαν· καὶ ἄρχησαν νὰ φεύγουν ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ νὰ κατοικοῦν εἰς ταῖς ἐρημίαις μὲ νηστείαις καὶ χαμευνίαις, ἤγουν νὰ κοιμοῦνται κατὰ γῆς, μὲ ἀγρυπνίαις καὶ ταῖς λοιπαῖς κακοπαθείαις· καὶ ἀπαρνήθησαν τὴν πατρίδα τους, καὶ ὅλους τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν· χρήματα καὶ κτήματα, ἤγουν ἄσπρα καὶ μούλκια, καὶ κοντολογῆς, ἐσταύρωσαν τοῦ λόγου τους ἀπὸ τὸν κόσμον· καὶ ὄχι μόνον τὰς ἐντολὰς ἐφύλαξαν, ἀλλὰ καὶ δῶρα τουτέστι χαρίσματα ἐπρόσφεραν εἰς τὸν Θεόν, τὴν σάρκα τους λέγω, ἔστωντας νὰ τὴν σταυρώσουν. Καὶ τοῦτο εἶναι ὁποῦ λέγει ὁ Ἀπόστολος, «ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται» ἔπειτα λέγει «κἀγὼ τῷ κόσμῳ». Πῶς λοιπὸν σταυροῦται ὁ ἄνθρωπος τῷ κόσμῳ; Ὅταν μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ἔξω πραγμάτων ἀγωνίζεται νὰ νικήσῃ καὶ αὐτὰς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν πραγμάτων, καὶ τὰ θελήματα αὐτοῦ, καὶ νεκρώσῃ τὰ πάθη αὐτοῦ, τότε σταυροῦται καὶ αὐτὸς τῷ κόσμῳ, καὶ ἀξιώνεται νὰ εἰπῇ ὡσὰν τὸν Ἀπόστολον τὸ «ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ».

Οἱ Πατέρες λοιπὸν ἐσπούδαξαν καὶ ἀγωνίσθηκαν, καὶ ἐσταύρωσαν τοῦ λόγου τους τῷ κόσμῳ· ἐλογιάσαμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς,

ὅτι νὰ σταυρώσωμεν τοῦ λόγου μας ἀπὸ τὸν κόσμον, ἐπειδὴ τὸν ἀφήσαμεν καὶ ἤλθαμεν εἰς τὸ μοναστήριον, ὅμως δὲν θέλομεν νὰ σταυρώσωμεν τοῦ λόγου μας τῷ κόσμῳ, διότι ἀκόμι ἔχομεν τὰς ἡδονὰς αὐτοῦ, ἀκόμι ἔχομεν τὰς ἐπιθυμίας του, ἀγαποῦμεν τὴν δόξαν αὐτοῦ. Ἀλλὰ πρέπει, καθὼς ἀπαρνηθήκαμεν τὸν κόσμον καὶ τὰ πράγματα αὐτοῦ, ἔτζη χρεωστοῦμεν νὰ ἀπαρνηθοῦμεν καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, καὶ νὰ ἠξεύρωμεν τί εἶναι αὕτη ἡ ἄρνησις· καὶ διατί ἤλθαμεν εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ τί εἶναι τὸ σχῆμα ὁποῦ λαμβάνομεν· καὶ πρὸς αὐτὸ νὰ στερεώνωμεν τοῦ λόγου μᾶς, καὶ νὰ ἀγωνιζώμεσθαν ὡσὰν τοὺς Πατέρας ἡμῶν.

Τὸ σχῆμα, ὁποῦ φοροῦμεν, εἶναι κολόβιον, ἤγουν μανδύον χωρὶς μανίκια, καὶ ζώνη δερματίνη, πολυσταύρι, καὶ κουκούλιον. Ταῦτα δὲ εἶναι σύμβολα, καὶ χρεωστοῦμεν νὰ ἠξεύρομεν τί σημαίνουν τὰ σύμβολα τοῦ σχήματος ἡμῶν. Διατί φοροῦμεν κολόβιον χωρὶς μανίκια; Διότι τὰ μανίκια εἶναι σύμβολα τῶν χερίων, τὰ δὲ χέρια σημαίνουν τὴν πρᾶξιν. Ὅταν μᾶς ἔρχεται λοιπὸν λογισμὸς νὰ κάμωμεν τίποτες ἁμαρτίαν μετὰ χέρια, χάριν λόγου, νὰ κλέψωμεν, ἢ νὰ δείρωμεν, ἢ ἄλλην καμίαν ἁμαρτίαν νὰ κάμωμεν μετὰ χέρια, κάμνει χρεία νὰ στοχαζώμεσθεν τὸ σχῆμα ἡμῶν, καὶ νὰ βλέπωμεν πῶς δὲν ἔχομεν μανίκια, τουτέστι, δὲν ἔχομεν χέρια νὰ κάμωμεν τίποτες τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου· τὸ δὲ κολόβιον ἡμῶν ἔχει καὶ κάποιον σημάδι κόκκινον. Ὅλοι οἱ στρατιῶται τοῦ βασιλέως πορφύραν ἔχουν εἰς τὸ ἀπανωφόρι τους, ἤγουν ἀπὸ τὸ φόρεμα τὸ βασιλικὸν διὰ νὰ ἐγνωρίζουνται ἀπὸ τοῦτο, ὅτι τοῦ βασιλέως στρατιῶται εἰσίν· ἔτζη καὶ ἡμεῖς λαμβάνομεν τὸ σημεῖον τὸ πορφυροῦν, ὁποῦ εἶναι εἰς τὸ κολόβιον ἡμῶν δείχνοντες, ὅτι τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται εἴμεσθεν, καὶ χρεωστοῦμεν νὰ ὑπομένωμεν ὅλα τὰ παθήματα αὐτοῦ, ὅσα ὑπέμεινε δι' ἡμᾶς. Διότι, ὅταν ἔπαθεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν, ἐφόρεσε τὸ κόκκινον φόρεμα· πρῶτον μὲν ὡς Βασιλεύς, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλέων καὶ Κύριος τῶν κυρίων, ἔπειτα ὡς ἐμπαιζόμενος ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς ἐκείνους. Ἔχοντες λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὸ σημεῖον τὸ πορφυροῦν, τάζομεν, καθὼς εἶπα, νὰ ὑπομένωμεν ὅλα τὰ παθήματα αὐτοῦ. Καὶ καθὼς

ὁ στρατιώτης δὲν ἀφίνει τὴν στρατείαν του νὰ γένη γεωργός, ἢ πραγματευτής, διότι χάνει τὴν στρατείαν του, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, «οὐδεῖς στρατευόμενος ἐμπλέκεται εἰς ταῖς πραγματείαις τοῦ κόσμου, διὰ νὰ ἀρέση τῷ στρατολογήσαντι», ἔτζη καὶ ἡμεῖς θέλομεν νὰ μὴν ἔχωμεν καμίαν μέριμναν τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ μόνον τὸν Θεὸν νὰ δουλεύωμεν, διὰ νὰ εἶναι ἡ παρθενία εὐκολοκατόρθωτη, καὶ χωρὶς μέριμναν. Ἔχομεν δὲ καὶ ζώνην. Διατί φοροῦμεν ζώνην; πρῶτον μὲν διὰ νὰ εἴμεσθεν ἕτοιμοι εἰς τὸ ἔργον, διότι καθ' ἕνας, ὁποῦ θέλει νὰ δουλεύση, πρῶτον ζώνεται, καὶ ἔτζη ἀρχίζει τὴν δουλείαν του, ὡς λέγει ὁ Κύριος, «ἔστωσαν αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι»· καὶ πάλιν διὰ νὰ νεκρώσωμεν τὰς ἐπιθυμίας ἡμῶν, καθὼς καὶ ἡ ζώνη εἶναι ἀπὸ νεκρὸν σῶμα· διότι ἡ ζώνη εἶναι εἰς τὴν μέσην ἡμῶν ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι τὰ νεφρά, εἰς τὰ ὁποῖα λέγουν ὅτι εἶναι τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς. Καὶ τοῦτο εἶναι ὁποῦ λέγει ὁ Ἀπόστολος, «νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, μοιχείαν, καὶ τὰ λοιπά».

Ἔχομεν δὲ καὶ ἀνάλαμβον, ἤγουν πολυσταύρι, τὸ ὁποῖον βάνεται σταυροειδῶς εἰς τοὺς ὤμους ἡμῶν· τουτέστι τοῦ Σταυροῦ τὸ σύμβολον βαστάζομεν εἰς τοὺς ὤμους ἡμῶν, καθὼς λέγει ὁ Κύριος, «ἆρον τὸν σταυρόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι». Ἀλλὰ τί εἶναι ὁ σταυρός; ὄχι ἄλλο, παρὰ μόνον τελεία νέκρωσις, ἡ ὁποία κατορθώνεται εἰς ἡμᾶς μὲ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ· διότι ἡ πίστις, καθὼς λέγει πάλιν εἰς τὸ Γεροντικὸν, διώκει πάντοτε τὰ ἐμπόδια, καὶ κάμνει τὴν ἐργασίαν μας ἀνεμπόδιστον, ἐκείνην ὁποῦ μᾶς φέρνει εἰς τοιαύτην τελείαν νέκρωσιν· τουτέστι, διὰ νὰ νεκρώση κανεὶς τοῦ λόγου του ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Καὶ ἐὰν ἀφῆκε γονεῖς, νὰ ἀγωνισθῇ καὶ πρὸς τὴν ἀγάπην αὐτῶν ὁμοίως· ἔτζη καὶ χρήματα καὶ μούλκια, καὶ κάθε ἄλλο τίποτες πρᾶγμα, ὁποῦ θέλει νὰ ἀπαρνιθῇ κανείς, κάμνει χρεία νὰ ἀπαρνηθῇ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν του, καθὼς τὸ ἐπροεῖπα· καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ τελεία ὑποταγή, ἤγουν ἡ ἄρνησις.

Ἔχομεν δὲ καὶ κουκούλιον, καὶ τοῦτο εἶναι σύμβολον τῆς ταπεινώσεως, διότι τὰ μικρὰ παιδία κουκούλιον φοροῦσιν, ἀμὴ ὁ

τέλειος ἄνθρωπος δὲν φορεῖ κουκούλιον. Ἡμεῖς λοιπὸν διὰ τοῦτο φοροῦμεν αὐτὸ, διὰ νὰ εἴμεσθεν παιδία κατὰ τὴν κακίαν, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, «μὴ γίνεσθε παιδία ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε». Τί θέλει νὰ εἰπῇ, νηπιάζετε τῇ κακίᾳ; Τὸ μικρὸν παιδίον, ὁποῦ δὲν ἔχει κακίαν, ἐὰν ἀτιμασθῇ δὲν ὀργίζεται, καὶ ἐὰν τιμηθῇ, δὲν κενοδοξᾷ. Ἐὰν πάρῃ κανεὶς τὰ ἐδικάτου, δὲν θλίβεται, διότι νηπιάζει τῇ κακίᾳ καὶ δὲν ξεδικᾶται εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ νὰ πάθῃ, οὔτε κάμνει κανένα πρᾶγμα διὰ νὰ τὸ ἐπαινοῦν. Εἶναι ἀκόμι τὸ κουκούλιον, καὶ σύμβολον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, διότι, καθὼς τὸ κουκούλιον σκεπάζει καὶ ζεσταίνει τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδίου, ἔτζη καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σκεπάζει τὸν νοῦν ἡμῶν· καθὼς τὸ λέγει Γεροντικὸν, ὅτι τὸ κουκούλιον εἶναι σύμβολον τῆς χάριτος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, ὁποῦ σκεπάζει τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν, καὶ ζεσταίνει τὴν ἐν Χριστῷ νηπιότητα ἡμῶν. Διατ' ἐκείνους ὁποῦ ἐπιχειρίζουνται πάντοτε νὰ μᾶς ῥαπίζουν καὶ νὰ μᾶς καταπληγώνουν, ἰδοὺ ἔχομεν τὴν ζώνην ἐπὶ τῆς ὀσφύος, ἤγουν τῆς μέσης ἡμῶν ὁποῦ εἶναι ἡ νέκρωσις τῆς ἀλόγου ἐπιθυμίας, καὶ τὸ πολυσταύρι, εἰς τοὺς ὤμους ἡμῶν, ὁποῦ εἶναι ὁ Σταυρός· ἰδοὺ καὶ τὸ κουκούλιον ὁποῦ εἶναι σύμβολον τῆς ἀκακίας καὶ τῆς ἐν Χριστῷ νηπιότιτος.

Ἂς πολιτευθοῦμεν λοιπὸν κατὰ τὸ σχῆμα ἡμῶν, καθὼς εἶπαν οἱ Πατέρες, διὰ νὰ μὴν φοροῦμεν ξένον σχῆμα, ἀλλὰ καθὼς ἀφήσαμεν τὰ μεγάλα, ἔτζη ἂς ἀφήσωμεν καὶ τὰ μικρὰ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν. Ἀφήκαμεν τὸν κόσμον· ἂς ἀφήσωμεν καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ. Διότι αἱ προσπάθειαι, ἤγουν αἱ ἐπιθυμίαι αὐτοῦ, καθὼς εἶπον, καὶ μὲ μικράτινα καὶ εὐτελῆ, καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξια, πάλιν μᾶς συνδένουν καὶ μᾶς σμίγουν μὲ τὸν κόσμον, καὶ δὲν τὸ νοοῦμεν. Ἐὰν θέλωμεν λοιπὸν νὰ ἐλευθερωθῶμεν τελείως, ἂς μάθωμεν νὰ κόπτωμεν τὸ θέλημά μας, καὶ ἔτζη ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ προκόπτομεν, καὶ ἐρχόμεσθεν εἰς τὴν ἀπροσπάθειαν, διότι δὲν ὠφελεῖ ἄλλο τίποτες τόσον τὸν ἄνθρωπον ὡσὰν νὰ κόπτῃ τὸ θέλημά του. Κατὰ ἀλήθειαν περισσότερον προκόπτει κανεὶς ἀπὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, παρὰ ἀπὸ ὅλας τὰς

ἀρετάς· καθὼς τινὰς περιπατεῖ εἰς τὴν στράταν, καὶ εὑρίσκει εἰς αὐτὴν διακόπι, καὶ πηγένει ἀπ' ἐκεῖνο, καὶ προλαμβάνει πολὺ μέρος τῆς στράτας ἐκείνης, ἔτζη εἶναι καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ περιπατεῖ τὴν στράταν ταύτην τῆς κοπῆς τοῦ θελήματος, διότι ἀπὸ τὴν κοπὴν τοῦ θελήματος ἀποκτᾶ κανεὶς τὴν ἀπροσπάθειαν, καὶ δύναται κανεὶς εἰς ὀλίγον διάστημα νὰ κόψῃ δέκα θελήματα. Καὶ πῶς; Ἄκουσον. Περιπατεῖ κανεὶς ὀλίγον, καὶ βλέπει τίποτε, καὶ τοῦ λέγει ὁ λογισμὸς, ἰδὲ ἐκεῖ· καὶ λέγει τῷ λογισμῷ, κατὰ ἀλήθειαν δὲν κοιτάζω, καὶ κόπτει τὸ θέλημά του, καὶ δὲν κοιτάζει. Πάλιν εὑρίσκει ἀνθρώπους ὁποῦ συνομιλοῦν, καὶ τοῦ λέγει ὁ λογισμὸς, εἰπὲ καὶ σὺ τὸν ὁ δεῖνα τὸν λόγον, καὶ κόπτει τὸ θέλημά του καὶ δὲν τὸν λέγει. Καὶ πάλιν τοῦ λέγει ὁ λογισμὸς, σύρε ἐρώτησον τὸν μάγειρα τί μαγειρεύει, καὶ κόπτει τὸ θέλημά του καὶ δὲν πηγένει. Βλέπει τίποτε, καὶ τοῦ λέγει ὁ λογισμὸς, ἐρώτησον τίς τὸ ἤφερε, καὶ κόπτει τὸ θέλημά του καὶ δὲν ἐρωτᾷ· καὶ ἔτζη κόπτωντας κόπτωντας, συνηθίζει νὰ κόπτῃ τὸ θέλημά του, καὶ ἀπὸ τὰ μικρὰ ἀρχίζει νὰ κόπτῃ καὶ τὰ μεγάλα χωρὶς κόπον. Καὶ ἔτζη λοιπὸν ἀρχίζει νὰ μὴν ἔχῃ καθόλου θέλημα, ἀλλὰ εἴτι καὶ ἂν γένῃ, ἀναπαύεται εἰς αὐτὸ, καὶ μὴ θέλοντος αὐτοῦ νὰ κάμῃ τὸ θέλημά του ποτὲ, εὑρίσκεται πάντοτε ὡσὰν νὰ γίνεται· διότι ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν ἔχει ἐδικόν του θέλημα, κάθε τίποτες ὁποῦ νὰ γένῃ ἐδικόν του θέλημα λογίζεται. Καὶ ἔτζη εὑρίσκεται, ὡς εἴπαμεν, μὴ ἔχων προσπάθειαν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀπροσπάθειαν ἔρχεται εἰς τὴν ἀπάθειαν.

Καθὼς ἦτον ἐκεῖνος ὁ μακάριος Δοσίθεος, ἀπὸ ποίαν πολιτείαν, καὶ ἀπὸ τί φαγοπότια, καὶ ἀπὸ ποίαις ἀνάπαυσες, ἄνθρωπος ὁποῦ δὲν ἤκουσε ποτὲ λόγον Θεοῦ, καὶ ὅμως ἠκούσατε εἰς ποῖα μέτρα τὸν ἤφερεν ἡ κοπὴ τοῦ θελήματος εἰς ὀλίγον καιρὸν, διὰ νὰ κρατήσῃ τὴν μακαρίαν ὑπακοήν· καὶ πῶς τὸν ἐδόξασεν ὁ Θεὸς, καὶ δὲν ἄφησε νὰ ἀλησμονηθῇ ἡ τοιαύτη ἀρετὴ αὐτοῦ· ἀλλὰ τὴν ἀπεκάλυψε τοῦ ἁγίου Γέροντος, καὶ τὸν εἶδεν ἀνάμεσα εἰς ὅλους τοὺς ἁγίους ἐκείνους Γέροντας, ὁποῦ ἀπελάμβανε τῆς μακαριότητος αὐτῶν. Ὅμως νὰ σᾶς εἰπῶ καὶ ἄλλο πρᾶγμα, ὁποῦ

ἔγινεν εἰς τὸν καιρόν μου, διὰ νὰ καταλάβετε, ὅτι ἡ μακαρία ὑπακοὴ γλυτώνει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον, καὶ τὸ νὰ μὴν ἔχει θέλημα. Ὅταν ἤμουν εἰς τὸ Κοινόβιον τοῦ Ἀββᾶ Σερίδου, ἦλθεν εκεῖ τὶς μαθητὴς μεγάλου Γέροντος διὰ κάποιαν ἀπόκρισιν τοῦ Ἀββᾶ αὐτοῦ, εἶχε δὲ ἐντολὴν ἀπὸ τὸν Γέροντά του νὰ γυρίσῃ πάλιν ἕως τὸ ἀργὰ εἰς τὸ κελλίον του. Εἰς δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔγιναν βροχαῖς μεγάλαις καὶ βρονταῖς, καὶ ὁ ποταμὸς, ὁποῦ ἦτον ἐκεῖ σιμὰ ἦτον κατεβασμένος, καὶ ἐκεῖνος ἤθελε νὰ πηγένῃ διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Γέροντος· ἡμεῖς δὲ ἐπαρακαλοῦμεν αὐτὸν νὰ ἀπομείνῃ, ἠξεύροντες ὅτι ἀδύνατον ἦτον νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸν ποταμὸν, καὶ ἐκεῖνος δὲν μᾶς ἤκουε νὰ ἀπομείνῃ. Τότε εἴπαμεν, ἂς πηγένωμεν μαζί του ἕως τὸν ποταμὸν, διότι, ὡσὰν τὸν ἰδῇ καὶ ἀπατός τοῦ, θέλει γυρίσει. Ἐπήγαμεν λοιπὸν μαζί του, καὶ ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν ποταμὸν, ἐγδύνεται τὰ φορέματά του καὶ τὰ δένει εἰς τὸ κεφάλι του, καὶ ζώνεται τὸ ἀπανωφόρι του, καὶ ἐσέβη μέσα εἰς τὸν ποταμὸν, εἰς ὅλον τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο ῥεῦμα, ἡμεῖς δὲ ἐστέκαμεν καὶ ἐθαυμάζαμεν τρέμοντες μή πῶς πνιγῇ. Ἐκεῖνος δὲ ἔμεινε κολυμβῶντας, καὶ παρευθὺς εὑρέθη ἀντίπερα, καὶ ἐνδύεται τὰ φορέματά του, καὶ μᾶς βάνει μετάνοιαν καὶ πέρνει συγχώρησιν, καὶ πηγένει τρέχωντας· ἡμεῖς δὲ ἐμείναμεν θαυμάζοντες καὶ ἐκπληττόμενοι τὴν δύναμιν τῆς ἀρετῆς, ὅτι ἡμεῖς μετὰ φόβου ἐκοιτάζαμεν τὸν ποταμὸν, καὶ ἐκεῖνος τὸν ἐπέρασε χωρὶς κίνδυνον διὰ τὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ.

" Ὁμοίως καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἔστειλεν ὁ Γέροντάς του εἰς τὴν χώραν διὰ τὰς χρείας αὐτῶν πρὸς τὸν ἀποκρισάριον αὐτοῦ· πῶς ὅταν εἶδε, ὅτι τὸν ἔσυρνεν ἡ θυγατέρα του νὰ κάμῃ ἁμαρτίαν μετ' αὐτῆς, διὰ νὰ εἰπῇ, ὁ Θεὸς τοῦ πατρὸς μου, γλύτωσέ με, παρευθὺς εὑρέθη εἰς τὴν στράταν τῆς Σκήτης πηγένωντας πρὸς τὸν πατέρα του. Βλέπετε δύναμιν ἀρετῆς; βλέπετε τὴν ἐνεργείαν τοῦ λόγου πόσην βοήθειαν ἔχει, καὶ τὸ νὰ ἐπικαλεσθῇ κανεὶς τὰς εὐχὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, διὰ νὰ εἰπῇ, ὁ Θεὸς διὰ τὰς εὐχὰς τοῦ πατρός μου γλύτοσέ με, παρευθὺς εὑρέθη εἰς τὴν στράταν. Ὅμως ἰδέτε τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν εὐλά-

βειαν καὶ τῶν δύο· ἦσαν εἰς στενοχωρίαν, καὶ ἤθελεν ὁ Γέρων νὰ στείλῃ τὸν ἀδελφὸν πρὸς τὸν ἀποκρισάριον αὐτῶν, καὶ δὲν τοῦ ἔλεγε, σύρε, ἀλλὰ τοῦ ἔλεγε, θέλεις νὰ πηγένῃς; Ὁμοίως καὶ ὁ ἀδελφὸς δὲν εἶπεν, ὑπάγω, ἀμὴ τοῦ ἔλεγεν, ὡς θέλεις πάτερ, διότι ἐφοβᾶτο καὶ διὰ τὰ σκάνδαλα, καὶ διὰ τὴν παρακοὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Εἶτα, ὡς ἐστενοχωρήθη πολλὰ, λέγει του, ἐγείρου, σύρε τέκνον· καὶ δὲν εἶπεν, ἐλπίζω εἰς τὸν Θεόν μου, ὅτι σὲ σκεπάζει, ἀλλὰ τοῦ εἶπεν, ἐλπίζω εἰς τὰς εὐχὰς τῶν πατέρων μου ὅτι σκεπάζει σε. Ὁμοίως καὶ ὁ ἀδελφὸς, ὅταν ἐπειράσθη, δὲν εἶπεν, ὁ Θεός μου λύτρωσέ με, ἀλλὰ ὁ Θεὸς διὰ τὰς εὐχὰς τοῦ πατρός μου λύτρωσέ με· καὶ κάθ' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἰς τὰς εὐχὰς τῶν Πατέρων αὐτῶν ἤλπισαν. Βλέπετε πῶς ἔζευξαν τὴν ὑπακοὴν μὲ τὴν ταπείνωσιν; διότι καθὼς ζεύγνυται τὸ ἀλογάμαξον, καὶ δὲν ἠμπορεῖ τὸ ἕνα ἄλογον νὰ περάσῃ τὸ ἄλλο, διότι τζακίζεται, ἔτζη κάμνει χρεῖαν καὶ ἡ ὑπακοὴ νὰ ἔχῃ ζευγομένην μὲ λόγου της τὴν ταπείνωσιν. Καὶ πῶς δύναται κανεὶς νὰ ἀξιωθῇ τοιαύτης χάριτος, πάρεξ μόνον, ἐὰν δὲν σπουδάξῃ, καθὸς εἶπα, νὰ κόψῃ τὰ θελήματά του, καὶ νὰ δώσῃ τοῦ λόγου του ὕστερα ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τὸν πατέρα του; καὶ νὰ μὴ διστάζῃ εἰς τίποτες, ἀλλὰ νὰ κάμνῃ εἴτι τοῦ εἰπῇ μετὰ πληροφορίας, ὡσὰν νὰ ὑπακούῃ τοῦ Θεοῦ, Τίς ἄξιος νὰ ἐλεηθῇ, τίς ἄξιος νὰ σωθῇ;

Λέγουσιν, ὅτι ἕνα καιρὸν τριγυρίζωντας ὁ μέγας Βασίλειος τὰ Κοινόβιά του, λέγει ἑνὸς τῶν Ἡγουμένων αὐτοῦ· ἔχεις κανένα τῶν σωζομένων; Λέγει του ἐκεῖνος, ὅλοι δι' εὐχῶν σου ἁγίων, νὰ σωθοῦμεν θαῤῥοῦμεν. Λέγει του πάλιν ὁ μέγας Βασίλειος· τῶν σωζομένων, λέγω, ἔχεις τινά; Τότε ἐκατάλαβε καὶ ἐκεῖνος, διότι ἦτον καὶ αὐτὸς πνευματικὸς, καὶ λέγει, ναί ἔχω. Λέγει του, φερε μου αὐτὸν ἐδῶ. Ἔρχεται λοιπὸν ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος, καὶ λέγει του ὁ Ἅγιος, δός μου νερὸν νὰ νεφθῶ· καὶ ἔτζη ὑπῆγε καὶ τοῦ ἤφερε καὶ ἐνίφθη. Καὶ ὡσὰν ἀπονίφθη, λαμβάνει καὶ ὁ Ἁγίος τὸ ἀγγεῖον μὲ τὸ νερὸν, καὶ λέγει τοῦ ἀδελφοῦ· δέξου καὶ ἐσὺ νὰ νιφθῇς, καὶ ἔτζη ἐδέχθη καὶ ἐκεῖνος, καὶ τοῦ ἔχυσε νερὸν ὁ Ἅγιος, καὶ ἐνίφθη χωρὶς καμίαν διάκρισιν· καὶ ὡσὰν τόν ἐδοκίμασεν εἰς

τοῦτο ὁ Ἅγιος, λέγει του πάλιν· ὅταν πηγένω εἰς τὸ ἱερατεῖον, ἔλα ἀναθύμησόν με νὰ σὲ χειροτονήσω ἱερέα. Καὶ ἐκεῖνος πάλιν χωρὶς καμίαν διάκρισιν ὑπακούει. Καὶ ὅταν εἶδε τὸν Ἅγιον μέσα εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα, ὑπῆγε καὶ τὸν ἐνθύμησε· καὶ τὸν ἐχειροτόνησε, καὶ τὸν ἐπῆρε μαζί του· διότι τίνος ἄλλου ἔπρεπε νὰ εἶναι μαζὶ μὲ τὸν ἅγιον ἐκεῖνον τὸν Θεοφόρον, πάρεξ τοῦ τοιούτου εὐλογημένου ἀδελφοῦ; ἀμὴ ἐσεῖς δὲν ἔχετε ὑπακοὴν καθαρὰν, οὔτε γνωρίζεται τὴν ἀνάπαυσιν αὐτῆς.

Ἠρώτησά ποτε τὸν Ἀββᾶν Ἰωάννην τοῦ Ἀββᾶ Βαρσανουφίου, καὶ εἶπον, δέσποτα, ἐπειδὴ ἡ Γραφὴ λέγει ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν, καὶ ἐγὼ βλέπω, ὅτι δὲν ἔχω καμίαν θλέψιν, τί νὰ κάμω μήπως καὶ χάσω τὴν ψυχήν μου, διότι δὲν ἔχω καμίαν θλίψιν, οὐδὲ καμίαν μέριμναν; Εἰδὲ καὶ ἐσυνέβαινε νὰ μοῦ ἔλθῃ κανένας λογισμὸς, ἐλάμβανον τὸ πινακίδιον καὶ ἔγραφον, καὶ διὰ γραμμάτων ἐρώτουν τὸν Γέροντα (πρὶν νὰ τὸν ὑπηρετήσω) καὶ πρὶν νὰ τελειώσω τὸ γραμμα, ἐγροίκουν ἐλαφροσύνην, καὶ ὠφέλειαν· τοσαύτη ἦτον ἡ ἀμεριμνία καὶ ἡ ἀνάπαυσις. Ἐγὼ δὲ μὴ ἠξεύρωντας τὴν δύναμιν τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀκούωντας, ὅτι μὲ πολλαῖς θλίψες κάμνει χρεία νὰ σεβοῦμεν εἰς τὴν Βασιλείαν· ἐφοβούμουν, ὅτι δὲν εἶχα καμίαν θλίψιν. Καὶ ὡς τὸ εἶπον λοιπὸν τοῦ Γέροντος, εἶπέ μου ἔτζη· μὴ λυπᾶσαι, διότι ἐσὺ δὲν ἔχεις πρᾶγμα ὅτι κάθ' ἕνας ὁποῦ νά βάλλῃ τοῦ λόγου του εἰς ὑπακοὴν πατέρων, τοσαύτην ἀνάπαυσιν καὶ ἀμεριμνίαν ἔχει. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ'.

ΠΕΡΙ ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗΣ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Τῆς ταπεινοφροσύνης χρήζομεν πρὸ παντὸς, εἶπε τὶς τῶν Γερόντων, νὰ εἴμεσταν ἕτοιμοι εἰς κάθε λόγον ὁποῦ νὰ ἀκούωμεν, νὰ λέγωμεν συγχώρησον, διότι διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης διαφθείρονται ὅλα τὰ σκάνδαλα τοῦ ἐχθροῦ. Ἂς ζητήσωμεν λοιπὸν νὰ ἰδοῦμεν, τίς εἶναι ἡ δύναμις τοῦ λόγου τοῦ Γέροντος, διατί λέγει, πρὸ παντὸς χρήζομεν τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ δὲν εἶπε πρὸ παντὸς χρήζομεν τῆς ἐγκρατείας; λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος· «ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται». Ἢ διατί δὲν εἶπε, πρὸ παντὸς χρήζομεν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ; λέγει γὰρ ἡ Γραφὴ, «ἀρχὴ σοφίας, φόβος Θεοῦ», καὶ πάλιν «τῷ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ». Ἢ διατί δὲν εἶπε, πρὸ παντὸς χρήζομεν τῆς ἐλεημοσύνης, ἢ τῆς πίστεως; λέγει γὰρ, «ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι», καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει, «χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εἶναι νὰ εὐαρεστήσῃ τινὰς Θεῷ». Ἐὰν τὸ λοιπὸν, ἀδύνατον εἶναι νὰ εὐαρεστήσῃ κανεὶς τὸν Θεὸν, καὶ ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι, καὶ τῷ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ, καὶ ἀρχὴ σοφίας, φόβος Κυρίου, καὶ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται· πῶς λέγει, ὅτι πρὸ παντὸς χρήζομεν τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ ἄφησε ταῦτα οὕτως, ὁποῦ εἶναι ἀναγκαῖα; Θέλει νὰ μᾶς δείξῃ ὁ Γέρων, ὅτι οὔτε ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἡ ἐλεημοσύνη, οὔτε ἡ ἐγκράτεια, οὔτε ἄλλη καμία ἀρετὴ δύνεται νὰ κατορθωθῇ χωρὶς τῆς ταπεινοφροσύνης. Διὰ τοῦτο λέγει, πρὸ παντὸς χρήζομεν τῆς ταπεινοφροσύνης, νὰ εἴμεσταν ἕτοιμοι εἰς κάθε λόγον ὁποῦ ἀκούομεν, νὰ λέγωμεν συγχώρησον, διότι διὰ τῆς

ταπεινοφροσύνης διαφθείρονται πάντα τὰ σκάνδαλα τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀντικειμένου. Βλέπετε, ἀδελφοὶ, πόση εἶναι ἡ δύναμις τῆς ταπεινοφροσύνης; Διατὶ δὲ καλεῖται ἐχθρὸς ὁ διάβολος, καὶ ἀντικείμενος; Ἐχθρὸς λέγεται, ὅτι μισᾷ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ καλὸν, καὶ εἶναι ἐπίβουλος· ἀντικείμενος δὲ λέγεται, ἐπειδὴ εἰς κάθε καλὸν πρᾶγμα ἐπιχειρίζεται νὰ τὸ ἐμποδίσῃ. Θέλει κανεὶς νὰ προσευχηθῇ, καὶ ἐκεῖνος σπουδάζει νὰ τὸν ἐμποδίσῃ μὲ ταῖς κακαῖς ἐνθύμησες, μὲ τὴν αἰχμαλωτίαν τοῦ νοῦ καὶ μὲ τὴν ἀκηδίαν. Θέλει κανεὶς νὰ κάμῃ ἐλεημοσύνην, καὶ ἐκεῖνος ἐμποδίζει διὰ τῆς ὀκνηρίας, καὶ ἀμελείας, καὶ ἔτζη ἐναντιοῦται εἰς κάθε πρᾶγμα, ὁποῦ νὰ θελήσωμεν νὰ κάμωμεν καλόν· διὰ τοῦτο λέγεται ὄχι μόνον ἐχθρὸς, ἀλλὰ καὶ ἀντικείμενος. Διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης λοιπὸν διαφθείρονται πάντα τὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀντικειμένου, διότι κατὰ ἀλήθειαν μεγάλη εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη· καὶ καθ' ἕνας ἀπὸ τοὺς ἁγίους διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης ἐπεριπάτησε, καὶ μὲ τὸν κόπον ἐκόντευσε τὴν στράταν, καθὼς λέγει, «ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου·» διότι δύνεται μὲν καὶ μοναχὴ ἡ ταπείνωσις νὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὴν Βασιλείαν, καθὼς ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Ιωάννης, ἀλλὰ ἀργεῖ περισσότερον.

Ἃς ταπεινοθοῦμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς μικρὸν, καὶ σωνώμεσθεν. Ἐὰν καὶ νὰ κοπιάσωμεν δὲν ἠμποροῦμεν ὡς ἀσθενεῖς, ἄς σπουδάσωμεν νὰ ταπεινωθοῦμεν, καὶ πιστεύω εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὅτι δι' αὐτὸ τὸ μικρὸν ὑποῦ γίνεται μὲ ταπείνωσιν, θέλομεν εὑρεθῇ καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν τόπον τῶν ἁγίων ἐκείνων, ὁποῦ ἐκοπίασαν πολλὰ, καὶ ἐδούλευσαν τὸν Θεὸν πολλά. Ἂς εἶναι, εἴμεσθεν ἀσθενεῖς καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κοπιάσωμεν, μὴ νὰ δὲν ἠμποροῦμεν οὔτε νὰ ταπεινωθοῦμεν; Καλότυχος εἶναι, ἀδελφοὶ, ἐκεῖνος ὁποῦ ἔχει ταπείνωσιν. Καλῶς δὲ ἐσημάδευσεν ὁ Ἅγιος ἐκεῖνος διὰ τὸν ἀδελφὸν ἐκεῖνον ὁποῦ εἶχε τὴν ἀληθινὴν ταπείνωσιν, μὲ τὸ νὰ εἰπῇ, ἡ ταπείνωσις δὲν ὀργίζεται, οὔτε κάμνει τινὰ νὰ ὀργισθῇ. Ἡ ταπείνωσις, ὡς εἴπαμεν, εἶναι μεγάλη, διότι ἡ ταπείνωσις μόνη ἐναντιεῖται τὴν κενοδοξίαν, καὶ φυλάττει τὸν ἄνθρωπον ἀπ' αὐτήν. Δὲν ὀργίζεται κανεὶς καὶ διὰ χρήματα, καὶ διὰ φαγητά; πῶς

λέγει λοιπόν, ὅτι ἡ ταπείνωσις δὲν ὀργίζεται, οὔτε κάμνει τινὰ νὰ ὀργισθῇ; Ἡ ταπείνωσις εἶναι μεγάλη, καθὼς εἴπαμεν, καὶ δυνατὴ εἶναι νὰ σύρῃ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὡσὰν ἔλθῃ λοιπὸν αὕτη ἡ χαρις εἰς τὴν ψυχὴν, σκεπάζει αὐτὴν, καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα δύο πάθη τούτων τῶν μεγάλων· διότι τί ἄλλο εἶναι χειρότερον, ὡσὰν νὰ ὀργίζεται κανεὶς καὶ νὰ κάμνῃ ἄλλον νὰ ὀργίζεται, καθὼς εἶπεν ὁ Ἅγιος; Παράξενον εἶναι παντάπασι τοῦ καλογέρου νὰ ὀργίζεται, ὁμοίως καὶ τὸ, νὰ κάμνῃ ἄλλον νὰ ὀργίζεται. Κατὰ ἀλήθειαν ἐὰν δὲ σκεπασθῇ τὸ γληγορώτερον ὁ τοιοῦτος ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον εὐγένει ἀπὸ τὸν νοῦν του καὶ δαιμονίζεται, ταράσσων, καὶ ταρασσόμενος· διὰ τοῦτο λέγει, ἡ ταπείνωσις δὲν ὀργίζεται, οὔτε κάμνει τινὰ νὰ ὀργισθῇ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παντὸς πάθους καὶ πειρασμοῦ φυλάττει τὴν ψυχὴν ἡ ταπείνωσις.

Ὅταν εἶδεν ὁ ἅγιος Ἀντώνιος πάσας τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου ἁπλομένας καὶ στενάξας ἐρώτησε τὸν Θεὸν καὶ εἶπεν, ἄράγε τίς δύναται νὰ φυλαχθῇ νὰ περάσῃ ἀπ' αὐτάς; Ἀπεκρίθη ὁ Θεὸς καὶ τοῦ εἶπεν, ὅτι ἡ ταπείνωσις ταῖς περνᾷ· καὶ τὸ θαυμαστότερον, ὅτι ἐπρόσθεσεν, ὅτι οὔτε δύνονται νὰ τὴν πιάσουν. Βλέπεις δύναμιν, ἀδελφέ; βλέπεις χάριν ἀρετῆς; Κατὰ ἀλήθειαν δὲν εἶναι ἄλλο δυνατώτερον τῆς ταπεινοφροσύνης τίποτες δὲν τὴν νικᾷ. Εἴτι λυπηρὸν καὶ ἂν συνέβη τοῦ ταπεινοῦ, παρευθὺς τοῦ λόγου του κατηγορεῖ, εὐθὺς τοῦ λόγου του κατακρίνει, ὅτι ἄξιος εἶναι· δὲν στέργει νὰ κατηγορήσῃ ποτὲ τινὰ, δὲν θέλει νὰ ῥήξῃ τὴν ἀφορμὴν εἰς ἄλλον ποτέ· καὶ λοιπὸν περνᾷ χωρὶς ταραχὴν, χωρὶς λύπην, μετὰ πάσης ἀναπαύσεως, διὰ τοῦτο δὲν ὀργίζεται, οὔτε κάμνει τινὰ νὰ ὀργισθῇ· διὰ τοῦτο καλῶς εἶπεν ὁ Ἅγιος, ὅτι πρὸ παντὸς πράγματος χρήζομεν τῆς ταπεινοφροσύνης. Δύο δὲ ταπεινώσες εἶναι, ὥσπερ καὶ δύο ὑπερηφανίαι· ἡ πρώτη ὑπερηφανία εἶναι, ὅταν ὑβρίζῃ κανείς τὸν ἀδελφὸν, καὶ τὸν ἀσχημολογῇ καὶ τὸν ἀτιμάζῃ καὶ τὸν ἔχῃ ὡς οὐδὲ τίποτε, καὶ τοῦ λόγου του κρατεῖ διὰ καλλίτερον ἀπ' ἐκεῖνον· ὁ τοιοῦτος ἐὰν μὴ ἐπιστρέψῃ τὸ γληγορώτερον, νὰ σπουδάξῃ νὰ διορθωθῇ, ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον ἔρχεται εἰς τὴν δευτέραν ὑπερη-

φανίαν, νὰ ὑπερηφανεύεται καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅσα κατορθώματα καὶ ἀρετὰς κάμνει, νὰ τὰ λογιάζῃ ἐδικά τοῦ, πῶς αὐτὸς ἀπὸ λόγου του τὰ ἐκατώρθωσε μὲ τὴν γνῶσιν καὶ φρονιμάδατου, καὶ ὄχι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Κατὰ ἀλήθειαν, ἀδελφοί, εἶδα ποτὲ τινὰ ὁποῦ ἦλθεν εἰς τοιαύτην ἐλεεινὴν κατάστασιν, καὶ εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν, εἴτι καὶ ἂν τοῦ ἔλεγε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, τὸν ἔπτυε, καὶ ἔλεγε, τίς εἶναι ἐκεῖνος; δὲν εἶναι ἄλλος, παρὰ μόνον ὁ Ζωσιμᾶς καὶ ὁ Μακάριος· εἶτα ἄρχησε νὰ καταφρονῇ καὶ τούτους, καὶ νὰ λέγῃ, δὲν εἶναι κανείς, μόνον ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Γρηγόριος· καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν πάλιν ἄρχησε νὰ κατηγορῇ καὶ τούτος λέγωντας, δὲν εἶναι ἄλλος, πάρεξ ὁ Πέτρος καὶ Παῦλος. Λέγω του, κατὰ ἀλήθειαν, ἀδελφέ, γλήγορα τοὺς καταφρονᾷς καὶ τούτους· καὶ πιστεύσατέ μοι, ὅτι εἰς ὀλίγον καιρὸν ἄρχησε νὰ λέγῃ, τί εἶναι Πέτρος καὶ τί εἶναι Παῦλος; οὐδὲ τίποτε, πάρεξ ἡ ἁγία Τριάδα· ὕστερον δὲ ὑπερηφανεύθη καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔτζη ἐδαιμονίσθη· διὰ τοῦτο χρεωστοῦμεν, ἀδελφοί μου, νὰ ἀγωνιζώμεσθεν μὲ ὅλην μας τὴν δύναμιν πρὸς τὴν πρώτην ὑπερηφανίαν. Εἶναι δὲ καὶ κοσμικὴ ὑπερηφανία καὶ καλογερική· ἡ κοσμικὴ ὑπερηφανία εἶναι, ὅταν ὑπερηφανεύετε κανεὶς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ὡς πλουσιώτερος, ἢ ὡς εὐμορφότερος αὐτοῦ, ἢ ὅτι φορεῖ καλὰ φορέματα, ἢ ὡς δυνατώτερος.

Ὅταν βλέπεις λοιπὸν τινὰς ὁποῦ κενοδοξοῦν εἰς τοιαῦτα, ἢ ὅτι τὸ μοναστήριον αὐτῶν εἶναι μεγαλήτερον, ἢ πλουσιώτερον, ἢ ὅτι ἔχουν πολλοὺς ἀδελφούς, τότε ἤξευρε, ὅτι οἱ ταιαῦτοι ἀκόμι εἰς τὴν κοσμικὴν ὑπερηφανίαν εἰσί. Πολλάκις δὲ κενοδοξοῦν τινὲς καὶ εἰς φυσικά τινα, ἤγουν κενοδοξᾷ τινὰς πῶς εἶναι καλόφωνος, καὶ ψάλλει καλά, ἢ ὅτι εἶναι πρᾶος, καὶ δουλεύει ἐμπιστευμένα, καὶ ὑπηρετεῖ χωρὶς δόλον· αὐτὰ εἶναι σεμνότερα ἀπὸ τὰ πρῶτα, ὅμως καὶ αὐτὰ τῆς κοσμικῆς ὑπερηφανίας εἶναι. Ἡ δὲ καλογερικὴ ὑπερηφανία εἶναι, ὅταν κενοδοξᾷ τινὰς πῶς ἀγρυπνᾷ, πῶς νηστεύει, πῶς κάμνει ἄλλας ἀρετάς· ὅμως πρέπει, ἂν ὑπερηφανευώμεθα, κἂν νὰ ὑπερηφανευώμεσθεν εἰς τὰ καλογερικά, καὶ ὄχι εἰς τὰ κοσμικά.

Ἰδοὺ εἴπαμεν τί εἶναι ἡ πρώτη ὑπερηφανία, καὶ τί ἡ δευτέρα. ὁμοίως εἴπαμεν καὶ τί ἐστιν ἡ κοσμικὴ, καὶ τί ἡ καλογερική· ἂς ἰδοῦμεν λοιπὸν καὶ ποίαις εἶναι αἱ δύο ταπείνωσες. Ἡ πρώτη ταπείνωσις εἶναι, τὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς τὸν ἀδελφόν του γνωστικώτερον ἀπὸ λόγου του, καὶ εἰς πάντα καλλίτερόν του· καὶ κοντολογῆς καθὼς εἶπεν ἐκεῖνος ὁ Ἅγιος, τὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς τοῦ λόγου του παρακάτω ἀπὸ ὅλους· ἡ δὲ δευτέρα ταπείνωσις εἶναι τὸ νὰ λογιάζῃ τὰ κατορθώματά του πῶς εἶναι τοῦ Θεοῦ. Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθινὴ ταπείνωσις τῶν ἁγίων, αὕτη γίνεται εἰς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν· διότι, καθὼς τὰ δένδρα, ὅταν βαστάζουν πολὺν καρπὸν, αὐτὸς ὁ καρπός γέρνει τὰ κλονάρια κάτω καὶ τὰ ξεσχίζει, τὸ δὲ κλονάρι, ὁποῦ δὲν ἔχει καρπὸν, ὑψώνεται ἀπάνω, καὶ πηγένει τὸν ἀνήφορον ὀρθόν· εἶναι δὲ καὶ κάποια δένδρα, τὰ ὁποῖα, ἕως ὁποῦ πηγένουν τὰ κλαδία τους τὸν ἀνήφορον, δὲν καρποῦν, ἀμὴ ἂν πάρῃ τινὰς λίθον καὶ τὸν κρεμάσῃ εἰς τὸν κλάδον καὶ τὸν γύρῃ κάτω, κάμνει καρπόν· ἔτζη εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν ταπεινώνεται, τότε καρποφορεῖ, καὶ ὅσον καρπίζει, τόσον ταπεινώνεται· διότι ὅσον σιμώνουν οἱ ἅγιοι εἰς τὸν Θεὸν, τοσοῦτον βλέπουν τοῦ λόγου τους ἁμαρτωλοτέρους.

Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ἐλαλοῦμεν ποτὲ περὶ ταπεινώσεως, καὶ κάποιος ἀπὸ τοὺς πλουσίους τῆς Γάζης, ἀκούωντάς μας νὰ λέγωμεν περὶ τούτου, ὅτι ὅσον σιμώνει τινὰς εἰς τὸν Θεὸν, τοσοῦτον βλέπει τοῦ λόγου του ἁμαρτωλὸν, ἐθαύμαζε καὶ ἔλεγε, πῶς εἶναι δυνατὸν τοῦτο; καὶ μὴ ἠξεύρωντας, ἤθελε νὰ μάθῃ τὸν λόγον. Λέγω του ἐγώ· Κύριε Ἄρχοντα, πῶς ἔχεις τοῦ λόγου σου εἰς τὴν πόλιν σου; Λέγει μου ἐκεῖνος, ἔχω τοῦ λόγου μου μέγαν καὶ πρῶτον τῆς πόλεως. Λέγω του πάλιν, ἐὰν δὲ πηγένῃς εἰς τὴν Καισάρειαν, πῶς ἔχεις τοῦ λόγου σου; Λέγει μου, πάντοτε ἔχω τοῦ λόγου μου παρακάτω ἀπὸ τοὺς μεγάλους τοῦ τόπου ἐκείνου. Λέγω του πάλιν, ἀμὴ ἂν ὑπάγῃς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, πῶς ἔχεις τοῦ λόγου σου; Λέγει μου, δὲν ἔχω τοῦ λόγου μου, ὡσὰν ἕνα ποταπόν. Λέγω του πάλιν, ἀμὴ ἂν πηγένῃς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ σιμώσῃς εἰς τὸν βασιλέα, πῶς ἔχεις τοῦ λόγου σου;

Λέγει μου ἐκεῖνος, ἔχω τοῦ λόγου μου ὡσὰν ἕνα πτωχόν. Τότε λέγω του, ἔτζη εἶναι λοιπὸν καὶ οἱ ἅγιοι, ὅσον σιμώνουν εἰς τὸν Θεὸν, τοσοῦτον βλέπουν τοῦ λόγου τοὺς ἁμαρτωλούς. Διότι ὁ Ἀβραὰμ, ὅταν εἶδε τὸν Κύριον, ἔκαμε τοῦ λόγου του γῆν καὶ σποδόν· ὁ δὲ Ἡσαΐας ἔλεγεν, ὦ τάλας ἐγώ εἰμι καὶ ἀκάθαρτος· ὁμοίως καὶ ὁ Δανιὴλ, ὅταν ἦτον εἰς τὸν λάκκον μετὰ λεοντάρια, καὶ ἐπῆγεν ὁ Ἀββακοὺμ μὲ τὸ ψωμὶ, καὶ τοῦ ἔλεγε, δέξου τὸ φαγὶ τοῦτο ὁποῦ σοῦ ἔστειλεν ὁ Θεὸς, ἀπεκρίθη λέγων· μὲ ἐνθυμήθη ὁ Θεὸς; ποίαν ταπείνωσιν εἶχεν ἡ καρδία του, ὅταν ἦτον μέσα εἰς τὸν λάκκον μετὰ λεοντάρια καὶ δὲν τὸν ἔβλαβαν; καὶ ὄχι μόνον μίαν φορὰν, ἀλλὰ καὶ δεύτερον, καὶ ὕστερον ἐθαύμασε λέγων, ἐνθυμήθηκέ μου ὁ Θεός.

Βλέπετε τὴν ταπείνωσιν τῶν ἁγίων; καὶ πῶς εἶναι αἱ καρδίαι των; ἀλλὰ μήτε ὅταν τοὺς ἔστελνεν ὁ Θεὸς εἰς βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων, ἐκατεδέχοντο ἀπὸ τὴν ταπείνωσιν διὰ νὰ μὴν δοξασθοῦν· διότι ὡσὰν τινὰς ὁποῦ νὰ εἶναι ἐνδυμένος χρυσᾶ φορέματα, ἐὰν ῥήξῃς ἀπάνω του κομάτι παλαιόρασον λασπωμένον, φεύγει διὰ νὰ μὴν μολύνῃ τὸ ἔνδυμά του τὸ τίμιον, ἔτζη εἶναι καὶ οἱ ἅγιοι ἐνδυμένοι τὰς ἀρετὰς, καὶ φεύγουν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ μὴν μιανθοῦν ἀπ' αὐτήν· ἐκεῖνοι δέ ὁποῦ ἀγαποῦν τὴν δόξαν, ὁμοιάζουν ὡσὰν τινὰ γυμνὸν, ὁποῦ νὰ εὕρῃ κομάτι παλαιομπάλωμα, εἶ ἄλλο τίποτες, καὶ σπουδάζει νὰ σκεπάσῃ τὴν ἀσχημοσύνην του, ἔτζη καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ εἶναι γυμνὸς ἀπὸ ἀρεταῖς ζητεῖ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων. Ἀποστελλόμενοι λοιπὸν οἱ ἅγιοι πρὸς βοήθειαν ἄλλων, ἀπὸ τῆς ταπεινώσεως δὲν ἐκαταδέχονταν. Ἀλλ' ὁ μὲν Μωϋσῆς ἔλεγε, δέομαί σου, ἐξαπόστειλον ἄλλον, ὅτι ἐγὼ εἶμαι τραυλὸς, καὶ κουτζόγλωσσος· ὁ δὲ Ἱερεμίας ἔλεγε, νεώτερός εἰμι ἐγώ· καὶ κοντολογῆς πάντες οἱ ἅγιοι ταύτην τὴν ταπείνωσιν εἶχαν, διὰ νὰ κάμουν, καθῶς εἶπον τὰς ἐντολάς. Ταύτην τὴν ταπείνωσιν δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν εἰπῇ μὲ λόγον πῶς εἶναι, ἢ πῶς γίνεται εἰς τὴν ψυχὴν, πάρεξ μόνον ἡ ψυχὴ ὁποῦ ἀξιωθῇ νὰ τὴν μάθῃ ἀπὸ τὰ ἔργα.

Κάποτε δὲ ἐλάλει ὁ Ἀββᾶ Ζωσιμᾶς περὶ ταπεινώσεως· ἔστων-

τας δὲ νὰ εὑρεθῇ ἐκεῖ καὶ κάποιος φιλόσοφος, θέλωντας νὰ μάθῃ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ἔλεγεν· εἰπέ μοι, πῶς ἔχεις τοῦ λόγου σου ἁμαρτωλόν; δὲν ἠξεύρεις πῶς ἔχεις ἀρετάς; δὲν ἠξεύρεις πῶς εἶσαι ἅγιος; Ἰδοὺ βλέπεις πῶς κάμνεις τὰς ἐντολάς; πῶς κάμνωντας τοιαῦτα, ἔχεις τοῦ λόγου σου ἁμαρτωλόν; Ὁ δὲ Γέρων δὲν εὕρισκε τί νὰ τοῦ ἀποκριθῇ, μόνον ἔλεγε, δὲν ἠξεύρω πῶς νὰ σοῦ εἰπῶ, μόνον ἔτζη ἔχω. Ὁ δὲ φιλόσοφος τὸν ἐναντιεῖτον, θέλωντας νὰ μάθῃ πῶς εἶναι. Καὶ ὁ Γέρων μὴ εὑρίσκωντας πῶς νὰ τοῦ τὸ παραστήσῃ τὸ πρᾶγμα, ἄρχησε νὰ τοῦ λέγῃ μετὰ τῆς ἁγίας ἁπλότητος αὐτοῦ, μὴ μὲ πειράζῃς, ἐγὼ κοντολογῆς ἔτζη ἔχω· τὸ λοιπὸν, ὡς εἶδον ἐγὼ τὸν Γέροντα πῶς δὲν εἶχε τί νὰ τοῦ ἀποκριθῇ, λέγω του· ἄράγε μὴ νὰ δὲν εἶναι καὶ τοῦτο ὡσὰν τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἰατρικὴν, ἡ ὁποίαν ὅταν τὴν μάθῃ κανεὶς καλὰ καὶ τὴν δουλεύῃ, γίνεται κάποια ἕξις ἤγουν συνήθεια ὡσὰν φύσις εἰς τὸν ἰατρὸν, ἢ τὸν φιλόσοφον ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς, καὶ δὲν δύνεται νὰ εἰπῇ οὐδὲ νὰ ἀποδείξῃ πῶς ἔγινεν εἰς αὐτὸν ἡ συνήθεια αὕτη τοῦ πράγματος· διότι, καθὼς εἶπον, ἔγινεν ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, καὶ δὲν τὸ ἐγροίκησε πῶς ἔγινεν εἰς αὐτὸν ἀπό τὴν ἐνέργειαν τῆς τέχνης. Ἔτζη εἶναι νὰ τὸ γροικήσῃ κανεὶς καὶ περὶ τῆς ταπεινώσεως, ὅτι ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν ἔρχεται κανεὶς εἰς συνήθειαν τῆς ταπεινώσεως τῆς ψυχῆς· καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν διηγηθῇ κανεὶς μὲ λόγον. Καὶ ὡς ἤκουσε λοιπὸν ὁ Ἀββᾶς Ζωσιμᾶς, ἐχάρη, καὶ παρευθὺς μὲ ἀγκαλίασε καὶ λέγει μοι, ηὗρες τὸ πρᾶγμα, ἔτζη εἶναι καθὼς λέγεις· ἐθεραπεύθη δὲ καὶ ὁ φιλόσοφος, καὶ ἀπεδέχθη καὶ αὐτὸς τὸν λόγον. Εἶπον δὲ καὶ οἱ Γέροντες τινὰ ποιοῦντες ἡμᾶς νὰ καταλάβωμεν ταύτην τὴν ταπείνωσιν, ἀμὴ αὐτὴν τὴν διάθεσιν, ὁποῦ γίνεται ἀπ' αὐτὴν δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τὴν εἰποῦν, καθὼς εἶναι. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἀγάθων, ὅταν ἔμελλε νὰ κοιμηθῇ, τὸν ἐρώτησαν οἱ ἀδελφοὶ, λέγοντες, καὶ σὺ φοβεῖσαι πάτερ; καὶ εἶπεν, ὅτι, ὅσον ἐδυνήθηκα, ἐβίασα τὴν φύσιν μου διὰ νὰ φυλάξω τὰς ἐντολὰς, ἀλλὰ ἄνθρωπος εἰμί· ποῦ ἠξεύρω, τάχα νὰ ἄρεσε τοῦ Κυρίου τὸ ἔργον μου; διότι ἄλλη εἶναι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ, καὶ

ἄλλη ἡ τῶν ἀνθρώπον. Ἰδοὺ ὁποῦ μᾶς ἔδωκεν ὀμμάτια νὰ τὴν βλέπωμεν, καὶ νοῦν νὰ τὴν καταλαμβάνωμεν· πῶς δὲ ἐστιν, ἢ πῶς γίνεται εἰς τὴν ψυχὴν, δὲν τὴν ηὗρε κανεὶς νὰ τὴν εἰπῇ, καθὼς τὸ εἶπα πολλάκις, οὔτε ἐδυνήθη νὰ τὴν καταλάβῃ. Τί δὲ εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ τὴν φέρνει; τὸ εἶπαν οἱ Πατέρες, διότι λέγει εἰς τὸ Γεροντικὸν, ὅτι κάποιος ἀδελφὸς ἐρώτησε τινὰ γέροντα λέγων, τί ἐστιν ἡ ταπείνωσις; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων, ἡ ταπείνωσις εἶναι ἔργον μέγα καὶ θεϊκόν· ἡ δὲ στράτα τῆς ταπεινώσεως εἶναι οἱ κόποι οἱ σωματικοὶ, ὁποῦ γίνονται μὲ γνῶσιν· καὶ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς παρακάτω ἀπὸ ὅλους, καὶ τὸ νὰ δέεται τοῦ Θεοῦ διὰ παντὸς, αὕτη εἶναι ἡ στράτα τῆς ταπεινώσεως. Αὕτη δὲ ἡ ταπείνωσις εἶναι θεϊκὴ, καὶ δὲν καταλαμβάνεται. Διατί δὲ λέγει, ὅτι οἱ κόποι οἱ σωματικοὶ φέρουσι τὴν ψυχὴν εἰς ταπείνωσιν; τί λογῆς, οἱ σωματικοὶ κόποι εἶναι ἀρετὴ τῆς ψυχῆς; διότι, τὸ μὲν νὰ εἶναι παρακάτω ἀπὸ ὅλους, καὶ τὸ νὰ δέεται τοῦ Θεοῦ διὰ παντὸς, αὐτὸ τὸ εἴπαμεν καὶ παραπάνω, ὅτι ἀντίκειται τοὺς δαίμονας καὶ τὴν ὑπερηφανίαν· διότι πῶς ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ τοῦ λόγου του μεγαλήτερον ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του, ἢ νὰ ἐπαρθῇ εἰς τίποτε, ἢ νὰ κατηγορήσῃ, ἢ νὰ ἀσχημολογήσῃ τινὰ, ἐκεῖνος ὁποῦ νὰ ἔχῃ τοῦ λόγου του παρακάτω ἀπὸ ὅλους; Ὁμοίως δὲ, καὶ τὸ νὰ εὔχεται διὰ παντὸς, φανερὸν εἶναι ὅτι ἐναντιεῖται τῇ δευτέρᾳ ὑπερηφανίᾳ· διότι φανερὸν εἶναι πῶς ὁ εὐλαβὴς καὶ ὁ ταπεινὸς ἔστωντας νὰ γνωρίζῃ, ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ κατορθώσῃ ἀρετὴν χωρὶς τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο δὲν παύει νὰ δέεται διὰ παντὸς τοῦ Θεου, διὰ νὰ κάμῃ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ δέεται διὰ παντὸς τοῦ Θεοῦ, εἴτι καὶ ἂν ἀξιωθῇ νὰ κατορθώσῃ, ἠξεύρει πόθεν τὸ ἐκατώρθωσε, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑψωθῇ, οὔτε νὰ λογιάσῃ πῶς μὲ τὴν δύναμίν του τὸ ἐκατώρθωσεν· ἀλλὰ κάθε κατόρθωμα τοῦ Θεοῦ τὸ λογιάζει, καὶ πάντοτε εὐχαριστεῖ, καὶ αὐτὸν παρακαλεῖ, καὶ τρέμει νὰ μὴ ξεπέσῃ ἀπὸ τὴν τοιαύτην βοήθειαν, καὶ φανερωθῇ ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ ἀσθένειά του καὶ ἐτζη μὲ τὴν ταπείνωσιν εὔχεται, καὶ μὲ τὴν εὐχὴν ταπεινώνεται. Καὶ ὅσον πάντοτε κατορθώνει, τόσον ταπεινώνεται πάντοτε. Καὶ ὅσον ταπεινώνεται, τοσοῦτον βοηθεῖται καὶ προκόπτει ἀπὸ τὴν ταπεινοφροσύνην.

Ἀμὴ διατί λέγει τὸ λοιπὸν, ὅτι οἱ σωματικοὶ κόποι φέρουσι τὴν ταπείνωσιν; τί ἔχει ὁ σωματικὸς κόπος εἰς διάθεσιν τῆς ψυχῆς; Ἐγὼ νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ· ἐπειδὴ ὡσὰν ἐξέπεσεν ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἐντολὴν εἰς τὴν παράβασιν, παρεδόθη ἡ ἀθλία, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος εἰς τὴν φιληδονίαν καὶ εἰς τὰς πράξεις τῆς πλάνης, καὶ ἠγάπησε τὰ σωματικὰ, καὶ μὲ κάποιον τρόπον εὑρέθη ὡσὰν ἕνα τίποτες μὲ τὸ σῶμα, καὶ ἔγινεν ὅλη σὰρξ, καθὼς λέγει, «οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ Πνεῦμά μου μὲ τοὺς ἀνθρώπους τούτους, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας,» καὶ μὲ κάποιον τρόπον συμπάσχει, καὶ στέργει ἡ ἀθλία ψυχὴ εἰς τὰς ἁμαρτίας ὁποῦ γίνονται μὲ τὸ σῶμα, διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Γέρων, ὅτι καὶ ὁ σωματικὸς κόπος φέρνει εἰς τὴν ταπείνωσιν· διότι ἀλλέως συνδιατίθεται ἡ ψυχὴ τοῦ γεροῦ, καὶ ἀλλέως τοῦ ἀῤῥώστου· ἀλλέως τοῦ πεινασμένου, καὶ ἀλλέως τοῦ χορτάτου. Ὁμοίως πάλιν, ἀλλέως διατίθεται ἡ ψυχὴ ἐκείνου ὁποῦ καβαλικεύει εἰς ἄλογον, καὶ ἀλλέως ἐκείνου ὁποῦ κάθεται εἰς θρόνον, καὶ ἀλλέως ἐκείνου ὁποῦ κάθεται εἰς τὴν γῆν· ὁ κόπος λοιπὸν ταπεινώνει τὸ σῶμα, καὶ ὡσὰν ταπεινωθῇ τὸ σῶμα, ταπεινώνεται μαζί του καὶ ἡ ψυχή. Διὰ τοῦτο, ὅταν ὁ Εὐάγριος ἐπειράχθη ἀπὸ λογισμοὺς βλασφημίας, τότε ὡς γνωστικὸς, γνωρίζων, ὅτι ἡ βλασφημία προέρχεται ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνιαν, καὶ ὅτι ὡσὰν ταπεινωθῇ τὸ σῶμα, ταπεινώνεται μαζί του καὶ ἡ ψυχὴ, ἔκαμε τεσσαράκοντα νύκτας ὁποῦ δὲν ἐσέβη ἀποκάτω εἰς σκέπην, ἕως ὁποῦ εὔγαλε τὸ σῶμα αὐτοῦ κρότωνας, ἤγουν τζιμούρια ὡσὰν τὰ ἄγρια ζῶα, εἰς τόσον ὅτι ὁ κόπος δὲν ἐγίνετο διὰ τὴν βλασφημίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ταπείνωσιν· καλὰ εἶπε λοιπὸν ὁ Γέρων, ὅτι καὶ οἱ σωματικοὶ κόποι ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν ταπείνωσιν. Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος ἄμποτες νὰ μᾶς χαρίσοι καὶ ἡμᾶς τὴν ταπείνωσιν, ὅτι ἀπὸ μεγάλων κακῶν λυτρώνει τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν σκεπάζει ἀπὸ μεγάλους πειρασμούς. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ΄.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ὅταν ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἔσπειρεν εἰς αὐτὸν κάποιον Θεϊκὸν, ὡσὰν τινὰ λογισμὸν θερμότερον, καὶ φωτεινὸν λόγον σπινθῆρος ἔχοντα, νὰ φωτίζῃ τὸν νοῦν, καὶ νὰ τοῦ δείχνῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν. Τοῦτο δὲ λέγεται συνείδησις, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ φυσικὸς νόμος. Ἔτζη ἔσκαπτεν ὁ Ἰσαὰκ τὰ πηγάδια καὶ οἱ Φιλισταῖοι τὰ ἐπαράχωναν, καθὼς εἶπαν οἱ Πατέρες. Τοῦτον τὸν νόμον, τουτέστι τὴν συνείδησιν, ἔστοντας νὰ πείθουνται οἱ πατριάρχαι, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι, πρὶν νὰ δοθῇ ὁ γραπτὸς νόμος, εὐηρέστησαν τὸν Θεόν. Ὅταν δὲ ἐπαραχώθη αὐτῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν ἁμαρτίαν τῆς παραβάσεως, τότε ἐχρειασθήκαμεν τὸν γραπτὸν νόμον, ἐχρειασθήκαμεν τοὺς ἁγίους προφήτας, ἐχρειασθήκαμεν καὶ αὐτὸν τὸν ἐρχομὸν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, διὰ νὰ τὴν ξεσκεπάσῃ καὶ νὰ τὴν ἀναστήσῃ, διὰ νὰ ζωοποιήσῃ ἐκεῖνον τὸν παραχωμένον σπινθῆρα μὲ τὴν φύλαξιν τῶν ἐντολῶν.

Εἰς τοῦ λόγου μας εἶναι λοιπὸν τώρα, ἢ νὰ τὸν παραχώσωμεν πάλιν, ἢ νὰ τὸν ἀφήσωμεν νὰ λάμπῃ καὶ νὰ μᾶς φωτίζῃ, ἐὰν τοῦ ἀκούωμεν· διότι, ὅταν μᾶς λέγῃ ἡ συνείδησις ἡμῶν, τοῦτο κάμε, καὶ καταφρονοῦμεν· καὶ πάλιν μᾶς λέγει, καὶ δὲν τὸ κάμνομεν, ἀλλὰ μένομεν καταπατοῦντες αὐτὴν, τότε λοιπὸν τὴν παραχώνομεν, καὶ πλέον δὲν δύνεται νὰ μᾶς λαλῇ ἀπὸ τοῦ βάρους ὁποῦ εἶναι ἀπάνω της, ἀλλὰ, ὡσὰν λύχνος θαμπὸς, ἔτζι ἀρχίζει νὰ μᾶς δείχνῃ τὰ πράγματα σκοτεινότερον. Καὶ ἔτζη πηγένοντες ὀμπρὸς γινόμεσθαν ὡσὰν τὸ νερὸν τὸ θωλομένον ἀπὸ πολλὰ χώματα ὁποῦ δὲν ἠμπορεῖ τινὰς νὰ ἰδῇ τὸ πρόσωπόν του· ἔτζη

δὲν γροικοῦμεν τί μᾶς λέγει ἡ συνείδησις ἡμῶν, ὥστε νὰ μᾶς φαίνεται πῶς δὲν τὴν ἔχομεν. Πλὴν δέν εἶναι τινὰς ὁποῦ νὰ μὴν τὴν ἔχῃ διότι εἶναι Θεϊκὸν τίποτες, καθὼς τὸ ἐπροεῖπα, καὶ ποτὲ δὲν χάνεται, ἀλλὰ πάντοτε μᾶς ἐνθυμίζει ἐκεῖνο ὁποῦ κάμνει χρεία· ἀλλὰ ἡμεῖς δὲν γροικοῦμεν διὰ νὰ τὴν καταφρονοῦμεν, καθὼς εἶπα, καὶ νὰ τὴν καταπατοῦμεν.

Διὰ τοῦτο ὁ Προφήτης κλαίει τὸν Ἐφραὶμ, καὶ λέγει, «κατεδυνάστευσεν Ἐφραὶμ τὸν ἀντίδικον αὐτοῦ, καὶ κατεπάτησε τὴν κρίσιν·» ἀντίδικον λέγει τὴν συνείδησιν· διὰ τοῦτο λέγει καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον· «Ἴσθι εὐνοῶν τῷ αντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ἡ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτε σὲ παραδῶ τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς τοῖς ὑπηρέταις, καὶ βάλλουσίσε εἰς φυλακήν· ἀμὴν λέγω σοι, οὐμὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ ἀποδῷς καὶ τὸν ἔσχατον κοδράντην.» Διατί δὲ καλεῖ τὴν συνείδησιν ἀντίδικον; Ἀντίδικος λέγεται, ἐπειδὴ αὐτὴ ἀντίκειται, ἤγουν ἐναντιεῖται τὸ κακόν μας θέλημα, καὶ μᾶς ἐλέγχει διατ' ἐκεῖνο ὁποῦ κάμνει χρεία νὰ κάμωμεν, καὶ δὲν τὸ κάμνομεν, καὶ διατ' ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν πρέπει νὰ τὸ κάμωμεν, καὶ τὸ κάμνομεν· καὶ αὐτὴ μᾶς κατηγορεῖ, διὰ τοῦτο τὴν λέγει ἀντίδικον, καὶ παραγγέλλει λέγων, ἴσθι εὐνοῶν, τουτέστιν, ἰδὲ νὰ συβασθῇς μὲ τὸν ἀντίδικόν σου, ἕως ὁποῦ εἶσαι εἰς τὴν στράταν. Στράτα εἶναι, καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος, ὁ κόσμος ἐτοῦτος.

Ἂς σπουδάσωμεν λοιπὸν, ἀδελφοὶ, νὰ φυλάξωμεν τὴν συνείδησίν μας, ἕως ὁποῦ εἴμεσθεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἂς μὴν τὴν ἀφήσωμεν νὰ μᾶς ἐλέγξῃ εἰς κανένα πρᾶγμα· ἂς μὴν τὴν καταπατοῦμεν εἰς τίποτες καθόλου, ἂν εἶναι καὶ παραμικρόν. Καὶ ἠξεύρετε, ὅτι ἀπὸ τὰ μικρὰ ἔρχεται κανεὶς καὶ εἰς τὰ μεγάλα, διότι, ὅταν ἀρχίσῃ τινὰς νὰ λέγῃ, τί εἶναι ἂν εἰπῶ τὸν λόγον τοῦτον, τί εἶναι ἂν φάγω τοῦτο τὸ μικρὸν, τί εἶναι ἐὰν ἰδῶ τόδε τὸ πρᾶγμα; ἀπὸ τὸ τί εἶναι τοῦτο, καὶ τί εἶναι ἐκεῖνο, πέρνει κανεὶς κακὴν συνήθειαν, καὶ ἔρχεται νὰ καταφρονῇ καὶ τὰ μεγάλα καὶ βαρύτερα, καὶ νὰ καταπατῇ τὴν συνείδησίν του· καὶ ἔτζη λοιπὸν ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον προκόπτωντας εἰς τὸ κακὸν, κινδυνεύει νὰ ἔλθῃ καὶ εἰς τελείαν ἀναισθησίαν. Διὰ τοῦτο, ἀδελφοὶ, ἂς προσέ-

χωμεν νὰ μὴν τὰ καταφρονοῦμεν ὡς παραμικρά, διότι δὲν εἶναι μικρά, ἐπειδὴ γίνεται νομή, γίνεται κακὴ συνήθεια. Ἂς προσέχωμεν, ἂς φυλαχθοῦμεν ἀπὸ τὰ ἐλαφρά, ἕως ὁποῦ εἶναι ἐλαφρά, διὰ νὰ μὴν γένουν βαρέα, διότι καὶ τὰ κατορθώματα καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἀπὸ μικρὰ ἀρχίζουν, καὶ μεγάλα γίνονται, ἢ ἀγαθὰ ἢ κακά. Διὰ τοῦτο μᾶς παραγγέλλει ὁ Κύριος νὰ φυλάσσωμεν τὴν συνείδησίν μας, ὡσὰν νὰ νουθετῇ κανεὶς τινὰ ξεχωριστά, καὶ νὰ τοῦ λέγῃ, βλέπε τί κάμνεις, ἄθλιε, προσέχου, ἰδὲ νὰ συβασθῇς μὲ τὸν ἀντίδικόν σου, ἕως ὁποῦ εἶσαι εἰς τὴν στράταν μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἀποδείχνει καὶ τὸν κίνδυνον λέγων, μήπως σὲ παραδῷ τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς σὲ παραδῷ τοῖς ὑπηρέταις, καὶ σὲ βάλλουν εἰς τὴν φυλακήν. Ἀληθινὰ σοῦ λέγω, ὅτι δὲν θέλεις εὐγῇ ἀπ' ἐκεῖ, ἕως νὰ πληρώσῃς ὅλον τὸ χρέος, ἕως καὶ μίαν φόλαν· διότι αὐτὴ μᾶς ἐλέγχει, καθὼς εἶπα, καὶ εἰς τὸ καλὸν καὶ εἰς τὸ κακόν, καὶ μᾶς δείχνει τί νὰ κάμωμεν, καὶ τί νὰ μὴν κάμωμεν· καὶ πάλιν αὐτὴ μᾶς κατηγορεῖ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, διὰ τοῦτο λέγει, μήποτε σὲ παραδῷ τῷ κριτῇ, καὶ τὰ λοιπά.

Τὸ δὲ φυλάξαι αὐτήν, ἔχει πολλὴν διαφοράν, διότι θέλει νὰ φυλάξῃ κανεὶς τὴν συνείδησιν καὶ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν γείτονα, καὶ πρὸς τὰς ὕλας. Πρὸς τὸν Θεὸν μέν, διὰ νὰ μὴν καταφρονῇ τὰς ἐντολάς του, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅσα δὲν τὸν βλέπει ἄνθρωπος, καὶ εἰς ὅσα δὲν τὸν ἀναγκάζει τινάς, αὐτὸς νὰ φυλάττῃ πρὸς τὸν Θεὸν τὴν συνείδησιν εἰς τὸ κρυπτόν· ἤγουν, ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, ἂν ἀμελήσῃ τῆς εὐχῆς του, ἢ ἂν ἀνέβῃ λογισμὸς κακὸς εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ δὲν τὸν ἐδίωξεν, ἀμὴ τὸν ἐδέχθη καὶ τὸν ἔστερξεν. Εἰς δὲ τὸν γείτονα, τὸν εἶδε ὁποῦ ἔκαμνε τίποτες, ἢ ἔλεγε καὶ τὸν ἐκατάκρινε· καὶ κοντολογῆς νὰ εἰποῦμεν, ὅσα γίνονται εἰς τὸ κρυπτόν, ὁποῦ δὲν τὰ ἠξεύρει κανείς, μόνον ὁ Θεὸς καὶ ἡ συνείδησις ἡμῶν, κάμνει χρεία νὰ τὰ φυλάσσωμεν, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πρὸς Θεὸν συνείδησις. Ἡ δὲ πρὸς τὸν γείτονα εἶναι, ὅτι νὰ κάμνῃ κανεὶς τίποτες, ὁποῦ νὰ ἠξεύρῃ, ὅτι θλίβει, ἢ σκανδαλίζει τὸν γείτονα, μήτε μὲ ἔργον, μήτε μὲ λόγον, μήτε μὲ σχῆμα, μήτε μὲ βλέμμα· διότι εἶναι καὶ σχῆμα, ὁποῦ σκανδαλίζει τὸν γείτονα, ὁμοίως καὶ βλέμμα, καὶ κοντολογῆς νὰ εἰποῦμεν, ὅσα

ἠξεύρει ὁ ἄνθρωπος, ὅτι τὰ κάμνει ἐπιταυτοῦ, διὰ νὰ δώσῃ λογισμὸν τοῦ γειτόνου· καὶ αὕτη ἡ συνείδησις αὐτοῦ μολύνεται, ἠξεύρουσα, ὅτι διὰ νὰ βλάψῃ, ἢ νὰ θλίψῃ τὸ κάμνει, καὶ νὰ φυλαχθῇ νὰ μὴν τὸ κάμῃ. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ νὰ φυλάξῃ συνείδησιν πρὸς τὸν γείτονα. Τὸ δὲ πρὸς τὰς ὕλας φυλάξαι, εἶναι, διὰ νὰ μὴν κακουπηρετεῖται καὶ εἰς μετὰ χρειαζόμενα πράγματα, διὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ τίποτε πρᾶγμα καὶ χαλάσῃ, ἢ νὰ ῥιφθῇ, ἀλλὰ ἂν ἰδῇ καὶ τίποτε ῥιμμένον, νὰ μὴν τὸ ἀφήσῃ· ἀλλὰ ἂν εἶναι καὶ ἀχαμνὸν νὰ τὸ παστρέψῃ, καὶ νὰ τὸ βάλλῃ εἰς τὸν τόπον του. Νὰ μὴν ἀφίνῃ τὰ φορέματά του καὶ χαλοῦν· δύναται κανεὶς νὰ φορέσῃ τὸ ποκάμισόν του ἑβδομάδας δύο, ἢ τρεῖς, ἢ καὶ ἕνα μῆνα, καὶ αὐτὸς τὸ πλύνει πυκνά, πρὶν τοῦ καιροῦ του, καὶ τὸ χαλᾷ· καὶ ἀντὶς νὰ τοῦ βαστάξῃ ἄλλους πέντε μῆνας, ἢ καὶ περισσότερον, πλύνωντας τὸ παλαιώνει καὶ τοῦτο εἶναι παρὰ συνείδησιν. Ὁμοίος καὶ εἰς τὸ στρῶμα δύνεται κανεὶς νὰ κάμῃ τὴν χρείαν του μὲ παρὰ μικρὸν προκόβιον, καὶ ζητεῖ μέγα στρῶμα· ἔχει καμίαν βολὰν τρίχινον, καὶ ζητεῖ νὰ τὸ ἀλλάξῃ νὰ πάρῃ ἄλλο, ἢ καινούριον, ἢ εὐμορφότερον. Δύναται νὰ πορευθῇ κανεὶς μὲ ἕνα σκέπασμα, ὁποῦ τοῦ ἔτυχε, καὶ ζητεῖ ἄλλο καλλιώτερον, ἢ καὶ φιλονεικεῖ, ἂν δὲν τοῦ τὸ δίδουν· εἰδὲ, ἀργίζει νὰ κοιτάζῃ καὶ τὸν ἀδελφόν του νὰ λέγῃ, διατί ὁ δεῖνας ἔχει τόδε, καὶ ἐγὼ νὰ μὴν ἔχω; ὁ τοιοῦτος μακρὰν εἶναι ἀπὸ τὴν μοναχικὴν πολιτείαν. Πάλιν ἁπλώνει κανεὶς τὸ φόρεμά του εἰς τὸν ἥλιον, καὶ ἀμελεῖ νὰ τὸ πάρῃ, καὶ τὸ ἀφίνει και καίεται καὶ χαλᾷ, καὶ τοῦτο παρὰ συνειδησιν εἶναι. Ὁμοίως καὶ εἰς τὰ φαγητὰ, δύναται νὰ πορευθῇ κανεὶς μὲ παραμικρὸν λάχανον, ἢ ὄσπριον, ἢ μὲ ὀλίγαις ἐλαῖς· καὶ δὲν στέργει, ἀμὴ ζητεῖ ἄλλο φαγὶ νοστιμώτερον ἢ ἀκριβώτερον· αὐτὰ ὅλα παρὰ συνείδησιν εἶναι. Οἱ δὲ Πατέρες λέγουσιν, ὅτι δὲν πρέπει ὁ μοναχὸς νὰ ἀφήσῃ τὴν συνείδησίν του νὰ τὸν ἐλέγξῃ εἰς κανένα πρᾶγμα. Κάμνει χρεία λοιπὸν, ἀδελφοί μου, νὰ προσέχωμεν πάντοτε, καὶ νὰ φυλάσσωμεν τοῦ λόγου μας ἀπὸ πάντων τῶν πονηρῶν τούτον, διὰ νὰ μὴν πέσωμεν εἰς κίνδυνον· καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος μᾶς τὸ ἐπροεῖπε, καθὼς τὸ εἴπαμεν παράνω. Ὁ δὲ Θεὸς νὰ μᾶς δῶσοι νὰ ἀκούωμεν καὶ νὰ φυλάσσωμεν αὐτὰ ὅλα, διὰ νὰ μὴν γένουν οἱ λόγοι τῶν Πατέρων ἡμῶν εἰς κατάκρισίν μας. Ὧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε'.

ΠΕΡΙ ΦΟΒΟΥ ΘΕΟΥ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης εἰς τὰς καθολικὰς αὐτοῦ ἐπιστολὰς, ὅτι ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον. Βλέπε τί θέλει νὰ μᾶς φανερώσῃ διὰ τοῦτο ὁ Ἅγιος· ἆράγε ποίαν ἀγάπην λέγει, καὶ ποῖον φόβον; Ὁ μὲν προφήτης Δαβὶδ λέγει, «φοβήθητε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ», καὶ ἄλλα μύρια εὑρίσκομεν τοιαῦτα εἰς τὰς Γραφάς. Ἐὰν τὸ λοιπὸν καὶ οἱ ἅγιοι, ὁποῦ ἀγαποῦσαν τὸν Κύριον, τὸν φοβοῦνται, πῶς λέγει, ὅτι ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω ἐκβάλλει τὸν φόβον; Θέλει νὰ μᾶς δείξῃ ὁ Ἅγιος, ὅτι δύο φόβοι εἶναι, ὁ ἕνας ἀρχάριος, καὶ ὁ ἄλλος τέλειος· καὶ ὁ μὲν ἕνας εἶναι τῶν ἀρχαρίων· ὡσὰν νὰ εἰπῇ κανεὶς τῶν εὐσεβῶν, ὁ δὲ ἄλλος τῶν ἁγίων, ὁποῦ ἐτελειώθησαν καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ μέτρον τῆς τελείας ἀγάπης· ἤγουν κάμνει κανεὶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν φόβον τῆς κολάσεως, οὗτος, ὡς εἴπαμεν, ἀκόμι ἀρχάρης εἶναι, ἐτοῦτος ἀκόμι δὲν κάμνει τὸ καλὸν διὰ τὸν Θεὸν, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τῶν πληγῶν. Ἄλλος κάμνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀγάπην του, καὶ ἀγαπῶντάς τον, τὸν εὐαρεστεῖ· οὗτος ἠξεύρει τί εἶναι αὐτὸ τὸ καλὸν, ἐτοῦτος ἐγνώρισε τί εἶναι τὸ νὰ εἶναι μαζὶ μὲ τὸν Θεόν. Ἰδοὺ ἐτοῦτος εἶναι, ὁποῦ ἔχει τὴν τελείαν ἀγάπην, ὁποῦ λέγει ὁ Ἅγιος· καὶ αὕτη ἡ ἀγάπη τὸν φέρνει εἰς τὸν τέλειον φόβον, διότι φοβεῖται ὁ τοιοῦτος, καὶ φυλάττει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὄχι διὰ τὰς πληγὰς, ὄχι διὰ νὰ μὴν κολασθῇ, ἀλλὰ καθὼς εἴπαμεν, ἔστωντας νὰ ἐγεύθῃ τὴν γλυκύτητα τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸ νὰ εἶναι μαζὶ μὲ τὸν Θεὸν, φοβεῖται νὰ μὴν ξεπέσῃ ἀπ' αὐτὴν, φοβεῖται νὰ μὴν τὴν στερηθῇ. Ἐτοῦτος λοιπὸν, ὁ τέλειος

φόβος ὁποῦ γίνεται ἀπὸ τὴν ἀγάπην, ἐκβάλλει ἔξω τὸν ἀρχάριον φόβον, καὶ διὰ τοῦτο λέγει, ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον.

Ὅλως ἀδύνατον εἶναι νὰ ἔλθῃ ὁ τέλειος φόβος, ἐὰν δὲν εἶναι ὁ ἀρχάριος, διότι τρεῖς διαθέσεις εἶναι, καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος, μὲ ταῖς ὁποίας δυνόμεσθαν νὰ εὐαρεστήσωμεν τὸν Θεόν· διότι ἢ φοβούμενοι τὴν κόλασιν, εὐαρεστοῦμεν, καὶ εἴμεσθεν εἰς τὴν κατάστασιν τῶν δούλων· ἢ ἀγαπῶντες τὰ κέρδη τοῦ μισθοῦ διὰ τὴν ὠφέλειάν μας, κάμνομεν τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τοῦτο ὁμοιάζομεν τῶν στοιχητῶν· ἢ διὰ τ' αὐτὸ τὸ καλὸν, καὶ εἴμεσθεν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ υἱοῦ. Διότι ὁ υἱὸς, ὅταν ἔλθῃ εἰς τελείαν ἡλικίαν καὶ φρονιμάδα, κάμνει τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς αὐτου, ὄχι διὰ νὰ φοβᾶται νὰ μὴ δαρθῇ, οὐδὲ διὰ νὰ λάβῃ πληρωμὴν ἀπ' αὐτὸν, ἀλλὰ ἀγαπῶντάς τον, φυλάττει εἰς αὐτὸν φιλικῶς αὐτὴν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν τιμὴν τὴν πατρικήν· καὶ πληροφορημένος εἶναι, ὅτι πάντα τὰ ὑπάρχοντα τοῦ πατρὸς του ἐδικά του εἶναι. Ὁ τοιοῦτος ἀξιώνεται νὰ ἀκούσῃ, ὅτι δὲν εἶσαι πλέον δοῦλος, ἀλλὰ υἱὸς καὶ κληρονόμος Θεοῦ διὰ Χριστοῦ. Ὁ τοιοῦτος δὲν φοβᾶται πλέον τὸν Θεὸν, καθὼς εἴπαμεν, διὰ τὰς κολάσεις, ἀλλὰ τὸν ἀγαπᾷ, καθὼς ἔλεγεν ὁ μέγας Ἀντώνιος, Ἐγὼ οὐκ ἔτι φοβοῦμαι τὸν Θεὸν, ἀλλ' ἀγαπῶ αὐτόν. Καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε τοῦ Ἀβραὰμ, ὅταν ἠθέλησε νὰ θυσιάσῃ τὸν υἱόν του, «τώρα ἐγνώρισα, ὅτι φοβᾶσαι τὸν Θεὸν ἐσύ·» ἐκεῖνον τὸν τέλειον φόβον ἔλεγεν, ὁποῦ γίνεται ἀπὸ τὴν ἀγάπην· διότι πῶς εἶχε νὰ εἰπῇ τώρα ἐγνώρισα, ἐλέησον; Τοσαῦτα ἔκαμε, τὸν Θεὸν ὑπήκουσε, καὶ ἄφηκεν ὅλα τὰ ἐδικά του, καὶ ἐξενιτεύθη εἰς ξένον τόπον, καὶ εἰς ἀνθρώπους εἰδωλολάτρας, ὁποῦ δὲν ὠνόμαζαν καθόλου Θεόν· καὶ ἀπάνω εἰς τοῦτο ὑπέμεινε καὶ τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον πειρασμὸν τῆς θυσίας τοῦ υἱοῦ. Καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὰ ὅλα τοῦ ἔλεγε, τώρα ἐγνώρισα ὅτι φοβᾶσαι τὸν Θεὸν, δηλονότι τὸν τέλειον φόβον ἔλεγε, τῶν ἁγίων· διότι ὄχι διὰ τὸν φόβον τῶν κολάσεων πλέον, ἢ διὰ νὰ λάβῃ πληρωμὴν κάμνουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀγαπῶντες αὐτὸν, καθὼς εἴπομεν πολλάκις, φοβούμενοι νὰ μὴν κάμουν τίποτες ἔξω ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπητοῦ, καὶ διὰ τοῦτο λέγει,

ἡ ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον. Ἀλλ' ἀδύνατον εἶναι νὰ ἔλθῃ ὁ τέλειος φόβος, καθὼς τὸ ἐπροείπαμεν, ἐὰν δὲν ἀποκτήσῃ κανεὶς τὸν ἀρχάρικον φόβον, διό-ι λέγει, «ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου»· καὶ πάλιν «ἀρχὴ καὶ τέλος εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ.» Ἀρχὴ λέγει τὸν ἀρχάρικον φόβον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὕστερα ἔρχεται ὁ τέλειος φόβος τὸν ἁγίων. Ὁ ἀρχάρικος φόβος λοιπὸν εἶναι τῆς ἐδικῆς μας καταστάσεως· ἐτοῦτος φυλάττει τὴν ψυχὴν ἀπὸ πάσης κακίας, ὥςπερ ἡ γάνωσις τὸ χάλκωμα, διότι λέγει, «τῷ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ·» καθὼς ὁ δοῦλος, φοβούμενος τὸν αὐθέντην του, ἔρχεται ἀπὸ ὀλίγον νὰ κάμνῃ τὸ καλὸν καὶ μὲ τὸ θέλημά του, καὶ κάμνωντας ἀπὸ ὀλίγον, ἀρχίζει νὰ ζητᾷ καὶ κάποιαν πληρωμὴν τῆς ἐργασίας του, ὡσὰν τὸν στοιχητόν. Ὅταν λοιπὸν μείνῃ φεύγωντας τὸ κακὸν, καθὼς εἴπαμεν, διὰ τὸν φόβον, ὥσπερ ὁ δοῦλος, καὶ πάλιν κάμνωντας τὸ καλὸν, ὥσπερ ὁ στοιχητὸς, πολυκαιρίζωντας μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ καλὸν, καὶ κατὰ ἀναλογίαν ἑνούμενος με τὸν Θεὸν, γεύεται λοιπὸν τοῦ ἀγαθου, καὶ ἀρχίζει νὰ καταλαμβάνῃ τὸ καλὸν, καὶ πλέον δὲν θέλει νὰ χωρίσῃ ἀπ' αὐτόν· διότι ποῖος δύνεται νὰ τὸν χωρίσῃ πλέον, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; τότε φθάνει εἰς τὸ μέτρον τοῦ υἱοῦ, καὶ ἀγαπᾷ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν, καὶ φοβεῖται ἐπειδὴ ἀγαπᾷ, καὶ οὗτος εἶναι ὁ τέλειος φόβος καὶ μέγας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης, ἔστωντας νὰ μᾶς διδάσκῃ τὴν διαφορὰν τῶν φόβων τούτων, ἔλεγε· «δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου, καὶ διδάξω ὑμᾶς φόβον Κυρίου· τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθάς;» Βάλλετε τὸν νοῦν σας εἰς καθ' ἕνα λόγον τοῦ Προφήτου, πόσην δύναμιν ἔχει· πρῶτον λέγει, δεῦτε πρός με, προσκαλούμενος ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἀρετήν· προσθέτει δὲ καὶ τέκνα. Τέκνα καλοῦσιν οἱ ἅγιοι ἐκείνους ὁποῦ ἐπιστρέφουν μὲ τὰ λόγιά τους ἀπὸ τὴν κακίαν πρὸς ἀρετὴν, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, «τεκνία, οὓς πάλιν ὠδίνω μέχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν.» Καὶ ἀπέκει, ὡσὰν μᾶς ἐπροσκάλισε καὶ μᾶς ἐπαρακίνησε πρὸς τὴν τοιαύτην μεταμόρφωσιν, λέγει, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς.

Βλέπετε τὴν παῤῥησίαν τοῦ Ἁγίου; ἡμεῖς ὅταν θέλωμεν νὰ

εἰποῦμεν τίποτε καλὸν, πάντοτε λέγομεν, θέλετε νὰ διαλεχθῶμεν περὶ φόβου Θεοῦ ὀλίγον, ἢ περὶ ἄλλης ἀρετῆς; ὁ δὲ Ἅγιος δὲν λέγει ἔτζη, ἀλλὰ μετὰ παῤῥησίας ἔλεγεν, ἐλάτε νὰ σᾶς διδάξω, τέκνα, τὸν φόβον τοῦ Κυρίου· ποῖος ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ θέλει ζωὴν, καὶ ἀγαπᾷ νὰ ἰδῇ ἡμέρας ἀγαθάς; Καὶ ἀπέκει, ὡσὰν νὰ ἤθελε τοῦ ἀποκριθῇ κανεὶς, ὅτι ἐγὼ θέλω νὰ μὲ διδάξῃς, πῶς νὰ ζήσω, καὶ νὰ ἰδῶ ἡμέρας ἀγαθὰς, διδάσκει καὶ λέγει, «παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ τὰ χείλη σου νὰ μὴ λαλήσουν ψεῦδος.», Ἰδοὺ ὁποῦ διὰ τῆς ὥρας ἀποκόπτει τὴν ἐνέργειαν τοῦ κακοῦ διὰ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ.

Τὸ νὰ παύσῃ τὴν γλῶσσάν του ἀπὸ κακοῦ, εἶναι, τὸ νὰ μὴν ἐλέγξῃ εἰς τίποτες τὸν γείτονα καὶ τὸν σκανδαλίσῃ· τὸ νὰ μὴν κακολογήσῃ, νὰ μὴν κάμνῃ τινὰ καὶ ὀργισθῇ· τὸ δὲ νὰ μὴν λαλήσουν τὰ χείλη δόλον, εἶναι, νὰ μὴν ἐπιβουλευθῇς να γελάσῃς τὸν γείτονα· ἔπειτα λέγει, «ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησον ἀγαθόν.» Εἶπε πρῶτον μερικῶς τινὰς ἁμαρτίας, τὴν καταλαλιὰν καὶ τὴν ψευδολογίαν, καὶ ἔτζη ἀρχίζει διὰ ὅλας μαζὶ περὶ πάσης κακίας μὲ τὸ, ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, ἤγουν φεῦγε κοντολογῆς ὅλα τὰ κακά· ἔκκλινον, ἤγουν παραμέρισον ἀπὸ κάθε πρᾶγμα ὁποῦ φέρνει ἁμαρτίαν. Καὶ πάλιν δὲν εἶπε μόνον τοῦτο, καὶ ἐσιώπησεν, ἀλλὰ ἐπρόσθεσε, καὶ ποίησον ἀγαθόν· διότι εἶναι καμίαν φορὰν ὁποῦ δὲν κάμνει τινὰς κακὸν, ὅμως δὲν κάμνει οὔτε καλόν· εἶναι κανεὶς ὁποῦ δὲν ἀδικᾷ, ἀλλὰ δὲν κάμνει οὔτε ἐλεημοσύνην· εἶναι τινὰς ὁποῦ δὲν μισᾷ κανένα, ἀλλὰ μήτε ἀγαπᾷ. Καλὰ εἶπε λοιπὸν ὁ Προφήτης, «ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν.» Ἰδοὺ ὁποῦ μᾶς δείχνει τὴν ἀκολουθίαν ἐκείνην τῶν τριῶν καταστάσεων ὁποῦ ἐπροείπαμεν, πῶς διὰ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ ἔσυρεν ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, καὶ ἔτζη μᾶς παρακινᾷ νὰ ἀρχίσωμεν καὶ τὸ ἀγαθόν· διότι, ἐὰν ἀξιωθῇ τινὰς νὰ παύσῃ ἀπὸ τοῦ κακοῦ, καὶ νὰ φύγῃ ἀπ' αὐτοῦ, τότε λοιπὸν φυσικῶς ἐνεργεῖ τὸ καλὸν, ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν ἁγίων.

Καὶ ὡς εἶπε ταῦτα πολλὰ καλὰ, καὶ κατὰ τὴν τάξιν, τότε λέγει, «ζήτησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν·» μὴ τὴν ζητᾷς μόνον,

ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὴν σπουδὴν δράμε νὰ τὴν φθάσῃς. Ἔχετε τὸν νοῦν σας καλῶς εἰς τὸν λόγον τοῦτον, καὶ ἰδέτε τὴν ἀκρίβειαν τοῦ Ἁγίου, ὅταν ἀξιωθῇ κανεὶς νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ κακόν, καὶ σπουδάξῃ νὰ κάμῃ τὸ καλόν, παρευθὺς τοῦ ἔρχονται οἱ πόλεμοι τοῦ ἐχθροῦ. Λοιπὸν ἀγωνίζεται, κοπιάζει, συντρίβεται, ὄχι μόνον φοβούμενος νὰ γυρίσῃ πάλιν εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ θαῤῥῇ, καθὼς τὸ ἐπροείπαμεν, πῶς νὰ λάβῃ καὶ μισθὸν διὰ τὸ καλόν, ὡσὰν καὶ ὁ στοιχητός. Καὶ μὲ τὸ νὰ πολεμᾶται λοιπὸν καὶ νὰ ἀντιπολεμῇ, καὶ νὰ ἐναντιεῖται τὸν ἐχθρόν, κάμνει τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ μὲ πολλὴν θλῖψιν, μὲ πολλὴν συντριβήν. Ὅταν δὲ γένῃ εἰς αὐτὸν βοήθεια ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ἀρχίσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς συνήθειαν τοῦ καλοῦ, τότε βλέπει τὴν ἀνάπαυσιν, τότε εἰρηνεύει, τότε καταλαμβάνει τί εἶναι ἡ θλῖψις τοῦ πολέμου, καὶ τί εἶναι ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐφροσύνη τῆς εἰρήνης, καὶ ἔτζη τὴν ζητᾷ. Σπουδάζει λοιπὸν καὶ τρέχει διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ τελείως εἰς τοῦ λόγου του.

Καὶ τί ἄλλο μακαριώτερον λοιπὸν ἀπὸ τὴν ψυχὴν ἐκείνην, ὁποῦ νὰ ἀξιωθῇ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ μέτρον τοῦτο; Ὁ τοιοῦτος, καθὼς τὸ εἴπαμεν πολλάκις, εἶναι εἰς τὸ μέτρον τοῦ υἱοῦ, διότι κατὰ ἀλήθειαν, «μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ θέλουν ὀνομασθῇ υἱοὶ Θεοῦ.» Ποῖος κάμνει τὴν ψυχὴν ἐκείνην πλέον νὰ κάμνῃ τὸ καλὸν δι' ἄλλο τίποτες, πάρεξ μόνον δι' αὐτὴν τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ καλοῦ; Ποῖος εἶδε τὴν χαρὰν ἐκείνην, πάρεξ μόνον ἐκεῖνος ὁποῦ τὴν ἐκατάλαβε; Τότε ὁ τοιοῦτος γνωρίζει καὶ τὸν τέλειον φόβον, καθὼς τὸ εἴπαμεν πολλάκις. Ἰδοὺ ὁποῦ ἠκούσαμεν τί εἶναι ὁ τέλειος φόβος τῶν ἁγίων, καὶ τί εἶναι ὁ εἰσαγωγικὸς φόβος, ἤγουν ὁ ἀρχάρικος τῆς ἐδικῆς μας καταστάσεως· καὶ πόθεν φεύγει τινάς, καὶ ποῦ ἔρχεται διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Τώρα λοιπὸν θέλομεν νὰ μάθωμεν καὶ πῶς ἔρχεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ· θέλομεν νὰ εἰποῦμεν, ποῖα εἶναι ὁποῦ μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ.

Οἱ Πατέρες εἶπαν, ὅτι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ τὸν ἀποκτᾷ τινὰς ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ θανάτου καὶ τῶν κολάσεων, καὶ μὲ τὸ νὰ ἐξετάζῃ τοῦ λόγου του κάθε ἀργά, πῶς ἐπέρασε τὴν ἡμέραν, καὶ πάλιν τὸ πουρνὸν πῶς ἐπέρασε τὴν νύκτα· καὶ μὲ τὸ νὰ

μὴν παῤῥησιάζεται, καὶ μὲ τὸ νὰ κατοικᾷ μὲ ἄνθρωπον φοβούμενον τὸν Θεόν. Διότι λέγει, κάποιος ἀδελφὸς ἠρώτησε κάποιον γέροντα, τί νὰ κάμω, πάτερ, διὰ νὰ φοβοῦμαι τὸν Θεόν; Καὶ λέγει τοῦ ὁ γέρων, ὕπαγε κατοίκησον μὲ ἄνθρωπον φοβούμενον τὸν Θεόν· καὶ μὲ τὸ νὰ φοβάται ἐκεῖνος τὸν Θεόν, σὲ διδάσκει νὰ τὸν φοβᾶσαι καὶ ἐσύ. Διώκομεν δὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ λόγου μας, μὲ τὸ νὰ κάμνωμεν τὰ ἐναντία τούτων· μὲ τὸ νὰ μὴν ἐνθυμούμεσθαι τὸν θάνατον, καὶ τὰς κολάσεις, καὶ διὰ νὰ μὴν προσέχωμεν τοῦ λόγου μας· διὰ νὰ μὴν ἐξετάζωμεν πῶς ἐπεράσαμεν, ἀλλὰ νὰ ζοῦμεν χωρὶς ἔννοιαν, καὶ διὰ νὰ κατοικοῦμεν μὲ ἀνθρώπους ὁποῦ δὲν ἔχουν φόβον Θεοῦ, καὶ διὰ νὰ παῤῥησιαζώμεσθεν, ἤγουν διὰ νὰ μὴν ἔχωμεν ἐντροπὴν ἀνθρώπων. Τοῦτο εἶναι χειρότερον ἀπὸ ὅλα, τοῦτο εἶναι ἡ τελεία ἀπώλεια, διότι τί ἄλλο διώχνει τόσον τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ψυχήν, ὡσὰν τὴν ἀδιαντροπίαν; Διὰ τοῦτο ὅταν ἐρωτήθη ὁ Ἀββᾶς Ἀγάθων περὶ τῆς παῤῥησίας, ἤγουν τῆς ἀδιαντροπίας, εἶπεν, ὅτι ὁμοιάζει ὡσὰν μεγάλη φλόγα, ἡ ὁποία, ὅταν ἀνάψῃ, πάντες φεύγουσιν ἀπ' αὐτήν, καὶ διαφθείρει καὶ κατακαίει πάντα. Βλέπεις, ἀδελφέ, τὴν δύναμιν τοῦ πάθους; βλέπεις ὀργήν; Καὶ πάλιν ἐρωτηθείς, ἀληθινὰ τόσον κακὴ εἶναι ἡ παῤῥησία; ἀπεκρίθη· δὲν εἶναι ἄλλο πάθος χειρότερον ἀπὸ τὴν παῤῥησίαν, διότι εἶναι γενήτρια πάντων τῶν κακῶν. Πολλὰ καλὰ εἶπε καὶ μὲ πολλὴν φρονιμάδα, ἐπειδὴ αὕτη διώχνει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ψυχήν· διότι, ἐὰν μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ φεύγῃ τινὰς ἀπὸ τὸ κακόν, φανερὸν εἶναι, ὅτι ἐκεῖ ὁποῦ δὲν εἶναι φόβος Θεοῦ, ἐκεῖ εἶναι ὅλα τὰ πάθη. Ὁ Θεὸς νὰ λυτρώσοι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀπὸ τὸ θανατηφόρον θηρίον τὴν παῤῥησίαν.

Ἀκόμι δὲ εἶναι καὶ πολύτροπος ἡ παῤῥησία, διότι παῤῥησιάζεται τινὰς καὶ δι' ἀφῆς, τουτέστι μὲ πιάσιμον, καὶ μὲ λόγον καὶ μὲ βλέμμα· ἔρχεται τινὰς ἀπὸ ἀδιαντροπίαν καὶ εἰς ἀργολογίαν, καὶ εἰς αἰσχρολογίαν, καὶ εἰς γέλοια, καὶ νὰ παρακινᾷ ἄλλους νὰ γελοῦν ἀδιάντροπα. Παῤῥησία εἶναι καὶ τὸ νὰ πιάσῃ κανεὶς τινὰ χωρὶς ἀνάγκην, καὶ τὸ νὰ ἁπλώσῃ χέρει εἰς τινά· τὸ νὰ σπρόξῃ τινά, ἢ νὰ

ἁρπάζῃ τίποτες αὐτὸν, καὶ τὸ νὰ κοιτάζῃ τινὰ ἀδιάντροπα. Αὐτὰ ὅλα ἡ παῤῥησία τὰ κάμνει, μὲ τὸ νὰ μὴν εἶναι φόβος Θεοῦ εἰς τὴν ψυχήν· ἔρχεται δὲ ἀπὸ τοῦτα κανεὶς, ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, καὶ εἰς τελείαν καταφρόνησιν. Διὰ τοῦτο, ὅταν ἐπαράδιδεν ὁ Θεὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ νόμου, ἔλεγε, «εὐλαβεῖς ποιεῖτε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ,» διότι χωρὶς εὐλάβειαν καὶ ἐντροπὴν δὲν τιμᾷ τινὰς οὔτε αὐτὸν τὸν Θεὸν, οὔτε καμίαν ἐντολὴν φυλάσσει. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο χειρότερον ἀπὸ τὴν παῤῥησίαν, διότι εὐγάνει τὴν εὐλάβειαν, διώχνει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ γεννᾷ τὴν καταφρόνησιν. Με τὸ νὰ ἔχωμεν παῤῥησίαν ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, καὶ νὰ ξαδιαντρεπώμεσθεν ἕνας τὸν ἄλλον, καταλαλοῦμεν ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ ὑβρίζομεν ἕνας τὸν ἄλλον· καὶ ἐὰν ἰδοῦμεν τίποτες ὁποῦ δὲν ὠφελᾷ, πηγένομεν καὶ τὸ φλυαροῦμεν, καὶ τὸ βάνομεν εἰς τὴν καρδίαν ἄλλου ἀδελφοῦ. Καὶ ὄχι μόνον πῶς βλάπτομεν τοῦ λόγου μας, ἀμὴ βλάπτομεν καὶ τὸν ἀδελφόν μας, βάνοντες εἰς τὴν καρδίαν του φαρμάκι θανατηφόρον· καὶ πολλάκις, ἂν εἶχε τὸν νοῦν του εἰς προσευχὴν, ἢ εἰς ἄλλο καλὸν πρᾶγμα, πηγένομεν καὶ τὸν συγχύζομεν· καὶ ὄχι μόνον ἐμποδίζομεν αὐτὸν ἀπὸ τὸ καλὸν, ἀλλὰ τοῦ φέρνομεν καὶ πειρασμόν· ὁποῦ δὲν εἶναι ἄλλο βαρύτερον, τὸ νὰ μὴ βλάπτῃ κανεὶς τοῦ λόγου του μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀδελφόν του.

Ἂς προσέχωμεν λοιπὸν νὰ ἔχομεν εὐλάβειαν, ἀδελφοὶ, νὰ φοβούμεσθεν τὴν βλάβην τὴν ἐδικήν μας καὶ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, νὰ τιμῶμεν ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ νὰ σπουδάζωμεν νὰ μὴν κοιτάζωμεν ἀδιάντροπα εἰς τὰ πρόσωπα ἕνας τοῦ ἄλλου· διότι καὶ τοῦτο, καθὼς εἶπε κάποιος ἀπὸ τοὺς ἁγίους γέροντας, εἶδος τῆς παῤῥησίας εἶναι. Καὶ ἐὰν συμβῇ νὰ ἰδῇ κανεὶς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὅταν ἁμαρτάνῃ, μήτε νὰ τὸν καταφρονήσῃ, νὰ σιωπήσῃ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ ἀπωλεσθῇ, μήτε πάλιν νὰ τὸν κακολογήσῃ, ἀλλὰ μετὰ συμπαθείας καὶ φόβου Θεοῦ νὰ τὸ εἰπῇ ἐκείνου ὁποῦ δύνεται νὰ τὸν διορθώσῃ, ἢ αὐτὸς νὰ εἰπῇ πρὸς αὐτὸν μὲ ἀγάπην καὶ ταπείνωσιν, λέγων· συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ μου, ὅτι, καθὼς βλέπω, ἀσύστατα περιπατοῦμεν, καὶ δὲν κάμνομεν καλὰ τὸ ὁδεῖνα πρᾶγμα. Καὶ ἐὰν δὲν σὲ ἀκούσῃ, εἰπὲ ἄλλου ὁποῦ βλέπεις, ὅτι

ἔχει εὐλάβειαν εἰς ἐκεῖνον ὁ ἀδελφὸς, ἢ εἰπὲ τοῦ γέροντος αὐτοῦ, ἢ τοῦ ἡγουμένου, κατὰ τὸ σφάλμα, νὰ τὸν διορθώσῃ. Ἀλλὰ, καθὼς εἴπαμεν, μὲ σκοπὸν πῶς νὰ διορθωθῇ ὁ ἀδελφὸς καὶ ὄχι κατὰ φλυαρίαν· ὄχι διὰ νὰ τὸν καταλαλήσῃ, ὄχι διὰ νὰ τὸν ἀτιμάσῃ, ὄχι διὰ νὰ τὸν ἐντροπιάσῃ, ὄχι διὰ νὰ τὸν κατακρίνῃ, ὄχι νὰ σχηματίζεται πῶς θέλει νὰ τὸν διορθώσῃ, καὶ ἀπὸ μέσα νὰ ἔχῃ τίποτες ἀπὸ τοῦτο ὁποῦ εἶπα. Κατὰ ἀλήθειαν, ἐὰν καὶ αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ λέγῃ κανεὶς, καὶ δὲν τὸ λέγει διὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλὰ μάλιστα διὰ βλάβην, καταλαλιὰ εἶναι, καὶ ἁμαρτία εἶναι. Ἀλλὰ ἂς ἐξετάζῃ τὴν καρδίαν του καλὰ, καὶ ἐὰν ἔχει καμίαν κίνησιν πάθους, ἂς μὴν τὸ εἰπῇ. Εἰ δὲ βλέπει τοῦ λόγου του μετὰ ἀκριβείας, ὅτι διὰ ὠφέλειαν καὶ συμπάθειαν θέλει νὰ τὸ εἰπῇ, πλὴν τὸν ἐνοχλεῖ καὶ λογισμὸς ἐμπαθὴς ἀπὸ μέσα, ἂς εἰπῇ τοῦ ἡγουμένου μὲ ταπείνωσιν καὶ τὸ ἐδικόν του, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, λέγων· ὅτι ἡ μὲν συνείδησίς μου μαρτυρεῖ μοι, ὅτι διὰ διόρθωσιν τοῦ ἀδελφοῦ θέλω νὰ τὸ εἰπῶ, ἀλλὰ γροικῶ, ὅτι καὶ ἀπὸ μέσα εἶναι κάποιος λογισμὸς σμιγμένος, κἂν διατὶ εἶχα καμίαν φορὰν μῖσος πρὸς τὸν ἀδελφὸν, εἴτε τοῦ πειρασμοῦ εἶναι διὰ νὰ μὲ ἐμποδίσῃ, δὲν ἠξεύρω, διὰ νὰ μὴν γένῃ διόρθωσις. Καὶ ἔτζη λοιπὸν ὁ ἡγούμενος, θέλει τοῦ εἰπῇ, ὅτι κάμνει χρεία νὰ τὸ εἰπῇ, ἢ νὰ μὴν τὸ εἰπῇ. Τυχένει δὲ καὶ ὅταν λέγῃ τινὰς, οὔτε διὰ ὠφέλειαν τοῦ ἀδελφοῦ, οὔτε διὰ βλάβην, οὔτε διὰ καμίαν μνησικακίαν, ἀλλὰ μόνον ἔτζη ἁπλῶς διηγούμενος, ἀπὸ ἀργολογίαν. Καὶ τίς χρεία τῆς φλυαρίας ταύτης; Πολλάκις δὲ μανθάνει καὶ ὁ ἀδελφὸς ὅτι τὸν ἐκατάκρινε, καὶ σκανδαλίζεται, καὶ γίνεται ἐκ τούτου θλίψις, καὶ περισσεύει καὶ ἄλλη βλάβη· διότι ὅταν λέγῃ κανεὶς διὰ τὴν ὠφέλειαν τοῦ ἀδελφοῦ μόνον, δὲν ἀφίνει ὁ Θεὸς νὰ γένῃ ταραχὴ, ἢ σκάνδαλον, οὔτε νὰ ἀκολουθήσῃ βλάβη.

Ἂς σπουδάσωμεν λοιπὸν, καθὼς εἶπα, νὰ φυλάσσωμεν τὴν γλῶσσάν μας, νὰ μὴ λαλῇ τινὰς κακὸν διὰ τὸν ἀδελφόν του, μήτε νὰ σκανδαλίζῃ τινὰ μὲ λόγον, ἢ μὲ σχῆμα, ἢ μὲ ἄλλον κανένα τρόπον, μήτε νὰ εἴμεσθεν εὐκολοκίνητοι. Καὶ ὅταν ἀκούσωμεν, ὁποῦ λαλεῖ κανεὶς τίποτας λόγον κακὸν διὰ τὸν ἀδελφόν μας, παρευ-

θὺς νὰ ἀποκρινώμεσθεν, καὶ νὰ λαλοῦμεν κακῶς καὶ ἡμεῖς, ἢ νὰ σκανδαλιζώμεσθεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ νὰ τὸν μισοῦμεν· διότι τὰ τοιαῦτα δὲν εἶναι ἐκείνων ὁποῦ θέλουν νὰ σωθοῦν, οὔτε ἐκείνων ὁποῦ ἀγωνίζουνται νὰ ἀποκτήσουν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ νὰ συναπαντῶμεν ἕνας τὸν ἄλλον μὲ εὐλάβειαν, καὶ καθ' ἕνας νὰ σκύπτωμεν τὸ κεφάλι μας ἔμπροσθεν τοῦ ἀδελφοῦ μας, καθὼς εἶπον, νὰ ταπεινώνεται καθ' ἕνας ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ νὰ κόπτῃ τὸ θέλημά του. Κατὰ ἀλήθειαν, ἐὰν κάμνῃ κανεὶς καὶ τίποτε καλὸν πρᾶγμα, καὶ προτιμήσῃ τὸν ἀδελφόν του, καὶ τοῦ τὸ ἀφήσει ἐκείνου, ὠφελεῖται αὐτὸς ὁποῦ τὸ ἄφησε περισσότερον, παρὰ ἐκεῖνος ὁποῦ τὸ ἔκαμεν. Ἐγὼ δὲν ἠξεύρω τοῦ λόγου μου νὰ ἔκαμα ποτὲ κανένα καλόν· ἀλλὰ πῶς νὰ ἐφυλάχθηκα ἀπὸ τοῦτο, ἠξεύρω ὅτι ἐφυλάχθηκα, ὅτι ποτέ μου δὲν ἐπρόκρινα τοῦ λόγου μου ἀπὸ τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ πάντοτε τὸν ἀδελφόν μου ἔβανα ἔμπροσθέν μου.

Ποτὲ τῷ καιρῷ, ὅταν ἤμουν ἀκόμι εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀββᾶ Σερίδου, ἠσθένησεν ὁ ὑπηρέτης τοῦ γέροντος τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου, ὁποῦ ἦτον μὲ τὸν Ἀββᾶν Βαρσανούφιον, καὶ μὲ ἐπρόσταξεν ὁ Ἡγούμενος νὰ τὸν ὑπηρετήσω ἐγὼ τὸν Γέροντα, καὶ ἔτζη ἀσπάζουμουν τὴν πόρταν τοῦ κελλίου αὐτοῦ ἀπ' ἔξω, ὡσὰν νὰ προσκυνῇ κανεὶς τὸν τίμιον Σταυρόν· πόσῳ μᾶλλον νὰ τὸν ὑπηρετήσω; διότι ποῖος δὲν ἠγάπα νὰ ἀξιωθῇ νὰ ὑπηρετᾷ τοιούτου Γέροντος; Εἶχε δὲ καὶ λόγον θαυμάσιον, καὶ πάντοτε κάθ' ἡμέραν, ὡσὰν ἤθελα τελειώσει τὴν ὑπηρεσίαν μου, τοῦ ἔβανα μετάνοιαν, διὰ νὰ λάβω συγχώρησιν ἀπὸ λόγου του νὰ πηγένω, καὶ πάντα μοῦ ἔλεγε τίποτε, διότι εἶχε συνήθειαν ὁ Γέρων νὰ λέγῃ τέσσαρα λόγια. Καὶ καθὼς εἶπα, κάθε ἀργὰ, ὅταν ἤθελα νὰ ἀναχωρήσω, μοῦ ἔλεγε χωρὶς ἄλλο ἕνα ἀπὸ τὰ τέσσαρα, καὶ ἔλεγεν ἔτζη· «λέγω σου ἅπαξ, ἀδελφέ, (διότι ἔτζη εἶχε συνήθειαν νὰ λέγῃ ὁ Γέρων πάντοτε εἰς κάθε λόγον, λέγω σου, ἅπαξ, ἀδελφέ), ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ τὴν ἀγάπην. Τὸ νὰ φυλάξῃ κανεὶς νὰ μὴν σκανδαλίσῃ τὸν ἀδελφόν του εἰς τίποτες, γεννᾷ τὴν ταπεινοφροσύνην.» Καὶ τὴν ἄλλην ἀργαδινὴν μοῦ ἔλεγεν ἅπαξ· «ἀδελφέ, λέγω σου,

ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ τὴν ἀγάπην. Οἱ Πατέρες εἶπαν, οὐδέ ποτε ἔβαλα τὸ θέλημά μου ἔμπροσθεν τοῦ ἀδελφοῦ μου.» Ἄλλοτε πάλιν ἔλεγε· «λέγω σου ἅπαξ, ἀδελφέ· ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ τὴν ἀγάπην. Φεῦγε τὰ ἀνθρώπινα καὶ σώζου, καὶ ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ ἔτζη ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.»

Πάντως εἶχεν ὁ Γέρων νὰ μοῦ δώσῃ μίαν παραγγελίαν ἀπὸ τὰς τέσσαρας ταύτας, ὅταν ἤθελα νὰ ἀναχωρήσω κάθε ἀργά, ὡσὰν τίποτες ἔξοδον, καὶ ἔτζη τὰ ἐφύλαγα εἰς ὅλην μου τὴν ζωήν. Καὶ ὅμως, ἂν καλὰ καὶ τοιαύτην πληροφορίαν εἶχα εἰς τὸν Ἅγιον, καὶ ἔτζη εὑρισκόμενος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, ἐὰν ἤθελα γροικήσῃ μόνον, ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς σκανδαλίζεται, θέλωντας νὰ τὸν ὑπηρετήσῃ αὐτός, ἐπήγενα εἰς τὸν Ἡγούμενον, καὶ τὸν ἐπαρακάλουν λέγωντας, ὅτι τῷ δὲ τῷ ἀδελφῷ πρέπει, πάτερ, ἐὰν ὁρίζῃς νὰ ὑπηρετᾷ τὸν Ἅγιον; καὶ δὲν ἐσυγχώρησεν οὔτε ὁ Ἡγούμενος οὔτε αὐτὸς ὁ Γέρων ποτὲ νὰ γένῃ τοῦτο. Ὅμως ἐγώ, ὅσον εἰς τὴν δύναμίν μου, ἐσπούδασα νὰ προτιμήσω τὸν ἀδελφόν μου, καὶ ἔκαμα ἐκεῖ ἐννέα χρόνους, καὶ δὲν ἠξεύρω νὰ λαλήσω τινὸς λόγον ἄσχημον. Καὶ πιστεύσατέ με, ἠξεύρω, ὅτι ἕνας ἀδελφὸς μὲ ἀκολούθησε μέσα ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖον ἕως τῆς ἐκκλησίας, ὑβρίζωντάς με, καὶ ἐγὼ ἔμπροσθεν αὐτοῦ δὲν τοῦ εἶπα λόγον, ἀλλὰ καὶ ὅτε τὸ ἔμαθεν ὁ Ἡγούμενος, (καὶ δὲν ἠξεύρω ποῖος νὰ τοῦ τὸ εἶπε) καὶ ἠθέλησε νὰ τὸν κανονίσῃ, ἐγὼ ἔτρεξα καὶ ἔπεσα εἰς τὰ ποδάριά του, καὶ τὸν ἐπαρεκάλουν λέγωντας, μὴ διὰ τὸν Κύριον, ὅτι ἐγὼ ἔσφαλα, τί πταίει ὁ ἀδελφός; Καὶ ἄλλος πάλιν, εἴτε ἀπὸ τοῦ πειρασμοῦ, εἴτε ἀπὸ ἁπλότητος (ὁ Θεὸς τὸ ἠξεύρει) ἔκαμεν ἕνα χρόνον κάμνωντας τὸ νερόν του πᾶσαν νύκτα εἰς τὸ προσκέφαλόν μου, εἰς τόσον ὅτι ἐβρέχετο καὶ ἡ στρωμνή μου. Ὁμοίως καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἀδελφῶν ἤρχοντο πᾶσαν ἡμέραν, καὶ ἐτίνασαν ταῖς ψάθαις αὐτῶν ἔμπροσθεν τοῦ κελλίου μου· καὶ ἔβλεπα τοσοῦτον πλῆθος κορέων ὁποῦ ἐσέβαιναν εἰς τὸ κελλίον μου, ὅτι δὲν ἐπρόφθανα νὰ τοὺς σκοτώνω, διότι ἦσαν πλῆθος ἄπειρον. Καὶ ὡς ἐπήγενα λοιπὸν νὰ κοιμηθῶ, ἐσυνάζονταν ὅλοι ἀπάνω μου, ὅτι ἀποκοιμούμουν ἐκ τοῦ πολλοῦ κόπου. Ὅταν δὲ ἐσηκώνομουν,

εὕρισκα ὅλον μου τὸ κορμίον καταφαγωμένον, ἀλλὰ ποτέ μου δὲν εἶπα τινὸς ἀπ' αὐτούς, μὴν τὸ κάμνης τοῦτο· οὔτε ἠξεύρω τοῦ λόγου μου ποτὲ, καθὼς εἶπα, ὅτι νὰ εἶπα λόγον ὁποῦ νὰ σκανδαλίσῃ, ἢ νὰ λυπήσῃ ἀδελφόν. Μάθετε λοιπὸν καὶ ἐσεῖς, νὰ βαστάζετε ἕνας τοῦ ἄλλου τὰ βάρη· μάθετε νὰ εὐλαβῆσθε ἕνας τὸν ἄλλον. Καὶ ἐὰν ἀκούσῃ κανεὶς ἀπὸ λόγου σας λόγον, ὁποῦ δὲν τοῦ ἀρέσει, ὁποῦ νὰ τοῦ εἰπῇ κανείς, ἢ ἂν πάθῃ τίποτες ὁποῦ νὰ μὴν ἤθελε, νὰ μὴν ὀργίζεται παρευθὺς, ἢ νὰ σκανδαλίζεται, διὰ νὰ μὴν εὑρεθῇ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὠφελείας καὶ τοῦ ἀγῶνος, ἔχωντας καρδίαν σκανδαλισμένην, ἀμελέτητον καὶ ἀπαρασκεύαστον, ὁποῦ νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ ὑπομείνῃ καμίαν προσβολήν· ὡσὰν τὸ πεπόνιον, τὸ ὁποῖον, ἐὰν τὸ κρούσῃ παραμικρὸν ἀκάνθιον, παρευθὺς κάμνει μεγάλην λαβωματίαν, καὶ σέπεται. Ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἔχετε καρδίαν στερεὰν, νὰ ἔχετε μακροθυμίαν, διὰ νὰ νικᾶτε πάντα ὅσα σᾶς συμβαίνουν· νὰ ἀγαπᾶτε ἕνας τὸν ἄλλον. Καὶ ἐὰν ἔχῃ κανεὶς διακόνημα, ἢ εὑρεθῇ κανεὶς ἀπὸ ἐσᾶς ὁποῦ νὰ ἔχῃ καμίαν ἀπόκρισιν, τουτέστιν ὑπηρεσίαν, εἴτε πρὸς τὸν κηπουρὸν, εἴτε πρὸς τὸν κελλαρίτην, εἴτε πρὸς τὸν μάγειρον, εἴτε ἁπλῶς πρὸς ἄλλον τινὰ ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς, νὰ σπουδάζῃ καὶ αὐτὸς ὁποῦ κάμνει τὴν ἀπόκρισιν, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ἔχει τὸ διακόνημα πρὸ παντὸς πράγματος νὰ φυλάξουν τὴν κατάστασίν τους, καὶ νὰ μὴν ἀφίνουν ποτὲ τοῦ λόγου τους νὰ κλίνῃ μήτε εἰς ὀργὴν, μήτε εἰς ἐπιθυμίαν, μήτε εἰς ἄλλο κανένα θέλημα, ἢ δικαίωμα, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ἤγουν, ἐὰν εὑρεθῇ τὸ πρᾶγμα, εἴτε μικρὸν, ἢ μέγα, νὰ μὴν τὸ καταφρονήσῃ καὶ τὸ ἀμελήσῃ, διότι κακὴ εἶναι ἡ ἀπροσεξία· μήτε δὲ πάλιν νὰ τὸ προτιμήσῃ ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν του, καὶ ἀφήσει αὐτὴν διὰ νὰ προφθάσῃ τὴν ὑπηρεσίαν του· διότι εἰς εἴτι πρᾶγμα εὑρεθῆτε, μακάρι ἂν εἶναι καὶ τὸ πλέα ἀναγκαιότερον καὶ βιαστικώτερον, δὲν θέλω νὰ κάμνετε τίποτε μὲ φιλονεικίαν, ἢ μὲ ταραχὴν, ἀλλὰ νὰ εἶστε πληροφορημένοι, ὅτι, κάθε ἔργον ὁποῦ νὰ κάμνετε, κἂν μέγα εἶναι, καθὼς εἶπα, κἂν μικρὸν, τὸ ὄγδοον εἶναι τοῦ ζητουμένου πράγματος· τὸ δὲ νὰ φυλάξετε τὴν κατάστασίν σας, ἐὰν συμβῇ ἀπὸ τοῦτο νὰ ἀπομείνῃ ἡ διακονία

σας, ἤγουν ἐὰν ἀπομείνῃ ἡ ὑπηρεσία τοῦ διακονήματος, μόνον νὰ μὴν εὐγῆτε ἀπὸ τὴν ἐντολὴν, τὸ ἥμισυ τέταρτον ὄγδοόν ἐστιν.

Βλέπετε πόσην διαφορὰν ἔχει; Ὅταν λοιπὸν κάμνετε πρᾶγμα, ἐὰν θέλετε νὰ εἶναι τέλειον καὶ ὁλόκληρον, σπουδάζετε νὰ κάμνετε καὶ τὴν ἐντολὴν, καὶ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον, ὡς εἶπον, εἶναι τὸ ὄγδοον. Εἰ δὲ παρακολουθήσῃ ἀνάγκη, καὶ εὐγῆτε ἀπὸ τὴν ἐντολὴν, καὶ βλαφθῆτε, ἢ βλάψετε τινὰ, φιλονεικοῦντες, νὰ πληρωθῇ τὸ ἔργον τῆς διακονίας, δὲν εἶναι καλὸν νὰ χάσῃ κανεὶς τὸ ἥμισυ τέταρτον ὄγδοον, διὰ νὰ φυλάξῃ τὸ ὄγδοον. Ἐπειδὴ, ἐὰν ἠξεύρετε, ὅτι τὸ κάμνει τοῦτο τινὰς, δὲν κάμνει ὁ τοιοῦτος τὴν διακονίαν του κατὰ Θεὸν, ἀλλὰ ἢ διὰ κενοδοξίαν, ἢ διὰ ἀνθρωπαρέσκειαν φιλονεικᾷ· καὶ χολιάζει καὶ τοῦ λόγου του, καὶ τὸν ἀδελφόν του, διὰ νὰ τὸν ἐπαινέσουν οἱ ἄνθρωποι νὰ εἰποῦν, ὅτι κανεὶς δὲν ἐδυνήθη νὰ τὸν νικήσῃ.

Ἀλήμονον, μεγάλη ἀνδραγαθία! δὲν εἶναι νίκη αὐτὴ, αδελφοὶ, ἀλλὰ ζημία ἐστίν. Αὕτη ἐστὶν ἀπώλεια, τὸ νὰ φιλονεικᾷ κανεὶς, καὶ νὰ σκανδαλίζῃ τὸν ἀδελφόν του, διὰ νὰ φυλάξῃ τὸ ἔργον τῆς διακονίας του· αὐτὸ εἶναι ἡ ζημία τοῦ ὀγδόου, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ τετάρτου· ἤγουν πῶς, ἐὰν ἀπομείνῃ ἡ ὑπηρεσία τοῦ διακονήματος, ὀλίγη εἶναι ἡ ζημία· τὸ δὲ νὰ φιλονεικᾷ καὶ νὰ σκανδαλίζῃ τὸν ἀδελφὸν, διὰ νὰ μὴν τοῦ δώσῃ τὰ χρειαζόμενα, ἢ διὰ νὰ προφθάσῃ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ διακονήματος νὰ εὐγένῃ ἀπὸ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ζημιώνεται μεγάλως· αὐτὸ θέλει νὰ εἰπῇ τὸ ὄγδοον, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ τετάρτου ὄγδοον· διὰ τοῦτο ἰδοὺ ὁποῦ σᾶς λέγω, ὅτι καὶ ἐὰν καὶ ἐγὼ πέμψω κανέναν ἀπὸ ἐσᾶς εἰς καμίαν ὑπηρεσίαν, καὶ ἴδῃ ὅτι κοντεύει νὰ γένῃ ταραχὴ καὶ σύγχυσις, ἢ ἄλλη καμία βλάβη, νὰ ἀφήσῃ τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ ἂς λείπῃ, μόνον νὰ μὴ βλάψητε τοῦ λόγου σας, ἢ τοὺς ἀδελφούς σας· ἐπειδὴ, καθὼς σᾶς εἶπα, μεγάλως ζημιώνεσθε, καὶ τοῦτο εἶναι φανερὰ ἀπώλεια. Ταῦτα δὲ λέγω σας, ὄχι διὰ νὰ δειλιάζετε παρευθὺς, νὰ ῥίχνετε τὰ πράγματα, ἢ διὰ νὰ ἀμελεῖτε καὶ νὰ ἀφίνετε τὰ πράγματα νὰ φθείρωνται, καὶ νὰ καταπατῆτε τὴν συνείδησίν σας, θέλοντες νὰ εἶστε ἀμέριμνοι, οὔτε πάλιν νὰ

παρακούετε καὶ νὰ λέγετε καθ' ἕνας ἀπὸ ἐσᾶς, ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ κάμω τόδε, ὅτι βλάπτομαι, καὶ δὲν μοῦ εὐγένει, ἐπειδὴ μὲ τὸν λόγον τοῦτον, δὲν κάμνετε ποτὲ καμίαν διακονίαν; οὐδὲ δύνασθε νὰ πληρώσετε ποτὲ καμίαν ἐντολὴν Θεοῦ. Ἀλλὰ νὰ βάνετε ὅλην τὴν δύναμίν σας, διὰ νὰ κάμνετε μετὰ ἀγάπης πᾶσαν τὴν διακονίαν σας, καὶ μὲ ταπεινοφροσύνην, ταπεινούμενοι καὶ ὑποκλινόμενοι ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, τιμῶντες καὶ παρακαλοῦντες ἕνας τὸν ἄλλον, ὅτι δὲν εἶναι τίποτες ἄλλο δυνατώτερον ἀπὸ τὴν ταπεινοφροσύνην.

Ὅμως ἐὰν ἴδῃ κανεὶς τὸν ἀδελφόν του θλιβόμενον, ἢ τοῦ λόγου του, τότε ἀφῆτε τὴν ὑπηρεσίαν ἐκείνην ὁποῦ γίνεται τὸ σκάνδαλον, καὶ ὑποτάσσεσθε ἕνας τοῦ ἄλλου, καὶ μὴν ἀπαντυχένετε ἕως ὁποῦ νὰ γένῃ καὶ βλάβη, διότι καλλιώτερον εἶναι, καθὼς σᾶς τὸ εἶπα πολλάκις, νὰ μὴν γένῃ ἡ δουλεία, καθὼς θέλετε, ἀλλὰ καθὼς ἀπαντᾷ, διὰ τὴν ἀνάγκην· καὶ μὴ διὰ τὴν χρείαν τῆς ὑπηρεσίας, ἢ διὰ κανένα δικαίωμα νὰ ταράξετε τοῦ λόγου σας, ἢ τὸν ἀδελφόν σας, καὶ νὰ συγχύζεσθε ἕνας μὲ τὸν ἄλλον, καὶ νὰ ζημιωθῆτε τὸ πολὺ διὰ τὸ ὀλίγον, διότι πολλὴ εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς ζημίας. Συμβαίνει δὲ πολλάκις, ὅτι ζημιώνεται κανεὶς καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, καὶ τίποτες δὲν κερδαίνει, διότι τοιαύτη ἐστιν ἡ ὠφέλεια τῆς φιλονεικίας. Πάντα τὰ ἔργα ἂς τὰ κάμνωμεν διὰ νὰ ὠφεληθοῦμεν· ποία δὲ ὠφέλεια, ὅταν δὲν ταπεινούμεσθεν ἕνας τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον, καὶ ταράσσομεν καὶ σκανδαλίζομεν ἕνας τὸν ἄλλον; Δὲν ἠξεύρετε ὅτι λέγει εἰς τὸ Γεροντικὸν, ὅτι ἀπὸ τὸν γείτονα εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος; Αὐτὰ κάμνει χρεία, ἀδελφοί, νὰ μελετᾶτε πάντοτε εἰς τοῦ λόγου σας, διὰ νὰ ἐνθυμᾶσθε τοὺς λόγους τῶν ἁγίων γερόντων, καὶ νὰ σπουδάζετε μετὰ ἀγάπης, καὶ φόβου Θεοῦ, νὰ ζητῆτε τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐδικήν σας καὶ τῶν ἀδελφῶν σας· καὶ ἔτζη λοιπὸν δύνεσθε νὰ ὠφελεῖσθε ἀπὸ ὅλα ὅσα συμβαίνουν, καὶ νὰ προκόπτετε μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν νὰ σᾶς χαρίσῃ τὸν φόβον αὐτοῦ, διότι λέγει, «τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλαξον,» ὅτι τοῦτο χρεωστεῖ πᾶς ἄνθρωπος. Αὐτῷ δὲ τῷ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ζ'.

ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΘΑΡΡΗ ΤΙΝΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΝΩΣΙΝ ΤΟΥ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ὁ σοφὸς Σολομὼν λέγει εἰς ταῖς Παροιμίαις, «οἷς μὴ ὑπάρχει κυβέρνησις, πίπτουσιν ὥςπερ φύλλα· σωτηρία δὲ ὑπάρχει ἐν πολλῇ βουλῇ.» Βλέπετε, ἀδελφοὶ, τοῦ λόγου τὴν δύναμιν; βλέπετε τί μᾶς διδάσκει ἡ Θεία Γραφή; Μᾶς νουθετεῖ νὰ μὴν θαῤῥοῦμεν εἰς τοῦ λόγου μας, οὔτε νὰ λογιάζωμεν τοῦ λόγου μας διὰ γνωστικοὺς καὶ φρονίμους· νὰ μὴ πιστεύωμεν, ὅτι ἠμποροῦμεν νὰ κυβερνήσωμεν τοῦ λόγου μας, διότι χρειαζόμεσθεν βοήθειαν, χρειαζόμεσθεν, ὕστερα ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὁδηγὸν, ὁποῦ νὰ μᾶς ὁδηγᾷ καὶ νὰ μᾶς κυβερνᾷ. Δὲν εἶναι ἄλλο ἀθλιώτερον καὶ εὐκολώτερον εἰς ξεπεσμόν καὶ ἐγκρεμνὸν, ὡσὰν ἐκείνους ὁποῦ νὰ μὴν ἔχουν τινὰ, ὁποῦ νὰ τοὺς ὁδηγᾷ εἰς τὴν στράταν τοῦ Θεοῦ· διότι, λέγει, εἰς ἐκείνους ὁποῦ δὲν εἶναι κυβέρνησις, πίπτουσιν, ὥςπερ φύλλα. Τὸ φύλλον ἐξ ἀρχῆς εἶναι πάντοτε χλωρὸν, τρυφερὸν καὶ χαριέστατον, ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον ξηραίνεται καὶ πεύτει, καὶ λοιπὸν καταφρονεῖται καὶ καταπατεῖται. Ἔτζη εἶναι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁποῦ δὲν κυβερνεῖται ἀπὸ τινά· ἐξ ἀρχῆς μὲν πάντοτε ἔχει θέρμην εἰς νηστείαν καὶ ἀγρυπνίαν, εἰς ἡσυχίαν, εἰς ὑπακοὴν, καὶ ἄλλά τινα ἀγαθὰ, ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, ἔστωντας νὰ σβέσῃ ἡ θέρμη ἐκείνη, καὶ νὰ μὴν ἔχῃ τινὰ ὁποῦ νὰ τὸν κυβερνᾷ, ὁποῦ νὰ συνδαυλᾷ καὶ νὰ ἀνάπτῃ τὴν θέρμην ἐκείνην, ξηραίνεται ἔτζη, χωρὶς νὰ τὸ γροικᾷ, καὶ πίπτει· καὶ λοιπὸν γίνεται ὑποχείριος καὶ δοῦλος εἰς τοὺς ἐχθρούς του, καὶ τὸν κάμνουν καθὼς θέλουν.

Διὰ ἐκείνους δὲ, ὁποῦ ἐξομολογοῦνται τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰ καμώματά τους, καὶ κάμνουν τὰ πάντα μετὰ βουλῆς, λέγει, «σωτηρία δὲ ὑπάρχει ἐν πολλῇ βουλῇ.» Δὲν λέγει, πολλῇ βουλῇ, ὅτι διὰ νὰ βουλεύηται τινὰς μὲ κάθ' ἕνα, ἀλλὰ διὰ νὰ βουλεύηται εἰς τὰ πάντα· δηλονότι μὲ τ' ἐκεῖνον ὁποῦ κάμνει χρεία νὰ ἔχῃ πληροφορίαν, ἤγουν πίστιν, καὶ νὰ μὴ λέγῃ μερικά, καὶ μερικὰ νὰ σιωπᾷ· ἀλλὰ ὅλα νὰ ἐξομολογῆται, καὶ εἰς ὅλα νὰ συμβουλεύεται, διότι εἰς τὸν τοιοῦτον, εἶναι σωτηρία ἐν πολλῇ βουλῇ. Ἐπειδὴ, ἐὰν δὲν ἐξομολογῆται ὁ ἄνθρωπος ὅλους τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἂν εὑρεθῇ τινὰς ἀπὸ κακῆς συνηθείας, ἢ καὶ ἀπὸ κακῆς συντροφίας, εὑρίσκει ὁ διάβολος εἰς αὐτὸν ἕνα θέλημα, ἢ ἕνα δικαίωμα, καὶ μετ' αὐτὸ τὸν νικᾷ καὶ τὸν κρημνίζει.

Ὅταν γὰρ ὁ διάβολος βλέπῃ τινά, ὅτι δὲν θέλει νὰ ἁμαρτήσῃ, οὔτε εἶναι τόσον πρόθυμος νὰ κακοποιήσῃ τινά, διὰ νὰ τὸν παρακινήσῃ εἰς κανένα κρυπτὸν ἁμάρτημα, τότε δὲν τὸν πολιμεῖ εἰς κανένα ἀπ' αὐτά, οὔτε τοῦ λέγει, ὕπαγε πόρνευσον, οὔτε, σύρε νὰ κλέψῃς· διότι ἠξεύρει, ὅτι δὲν τὰ θέλομεν αὐτά, καὶ δὲν καταδέχεται νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν θέλομεν. Ἀλλὰ μᾶς εὑρίσκει, καθὼς εἶπα, ὁποῦ νὰ ἔχωμεν κανένα θέλημα, ἢ κανένα δικαίωμα, καὶ μετ' ἐκεῖνο, ὡσὰν νὰ εἶναι εὔλογον, μᾶς βλάπτει. Διὰ τοῦτο πάλιν λέγει, «πονηρὸς κακοποιεῖ, ὅταν συμμίξῃ δικαίωμα,» τουτέστιν, ὅταν σμίξῃ μὲ τὸ δικαίωμα ἡμῶν. Ὁ πονηρὸς εἶναι ὁ διάβολος· τότε δὲ κακοποιεῖ, ὅταν σμίξῃ μὲ τὸ δικαίωμα ἡμων, διότι τότε δυναμώνεται περισσότερον, τότε πλέον βλάπτει, τότε ἐνεργεῖ περισσότερον. Διότι, ὅταν κρατοῦμεν τὸ θέλημά μας, καὶ ἀκολουθοῦμεν τὰ δικαιώματά μας, τότε λοιπὸν, ὡσὰν νὰ κάμνωμεν τίποτες καλὸν πρᾶγμα, ἐπιβουλεύομεν τοῦ λόγου μας, καὶ μήτε τὸ γροικοῦμεν πῶς χαλνούμεσθεν· διότι, πῶς ἠμποροῦμεν νὰ γροικήσωμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἢ κἂν νὰ τὸ ζητήσωμεν, ὅταν πιστεύωμεν τοῦ λόγου μας, καὶ κρατοῦμεν τὸ θέλημά μας; Διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι τὸ θέλημά μας εἶναι τεῖχος χαλκωματείνος ἀνάμεσα εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὸν Θεόν.

Βλέπετε δύναμιν λόγου; καὶ πάλιν ἐπρόσθεσε λέγων· πέτρα ἐστὶν ἀντιδέρουσα, ἤγουν ἐναντιουμένη καὶ ἀντικρούουσα τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ. Τὸ λοιπὸν, ἐὰν τὸ ἀφήσῃ ὁ ἄνθρωπος, λέγει καὶ αὐτὸς, «ἐν τῷ Θεῷ μου ὑπερβήσομαι τεῖχος, ὁ Θεός μου ἄμωμος ἡ ὁδὸς αὐτοῦ.» Πολλὰ θαυμάσια εἶπε, διότι, τότε βλέπει κανεὶς τὴν στράταν τοῦ Θεοῦ πῶς δὲν ἔχει μῶμον, ἤγουν ψέξιμον, ὅταν ἀφήσῃ τὸ θέλημά του. Ἔπειτα λέγει ὁ Γέρων καὶ περὶ τοῦ δικαιώματος· ἐὰν δὲ καὶ τὸ δικαίωμα συνεργήσῃ τῷ θελήματι, ἀσυστροφεῖ ὁ ἄνθρωπος, ἀλήμονον, ποίαν ἀκολουθίαν ἔχουν οἱ λόγοι τῶν ἁγίων; θάνατος καθολικὸς εἶναι, τὸ νὰ εὑρεθῇ θέλημα μὲ δικαίωμα, μέγας κίνδυνος, μέγας φόβος. Τότε πίπτει τελείως ὁ ἄθλιος, διότι, ποῖος τὸν καταπείθει τοῦτον νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἠξεύρει ἄλλος ἄνθρωπος περισσότερον ἀπ' αὐτὸν τὸ συμφέρον του; τότε τελείως παραδίδει τοῦ λόγου του, νὰ ἀκολουθῇ τὸν λογισμόν του, καὶ λοιπὸν τὸν κατακρημνίζει ὁ ἐχθρός· διὰ τοῦτο λέγει, «πονηρὸς ὅταν συμμίξῃ δικαίωμα, κακοποιεῖ, μισεῖ δὲ φωνὴν νουθεσίας·» ἐπειδὴ ὄχι μόνον αὐτὴν τὴν νουθεσίαν μισεῖ ὁ πονηρὸς, ἀλλὰ μήτε τὴν φωνὴν αὐτῆς δύνεται νὰ ἀκούσῃ, καὶ αὐτὸν τὸν ἦχον, ἤγουν τὴν βοὴν τῆς νουθεσίας μισεῖ· ἤγουν πρὶν νὰ ἐνεργήσῃ τίποτες ἐκεῖνος ὁποῦ ἐρωτᾷ περὶ ὠφελείας, πρὶν νὰ γνωρίσῃ ὁ ἐχθρὸς, φυλάττει ἢ δὲν φυλάττει ἐκεῖνο ὁποῦ ἀκούει, μισεῖ καὶ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ὁποῦ νὰ ἐρωτήσῃ κανεὶς τίποτε διὰ τὸ συμφέρον του, καὶ αὐτὴν τὴν φωνὴν καὶ τὸν ἦχον τῶν τοιούτων λόγων μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται. Καὶ διατί; ὅτι ἠξεύρει, ὅτι γροικᾶται ἡ κακουργία του, διὰ νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ ἐξετάζῃ περὶ ὠφελείας· καὶ δὲν μισεῖ καὶ φοβεῖται ἄλλο τίποτε τόσον, ὡσὰν νὰ γροικηθῇ, ἐπειδὴ δὲν δύνεται πλέον νὰ ἐπιβουλεύσῃ ὡς θέλει· διότι, ἐὰν διορθώνεται ἡ ψυχὴ μὲ τὴν ἐρώτησιν, καὶ διὰ νὰ ἐξομολογῆται πάντα, καὶ μὲ τὸ νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ κανέναν ὁποῦ ἠξεύρει, ὅτι τοῦτο ποίησον, καὶ ἐκεῖνο νὰ μὴν τὸ κάμῃς, τοῦτο εἶναι κακὸν, ἐκεῖνο δὲν εἶναι καλόν· τοῦτο εἶναι δικαίωμα, ἐκεῖνο εἶναι θέλημα. Πάλιν ἀκούει, δὲν εἶναι καιρὸς τοῦ πράγματος τούτου· ἄλλην φορὰν ἀκούει, τώρα εἶναι καιρός· καὶ ἔτζη δὲν εὑρίσκει ὁ

διάβολος πῶς νὰ τὴν βλάψῃ, οὐδὲ πῶς νὰ τὴν ρίψῃ, ἐπειδὴ πάντοτε ὡς εἶπον κυβερνᾶται, καὶ πανταχόθεν στερεώνεται, καὶ γίνεται εἰς αὐτὴν, τὸ, «σωτηρία ὑπάρχει ἐν πολλῇ βουλῇ.»

Ὁ δὲ πονηρὸς δὲν τὸ θέλει τοῦτο, ἀλλὰ τὸ μισεῖ, διότι θέλει νὰ κακοποιήσῃ, καὶ καλλίτερα χαίρεται εἰς ἐκείνους ὁποῦ δὲν εἶναι κυβέρνησις. Διατί; ἐπειδὴ πίπτουσιν ὡς φύλλα. Ἐὰν δὲ ἐκεῖνον τὸ ἀδελφὸν ἠγάπα ὁ πονηρὸς διὰ τοῦ ὁποίου ἔλεγε τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου, ἔχω ἕνα ἀδελφὸν καὶ ὅταν μὲ βλέπῃ, στρέφεται ὡσὰν ἀνέμη, τοὺς τοιούτος ἀγαπᾷ, εἰς τοὺς τοιούτος χαίρεται πάντοτε, ὁποῦ δὲν ἔχουν κυβέρνησιν· ὁποῦ δὲν ἐρωτοῦν ἐκεῖνον ὁποῦ δύνεται ὕστερα ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς βοηθήσῃ, καὶ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ. Μὴ νὰ εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς δὲν ἐπῆγε τότε ὁ δαίμων ἐκεῖνος, ὁποῦ τὸν εἶδεν ὁ Ἅγιος, ὁποῦ ἐβάστα τὰ γεύματα ἐκεῖνα ὅλα εἰς τὰ χολοκήνθια αὐτοῦ; μὴ νὰ δὲν τοὺς ἐπείραζεν ὅλους; Ἀλλὰ καθ' ἕνας ἀπ' ἐκείνους, γνωρίζοντες τὴν ἐπιβουλήν του, ἔτρεχαν εἰς τὸν πνευματικόν τους, καὶ ἐξωμολογοῦνταν τοὺς λογισμούς τους, καὶ εὕρισκαν βοήθειαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πειρασμοῦ· καὶ λοιπὸν δὲν ἐδύνετο νὰ τοὺς νικήσῃ ὁ πονηρός. Μόνον ἐκεῖνον τὸν ἄθλιον εὕρισκεν, ὁποῦ ἀκολούθα τοῦ λόγου του, καὶ δὲν εἶχεν ἀπὸ κανένα βοήθειαν, καὶ τὸν εἶχε παίγνιον, καὶ ἐγύριζεν εὐχαριστῶντάς τον, καὶ καταρώμενος τοὺς ἄλλους, καὶ διὰ τοῦτο ὅταν εἶπε τοῦ ἁγίου Μακαρίου τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ἔδραμεν ὁ Ἅγιος πρὸς αὐτὸν, ηὗρεν, ὅτι αὐτὴ ἦτον ἡ αἰτία τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ, ὁποῦ δὲν ἤθελε νὰ ἐξομολογηθῇ· τὸν ηὗρεν, ὁποῦ δὲν εἶχε συνήθειαν νὰ λέγῃ τοὺς λογισμούς του, καὶ διὰ τοῦτο ἐστρέφετον ὡσὰν ἀνέμη, διότι τὸν ἐγύριζεν ὁ ἐχθρὸς ὅπου ἤθελε. Διότι, ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Γέροντος τοῦ ἁγίου, πῶς περνᾷς, ἀδελφέ; ἔλεγε, καλῶς δι' εὐχῶν σου, πάτερ· καὶ πάλιν λέγοντος τοῦ Ἁγίου, δὲν σὲ πολεμοῦν οἱ λογισμοί; ἔλεγεν, ἕως τώρα καλὰ εἶμαι. Καὶ δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ, ἕως οὗ τὸν ἐκατάπεισεν ὁ Ἅγιος μὲ τέχνην νὰ εἰπῇ τοὺς λογισμούς του, καὶ ἔτζη τοῦ ἐλάλησε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν ἐδιώρθωσε, καὶ τότε ἐγύρισεν.

Ἦλθε πάλιν λοιπὸν ὁ διάβολος, κατὰ τὴν συνήθειαν, θέλοντας νὰ τὸν ῥίψῃ, καὶ ἐντροπιάσθη, διότι τὸν ηὗρε στερεωμένον, τὸν ηὗρε διορθωμένον, καὶ δὲν ἐπλανᾶτο πλέον· καὶ ἐγύρισε λοιπὸν ἄπρακτος, ἐγύρισεν ἐντροπιασμένος. Καὶ διὰ τοῦτο, ἐρωτηθεὶς πάλιν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου, πῶς ἔχει ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος ὁ φίλος σου, δὲν τὸν εἶπε πλέον φίλον, ἀλλὰ ἐχθρόν· καὶ τὸν ἐκαταρᾶτο, λέγων, ὅτι καὶ αὐτὸς διεστράφη, καὶ δὲν μὲ πείθεται οὔτε αὐτὸς, ἀμὴ ἔγινεν ἀπὸ ὅλους ἀγριώτερος. Βλέπεις, διατί μισεῖ ὁ ἐχθρὸς τὴν βοὴν τῆς διορθώσεως; ἐπειδὴ θέλει πάντοτε τὴν ἀπώλειάνμας. Ἴδες διατί ἀγαπᾷ ἐκείνους ὁποῦ ἀκολουθοῦν τὸ θέλημά τους, ἐπειδὴ πείθουνται τὸν διάβολον, καὶ αὐτοὶ ἀτοίτους πολεμοῦν τοῦ λόγου τους. Ἐγὼ ἄλλον ξεπεσμὸν δὲν ἠξεύρω τοῦ καλογέρου, ὡσὰν νὰ πιστεύσῃ τὴν καρδίαν του. Μερικοὶ λέγουν, διὰ τόδε πεύτει, καὶ διὰ τόδε, ἐγὼ δὲ, ὡς εἶπον, ἄλλον ξεπεσμὸν δὲν ἠξεύρω νὰ γίνεται εἰς κανένα, μόνον διὰ νὰ ἀκολουθᾷ τοῦ λόγου του· δὲν εἶναι ἄλλο χειρότερον ἀπὸ τοῦτο, μὲ ἐσκέπασεν ὁ Θεὸς, καὶ πάντοτε ἐφοβήθηκα τὸν κίνδυνον τοῦτον. Εἶδες τινὰ, ὁποῦ ἐξέπεσεν, ἤξευρε, ὅτι τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ ἐπίστευσε. Δὲν εἶναι ἄλλο βαρύτερον, δὲν εἶναι ψυχρότερον, ὡσὰν νὰ πιστεύσῃ κανεὶς τοὺς λογισμούς του. Ὅταν ἤμουν εἰς τὸ Κοινόβιον, ἔλεγα ὅλους τοὺς λογισμούς μου τοῦ γέροντος τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου, διότι ποτέ μου, καθὼς εἶπον, δὲν ἠθέλησα νὰ κάμω τίποτες χωρὶς τό θέλημα αὐτοῦ. Καὶ πολλάκις μοῦ ἔλεγεν ὁ λογισμός· δὲν ἔχει νὰ σοῦ εἰπῇ τάδε τί ὁ γέρων; τί θέλεις νὰ τὸν πειράξῃς; Καὶ ἔλεγον τοῦ λογισμοῦ, ἀνάθεμά σε, καὶ τὴν ἑρμηνείαν σου; καὶ τὴν γνῶσίν σου, καὶ τὴν φρονιμάδα σου, ὅτι, εἴτε καὶ ἂν ἠξεύρῃς, ἐκ τῶν δαιμόνων ἐστί. Καὶ ἐπήγενα καὶ ἐρώτουν τόν Γέροντα. Καὶ καμίαν φορὰν ἐτύχενε καὶ μοῦ ἔλεγεν ἐκεῖνον τὸν λόγον ὁποῦ ἐνθυμήθηκα· καὶ λοιπὸν ἔλεγέ μοι ὁ λογισμὸς, τί εἶναι; ἰδοὺ αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ σοῦ εἶπα, διατί νὰ πειράξῃς τὸν Γέροντα; Καὶ ἔλεγον τῷ λογισμῷ· ἀλλὰ τώρα εἶναι καλὸν, τώρα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου ἐστὶν, ἀμὴ τὸ ἐδικόν σου εἶναι πονηρὸν, ὅτι εἶναι ἀπὸ δαιμόνων, καὶ ἀπὸ ἐμπαθοῦς καταστάσεως· καὶ ἔτζη δὲν

ἄφηνα ποτὲ τοῦ λόγου μου νὰ πιστεύσῃ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς χωρὶς ἐρωτήσεως. Καὶ πιστεύσατέ μοι, ἀδελφοὶ, ὅτι ἤμουν εἰς μεγάλην ἀνάπαυσιν, καὶ εἰς πολλὴν ἀμεριμνίαν· εἰς τόσον ὅτι καὶ ἐλυπούμουν εἰς τοῦτο, καθὼς σᾶς τὸ εἶπα καὶ ἄλλην βολὰν, διότι ἤκουα τῆς Γραφῆς ὁποῦ λέγει, ὅτι μὲ πολλαῖς θλίψες κάμνει χρεία νὰ ἐλθοῦμεν εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. Καὶ ἐγὼ ἔβλεπα τοῦ λόγου μου, ὁποῦ δὲν εἶχα καμίαν θλίψιν· καὶ ἐφοβούμουν, καὶ ἤμουν εἰς μεγάλην ἀπορίαν, μὴ ἠξεύρωντας τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης ἀναπαύσεως, ἕως ὁποῦ εἶπέ μοι ὁ Γέρων, μὴ λυπᾶσαι, ὅτι κάθ' ἕνας ὁποῦ νὰ δώσῃ τοῦ λόγου του εἰς ὑπακοὴν πατέρων, τοιαύτην ἀνάπαυσιν καὶ ἀμεριμνίαν ἔχει.

Σπουδάζετε λοιπὸν καὶ ἐσεῖς, ἀδελφοὶ, νὰ ἐρωτᾶτε, καὶ μὴ θαῤῥεῖτε εἰς τὴν γνῶσίν σας. Καταλάβετε τί λογῆς ἀμεριμνίαν ἔχει τὸ πρᾶγμα, ποίαν χαρὰν, ποίαν ἀνάπαυσιν. Ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶπα, ὅτι δὲν ἐθλίβηκα ποτὲ, ἀκούσατε καὶ περὶ τούτο τὶ μοῦ ἐσυνέβη κάποτε. Ἀκόμι, ὅταν ἤμουν εἰς τὸ Κοινόβιον, μίαν φορὰν μοῦ ἦλθε τόση λύπη καὶ στενοχωρία μεγάλη, ὅτι ἀπόρησα· καὶ ἤμουν εἰς τόσον κόπον καὶ στενοχωρίαν, ὅτι ἐκόντευσεν ὥρα νὰ ὑπάγω νὰ παραδώσω τὴν ψυχήν μου· ἡ δὲ λύπη ἐκείνη ἦτον ἀπὸ ἐπιβουλὴν τῶν δαιμόνων. Καὶ ὁ τοιοῦτος πειρασμός, ὁποῦ ἔρχεται ἀπὸ φθόνον τῶν δαιμόνων, εἶναι κατὰ πολλὰ βαρὺς μὲν εἰς τὸν ἄνθρωπον, πλὴν εἰς ὀλίγον καιρὸν ἀφανίζεται. Ὁ ὁποῖος εἶναι σκοτεινός, βαρὺς, ἀπαρηγόρητος, καὶ δὲν ἔχει ἀπὸ κανένα μέρος οὐδὲ μίαν ἀνάπαυσιν, ἀλλὰ πανταχόθεν στενοχωρίας, ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη πνιγμούς. Ὅμως γλήγορα ἔρχεται ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχὴν, διότι, ἂν δὲν ἤρχετον ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ τὸ γρηγορώτερον, δὲν ἤθελε δυνηθῇ τινὰς νὰ βαστάζῃ.

Καὶ ὡς ἤμουν λοιπὸν, καθὼς εἶπα, εἰς τοιοῦτον πειρασμὸν καὶ εἰς τοιαύτην στενοχωρίαν, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἐκεῖ ὁποῦ ἐστέκομουν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἐστενοχωρούμουν, καὶ ἐπαρακάλουν τόν Θεόν, περὶ τούτου, στοχάζομαι ἔξαφνα μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ βλέπω κάποιον ἄνθρωπον εἰς σχῆμα ἐπισκόπου, ὁ ὁποῖος ἐφόρει ὠμόφορον, καὶ ἐσέβη εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα

Ἐγὼ δὲ ποτέ μου δὲν ἐζύγωνα σιμὰ εἰς ξένον ἄνθρωπον χωρὶς ἀνάγκης ἢ προσταγῆς, ἀμὴ τότε, ὡσὰν νὰ μὲ ἔσυρε τινὰς, ἐπῆγα κατόπιτου. Καὶ ὡς ἐσέβη μέσα, ἐστάθη ὥραν πολλὴν, ἔχωντας τὰ χέρια ἁπλωμένα εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐγὼ ἐστέκομουν ὀπίσω του προσευχόμενος μὲ πολὴν φόβον, διότι ἦλθα εἰς μεγάλην δειλίαν καὶ φόβον, ἀπὸ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ. Καὶ ὡσὰν ἔπαυσεν ἀπὸ τὴν εὐχὴν, ἐγύρισε πρὸς τοῦ λόγου μου, Καὶ ἤρχετο πρὸς ἐμένα· καὶ ὅσον ἐσίμωνεν, ἀπείκαζα, ὅτι εὔγενεν ἀπὸ λόγου μου καὶ ἡ λύπη, καὶ ἡ δειλία. Ἔπειτα, ὡσὰν ἦλθε καὶ ἐστάθη ἐμπρός μου, ἁπλώνει τὸ χέρι του εἰς τὰ στήθη μου, λέγων· «ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι, καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου· καὶ ἀνήγαγέ με ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας, καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος· καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου, καὶ κατεύθηνε τὰ διαβήματά μου· καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα μου ᾆσμα καινὸν ὕμνον τῷ Θεῷ ἡμῶν.» Καὶ λέγει ὅλους τοὺς στίχους ἐκ τρίτου, κρούωντας, καθὼς εἶπα, εἰς τὰ στήθη μου. Καὶ ἔτζη ἐξέβη, καὶ παρευθὺς ἔγινεν εἰς τὴν καρδίαν μου φῶς γλυκύτατον, χαρὰ, παρηγορία, καὶ ἀγαλλίασις μεγάλη, καὶ εὑρέθην ἄλλος ἐξ ἄλλου.

Καὶ ὡς ἐξῆλθε λοιπὸν, ἔτρεχα κατόπιτου, θέλωντας νὰ τὸν εὕρω, ἀμὴ δὲν τὸν ηὗρα πλέον, ἀλλὰ ἔγινεν ἄφαντος. Καὶ ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς ὥρας, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἠξεύρω νὰ πειραχθῶ οὔτε ἀπὸ λύπην, οὔτε ἀπὸ δειλίαν, ἀλλὰ μὲ ἐσκέπασεν ὁ Θεὸς ἕως τώρα διὰ τῶν εὐχῶν τῶν ἁγίων Γερόντων ἐκείνων. Καὶ ταῦτα σᾶς τὰ ἐδιηγήθηκα, ἀδελφοὶ, θέλωντας νὰ σᾶς ἀποδείξω πόσην ἀνάπαυσιν καὶ ἀμεριμνίαν ἔχει ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν ἀκολουθεῖ τοῦ λόγου του, καὶ μὲ πόσην ἀσφάλειαν καὶ βεβαίωσιν ζῇ ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν θαῤῥεῖ εἰς τὴν γνῶσίν του, οὔτε πιστεύει τὸν λογισμόν του, ἀλλὰ ῥίχνει τοῦ λόγου του εἰς τὸν Θεὸν, καὶ εἰς αὐτὸν ἔχει ὅλην τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ θάῤῥος του, καὶ εἰς ἐκείνους ὁποῦ δύνονται ὕστερα ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τὸν ὁδηγήσουν. Τὸ λοιπὸν μάθετε καὶ ἐσεῖς, ἀδελφοὶ, νὰ ἐρωτᾶτε, καὶ νὰ μὴν θαῤῥῆτε εἰς τοῦ λόγου σας, οὔτε νὰ πιστεύετε εἴτι σᾶς λέγει ὁ λογισμός. Καλὸν εἶναι ἡ ἐρώτησις· ταπείνωσις ἐστὶ, καὶ χαρά. Τίς

ἡ χρεία νὰ συντρίβεται κανεὶς τοῦ κακοῦ; δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σωθῇ τινὰς ἀλλέως, πάρεξ ἔτζη.

Ὅμως θέλει εἰπῇ κανεὶς, ὅτι, ἐὰν δὲν ἔχει τινὰς κανένα νὰ ἐρωτήσῃ, τί ἔχει νὰ κάμῃ; Κατὰ ἀλήθειαν, ἐὰν θελήσῃ κανεὶς μὲ ὅλην του τὴν καρδίαν νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δὲν θέλει τὸν ἀφίσει ὁ Θεὸς, ἀλλὰ πάντα τὸν ὁδηγᾷ κατὰ τὸ θέλημά του. Ἐὰν δὲ δὲν θελήσῃ ἐν ἀληθείᾳ νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐὰν καὶ εἰς προφήτην ὑπάγῃ, κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὴν στρεβλὴν δίδει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ προφήτου νὰ τοῦ ἀποκριθῇ· καθὼς λέγει ἡ Γραφὴ, «ἐὰν πλανηθῇ καὶ λαλήσῃ ὁ προφήτης, ἐγὼ ἐπλάνησα τὸν προφήτην, λέγει Κύριος.» Διὰ τοῦτο χρεωστοῦμεν νὰ γυρίζωμεν τοῦ λόγου μας μὲ ὅλην μας τὴν δύναμιν πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴν πιστεύωμεν τὴν καρδίαν μας· ἀλλὰ, ἐὰν εἶναι καὶ καλὸν πρᾶγμα, καὶ ἀκούσωμεν ἀπὸ κανέναν ἅγιον, ὅτι καλὸν εἶναι, χρεωστοῦμεν νὰ τὸ ἔχωμεν μὲν διὰ καλὸν, ἀμὴ νὰ μὴν πιστεύωμεν τοῦ λόγου μας, ὅτι καλὰ τὸ κάμνωμεν, καὶ ὅτι δικαίως πρέπει νὰ γίνεται. Ἀλλὰ χρεωστοῦμεν νὰ τὸ κάμνωμεν κατὰ τὴν δύναμίν μας, καὶ πάλιν νὰ τὸ ἐξομολογούμεσθεν, καὶ πῶς τὸ ἐκάμαμεν, καὶ διὰ νὰ μάθωμεν ἂν τὸ ἐκάμναμεν καλά· καὶ πάλιν οὐδὲ τότε νὰ ξεθαῤῥοῦμεν, ἀλλὰ νὰ ἀπαντυχένωμεν καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ. Ὠσὰν ἐκεῖνος ὁ Ἀββᾶς Ἀγάθων ὁ ἁγιώτατος, ὅταν ἐρωτήθη, καὶ σὺ φοβᾶσαι Πάτερ; ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν· ἠξεύρω, ὅτι ἔβαλα τὴν δύναμίν μου νὰ κάμω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀμὴ δὲν ἠξεύρω, ἂν ἄρεσε τὸ ἔργον μου τοῦ Θεοῦ· διότι ἄλλη εἶναι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλη ἡ τῶν ἀνθρώπον. Κύριος ὁ Θεὸς νὰ μᾶς σκεπάσοι ἀπὸ τὸν κίνδυνον ἐκείνων ὁποῦ ἀκολουθοῦν τοῦ λόγου τους, καὶ νὰ μᾶς ἀξιώσοι νὰ κρατήσωμεν τὴν στράταν τῶν Πατέρων ἡμῶν. Ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΚΑΤΑΚΡΙΝΕΙΝ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ἀδελφοὶ, ἐὰν ἐνθυμούμεσθαν τοὺς λόγους τῶν ἁγίων Γερόντων, καὶ ἐὰν τοὺς ἐμελετούσαμεν πάντοτε, δὲν ἠθέλαμεν τοὺς ἀμελῆ, διότι, ἐὰν, καθὼς εἶπαν ἐκεῖνοι, δὲν ἐκαταφρονοῦμεν τὰ μικρὰ, καὶ νὰ μᾶς φαίνουνται πῶς εἶναι οὐδὲ τιποτένια, δὲν ἠθέλαμεν πίπτη εἰς τὰ μεγάλα καὶ βαρύτερα. Πάντοτε σᾶς λέγω, ὅτι ἀπὸ ἐτοῦτα τὰ λεπτὰ, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ λέγωμεν, καὶ τί εἶναι τοῦτο, καὶ τί εἶναι ἐκεῖνο, γίνεται κακὴ συνήθεια εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ἀρχίζει νὰ καταφρονῇ καὶ τὰ μεγάλα, Ἰδέτε τί μεγάλον ἁμάρτημα εἶναι, τὸ νὰ κατακρίνῃ τινὰς τὸν γείτονά του· διότι, τί ἄλλο μισεῖ τόσον ὁ Θεὸς καὶ ἀποστρέφεται, καθὼς εἶπαν καὶ οἱ Πατέρες, ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο χειρότερον ἀπὸ τὴν κατάκρισιν; Καὶ ὅμως ἀπὸ τοῦτο ὁποῦ λέγονται παραμικρὰ καὶ εὐτελῆ, ἔρχεται κανεὶς εἰς τὸ τοιοῦτο μεγάλον κακόν· διότι ἀπὸ τὸ νὰ δεχθῇ τινὰς μικρὰν ὑποψίαν κατὰ τοῦ γειτόνου, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ λέγῃ, τί εἶναι, ἂν ἀκούσω τί λαλεῖ οὗτος ὁ ἀδελφός; ἀμὴ τί εἶναι, ἂν εἰπῶ καὶ ἐγὼ τοῦτον τὸν ἕνα λόγον; τί εἶναι, ἂν ἰδῶ τί πηγένει νὰ κάμῃ ἐτοῦτος ὁ ἀδελφός, ἢ ἐκεῖνος ὁ ξένος; ἀρχίζει ὁ νοῦς νὰ ἀφίνῃ ταῖς ἐδικαῖς του ἁμαρτίαις, καὶ νὰ ἐξετάζῃ τῶν ἀλλονῶν. Καὶ ἀπὸ τοῦτο λοιπὸν γίνεται ἡ καταλαλία καὶ ἡ κατάκρισις, καὶ ἡ καταφρόνησις, ἀπὸ τοῦτο πίπτει κανεὶς καὶ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ ἐκατάκρινεν. Ἀπὸ τὸ νὰ μὴν ἐγνοιάζεται διὰ τὰ ἐδικά του κακὰ τινὰς, μηδὲ νὰ κλαίῃ, καθὼς εἶπαν οἱ Πατέρες, τὸν ἴδιον, ἤγουν τὸν ἐδικόν του νεκρὸν, ἀπὸ τοῦτο δὲν δύνεται νὰ διορθώσῃ τοῦ

λόγου του καθόλου εἰς τίποτες, ἀλλὰ πάντοτε τὰ ἔργα τοῦ γειτόνου του ἐξετάζει. Καὶ δὲν παροργίζει τόσον τὸν Θεὸν ἄλλο τίποτε, οὔτε ξεγυμνώνει ἄλλο τόσον τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν φέρνει εἰς ἐγκατάλειψιν, ὡσὰν τὸ νὰ καταλαλῇ καὶ νὰ κατακρίνῃ τὸν γείτονά του· διότι ἄλλο εἶναι, τὸ νὰ καταλαλήσῃ, καὶ ἄλλο, τὸ νὰ κατακρίνῃ· καὶ ἄλλο, νὰ καταφρονήσῃ. Τὸ νὰ καταλαλήσῃ, εἶναι, τὸ νὰ εἰπῇ διὰ τινὰν, ὅτι ὁδεῖνας ἐψεμάτισεν, ἢ ὅτι ὠργίσθη, ἢ ὅτι ἐπόρνευσεν, ἢ ἄλλο τίποτες τοιοῦτο· διότι οὗτος κατελάλησεν αὐτὸν, ἤγουν ἐναντία αὐτοῦ ἐλάλησεν, ἐφανέρωσε μὲ πάθος τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ. Τὸ δὲ νὰ κατακρίνῃ, εἶναι, τὸ νὰ εἰπῇ ὅτι ὁδεῖνας εἶναι ψεύστης, διότι ὁ τοιοῦτος ἐκατάκρινεν ὅλην τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς του, καὶ ἀποφάσισε διὰ ὅλην του τὴν ζωὴν, λέγωντας, ὅτι τέτοιος εἶναι, καὶ τὸν ἐκατέκρινε πῶς εἶναι τοιοῦτος. Καὶ εἶναι βαρὺ πρᾶγμα· διότι ἄλλο εἶναι, νὰ εἰπῇ ὠργίσθη, καὶ ἄλλο, ὅτι εἶναι ὀργίλος, καὶ νὰ ἀποφασίσῃ, καθὼς εἶπα, κατὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὅλης. Καὶ τόσον βαρύτερη εἶναι ἡ κατάκρισις, ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν, ὥς τε ὁποῦ λέγει αὐτὸς ἀτός του ὁ Χριστός· «ὑποκριτὰ, εὔγαλε πρῶτον τὴν δοκὸν (ἤγουν τὴν γρενταίαν) ἀπὸ τὰ ὀμμάτιά σου, καὶ τότε νὰ ἰδῇς νὰ ἐκβάλλῃς τὸ κάρφος (ἤγουν τὸ χάσμαλον) ἀπὸ τὸ ὀμμάτι τοῦ ἀδελφοῦ σου·» καὶ τὴν μὲν ἁμαρτίαν τοῦ γειτόνου τὴν ἐπαρωμοίασεν ὡσὰν μικρὸν χάσμαλον, τὴν δὲ κατάκρισιν, ὡσὰν γρενταίαν· τόσον κακὸν εἶναι ἡ κατάκρισις, ὅτι ὑπερβαίνει πᾶσαν ἁμαρτίαν.

Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁ Φαρισαῖος, ὁποῦ ἐπροσεύχετο καὶ ἤλεγε τὰς ἀρετάς του εὐχαριστῶντας τὸν Θεὸν, δὲν ἔλεγε ψεύματα, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν ἔλεγε, καὶ δὲν ἐκαταχρίθη διὰ τοῦτο, διότι χρεωστοῦμεν νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν, ὅταν καταξιωθῶμεν νὰ κάμωμεν κανένα καλὸν, ὡσὰν ὁποῦ αὐτὸς ἐσυνέργησε καὶ μᾶς ἐβοήθησε καὶ τὸ ἐκάμαμεν. Διὰ τοῦτο δὲν ἐκατεκρίθη, καθὼς εἶπα, πῶς εὐχαρίστα τὸν Θεὸν, λέγωντας τὰ κατορθώματά του, οὔτε διατὶ εἶπεν, ὅτι «δὲν εἶμαι ὡσὰν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους·» ἀλλὰ ὅταν ἐγύρισε πρὸς τὸν Τελώνην καὶ εἶπεν, «οὐδὲ ὡσὰν τὸν τελώνην τοῦτον,» τότε ἐβαρέθη ὁ Θεὸς, διότι κατέκρινε τὸ πρόσωπον

αὐτοῦ καὶ αὐτῆς τῆς διαθέσεως τῆς ψυχῆς του, καὶ κοντολογῆς νὰ εἰποῦμεν ὅλην τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο κατέβη ὁ Τελώνης «δεδικαιωμένος περισσότερον ἀπ' ἐκεῖνον·» διότι δὲν εἶναι ἄλλο βαρύτερον, οὔτε εἶναι ἄλλο χειρότερον, καθὼς τὸ εἶπα πολλάκις, ὡσὰν τὴν κατάκρισιν, ἢ τὸ νὰ καταφρονῇ τινὰς, καὶ νὰ ἀτιμάζῃ τὸν γείτονά του.—

Διατί δὲν κατακρίνομεν μάλιστα τοῦ λόγου μας, καὶ τὰ ἐδικά μας κακὰ, τὰ ὁποῖα τὰ ἠξεύρομεν ἀκριβῶς, καὶ διὰ τὰ ὁποῖα μέλλομεν νὰ δώσωμεν λόγον τῷ Θεῷ; Διατί ἁρπάζομεν τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ; Τί θέλομεν ἀπὸ τὸ πλάσμα αὐτοῦ; Δὲν πρέπει νὰ τρέμωμεν, ἀκούοντες τί ἐσυνέβη τῷ μεγάλῳ Γέροντι ἐκείνῳ, ὁ ὁποῖος, ἔστωντας νὰ ἀκούσῃ διὰ κάποιον ἀδελφὸν, πῶς ἔπεσεν εἰς πορνείαν, καὶ νὰ εἰπῇ, «ὢ κακὸν ὁποῦ ἔκαμε!» δὲν ἠξεύρετε τί φρικτὸν λέγει διὰ τ' αὐτὸν εἰς τὸ Γεροντικόν; πῶς ἐπῆρεν ὁ ἅγιος Ἄγγελος τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου, ὁποῦ ἔκαμε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἐπῆγε πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει· «ἰδοὺ ὁποῦ ἐκοιμήθη ἐκεῖνος ὁποῦ ἔκρινας· ποῦ προστάττεις λοιπὸν νὰ βάλλω τὴν ψυχήν του; εἰς τὴν Βασιλείαν, ἢ εἰς τὴν κόλασιν;» Εἶναι ἀπὸ τὸ βάρος τοῦτο ἄλλο φοβερώτερον; Τί ἄλλο εἶναι ὁ λόγος τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὸν Γέροντα, πάρεξ τοῦτο; ἐπειδὴ ἐσὺ εἶσαι ὁ Κριτὴς τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τῶν δικαίων, εἰπὲ, τί ὁρίζεις διὰ τὴν ταπεινὴν τούτην ψυχήν; ἐλεεῖς αὐτὴν, ἢ κολάζεις; Εἰς τόσον ὅτι ὁ ἅγιος ἐκεῖνος Γέροντας ἐξεπλάγη, καὶ ἔμεινεν εἰς ὅλον τὸν λοιπὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ μετὰ δακρύων καὶ στεναγμῶν, καὶ μὲ μυρίους πόνους, δεόμενος τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἐκείνης. Καὶ ταῦτα πάλιν ὕστερον, ἀφόντις ἔπεσεν εἰς τὰ ποδάρια τοῦ Ἀγγέλου, καὶ ἔλαβε συγχώρησιν. Ἰδοὺ, μὲ ἐκεῖνο, ὁποῦ τοῦ εἶπεν ὁ Ἄγγελος, «ὁποῦ σοῦ ἔδειξεν ὁ Θεὸς, πόσον εἶναι τὸ βάρος τῆς κατακρίσεως,» συγχώρησις ἦτον, καὶ ὅμως δὲν ἐδέχετο πλέον καθόλου νὰ παρηγορηθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ Γέροντος ἀπὸ τὸ κλαύσιμον ἐκεῖνο, ἕως οὗ ἀπέθανε.

Τί θέλομεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὸν ἀδελφόν μας; τί θέλομεν ἀπὸ ξένον βάρος; ἡμεῖς ἔχομεν τί νὰ μεριμνοῦμεν, ἀδελφοί!

Ας ἐξετάζῃ κάθ' ἕνας τοῦ λόγου του καὶ τὰ ἐδικά του κακά. Μόνον τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ δικαιώσῃ καὶ νὰ κατακρίνῃ, ὁποῦ ἠξεύρει τὴν κατάστασιν, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἀνατροφὴν, καὶ τὰ χαρίσματα, καὶ τὴν κρᾶσιν, καὶ τὴν ἐπιτηδειότητά του, καὶ ὁποῦ κρίνει εἰς καθ' ἕνα ἀπὸ τοῦτα, καθὼς ἠξεύρει αὐτὸς μόνος· διότι ἀλλέως κρίνει ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ἀλλέως τοῦ ἄρχοντος· ἀλλέως κρίνει τὰ τοῦ ἡγουμένου, καὶ ἀλλέως τὰ τοῦ μαθητοῦ· ἀλλέως τὰ τοῦ γέροντος, καὶ ἀλλέως τὰ τοῦ νέου· ἀλλέως τὰ τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ ἀλλέως τὰ τοῦ γεροῦ. Καὶ τίς δύνεται νὰ ἠξεύρῃ πάσας τὰς κρίσεις τοῦ Θεοῦ, πάρεξ αὐτὸς μόνος ὁποῦ ἐποίησε πάντας, καὶ ὁποῦ γινώσκει τὰ πάντα;

Ἐνθυμοῦμαι ὁποῦ ἤκουσα, ὅτι ποτὲ ἔγινε πρᾶγμα τοιοῦτον. Ἐπῆγεν ἕνα καράβι μὲ σκλάβους εἰς κάποιαν πόλιν, εἰς δὲ τὴν πόλιν ἐκείνην ἦτον μία παρθένος ἁγία κατὰ πολλὰ ἐνάρετη· καὶ ὡς τὸ ἔμαθεν αὕτη τοῦτο, ἐχάρη περίσσια, διότι ἐπεθύμα νὰ ἀγοράσῃ ἕνα κοράσιον πολλὰ μικρόν· διότι ἐλογίασεν, ὅτι λαμβάνω καὶ ἀνατρέφω αὐτὴν, καθὼς θέλω, διὰ νὰ μὴν ἠξεύρῃ καμίαν κακίαν τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ ἔτζη ἔστειλε καὶ ἔκραξε τὸν καραβοκύρην τοῦ καραβίου ἐκείνου, καὶ τὸν ἐρώτησε, καὶ εὑρίσκει αὐτὸν ὁποῦ εἶχε δύο κοράσια κατὰ πολλὰ μικρὰ, καθὼς ἠγάπα ἡ παρθένος· καὶ παρευθὺς τοῦ δίδει τὴν τιμὴν μετὰ χαρᾶς, καὶ λαμβάνει τὸ ἕνα κοράσιον πρὸς τοῦ λόγου της. Τὸ λοιπὸν, ὡς ἐκατέβη ὁ καραβοκύρης ἀπ' ἐκεῖ ὁποῦ ἦτον ἡ ἁγία ἐκείνη, μόνον ὅτι ἐπεριεπάτησεν ὀλίγον τίποτες, καὶ τὸν ἀπαντᾷ μία πόρνη πολιτικὴ καὶ ἀκάθαρτη εἰς ὅλα, καὶ βλέπει τὸ ἄλλο κοράσιον μετ' αὐτοῦ, ἐπεθύμησε νὰ τὸ πάρῃ· καὶ ἔτζη συμφωνεῖ μετ' αὐτοῦ, καὶ τοῦ δίδει τὴν τιμὴν, καὶ τὸ πέρνει μὲ λόγου της καὶ πηγένει. Βλέπετε μυστήριον Θεοῦ; βλέπετε κρῖμα (κρίσιν Θεοῦ); Ἐπῆρε λοιπὸν ἡ ἁγία παρθένος τὴν μικρὰν ἐκείνην, καὶ ἀνατρέφει αὐτὴν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἑρμηνεύουσα αὐτὴν εἰς πᾶν ἀγαθὸν, καὶ διδάσκουσα πᾶσαν τὴν μοναχικὴν κατάστασιν· καὶ κοντολογῆς εἰς πᾶσαν τὴν εὐωδίαν τῶν ἁγίων ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐπολιτεύετο. Τίς δύναται νὰ ἀποκριθῇ περὶ τούτου; Ἐπῆρε δὲ καὶ ἡ πόρνη

τὴν ἀθλίαν ἐκείνην, καὶ τὴν ἐκατάστησεν ἐργαλεῖον τοῦ διαβόλου, διότι, τί ἄλλο εἶχε νὰ τὴν διδάξῃ ἡ μιαρὰ ἐκείνη, πάρεξ τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς της; Τὸ λοιπὸν τί ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν περὶ τοῦ φοβεροῦ Κριτοῦ; Καὶ αἱ δύο μικραῖ ἦσαν, καὶ αἱ δύο ἐπουλήθηκαν, καὶ δὲν ἤξευραν ποῦ πηγένουν· καὶ ἡ μὲν μία εὑρέθη εἰς τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ ἄλλη ἔπεσεν εἰς τὰ χέρια τοῦ διαβόλου· ἄράγε τὸ λοιπὸν δυνατὸν εἶναι νὰ εἰπῇ τινάς, ὅτι εἴτι ζητᾷ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν μίαν, ζητᾷ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην; Πῶς εἶναι δυνατόν; τάχατες, ἂν πέσουν εἰς πορνείαν καὶ αἱ δύο, ἢ εἰς ἄλλο ἁμάρτημα, ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ὁμοίως κρίνονται καὶ αἱ δύο; ἂν καὶ τὸ ἁμάρτημα ἦτον ἕνα, πῶς εἶναι δυνατόν; Αὕτη ἔμαθε τὰ περὶ τῆς Κρίσεως, ἔμαθε τὰ περὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἤκουε τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐκείνη ἡ ἀθλία δὲν εἶδεν, οὔτε ἤκουσε ποτὲ κανένα ἀγαθόν, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἐναντίον, ὅλα τὰ αἰσχρά, ὅλα τὰ διαβολικά· καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ζητήσῃ καὶ ἀπὸ ταῖς δύο τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν;

Τὸ λοιπὸν δὲν ἠμπορεῖ ἄνθρωπος νὰ γνωρίζῃ ταῖς κρίσες τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μόνος αὐτὸς εἶναι ὁποῦ καταλαμβάνει τὰ πάντα, καὶ ὁποῦ δύναται νὰ κρίνῃ τοῦ καθ' ἑνὸς τὰ σφάλματα, καθὼς ἠξεύρει αὐτὸς μόνος. Ἀληθῶς συμβαίνει καὶ κάμνει κανένας ἀδελφὸς τίποτε σφάλμα, μὲ ἁπλότητα, ὅμως ἔχει καὶ ἕνα κατόρθωμα, ὁποῦ ἀρέσει τοῦ Θεοῦ, εἰς ὅλην του τὴν ζωήν· καὶ ἐσὺ κάθεσαι καὶ τὸν κατακρίνεις, καὶ κολάζεις τὴν ψυχήν σου; Εἰδὲ συμβῇ καὶ σφάλῃ τίποτες, ποῦ ἠξεύρεις πόσον ἀγωνίσθηκε, καὶ πόσον ἔσταξε τὸ αἷμά του, πρὶν νὰ τελειώσῃ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τώρα εὑρίσκεται τὸ σφάλμα του ὥσπερ δικαιοσύνη ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ; διότι βλέπει ὁ Θεὸς τὸν κόπον καὶ τὴν θλίψιν ὁποῦ εἶχε, καθὼς εἶπα, πρὶν νὰ κάμῃ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὸν λυπᾶται καὶ τὸν συγχωρᾷ. Καὶ ὁ Θεὸς μὲν ἐλεεῖ καὶ συμπαθεῖ αὐτόν, σὺ δὲ κατακρίνεις αὐτὸν καὶ χάνεις τὴν ψυχήν σου. Ποῦ ἠξεύρεις, καὶ πόσα δάκρυα ἔχυσεν ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτο; καὶ ἐσὺ τὴν μὲν ἁμαρτίαν ἠξεύρεις, ἀμὴ τὴν μετάνοιαν δὲν τὴν ἠξεύρεις. Καὶ

πολλαῖς φοραῖς ὄχι μόνον ὅτι κατακρίνομεν, ἀλλὰ καὶ ἐξουδενοῦμεν· διότι ἄλλη εἶναι, καθὼς εἶπα, ἡ κατάκρισις, καὶ ἄλλη ἡ ἐξουδένωσις. Ἡ ἐξουδένωσις εἶναι, ὅτι, ὄχι μόνον κατακρίνει τινάς, ἀλλὰ καὶ συγχένεται τὸν ἀδελφὸν, καὶ τὸν μισεῖ ὡς τίποτες ἀκαθαρσίαν· καὶ τοῦτο εἶναι πολὺ χειρότερον ἀπὸ τὴν κατάκρισιν, καὶ ὀλεθριώτερον. Ἀμὴ ἐκεῖνοι ὁποῦ θέλουν νὰ σωθοῦν, δὲν στοχάζουνται ποτὲ τὰ σφάλματα τῶν ἀδελφῶν καὶ γειτόνων αὐτῶν, ἀλλὰ πάντοτε προκόπτουν· καθὼς ἦτον ἐκεῖνος ὁποῦ εἶδε τὸν ἀδελφόν του ὁποῦ ἁμάρτανε, καὶ ἀναστέναξε καὶ εἶπεν· «ἀλήμονον! ὅτι σήμερον σφάλλει οὗτος, καὶ αὔριον κατὰ ἀλήθειαν ἐγώ.»

Βλέπεις ἀσφάλειαν; βλέπεις ἑτοιμασίαν; πῶς ηὗρε παρευθὺς τρόπον νὰ φύγῃ τὴν κατάκρισιν τοῦ ἀδελφοῦ του; διότι, μὲ τὸ νὰ εἰπῇ, ὅτι «πάντως καὶ ἐγὼ αὔριον,» ἔδωκεν εἰς τοῦ λόγου του φόβον καὶ ἔννοιαν διὰ τ' ἐκεῖνα ὁποῦ ἔμελλε τάχατες νὰ ἁμαρτήσῃ· καὶ ἔτζη ἐξέφυγε τὴν κατάκρισιν τοῦ γειτόνου. Καὶ δὲν ἔφθασεν ἕως τόσον, ἀλλὰ καὶ τοῦ λόγου του ἔβαλεν ὑποκάτω ἐκείνου, λέγωντας· «καὶ οὗτος μὲν θέλει μετανοήσει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἀμὴ ἐγὼ δὲν θέλω μετανοήσει, οὔτε θέλω φθάσει πάντως νὰ μετανοήσω, οὔτε θέλω δυνηθῇ πάντως.» Βλέπεις θαυμαστῆς ψυχῆς φωτισμόν; ὅτι ὄχι μόνον πῶς ἐδυνήθη νὰ φύγῃ τὴν κατάκρισιν τοῦ γειτόνου, καὶ ἀδελφοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ λόγου του ἔβαλεν ὑποκάτω ἐκείνου. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἄθλιοι ἀποφασιστικὰ κατακρίνομεν, καὶ πάντοτε ἀποφασίζομεν, καὶ συγχενόμεσθεν εἴτι καὶ ἂν ἰδοῦμεν, ἢ ἀκούσωμεν, ἢ μόνον λογιάσωμεν· καὶ τὸ χειρότερον, ὅτι ὄχι μόνον ἕως τὴν ἐδικήν μας βλάβην στέκομεν, ἀμὴ ἀπαντῶμεν καὶ ἄλλον ἀδελφὸν, καὶ τοῦ λέγομεν, τόδε καὶ τόδε ἔγινε, καὶ βλάπτομεν καὶ ἐκεῖνον, βάνοντες εἰς τὴν καρδίαν τοῦ βρῶμον καὶ δυσωδίαν. Καὶ δὲν φοβούμεσθεν ἐκεῖνον ὁποῦ εἶπεν, «ἀλήμονεν εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ ποτίζει τὸν ἀδελφόν του ἀνατροπὴν θολεράν,» ἀλλὰ κάμνομεν ἔργον δαιμόνων, καὶ δὲν μᾶς μέλει. Διότι, τί ἄλλο ἔχει νὰ κάμῃ ὁ διάβολος, πάρεξ, νὰ ταράξῃ καὶ νὰ βλάψῃ; καὶ εὑρισκόμεσθεν συνεργοὶ τῶν δαιμόνων εἰς τὴν ἐδικήν μας ἀπώλειαν, καὶ τοῦ γειτόνου; διότι ἐκεῖνος ὁποῦ βλάπτει ψυχὴν, συνεργεῖ καὶ

συμβοηθεῖ τῶν δαιμόνων καθώς περ καὶ ὁ ὀφελῶν, συνεργεῖ τοῖς ἁγίοις Ἀγγέλοις. Πόθεν δὲ τὰ παθένομεν ταῦτα; διὰ νὰ μὴν ἔχωμεν ἀγάπην, διότι ἂν εἴχαμεν ἀγάπην, ἠθέλαμεν βλέπη τὰ σφάλματα τοῦ ἀδελφοῦ μας, μὲ πόνον καὶ συμπάθειαν, καθὼς λέγει, ὅτι «ἡ ἀγάπη σκεπάζει πλῆθος ἁμαρτιῶν·» καὶ πάλιν, «ἡ ἀγάπη δὲν λογίζεται τὸ κακόν, πάντα στέργει,» καὶ τὰ λοιπά.

Ἂν εἴχαμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀγάπην, καθὼς εἶπα, αὕτη ἡ ἀγάπη ἐσκέπαζεν ὅλα τὰ σφάλματα, καθὼς καὶ οἱ ἅγιοι ὁποῦ βλέπουν ὅλα τὰ σφάλματα τῶν ἀνθρώπων· μὴ νὰ γὲ τυφλοὶ εἶναι οἱ ἅγιοι, καὶ δὲν βλέπουν τὰ ἁμαρτήματα; Ἀλλὰ καὶ τίς ἄλλος μισεῖ τόσον τὴν ἁμαρτίαν, ὡσὰν τοὺς ἁγίους; καὶ ὅμως δὲν μισοῦν ἐκεῖνον ὁποῦ ἁμαρτάνει, οὔτε τὸν κατακρίνουν, οὔτε τὸν ἀποστρέφονται, οὔτε τὸν συγχένονται, ἀλλὰ συμπαθοῦσι, λυποῦνται, νουθετοῦσι· παρακαλοῦσιν, ὡς μέλος ἀσθενημένον θεραπεύουσι, καὶ κάμνουν κάθε τρόπον διὰ νὰ τὸν σώσουν. Καθὼς κάμνουν οἱ ψαράδες, ὅταν βάλλουν τὸ ἀγγίστρι εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πιάσουν μεγάλον ψάρι, καὶ καταλάβουν, ὅτι ταράσσεται καὶ πηδᾷ, δὲν τὸ σύρνουν παρευθὺς βιαστικά, διότι κόπτει τὸ ῥάμμα καὶ γλυτώνει τελείως, ἀλλὰ τοῦ ἀφίνουν τὸ ῥάμμα ἀπολυτόν, καὶ τὸ ἀφίνουν λέγει, νὰ πηγένῃ ὅπου θέλει· καὶ ὅταν ἀπεικάσουν, ὅτι ἀπόστασε καὶ ἔπεσεν ἀπὸ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ, τότε πάλιν ἀρχίζουν νὰ τὸ σύρνουν ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον. Ἔτζη καὶ οἱ ἅγιοι μὲ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν ἀγάπην σύρνουσι τὸν ἀδελφόν, καὶ δὲν τὸν ἀποδιώχνουν, οὔτε τὸν συγχένονται. Ἀλλὰ καθὼς ἡ μάννα, ὁποῦ νὰ ἔχῃ υἱὸν ἄσχημον, δὲν τὸν μισᾷ οὔτε τὸν ἀποστρέφεται, ἀλλὰ καὶ τὸν στολίζει περιχαρῶς, καὶ κάθε ἄλλον τρόπον κάμνει νὰ τὸν εὐμορφώσῃ, ἔτζη πάντοτε σκεπάζουσι καὶ στολίζουν καὶ βοηθοῦν, διὰ νὰ διορθώσουν καμίαν φορὰν καὶ ἐκεῖνον ὁποῦ πταίει, καὶ ἄλλον νὰ μὴν ἀφήσουν νὰ βλαβῇ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ νὰ προκόψουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Τί ἔκαμεν ὁ ἅγιος Ἀμμωνᾶς; ὅτε ἦλθον οἱ ἀδελφοὶ ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν συγχυσμένοι, καὶ τοῦ ἔλεγαν, ἔλα νὰ ἰδῇς, Ἀββᾶ, ὅτι εἰς τὸ κελλίον τοῦ ὁδεῖνος ἀδελφοῦ εἶναι γυναῖκα. Πόσην εὐσπλαγ-

χνίαν ἔδειξε; πόσην ἀγάπην εἶχεν ἡ ἁγία ἐκείνη ψυχή; διότι, ἔστωντας νὰ γνωρίσῃ πῶς ἔκρυψεν ὁ ἀδελφὸς τὴν γυναῖκα ὑποκάτω τοῦ πιθαρίου, ἐπῆγε καὶ ἐκάθισεν ἀπάνω εἰς ἐκεῖνο, καὶ τοὺς εἶπε, ζητήσατε εἰς ὅλον τὸ κελλίον. Καὶ ὡσὰν δὲν τὴν ηὗραν, τοὺς εἶπεν, «ὁ Θεὸς συγχωρήσοι σας·» καὶ τοὺς ἐντρόπιασε, λέγει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐβοήθησε, καὶ μεγάλως τοὺς ὠφέλησε, διὰ νὰ μὴν πιστεύουν ἐν εὐκολίᾳ τὴν κατηγορίαν τοῦ γειτόνου τους. Ἐσωφρόνισε δὲ καὶ ἐδιώρθωσε καὶ ἐκεῖνον, ὄχι μόνον πῶς τὸν ἐσκέπασε κατόπιν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλὰ διὰ νὰ καὶ εὕρῃ τὸν καιρὸν ἐπιτήδειον, τὸν ἐδιόρθωσε· διότι ὡσὰν εὔγαλεν τοὺς ὅλους ἔξω, ἔπιασε τὴν χεῖρά του καὶ εἶπε, «φρόντισον, ἀδελφέ, διὰ τὴν ψυχήν σου.» Παρευθὺς ἐδυσωπήθη καὶ ἐκατανύχθη ὁ ἀδελφός· παρευθὺς ἐνέργησεν ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ συμπάθεια τοῦ Γέροντος εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Ἄς ἀποκτήσωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀγάπην, ἄς ἀποκτήσωμεν εὐσπλαγχνίαν εἰς τὸν γείτονα, διὰ νὰ γλυτώσωμεν ἀπὸ τῆς δεινῆς καταλαλιᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ κατακρίναι, ἢ ἐξουδενῶσαι, ἤγουν συγχένεσθαί τινα· ἄς βοηθήσωμεν ἕνας τοῦ ἄλλου, ὡσὰν μέλη ἐδικά μας. Ποῖος ὁποῦ νὰ ἔχῃ πληγὴν, εἰς τὸ χέρι, ἢ εἰς τὸ ποδάρι, ἢ εἰς ἄλλο μέλος αὐτοῦ, συγχένεται τοῦ λόγου του, ἢ κόπτει τὸ μέλος του, ἂν καὶ σαπῇ; μάλιστα δὲ τὸ καθαρίζει καὶ τὸ πλύνει, καὶ βάνει ἀλειφὴν, καὶ τὸ κατασφραγίζει, καὶ βάνει ἁγίασμα, καὶ παρακαλεῖ τοὺς ἁγίους νὰ εὐχηθοῦν δι' αὐτόν· καθὼς ἔλεγε καὶ ὁ Ἀββᾶς Ζωσιμᾶς· καὶ κοντολογῆς δὲν ξαφίνει, οὐδὲ ἀποστρέφεται τὸ μέλος αὐτοῦ, οὐδὲ τὴν δυσωδίαν του, ἀμὴ κάμνει κάθε τρόπον διὰ νὰ ὑγιάνῃ. Ἔτζη πρέπει νὰ λυπούμεσθεν καὶ ἡμεῖς ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ νὰ βοηθοῦμεν ἀπατοί μας καὶ μὲ ἄλλους δυνατωτέρους, καὶ νὰ κάμνωμεν κάθε τρόπον, διὰ νὰ βοηθήσωμεν ἕνας τὸν ἄλλον· διότι μέλη εἴμεσθεν ἕνας τοῦ ἄλλου, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· «διότι ὅλοι οἱ πάντες ἕνα σῶμα εἴμεσθεν, καθ' ἕνας δὲ μέλος τοῦ ἄλλου,» καὶ «εἴτε πάσχει τὸ ἓν μέλος, συμπάσχουν ὅλα τὰ μέλη.» Τί σᾶς φαίνεται νὰ εἶναι τὰ κοινόβια; δὲν σᾶς φαίνονται νὰ εἶναι ἕνα σῶμα, καὶ μέλη ἕνας τοῦ ἄλλου; Καὶ ἐκεῖ-

νοι μέν, όπου έξουσιάζουν καὶ κυβερνοῦν, εἶναι ἡ κεφαλή, ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ προσέχουν καὶ διορθώνουν, εἶναι τὰ ὀμμάτια· ὅσοι δὲ ὠφελοῦν μὲ τὸν λόγον, εἶναι τὸ στόμα, τὰ δὲ αὐτία εἶναι ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἔχουν ὑπακοήν, ὅσοι δὲ ἐργάζονται εἶναι τὰ χέρια, οἱ δὲ ἀποκρισάριοι εἶναι τὰ ποδάρια καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουν τὰς διακονίας. Κεφαλὴ εἶσαι; κυβέρνησον· στόμα εἶσαι; λάλησον· ὀμμάτι εἶσαι; στοχάσου νὰ βλέπῃς· αὐτὶ εἶσαι; ὑπάκουσον· χέρι εἶσαι; ἐργάζου, δούλευε· ποδάρι εἶσαι; διακόνησον. Καθ' ἕνας ἂς ὑπηρετήσῃ εἰς τὸ κορμί, κατὰ τὴν δύναμίν του, καὶ σπουδάζετε πάντοτε νὰ βοηθᾶτε ἕνας τοῦ ἄλλου, εἴτε μὲ διδαχὴν καὶ λόγον Θεοῦ, δίδοντες εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ· εἴτε μὲ παρηγορίαν ἐν καιρῷ θλίψεως, ἢ νὰ βοηθᾶτε μὲ τὰ χέρια εἰς τὰ ἔργα τῆς ὑπηρεσίας. Κάθ' ἕνας, ὡς εἶπον, κατὰ τὴν δύναμίν του, ἂς σπουδάζῃ νὰ σμίξῃ μὲ τοὺς ἄλλους, διότι, ὅσον σμίγει κανεὶς μὲ τὸν γείτονά του, τοσοῦτον σμίγει καὶ μὲ τὸν Θεόν.

Καὶ λέγω σας παράδειγμα ἐκ τῶν Πατέρων, διὰ νὰ καταλάβετε τὴν δύναμιν τοῦ λόγου. Κάμετέ μου ἕνα κύκλον εἰς τὴν γῆν, ἤγουν κανένα τίποτες χάραγμα στρογγυλὸν ἀπὸ διαβήτην καὶ κέντρον· κέντρον δὲ λέγεται αὐτὸ τὸ μέσον τοῦ κύκλου. Βάλετε τὸν νοῦν σας καλῶς εἰς τὸ λεγόμενον· τοῦτον τὸν κύκλον λογιάσατε, πῶς νὰ εἶναι ὁ κόσμος, αὐτὸ δὲ τὸ μέσον τοῦ κύκλου—ὁ Θεός, τὰς δὲ εὐθείας, ἤγουν τὰ ἰσιάσματα καὶ ταῖς στράταις ὁποῦ ἀρχίζουν ἀπὸ τὸν κύκλον καὶ πηγένουν πρὸς τὸ κέντρον, ὁποῦ εἶναι εἰς τὸ μέσον, εἶναι αἱ πολιτεῖαι τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὅσον ἔρχονται οἱ ἅγιοι παραμέσα, ἐπιποθοῦντες νὰ σιμώσουν εἰς τὸν Θεόν, κατὰ τὴν ποσότητα τοῦ σεβάσματος, καὶ ὅσον σεβαίνουν παραμέσα, τοσοῦτον κοντεύουν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον. Καὶ ὅσον σιμώνουν εἰς τὸν Θεόν, σιμώνουν ἕνας εἰς τὸν ἄλλον· καὶ ὅσον σιμώνουν ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, τόσον σιμώνουν εἰς τὸν Θεόν. Ὁμοίως νοήσατε καὶ τὸν χωρισμόν, διότι, ὅταν ξεχωρίζωσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ λόγου τους ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ γυρίζουν εἰς τὰ ἔξω, φανερὸν εἶναι, ὅτι ὅσον μακρένουν ἀπὸ τὸν Θεόν, τοσοῦτον μακραίνουν καὶ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον· καὶ ὅσον μακραίνουν

ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, τοσοῦτον μακρένουν καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἰδοὺ ὁποῦ σᾶς εἶπα, ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τῆς ἀγάπης· ὅσον εἴμεστεν ἔξω λοιπὸν καὶ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον εἴμεστεν καθ' ἕνας μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ γειτόνου. Ἐὰν δὲ ἀγαπήσωμεν τὸν Θεόν, ὅσον σιμώνομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀγάπης ὁποῦ ἔχομεν εἰς αὐτόν, τοσοῦτον σιμώνομεν καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ γειτόνου· καὶ ὅσον σμίγομεν μὲ τὸν γείτονα, τοσοῦτον σμίγομεν μὲ τὸν Θεόν. Κύριος ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιώσοι καὶ ἡμᾶς νὰ ἀκούωμεν τὰ συμφέροντά μας, καὶ νὰ τὰ κάμνωμεν· διότι, ὅσον φροντίσωμεν καὶ σπουδάσωμεν νὰ ἐνεργοῦμεν ἐκεῖνα ὁποῦ ἀκούομεν, τοσοῦτον καὶ ὁ Θεὸς ἀεὶ καὶ πάντοτε μᾶς φωτίζει, καὶ μᾶς διδάσκει τὸ θέλημά του. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΝ ΜΕΜΦΕΣΘΑΙ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ἂς ζητήσωμεν, ἀδελφοί, πόθεν μέν ποτε ἀκούει τινὰς ῥῆμα, ἤγουν λόγον σκληρὸν, καὶ δὲν τὸν λογίζεται, ἀλλὰ περνᾷ ἀταράχως ὡσὰν νὰ μὴν ἤκουσε τίποτες, πότε δὲ ἀκούει, καὶ παρευθὺς ταράσσεται. Τί εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς τοιαύτης διαφορᾶς; ἆραγε δὲ καὶ μίαν νὰ ἔχῃ τὴν ἀφορμὴν τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἢ καὶ πολλάς; Ἐγὼ μὲν βλέπω, ὅτι πολλὰς ἔχει τὰς ἀφορμάς· καὶ λέγω πῶς. Πρῶτον μὲν συμβαίνει καὶ εὑρίσκεται τινὰς ἀπὸ εὐχῆς, ἢ ἀπὸ καλοῦ καθίσματος, καὶ εὑρίσκεται ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν εἰς καλὴν κατάστασιν, καὶ βαστάζει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ περνᾷ ἀταράχως· πάλιν δὲ συμβαίνει, ὅτι εὑρίσκεται τινὰς, ὁποῦ ἔχει ἔρωτα καὶ ἀγάπην εἰς τινὰ, καὶ διὰ τοῦτο βαστάζει αὐτὸν χωρὶς λύπην, καὶ δέχεται ὅσα καὶ ἂν τοῦ εἰπῇ. Εἶναι δὲ πάλιν ἄλλος, ὁποῦ καταφρονεῖ ἐκεῖνον ὁποῦ θέλει νὰ τὸν λυπήσῃ· καὶ καταφρονῶντάς τον, οὔτε βάνει εἰς τὸν νοῦν του ἐκεῖνα ὁποῦ λέγει, οὔτε τὸν πιάνει διὰ ἄνθρωπον, μήτε τὰ λογιάζει διὰ τίποτες ὅσα λέγει ἢ κάμνει· καὶ λέγω σας καὶ ἐγὼ κάποιον πρᾶγμα, ὁποῦ ἔγινε τοιοῦτο, διὰ νὰ θαυμάσετε.

Ἦτον κάποιος ἀδελφὸς εἰς τὸ Κοινόβιον, πρὶν νὰ ἀναχωρήσω ἀπ' ἐκεῖ, καὶ ποτὲ δὲν τὸν ἔβλεπα νὰ ταραχθῇ, ἢ νὰ θλιβῇ, ἢ νὰ σκανδαλισθῇ εἴς τινα καὶ ὅμως ἔβλεπα πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ὁποῦ τὸν ὕβριζαν καὶ τὸν ἀσχημολογοῦσαν, ὁ δὲ νέος ἐκεῖνος ἔτζη ὑπέμεινεν ἐκεῖνα ὁποῦ τοῦ ἔλεγαν, ὡσὰν νὰ μὴν τὸν ἐνοχλεῖ τινάς. Ἐγὼ λοιπὸν ἐθαύμαζα πάντοτε τὴν μεγάλην ὑπο-

μονὴν αὐτοῦ· καὶ ἐπεθύμουν νὰ μάθω, πόθεν ἀπόκτησε τὴν ἀρετὴν ταύτην· καὶ μίαν φορὰν τὸν ἐπῆρα κατὰ μόνας, καὶ τοῦ βάνω μετάνοιαν, καὶ τὸν παρακαλῶ νὰ μοῦ εἰπῇ ποῖον λογισμὸν ἔχει πάντοτε, κἂν τε ὑβριζόμενος, κἂν τε ὀνειδιζόμενος, καὶ ἔχει τόσην μακροθυμίαν; Καὶ ἐκεῖνος ἀπεκρίθη μετὰ πολλῆς ὑπερηφανίας καὶ λέγει μοι· «καὶ ἐδῶ θέλω νὰ κάθωμαι ἐγὼ νὰ ἀκροάζωμαι τέτοια ξόανα, ἢ νὰ δέχωμαι ἐκεῖνα ὁποῦ λέγουν, ὡς λόγια ἀνθρώπων; ἀλλὰ λογίζομαι αὐτοὺς ὡσὰν νὰ γαυγίζουν σκύλοι.» Τοῦτο ἀκούσας ἐγώ, ἔσκυψα κάτω τὴν κεφαλήν μου, καὶ εἶπα πρὸς τοῦ λόγου μου, ηὗρε τὴν στράταν ὁ ἀδελφὸς οὗτος· καὶ σφραγίσας τοῦ λόγου μου, ἔφυγα εὐχόμενος, διὰ νὰ μὲ σκεπάσῃ ὁ Θεὸς καὶ ἐμένα καὶ ἐκεῖνον.

Εἰς τόσον ὅτι συμβαίνει καθὼς εἶπα, καὶ ἀπὸ καταφρονήσεως νὰ μὴν σκανδαλίζεται τινάς, καὶ τοῦτο εἶναι φανερὰ ἀπώλεια· τὸ δὲ νὰ ταραχθῇ τινὰς πρὸς ἀδελφὸν ὁποῦ τὸν θλίβει, συμβαίνει, ἢ ἀπὸ τὸ νὰ μὴν εὑρεθῇ τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς καλὴν κατάστασιν, ἢ διὰ νὰ ἔχῃ τίποτες λύπην πρὸς αὐτόν. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλαις πολλαῖς ἀφορμαῖς περὶ τούτου, τὰ ὁποῖα τὰ εἴπαμεν πολλαῖς φοραῖς. Ἡ δὲ αἰτία καὶ ἀφορμὴ πάσης ταραχῆς εἶναι, ἐὰν τὸ ἐξετάσωμεν μετὰ ἀκριβείας, ὁποῦ, δὲν κατηγοροῦμεν τοῦ λόγου μας. Ἀπ' ἐκεῖ ἔχομεν ὅλην τὴν σύγχυσιν ταύτην, ἀπ' ἐκεῖ δὲν εὑρίσκομεν καμίαν ἀνάπαυσιν· διότι, δὲν εἶναι νὰ θαυμάσῃ τινὰς εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἀκούομεν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἁγίους, ὅτι δὲν εἶναι ἄλλη στράτα ἀπ' αὐτήν, καὶ βλέπομεν, ὅτι δὲν ἐπεριπάτησε ποτὲ τινὰς ἄλλην στράταν, καὶ ηὗρεν ἀνάπαυσιν, καὶ θαῤῥοῦμεν ἡμεῖς νὰ ἀναπαυθοῦμεν, ἢ ὅλως νὰ κρατοῦμεν ἴσιαν στράταν, καὶ μὴ καταδεχόμενοι ποτὲ νὰ κατηγορήσωμεν τοῦ λόγου μας; Κατὰ ἀλήθειαν, ἐὰν κάμῃ τινὰς μυρίας ἀρετάς, καὶ δὲν κρατήσῃ τὴν στράταν ταύτην, δὲν παύει ποτὲ θλίβων καὶ θλιβόμενος, καὶ χάνωντας ὅλους τοὺς κόπους του. Ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ κατηγορεῖ τοῦ λόγου του, ὅλην τὴν χαρὰν καὶ ἀνάπαυσιν ἔχει ὅπου καὶ ἂν ὑπάγῃ, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν· ἐκεῖνος ὁποῦ κατηγορεῖ τοῦ λόγου του, εἴτι καὶ ἂν τοῦ συμβῇ, εἴτε ζημία, εἴτε

ἄλλη καμία θλῖψις, ἀπὸ προτήτερα ἔχει τοῦ λόγου του ἄξιον, καὶ ποτέ του δὲν ταράσσεται. Εἶναι ἄλλο ἀμεριμνότερον ἀπὸ τοῦτο; Ἀλλὰ θέλει εἰπῆ τινάς· ἀμὴ ἐὰν μὲ θλίβη ὁ ἀδελφὸς, καὶ ἐρευνήσω τοῦ λόγου μου, καὶ εὕρω ὅτι δὲν τοῦ ἔδωκα καμίαν πρόφασιν, πῶς ἠμπορῶ νὰ κατηγορήσω τοῦ λόγου μου; Κατὰ ἀλήθειαν ἐὰν ἐρευνήσῃ τινὰς τοῦ λόγου του μετὰ φόβου Θεοῦ, εὑρίσκει, ὅτι πάντως ἔδωκεν ἀφορμὴν, εἴτε μὲ ἔργον, εἴτε μὲ λόγον, εἴτε μὲ σχῆμα· εἰδὲ καὶ βλέπει τοῦ λόγου του, καθὼς λέγει, ὅτι δὲν ἔδωκε καμίαν ἀφορμὴν εἰς τίποτες καθόλου διὰ τῆς ὥρας, κάμνει χρεία νὰ τὸν ἔθλιψεν ἄλλην φορὰν, ἢ εἰς αὐτὸ τό πρᾶγμα, ἢ εἰς ἄλλο· ἢ κάμνει χρεία νὰ ἔθλιψεν ἄλλον ἀδελφὸν, καὶ ἐχρεώστει νὰ θλιβῆ διὰ τοῦτο, ἢ καμίαν φορὰν καὶ διὰ ἄλλην ἁμαρτίαν. Εἰς τόσον ὅτι, καθὼς εἶπον, ἐὰν ἐρευνήσῃ τινὰς τοῦ λόγου του μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ ψηλαφήσῃ τὴν συνήδεισίν του ἀκριβῶς, εὑρίσκει πάντως τοῦ λόγου του πταίστην. Πάλιν εἶναι καὶ ἄλλη ἀφορμὴ ὅταν βλέπῃ κανεὶς τοῦ λόγου του, ὅτι κάθεται ἥσυχος καὶ εἰρηνικὸς, καὶ ὅταν τοῦ εἰπῆ ὁ ἀδελφὸς λόγον λυπηρὸν, ταράσσεται καὶ διὰ τοῦτο νομίζει, ὅτι εὐλόγως θλίβεται πρὸς αὐτὸν, λέγωντας, ὅτι, ἂν δὲν ἤθελεν ἔλθῃ νὰ λαλήσῃ νὰ μὲ ταράξῃ, δὲν ἤθελα ἁμαρτήσῃ. Καὶ τοῦτο πλάνη τοῦ διαβόλου εἶναι Μὴ νὰ ἐκεῖνος ὁποῦ εἶπε τὸν λόγον πρὸς αὐτὸν τοῦ ἔβαλε τὸ πάθος; τὸ πάθος ὁποῦ εἶχε τοῦ ἔδειξε, διὰ νὰ μετανοήσῃ, ἂν θέλει, διατ' ἐκεῖνο. Ὁ τοιοῦτος ὁμοιάζει ἀγγείῳ καθαρῷ, ὁποῦ νὰ εἶναι μέσα γεμάτον βρῶμον καὶ δυσωδίαν, τὸ ὁποῖον, ὅταν τὸ τζακίσῃ τινὰς, τότε φαίνεται ὁ βρῶμος αὐτοῦ· ἔτζη καὶ οὗτος ἐκάθετον, ὡς ἐνόμιζεν, εἰρηνικὸς, ὅμως εἶχε τὸ πάθος μέσα του, καὶ δὲν τὸ ἐγνώριζεν· ἕνα λόγον τοῦ εἶπεν ὁ ἀδελφός του, καὶ ἐξέβαλε τὸν βόρβορον τὸν κρυμμένον ἔξω. Τὸ λοιπὸν, ἂν θέλῃ νὰ μετανοήσῃ, θέλει ἐλεηθῆ, νὰ καθαρίσῃ καὶ νὰ προκόψῃ· καὶ πρέπει μάλιστα νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ἀδελφὸν, ὡσὰν ὁποῦ τοῦ ἔγινεν ἀφορμὴ τοιαύτης ὠφελείας· διότι δὲν τοῦ βαροῦσιν οἱ πειρασμοὶ πλέον ὁμοίως, ἀλλὰ ὅσον προκόπτει, τοσοῦτον τοῦ εὑρίσκονται ἐλαφρότεροι· διότι ὅσον προκόπτει ἡ ψυχὴ, τοσοῦτον γίνεται ἀνδρεία, καὶ δύνεται νὰ

βαστάζη τοὺς πειρασμοὺς ὁποῦ τῆς ἔρχουνται. Καθὼς τὸ ζῶον τὸ δυνατὸν, ἂν τὸ φορτώση κανεὶς φορτίον βαρὺ, τὸ βαστάζει χωρὶς κόπον, εἰδὲ καὶ τοῦ συμβῆ νὰ σκοντάψη, παρευθὺς σηκώνεται πάλιν, καὶ οὐδὲ τὸ λογιάζει πῶς ἐσκόνταψεν· εἰδὲ εἶναι ζῶον ἀχαμνὸν, καὶ τὸ ἐλαφρὸν, βαρὺ τοῦ φαίνεται, εἰδὲ καὶ πέσει, δέεται πολλῆς βοηθείας νὰ σηκωθῇ. Ἔτζη εἶναι καὶ εἰς τὴν ψυχὴν, ὅσον κάμνει τὴν ἁμαρτίαν, ἀχαμνένει ἀπ' αὐτήν· διότι ἡ ἁμαρτία εἶναι ἀσθένεια, καὶ κάμνει ἀδύνατον ἐκεῖνον ὁποῦ τὴν ἔχει, καὶ λοιπὸν, εἴτι τοῦ συμβῇ, βαρὺ τοῦ φαίνεται· εἰδὲ προκόψη ὁ ἄνθρωπος, ὅσον πηγένει, τοῦ φαίνονται ἐλαφρότερα ἐκεῖνα ὁποῦ τοῦ ἐβαροῦσαν προτήτερα. Εἰς τόσον ὅτι πολλὰ μᾶς ὠφελεῖ, καὶ εἰς πολλὴν προκοπὴν καὶ ἀνάπαυσιν μᾶς φέρνει, τὸ νὰ κατηγοροῦμεν τοῦ λόγου μας μόνον, εἰς ὅσα μᾶς συμβαίνουν, καὶ ὄχι ἄλλον τινά· καὶ μάλιστα, ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ γένη τίποτες χωρὶς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς. Τὸ λοιπὸν, ἐὰν καὶ λέγη τινὰς, ὅτι, πῶς ἠμπορῶ νὰ μὴν λυπηθῶ· ἐὰν χρειάζωμαι πρᾶγμα καὶ δὲν μοῦ τὸ δίδουν, ἰδοῦ ὁποῦ τὸ χρειάζομαι διὰ τὸ ἀναγκαῖον· οὔτε ἔτζη ἔχει λόγον νὰ κατηγορήση κανεὶς τινὰ, ἢ νὰ σκανδαλισθῇ πρὸς αὐτόν. Ἀλλὰ ἐὰν κατὰ ἀλήθειαν χρειάζεται τίποτες, καθὼς λέγει, καὶ δὲν τοῦ δίδουν, πρέπει νὰ λέγη, ὅτι ὁ Χριστὸς ἠξεύρει περισσότερον ἀπὸ ἐμένα, ἐὰν μοῦ κάμνη χρεία νὰ ἀναπαυθῶ, καὶ αὐτός μου γίνεται ἀντὶς τοῦ πράγματος τούτου, ἢ ἀντὶς τοῦ φαγίου. Οἱ Ἑβραῖοι ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον τεσσαράκοντα χρόνους· καὶ τὸ μὲν μάννα ἦτον ἕνα εἶδος, ὅμως ἐγίνετον εἰς κάθ' ἕνα, καθὼς τὸ ἤθελεν· εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ ἀγάπα ἁλμυρὸν, ἐγίνετο ἁλμυρὸν, καὶ εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ ἀγάπα γλυκὺ, ἐγίνετο γλυκύ· καὶ κοντολογῆς ἔτζη ἐγίνετο εἰς κάθ' ἕνα, κατὰ τὴν ὄρεξίν του. Ἔτζη λοιπὸν· καὶ ἐὰν χρειάζεται κανεὶς αὐγὸν καὶ δὲν τοῦ δίδουν, ἀλλὰ τοῦ δώσουν λάχανον, ἂς εἰπῇ τοῦ λογισμοῦ του, ὅτι ἂν μοῦ ἦτον συμφέρον, πάντος ἤθελε μοῦ τὸ πέμψη ὁ Θεὸς, πλὴν δύναται καὶ αὐτὸ τὸ λάχανον νὰ μοῦ τὸ κάμη ὡσὰν αὐγόν· καὶ πιστεύω εἰς τὸν Θεὸν, ὅτι τοῦ λογίζεται αὐτὸ εἰς μαρτύριον. Διότι καὶ, κατὰ ἀλήθειαν, ἂν εἶναι τινὰς ἄξιος

νὰ ἀναπαυθῇ, ὁ Θεὸς καὶ τὴν βαρβαρικὴν καρδίαν θέλει γνωστοποιήσει νὰ εὐσπλαγχνησθῇ αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνάγκην του· ἐὰν ὅμως δὲν εἶναι ἄξιος νὰ ἀναπαυθῇ ἢ δὲν τοῦ συμφέρει, ἐὰν καὶ καινούριον οὐρανὸν, καὶ καινούριαν γῆν κάμῃ, δὲν ἀναπαύεται, καὶ διὰ τοῦτο πότε μὲν εὑρίσκει κανεὶς καὶ περισσότερον τῆς χρείας, πότε δὲ οὐδὲ τὴν χρείαν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς, ὡς ἐλεήμων, δίδει τοῦ καθ᾽ ἑνὸς τὴν χρείαν του. Καμίαν φορὰν δὲ οἰκονομεῖ καὶ περισσότερον τῆς χρείας, διὰ νὰ δείξῃ τὴν μεγάλην του φιλανθρωπίαν, καὶ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ τὸν εὐχαριστοῦμεν· ὅταν δὲ οὐδὲ τὴν χρείαν δίδει τινὸς, κάμνει μὲ τὸν λόγον του τὴν ἐνέργειαν τοῦ πράγματος ὁποῦ χρειάζεται, καὶ τὸν διδάσκει τὴν ὑπομονήν. Εἰς τόσον ὅτι ἀπάνω χρεωστοῦμεν νὰ βλέπωμεν· κἂν καλὸν πάθωμεν ἀπό τινὰ, ἀπάνω να βλέπωμεν· κἂν κακὸν πάθωμεν, ἀπάνω νὰ βλέπωμεν καὶ νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν εἰς ὅσα μᾶς συμβαίνουν, καὶ πάντοτε νὰ κατηγοροῦμεν τοῦ λόγου μας, καὶ νὰ λέγωμεν, καθὼς εἶπον οἱ Πατέρες, εἰ μὲν συμβῇ τίποτες καλὸν, ὅτι οἰκονομία Θεοῦ εἶναι εἰδὲ κακὸν, ὅτι διὰ τὰς ἁμαρτίας μας· διότι, κατὰ ἀλήθειαν, εἴτι καὶ ἂν πάθωμεν, διὰ τὰς ἁμαρτίας μας τὸ παθένομεν· διότι οἱ ἅγιοι, ἂν καὶ πειράζωνται, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ πειράζονται, ἢ διὰ νὰ φανερωθῇ ἡ ἀρετή τους εἰς πολλῶν ὠφέλειαν, ἢ διὰ νὰ αὐγατισουν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὰ στέφανά τους καὶ ὁ μισθὸς αὐτῶν. Ἀμὴ διατ᾽ ἐμᾶς τοὺς ἀθλίους, πῶς ἠμποροῦμεν νὰ τὸ εἰποῦμεν τοῦτο ὁποῦ ἁμαρτάνομεν ἔτζῃ καθ᾽ ἑκάστην, καὶ κάμνομεν τὰ θελήματα τῶν παθῶν μας; ἀφήκαμεν τὴν ἴσιαν στράταν, ὁποῦ εἶπαν οἱ Πατέρες, καὶ περιπατοῦμεν στραβὰ, κατηγοροῦντες τὸν γείτονα· καὶ καθ᾽ ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς σπουδάζει νὰ βάλλῃ τὴν ἀφορμὴν εἰς τὸν ἀδελφόν του, εἰς κάθε πρᾶγμα, καὶ νὰ ῥήξῃ τὸ βάρος εἰς ἐκεῖνον· καθ᾽ ἕνας ἀμελεῖ καὶ δὲν φυλάσσει καμίαν ἐντολὴν, καὶ εἰς τὸν γείτονα ζητῶμεν τὰς ἐντολάς.

Ἦλθον ποτὲ κοντά μου δύο ἀδελφοὶ, θλιβόμενοι ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, καὶ ἔλεγεν ὁ μεγαλήτερος διὰ τὸν μικρότερον, «ὅτι τὸν προστάσσω τίποτε, καὶ θλίβεται· καὶ λυποῦμαι καὶ ἐγὼ, ἐνθυμούμενος, ὅτι ἐὰν εἶχε πίστιν, ἐδέχετο τὸν λόγον μου μετὰ πληρο-

φορίας.» Ὁ δὲ μικρότερος ἔλεγε· «συγχώρησόν μοι, Ἀββᾶ, ὅτι δὲν μοῦ λέγει μετὰ φόβου Θεοῦ, ἀλλὰ ὡσὰν προστακτικά· καὶ νομίζω, ὅτι διὰ τοῦτο δὲν πληροφορεῖται ἡ καρδία μου, καθὼς λέγουν οἱ Πατέρες.» Βάλετε τὸν νοῦν σας, καὶ ἰδέτε πῶς οἱ δύο ἐκατηγόρησαν ἕνας τὸν ἄλλον. Ἄλλοι δύο πάλιν, ἔστοντας νὰ σκανδαλισθοῦν ἕνας μὲ τὸν ἄλλον, καὶ βάνοντες ἕνας τοῦ ἄλλου μετάνοιαν, ἔμειναν ἀπληροφόρητοι· καὶ ὁ μὲν ἕνας ἔλεγεν, ὅτι δὲν μοῦ ἔβαλε τὴν μετάνοιαν ἀπὸ καρδίας, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐπληροφορήθηκα, διότι ἔτζη εἶπαν οἱ Πατέρες· ὁ δὲ ἄλλος ἔλεγεν, ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ἦτον κατηρτησμένος καὶ ἡτοιμασμένος πρὸς ἀγάπην εἰς ἐμένα, πρὶν νὰ τοῦ μετανοήσω, διὰ τοῦτο δὲν ἐπληροφορήθηκα καὶ ἐγώ. Βλέπεις πλάνην, ἀδελφέ; βλέπεις διαστροφὴν λογισμοῦ! ὁ Θεὸς τὸ ἠξεύρει, ἐκπλήττομαι, ὅτι καὶ αὐτὰς τὰς νουθεσίας τῶν ἁγίων Πατέρων τὰς λαμβάνομεν κατὰ τὰ θελήματά μας τὰ πονηρὰ εἰς ἀπώλειαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν· ἔπρεπε καθ' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς νὰ κατηγορήσῃ τοῦ λόγου του, καὶ ὁ μὲν ἕνας νὰ εἰπῇ, ὅτι δὲν ἔβαλα ἀπὸ καρδίας μετάνοιαν τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸν ἐπληροφόρησεν ὁ Θεός· ὁ δὲ ἄλλος νὰ εἰπῇ, ὅτι ἐγὼ δὲν ἤμουν ἡτοιμασμένος εἰς ἀγάπην πρὸς τὸν ἀδελφόν μου, πρὶν νὰ μοῦ βάλλῃ μετάνοιαν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸν ἐπληροφόρησεν ὁ Θεός. Ὁμοίως ἔπρεπε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κάμουν, ὁ μὲν πρῶτος ἔπρεπε νὰ εἰπῇ, ἐγὼ προστακτικῶς λαλῶ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸν πληροφορεῖ ὁ Θεός· καὶ ὁ ἄλλος ἔπρεπε νὰ συλλογισθῇ, ὅτι ὁ ἀδελφός μου μετὰ ταπεινώσεως καὶ ἀγάπης μὲ προστάσσει, ἀλλὰ ἐγὼ εἶμαι ἀνυπότακτος καὶ δὲν ἔχω φόβον Θεοῦ· ἀλλὰ κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς δὲν ηὗρε τὴν στράταν νὰ κατηγορήσῃ τοῦ λόγου του, ἀλλὰ καθ' ἕνας ἔῤῥηξε τὸ βάρος εἰς τὸν γείτονα. Διὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ προκόψωμεν, οὔτε νὰ ὠφεληθοῦμεν εἰς τίποτες, ἀλλὰ μένομεν πάντοτε σαπισμένοι ἀπὸ τοὺς λογισμούς μας καὶ συντριβόμενοι ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἐπειδὴ ἀφήκαμεν τοῦ λόγου μας καθ' ἕνας, καὶ δὲν φυλασσόμεσθεν, καὶ ἀπὸ τὸν γείτονα ἡμῶν ζητοῦμεν τὸ ἀγαθόν. Καὶ ἐὰν καὶ παραμικρὸν φωτι-

σθοῦμεν, παρευθὺς ὁρμοῦμεν πρὸς κατηγορίαν τοῦ γειτόνου μας, λέγοντες, ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὸ δεῖνα· καὶ διὰ τί νὰ μὴν ἐξετάζωμεν μάλιστα τοῦ λόγου μας, καὶ νὰ ζητοῦμεν ἀπὸ λόγου μας τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ κατηγοροῦμεν τοῦ λόγου μας πῶς δὲν ταῖς ἐφυλάξαμεν;

Ποῦ ὁ Γέρων ἐκεῖνος, ὁποῦ ἔστωντας νὰ ἐρωτηθῇ, τί περισσότερον ηὗρες εἰς τὴν στράταν αὐτὴν, πάτερ; ἀποκριθεὶς εἶπεν, «οὐδὲν ἄλλο, πάρεξ μόνον, τὸ νὰ κατηγορῇ κανεὶς τοῦ λόγου του εἰς κάθε πρᾶγμα·» διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνος, ὁποῦ ἐρώτησε καὶ τοῦ εἶπε, τὸν ἐπαίνεσε καὶ εἶπέ του, «ἄλλη στράτα δὲν εἶναι, πλὴν ταύτης.» Ὁμοίως καὶ ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν εἶπεν, ὅτι μὲ στεναγμὸν ἐσέβηκαν ὅλαις αἱ ἀρεταῖς εἰς τὸ σπῆτι τοῦτο, πάρεξ μίαν ἀρετήν. Καὶ τὸν ἐρώτησαν λέγοντες, καὶ ποία εἶναι αὕτη, καὶ εἶπε τὸ νὰ κατηγορῇ ὁ ἄνθρωπος τοῦ λόγου του. Ὁ δὲ ἅγιος Ἀντώνιος εἶπεν, «αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου, τὸ νὰ βάνῃ τὸ σφάλμα του ἀπάνω του ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἀπαντέχῃ πειρασμὸν ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς του.» Καὶ πανταχοῦ εὑρίσκομεν, ὅτι οἱ Πατέρες, διὰ νὰ φυλάξουν τοῦτο, καὶ βάνοντες πάντα εἰς τὸν Θεὸν, ἕως καὶ τῶν λεπτῶν, ἀνεπαύθησαν. Καθὼς ἦτον ἐκεῖνος ὁ Γέρων, ὅταν ἠσθένησε, καὶ τοῦ ἔβαλεν ὁ ἀδελφὸς εἰς τὸ φαγί του, ἀντὶ μέλι, λινόλαδον, ὁποῦ εἶναι πολλὰ βλαπτικὸν καὶ θανάσιμον, ὅμως ὁ Γέρων ἐκεῖνος τίποτες δὲν εἶπεν, ἀμὴ ἔφαγε σιωπῶντας ἕως ὁποῦ ἐχόρτασε, καὶ δὲν ὠνείδισε καθόλου τὸν ἀδελφὸν νὰ εἰπῇ, ὅτι τὸν ἐκαταφρόνησε· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο δὲν εἶπεν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐλύπησεν οὐδὲ μὲ λόγον. Ὅταν δὲ ἔμαθεν ὁ ἀδελφὸς τί ἔκαμεν, ἄρχησε νὰ λυπᾶται λέγωντας, «σὲ ἐφόνευσα, Ἀββᾶ, καὶ σὺ ἔβαλες τὴν ἁμαρτίαν εἰς ἐμένα, καὶ ἐσιώπησας.» Πῶς τοῦ ἀπεκρίθη μετὰ πραότητος λέγωντας, «μὴ λυπᾶσαι, τέκνον, ὅτι ἂν ἤθελεν ὁ Θεὸς νὰ φάγω μέλι, ἤθελες βάλῃ μέλι·» καὶ παρευθὺς ἔῤῥηξε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Θεόν. Τί πρᾶγμα ἔχει ὁ Θεὸς, καλόγηρε; ὁ ἀδελφὸς ἔσφαλε, καὶ λέγεις ὅτι ἂν ἤθελεν ὁ Θεός; τί πρὸς τὸ πρᾶγμα; καὶ λέγει, ναὶ, ἂν ἤθελεν ὁ Θεὸς νὰ φάγω μέλι, ἤθελε βάλῃ μέλι ὁ ἀδελφὸς, καὶ ὁποῦ εἶχε

τόσην ἀσθένειαν ὁ Γέρων, καὶ ὁποῦ εἶχε τόσαις ἡμέραις ὁποῦ δὲν ἔφαγε τίποτες, ὅμως δὲν ἐλυπήθη πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἀμὴ ἔῤῥηξε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀναπαύθη. Καὶ καλὰ ἔλεγεν ὁ Γέρων, διότι ἤξευρεν, ὅτι ἂν ἤθελεν ὁ Θεὸς, ὅτι νὰ φάγῃ μέλι, καὶ τὸ βρωμόλαδον τοῦ λινοσπόρου τὸ ἐμεταγύριζεν εἰς μέλι. Ἀμὴ ἡμεῖς εἰς κάθε πρᾶγμα ἀρχίζομεν νὰ ἐγκαλοῦμεν τὸν γείτονα, καὶ νὰ τὸν κατηγοροῦμεν πῶς μᾶς ἐκαταφρόνησεν· ἐὰν καὶ λόγον ἀκούσωμεν, παρευθὺς τὸν γυρίζομεν λέγοντες, ὅτι ἂν δὲν ἤθελε νὰ μὲ λυπήσῃ, δὲν τὸν ἔλεγε. Ποῦ εἶναι ὁ προφήτης Δαβὶδ, ὁποῦ ἔλεγε διὰ τὸν Σεμεεί· «ἀφῆτέ τον καὶ ἂς μὲ καταρᾶται, ὅτι ὁ Κύριος τοῦ εἶπε νὰ καταρασθῇ τὸν Δαβίδ.» Ἀνθρώπου φονέως ἔλεγεν ὁ Θεὸς ποτὲ νὰ καταρασθῇ τὸν Προφήτην; τὸ λοιπὸν πῶς τοῦ εἶπεν ὁ Θεός; Ἀλλὰ ὁ Προφήτης, διὰ νὰ ἔχῃ γνῶσιν, καὶ διὰ νὰ ἠξεύρῃ, ὅτι δὲν φέρνει ἄλλο τίποτες τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχὴν τόσον, ὡσὰν τοὺς πειρασμοὺς, καὶ μάλιστα εἰς καιρὸν θλίψεως καὶ ἀνάγκης, διὰ τοῦτο ἔλεγεν, «ἀφῆτέ τον νὰ μὲ καταρᾶται, ὅτι ὁ Κύριος τοῦ εἶπε.» Διατί; «Διὰ νὰ ἴδῃ ὁ Θεὸς τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ νὰ μὲ γυρίσῃ εἰς ἀγαθὰ, ἀντὶ τῆς κατάρας αὐτοῦ.» Βλέπεις, πῶς μὲ γνῶσιν τὸ ἔκαμεν ὁ Προφήτης; διὰ τοῦτο καὶ ἐβαρύνετο πρὸς ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν νὰ τὸν παιδεύσουν ἐκεῖνον ὁποῦ τὸν ἐκαταρᾶτο, λέγωντας· «τί ἔχετε νὰ κάμετε μετ' ἐμένα ἐσεῖς υἱοὶ τῆς Σαρωυίας; ἀφῆτέ τον νὰ μὲ καταρᾶται, ὅτι ὁ Κύριος τοῦ εἶπεν.» Ἡμεῖς δὲ, ἂν ἀκούσωμεν λόγον, πάραυτας τὸ παθενόμεν ὡσὰν τὸν σκύλον, ὁποῦ ῥίπτει κανεὶς πέτραν νὰ τὸν κτυπήσῃ, καὶ ἐκεῖνος ἀφίνει ἐκεῖνον ὁποῦ τὴν ῥίχνει, καὶ πηγένει καὶ δαγκώνει τὸν λίθον. Ἔτζη κάμνομεν καὶ ἡμεῖς· ἀφίνομεν τὸν Θεὸν, ὁποῦ συγχωρεῖ νὰ μᾶς ἔλθουν οἱ πειρασμοὶ, διὰ νὰ καθαρισθοῦν αἱ ἁμαρτίαις μας, καὶ τρέχομεν πρὸς τὸν γείτονα, λέγοντες, διατί μοῦ εἶπε τὸ δεῖνα, καὶ διατί νὰ μοῦ κάμῃ τὸ δεῖνα; Καὶ δυνάμενοι νὰ ὠφεληθοῦμεν μεγάλως ἀπὸ τὰ τοιαῦτα ἡμεῖς κάμνομεν τὸ ἐναντίον, καὶ ἐπιβουλεύομεν τοῦ λόγου μας, καὶ δὲν ἠξεύρομεν, ὅτι ὅλα μὲ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ γίνονται πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ καθενός. Κύριος ὁ Θεὸς νὰ μᾶς συνετίσῃ δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ'.

ΠΕΡΙ ΜΝΗΣΙΚΑΚΙΑΣ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Οἱ Πατέρες εἶπον, ὅτι δὲν πρέπει τῶν καλογέρων νὰ ὀργίζουνται καθόλου, οὐδὲ νὰ λυπήσουν τινά· καὶ πάλιν, εἴτις ἐνίκησε θυμὸν, οὗτος ἐνίκησε τοὺς δαίμονας· εἰδὲ νικᾶται τινὰς ἀπὸ τὸ πάθος τοῦτο, ξένος εἶναι παντάπασι τῆς καλογερικῆς πολιτείας, καὶ τὰ λοιπά. Τί ἔχωμεν λοιπὸν ἡμεῖς νὰ εἰποῦμεν διὰ λόγου μας, ὁποῦ δὲν σταματοῦμεν, οὐδὲ ἕως θυμοῦ καὶ ὀργῆς, ἀλλὰ πολλάκις διώχνομεν τοῦ λόγου μας καὶ ἕως μνησικακίας; Τί ἄλλο, παρὰ νὰ κλαύσῃ τινὰς τοιαύτην ἐλεεινὴν ψυχὴν καὶ ἀπάνθρωπον κατάστασιν; Ἂς προσέχωμεν λοιπὸν, ἀδελφοὶ, καὶ ἂς βοηθήσωμεν τοῦ λόγου μας ὕστερα ἀπὸ τὸν Θεὸν, διὰ νὰ γλυτώσωμεν ἀπὸ τὴν πικρίαν τοῦ πάθους τούτου τοῦ θανατηφόρου. Διότι καμίαν φορὰν βάνει τὶς μετάνοιαν τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅταν γένῃ ταραχὴ, ἢ σκάνδαλον τίποτες ἀνάμεσόν τους, καὶ πάλιν μένει καὶ μετὰ τὴν μετάνοιαν λυπούμενος· καὶ ἔχωντας λογισμοὺς κακοὺς πρὸς ἐκεῖνον ὁ τοιοῦτος, δὲν πρέπει νὰ καταφρονήσῃ, ἀλλὰ νὰ τοὺς εὐγάλῃ τοὺς τοιούτους λογισμοὺς ταχέως, διότι μνησικακία χρειάζεται πολλὴν σπουδὴν, καθὼς εἶπα· χρειάζεται μετάνοιαν, χρειάζεται ἀγῶνα, διὰ νὰ μὴν πολυκαιρίσῃ εἰς τούτους. Διότι, ἂν ἔβαλε μετάνοιαν, τὴν ἔβαλεν ὡς διὰ τὴν ἐντολὴν, καὶ τὴν μὲν ὀργὴν διὰ τῆς ὥρας τὴν ἰάτρευσε, πρὸς δὲ τὴν μνησικακίαν ἀκόμι δὲν ἀγωνίσθη· καὶ διὰ τοῦτο ἔμεινε λυπούμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, διότι ἄλλο εἶναι μνησικακία, καὶ ἄλλο ὀργὴ, καὶ ἄλλο θυμὸς, καὶ ἄλλο ταραχή· καὶ λέγω σας παράδειγμα διὰ νὰ καταλάβετε.

Ἐκεῖνος ὁποῦ ἀνάπτει κάμινον, πρῶτον ἔχει μικρὸν κάρβουνον, τὸ ὁποῖον εἶναι λόγος μικρὸς τοῦ ἀδελφοῦ ὁποῦ τὸν ἐλύπησεν· ἰδοὺ ὁποῦ ἀκόμι μικρὸν κάρβουνον εἶναι, διότι, τί εἶναι ὁ λόγος τοῦ ἀδελφοῦ σου; Ἐὰν τὸν βαστάξῃς, ἔσβεσας τὸ μικρὸν κάρβουνον, εἰδὲ μείνῃς λογιζόμενος, καὶ διατί νὰ μοῦ εἰπῇ τοῦτο, καὶ διατί νὰ μὴν τοῦ εἰπῶ καὶ ἐγὼ τόδε, καὶ ἐὰν δὲν ἤθελε νὰ μὲ λυπήσῃ δὲν μοῦ τὸ ἔλεγεν,—ἰδοὺ ὁποῦ ἔβαλες τζάκνα ἀπάνω εἰς τὰ κάρβουνα, ὡσὰν ἐκεῖνον ὁποῦ ἀνάπτει φωτίαν, καὶ ἔκαμες καπνόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ταραχή. Ταραχὴ δὲ εἶναι αὕτη, ἡ κίνησις καὶ ἡ συμβουλὴ τῶν λογισμῶν, ἡ ὁποία παρακινᾷ καὶ θρασύνει τὴν καρδίαν. Θρασύτης δὲ εἶναι ἡ ἀνταποδοτικὴ ὕψωσις κατὰ τοῦ λυπήσαντος, ἡ ὁποία γίνεται καὶ τολμηρία, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μάρκος· «ἡ κακία, ὁποῦ μελετᾶτε εἰς τοὺς διαλογισμούς, θρασύνει τὴν καρδίαν, ἀφανιζομένη δὲ διὰ προσευχῆς καὶ ἐλπίδος, συντρίβει αὐτήν.» Διότι, ἐὰν ἐβάσταξες τὸν μικρὸν λόγον τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἤθελες σβύσῃ, καθῶς εἶπα, καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα κάρβουνα, πρὶν νὰ γένῃ ἡ ταραχή. Ὅμως, ἐὰν θέλῃς, εὔκολα δύνασαι νὰ τὴν σβύσῃς καὶ αὐτήν, ἕως ὁποῦ εἶναι ὀλίγη, μὲ σιωπήν, καὶ μὲ τὴν προσευχήν, καὶ μὲ μίαν μετάνοιαν ἀπὸ καρδίας· ἐὰν δὲ μείνῃς, ὡς καπνίζων καὶ θρασυνόμενος, καὶ παρακινῶντας τὴν καρδίαν σου διὰ τοῦ ἐνθυμήματος, λέγωντας, διατί νὰ μοῦ εἰπῇ τόδε; καὶ ἔχω καὶ ἐγὼ νὰ τοῦ εἰπῶ τόδε. Ἀπὸ ταύτης, ὡσὰν νὰ εἰπῇ κανείς, τῆς συμβουλῆς καὶ τοῦ συγκρούσματος τῶν λογισμῶν, ἐκτριβομένης καὶ θερμαινομένης τῆς καρδίας, ἀνάπτει ἡ φλόγα τοῦ θυμοῦ· διότι ὁ θυμὸς εἶναι θέρμη τοῦ αἵματος, ὁποῦ εἶναι ὀλόγυρα τῆς καρδίας, καθὼς τὸ λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος· ἰδοὺ ὁποῦ ἔγινε θυμός· αὐτὴ εἶναι ἡ ὀξυχολία ὁποῦ λέγουν. Ἐὰν θέλῃς λοιπόν, ἠμπορεῖς νὰ τὴν σβύσῃς καὶ αὐτήν, πρὶν νὰ γένῃ ὀργή· εἰδὲ μείνῃς ταράσσων καὶ ταρασσόμενος, εὑρίσκεσαι ὡσὰν ἐκεῖνον ὁποῦ βάνει ξύλα εἰς τὴν φωτίαν, καὶ ἀνάπτει τὴν φλόγα περισσότερον, καὶ ἔτζη γίνονται λοιπὸν κάρβουνα πολλά, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ὀργή. Καὶ τοῦτο εἶναι ὁποῦ ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Ζωσιμᾶς, ὅταν ἐρωτήθη, τί εἶναι τὸ ῥητὸν ὁποῦ

λέγει, «ὅπου οὐκ ἔστι δίθυμος, ἡσυχάζει μάχη·» διότι, ἐὰν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ταραχῆς, ὅταν ἄρχησε, καθὼς εἴπαμεν, νὰ καπνίζῃ καὶ νὰ κάμνῃ σπίθες, προλάβῃ κανεὶς καὶ κατηγορήσῃ τοῦ λόγου του, καὶ βάλῃ μετάνοιαν, πρὶν νὰ ἀνάψῃ νὰ γένῃ θυμός,— εἰρηνεύει. Ὅταν δὲ πάλιν γένῃ ὁ θυμός, ἐὰν δὲν ἡσυχάσῃ, ἀλλὰ μείνῃ ταρασσόμενος καὶ θρασυνόμενος, εὑρίσκεται, καθὼς εἴπαμεν, ὡσὰν ἐκεῖνον ὁποῦ βάνει ξύλα εἰς τὴν φωτίαν, καὶ κάθεται καίωντας ἕως οὗ νὰ γένουν κάρβουνα μεγάλα. Καὶ καθὼς λοιπὸν τὰ ἀναμμένα κάρβουνα, ὡσὰν σβυσθοῦν, γίνονται κάρβουνα, καὶ βάνονται εἰς τόπον καὶ δὲν διαφθείρονται εἰς χρόνους πολλούς, καὶ οὔτε, ἐὰν βάλλῃ κανεὶς νερὸν εἰς αὐτά, σέπονται· ἔτζη καὶ ἡ ὀργή, ἐὰν πολυκαιρίσῃ, γίνεται μνησικακία· καὶ λοιπόν, ἐὰν δὲν στάξῃ κανεὶς τὸ αἷμά του, δὲν γλυτώνει ἀπ' αὐτήν. Ἰδοὺ ὁποῦ σᾶς εἶπα τὴν διαφοράν, καὶ ἐκαταλάβετε· ἰδοὺ ὁποῦ ἠκούσατε τί εἶναι ἡ πρώτη ταραχή, καὶ τί ὁ θυμός, καὶ τί ἡ ὀργή, καὶ τί μνησικακία. Βλέπετε, πῶς ἀπὸ ἕνα λόγον ἔφθασεν εἰς τόσον κακόν; Διότι, ἐὰν ἐξ ἀρχῆς ἤθελε βάλλῃ τὴν κατηγορίαν ἀπάνω του, καὶ ἤθελε βαστάξῃ τὸν λόγον τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ νὰ μὴν ἤθελε θελήσῃ νὰ δικαιώσῃ του λόγου του, καὶ ἀντὶς διὰ ἕνα λόγον νὰ εἰπῇ δύο, ἢ καὶ πέντε λόγους, καὶ νὰ ἀνταποδώσῃ κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἤθελε γλυτώσῃ εὐκόλως ἀπὸ ὅλα τὰ κακὰ τοῦτα. Διὰ τοῦτο λέγω σας πάντοτε, ἕως ὁποῦ εἶναι τὰ πάθη μικρά, νὰ τὰ κόπτετε, πρὶν νὰ ῥιζώσουν καὶ στερεωθοῦν καὶ σᾶς πειράζουν, διότι θέλετε κοπιάσει πολλά· διότι ἄλλο εἶναι τὸ νὰ ξεριζώσῃ κανεὶς παραμικρὸν χόρτον, καὶ ἄλλο νὰ ξεριζώσῃ μεγάλον δένδρον.

Δὲν θαυμάζομαι ἄλλο, μόνον πῶς δὲν καταλαμβάνομεν τί ψάλλωμεν κάθ' ἡμέραν, διότι καταρώμεσθεν τοῦ λόγου μας, καὶ δὲν γροικοῦμεν. Δὲν ἔπρεπε νὰ γνωρίζωμεν τί ψάλλομεν; ὅτι πάντοτε λέγομεν, «ἐὰν ἀνταπέδωκα ἐκείνων ὁποῦ μοῦ ἀποδίδουν κακά, νὰ ἀποπέσω λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου κενός.» Τί εἶναι, τὸ νὰ ἀποπέσω; Ἕως ὁποῦ στέκει κανείς, ἔχει δύναμιν νὰ ἀντισταθῇ τὸν ἐχθρόν του· δέρνει, καὶ δέρνεται, νικᾷ καὶ νικᾶται, διότι ἀκόμι στέκεται· ἐὰν δὲ τύχῃ νὰ πέσῃ, πῶς δύναται πλέον νὰ πολεμήσῃ μὲ τὸν

ἐχθρόν του; Καὶ ἡμεῖς καταρώμεσθεν τοῦ λόγου μας, ὄχι μόνον νὰ πέσωμεν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μας, ἀλλὰ νὰ πέσωμεν καὶ κενοί. Καὶ τί εἶναι, τὸ νὰ πέσῃ τινὰς κενὸς ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ; Εἴπαμεν, ὅτι, τὸ νὰ πέσῃ, εἶναι, τὸ νὰ μὴν ἔχῃ δύναμην πλέον νὰ ἀντισταθῇ, ἔστωντας νὰ κείτεται κατὰ γῆς· τὸ δὲ κενὸν εἶναι, τὸ νὰ μὴν ἔχῃ κανένα ἀγαθὸν, διὰ νὰ δυνηθῇ κανεὶς κἂν νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τῆς γῆς· διότι ἐκεῖνος ὁποῦ δύνεται νὰ σηκωθῇ, πάλιν ἠμπορεῖ νὰ βοηθήσῃ τοῦ λόγου του, καὶ μὲ κάθε τρόπον πάλιν ἔρχεται εἰς πόλεμον. Εἶτα λέγομεν· «καταδιῶξαι ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχήν μου καὶ καταλάβοι.» Ὄχι μόνον νὰ τὴν καταδιώξῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν φθάσῃ· διὰ νὰ μᾶς πιάσῃ, νὰ μᾶς ἔχῃ εἰς τὰ χέριά του, διὰ νὰ μᾶς νικᾷ εἰς τὰ πάντα. «Καὶ καταλάβοι·» ἤγουν νὰ μᾶς φθάσῃ, ἐὰν ἀνταποδώσωμεν ἐκείνων ὁποῦ μᾶς ἀνταποδίδουν κακά· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο παρακαλοῦμεν, ἀλλὰ «καὶ νὰ καταπατήσῃ εἰς τὴν γῆν τὴν ζωήν μας» Τί εἶναι ἡ ζωή μας; Ἡ ζωή μας εἶναι αἱ ἀρεταῖς· καὶ παρακαλοῦμεν νὰ καταπατηθῇ εἰς τὴν γῆν ἡ ζωή μας, διὰ νὰ γένῃ κανεὶς ὅλος γήϊνος, ἔχωντας ὅλον τὸν λογισμὸν αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν. «Καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκηνώσει·» ἤγουν νὰ τὴν παραχώσῃ εἰς τὸ χῶμα. Ἀλλὰ τί εἶναι ἡ δόξα μας, πάρεξ ἡ γνῶσις, ἤγουν ἡ μάθησις ὁποῦ γίνεται εἰς τὴν ψυχὴν διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἁγίων ἐντολῶν; τοῦτο λοιπὸν λέγομεν νὰ κάμῃ τὴν δόξαν μας, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, εἰς ἐντροπήν μας, διὰ νὰ τὴν παραχώσῃ εἰς τὸ χῶμα, καὶ νὰ κάμῃ τὴν ζωήν μας καὶ τὴν δόξαν μας γήϊνην, διὰ νὰ μὴν λογιάζωμεν τίποτε κατὰ Θεόν· ἀλλὰ ὅλα τὰ σαρκικὰ, ὅλα σωματικὰ, ὡσὰν ἐκεῖνοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἔλεγεν ὁ Θεὸς, «οὐμὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου εἰς τοὺς ἀνθρώπους τούτους, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας.» Ἰδοὺ ταῦτα πάντα ψάλλοντες, καταρώμεσθεν τοῦ λόγου μας, ἐὰν ἀνταποδίδωμεν κακὸν, ἀντί κακοῦ. Καὶ πόσα κακὰ ἀνταποδίδομεν ἀντὶ κακῶν, καὶ δὲν μᾶς μέλει, ἀμὴ εἴμεσθαν ξεγνοιασμένοι; Τὸ δὲ ἀνταποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, δὲν εἶναι μόνον μὲ τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ μὲ λόγον, καὶ μὲ σχῆμα. Καὶ θαῤῥεῖ κανεὶς, ὅτι μὲ τὸ ἔργον μὲν δὲν ἀνταποδίδει κακὸν,

εὑρίσκεται δέ, ὅτι ἀνταποδίδει μὲ λόγον, καθὼς εἶπα, καὶ μὲ σχῆμα, καὶ μὲ βλέμμα, καὶ ταράσσει τὸν ἀδελφόν του, διότι ἠμπορεῖ τινὰς καὶ μὲ βλέμμα, καὶ μὲ κίνημα νὰ πειράξῃ τὸν ἀδελφόν του· καὶ εἶναι καὶ τοῦτο ἀνταπόδοσις κακοῦ ἀντὶ κακοῦ. Ἄλλος σπουδάζει νὰ μὴν ἀνταποδώσῃ κακὸν ἀντὶ κακοῦ, μήτε μὲ ἔργον, μήτε μὲ λόγον, μήτε μὲ σχῆμα, μήτε μὲ κίνημα, ἀλλὰ ἔχει λύπην εἰς τὴν καρδίαν του πρὸς τὸν ἀδελφόν του, καὶ θλίβεται κατ' αὐτοῦ.

Βλέπετε, πόση διαφορὰ εἶναι τῶν καταστάσεων; Ἄλλος οὔτε καμίαν λύπην ἔχει πρὸς τὸν ἀδελφόν του, ὅμως, ἐὰν ἀκούσῃ, ὅτι τὸν ἔθλιψε κανεὶς τίποτες, ἢ τὸν ἐγόγγυσεν, ἢ τὸν ὕβρισε, πάντοτε χαίρεται ἀκούωντας, καὶ εὑρίσκεται καὶ οὗτος, ὅτι ἀποδίδει κακὸν ἀντὶ κακοῦ εἰς τὴν καρδίαν του. Ἄλλος δέ, οὔτε κακίαν κρατεῖ, οὔτε χαίρεται, ὅταν ἀκούσῃ νὰ τὸν ὑβρίζουν, ἀλλὰ καὶ λυπᾶται ἐὰν πειραχθῇ, πλὴν ἐὰν εὐτυχήσῃ, δὲν χέρεται· ἀμή, ἐὰν τὸν ἰδῇ δοξαζόμενον, ἢ ἀναπαυόμενον, θλίβεται, καὶ εἶναι καὶ τοῦτο εἶδος μνησικακίας, ἐλαφρότερον μέν, ὅμως ἔχει εἶδος. Ἀλλὰ θέλει καὶ νὰ χαίρεται κανεὶς εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ κάθε πρᾶγμα νὰ ἐπιτηδεύῃ εἰς τιμὴν τοῦ ἀδελφοῦ του.

Εἴπαμεν δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ὅτι εἶναι τινὰς ὁποῦ βάνει μετάνοιαν τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν μετάνοιαν πάλιν μένει λυπημένος κατ' αὐτοῦ· καὶ λέγομεν, ὅτι, ἔσωντας νὰ βάλλῃ τὴν μετάνοιαν, ἰάτρευσε τὴν ὀργήν, ἀμὴ πρὸς τὴν μνησικακίαν ἀκόμι δὲν ἀγωνίσθη. Ἄλλας δὲ πάλιν εἶναι, ὅτι ἐὰν συμβῇ νὰ τὸν θλίψῃ τινάς, καὶ βάλλουν μετάνοιαν καὶ κάμουν διαλλαγήν, εἰρηνεύει πρὸς αὐτόν, καὶ δὲν ἔχει καμίαν κακὴν ἐνθύμησιν εἰς τὴν καρδίαν του περὶ αὐτοῦ· ἐὰν δὲ συμβῇ πάλιν ὕστερον νὰ τοῦ εἰπῇ κανένα λόγον, ὁποῦ να τὸν ἐγγίξῃ, ἀρχίζει νὰ ἐνθυμᾶται καὶ τὰ πρῶτα, καὶ νὰ ταράσσεται, ὄχι μόνον διὰ τὰ δεύτερα ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ πρῶτα. Ὁ τοιοῦτος ὁμοιάζει ἄνθρωπον, ὁποῦ νὰ εἶχε πληγήν, καὶ ἔβαλεν ἀλειφήν, καὶ διὰ τῆς ὥρας μὲν ἰάτρευσε τὴν πληγὴν μὲ τὴν ἀλειφήν, καὶ ἐσφάλισεν, ἀμὴ ἀκόμι ὁ τόπος εἶναι ἀχαμνός. Καὶ ὁπότε ῥίψῃ κανεὶς λίθον εἰς

αὐτὸν, περισσότερον, ἀπὸ ὅλον τὸ ἄλλο κορμί, ὁ τόπος ἐκεῖνος πληγώνεται εὐκολώτερα, καὶ παρευθὺς ἀρχίζει νὰ τρέχῃ αἷμα. Ἔτζη ἔπαθε καὶ αὐτός· εἶχε πληγὴν καὶ ἔβαλεν ἀλειφήν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μετάνοια, καὶ διὰ τῆς ὥρας μὲν ἰάτρευσε τὴν πληγήν, καθὼς καὶ ὁ πρῶτος, τουτέστι τὴν ὀργήν· ἄρχησε δὲ νὰ ἐπιμελῆται καὶ τῆς μνησικακίας, μὲ τὸ νὰ σπουδάξῃ νὰ μὴν ἔχῃ καμίαν κακὴν ἐνθύμησιν εἰς τὴν καρδίαν του, διότι τοῦτο εἶναι τὸ σφάλισμα τῆς πληγῆς· ἀμὴ δὲν τὴν ἐξάλειψε τελείως, ἀλλὰ ἔχει ἀκόμι ἀπομεινάδι, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ σημάδι τῆς πληγῆς, ἀπὸ τὸ ὁποῖον εὔκολα ζεγδέρνεται ὅλη ἡ πληγή, ὅταν δεχθῇ ὀλίγην βαρυματαίαν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀγωνισθῇ νὰ ἀφανίσῃ καὶ τὸ σημάδι τῆς πληγῆς τελείως· εἰς τόσον ὅτι νὰ μαλιάσῃ ὁ τόπος, ὡσὰν τὸ πρῶτον, καὶ νὰ μὴν ἀπομείνῃ καμία ἀσχημία, μήτε νὰ γνωρίζεται καθόλου, ὅτι ἔγινε πληγὴ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον. Καὶ πῶς ἠμπορεῖ νὰ τὸ κατορθώσῃ τοῦτο κανείς; Μὲ τὸ νὰ προσεύχεται ἐξ ὅλης καρδίας διὰ τ' ἐκεῖνον ὁποῦ τὸν ἐλύπησε, καὶ νὰ λέγῃ, ὁ Θεὸς βοήθησον τὸν ἀδελφόν μου, καὶ ἐμένα δι' εὐχῶν αὐτοῦ· καὶ εὑρίσκεται ὑπερευχόμενος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Τὸ ὁποῖον εἶναι συμπάθεια, καὶ σημάδι ἀγάπης, καὶ ταπείνωσις. μὲ τὸ νὰ ζητᾷ βοήθειαν διὰ τῶν εὐχῶν αὐτοῦ. Ὅπου δὲ εἶναι συμπάθεια, καὶ ἀγάπη, καὶ ταπείνωσις, τί δύνεται νὰ κάμῃ ὁ θυμός. καὶ ἡ μνησικακία, ἢ ἕτερον πάθος; καθὼς εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ζωσιμᾶς, ὅτι, ἐὰν κινήσῃ ὅλα τὰ μάγγανα, ἤγουν τὰ ὄργανα τῆς κακίας αὐτοῦ ὁ διάβολος, μὲ ὅλους τοὺς δαίμονας αὐτοῦ, ἀργοῦσιν ὅλαι αἱ μεθοδίαι του, καὶ συντρίβονται ἀπὸ τὴν ταπείνωσιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Χριστοῦ. Λέγει δὲ καὶ ἄλλος Γέρων· «ἐκεῖνος, ὁποῦ προσεύχεται διὰ τοὺς ἐχθρούς, θέλει εἶσται ἀμνησίκακος.» Ἐργάζεσθε καὶ γροικᾶτε καλῶς εἴτι ἀκούετε, διότι κατὰ ἀλήθειαν, ἐὰν δὲν τὰ κάμετε μὲ τὸ ἔργον, δὲν ἠμπορεῖτε νὰ τὰ καταλάβετε τοῦτα μὲ λόγον. Ποῖως ἄνθρωπος, θέλωντας νὰ μάθῃ τέχνην, δύνεται νὰ τὴν παραλάβῃ μὲ λόγον μόνον; Πάντως πρῶτον ὑπομένει κάμνωντας καὶ χαλῶντας, ἐργαζόμενος καὶ ἀφανίζωντας, καὶ ἔτζη ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον κοπιάζωντας καὶ κάμνωντας ὑπομονήν, μαν-

θάνει τὴν τέχνην, ἐπειδὴ ἔστωντας νὰ ἰδῇ ὁ Θεὸς τὴν προαίρεσιν καὶ τὸν κόπον του, τὸν βοηθᾷ. Ἡμεῖς δὲ θέλομεν νὰ μάθωμεν τὴν τέχνην τῶν τεχνῶν μὲ λόγον, χωρὶς νὰ ἐργασθοῦμεν μὲ τὸ ἔργον· καὶ πῶς εἶναι δυνατόν; Ἂς προσέχωμεν λοιπὸν τοῦ λόγου μας, ἀδελφοὶ, καὶ ἂς σπουδάσωμεν νὰ ἐργασθοῦμεν, ἕως ὁποῦ ἔχομεν ἀκόμι καιρὸν, καὶ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς δώσοι νὰ ἐνθυμούμεσθεν, καὶ νὰ φυλάσσωμεν ἐκεῖνα ὁποῦ ἀκούομεν, διὰ νὰ μὴν μᾶς λογισθοῦν εἰς κρῖμα ἐν ἡμέρᾳ Κρίσεως τοῦ Θεοῦ. Ὧ πρέπει δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Κ΄.

ΠΕΡΙ ΨΕΥΔΟΥΣ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ἀδελφοί, θέλω νὰ σᾶς ἐνθυμήσω ὀλίγα, περὶ ψεύδους, διότι σᾶς βλέπω, ὅτι δὲν πολυσπουδάζετε νὰ φυλάγετε τὴν γλῶσσάν σας, καὶ ἀπὸ τοῦτο σερνόμεσθεν εὐκόλως εἰς πολλὰ κακά. Βλέπετε, ἀδελφοί μου, ὅτι εἰς κάθε πρᾶγμα, καθὼς σᾶς λέγω πάντοτε, συνήθεια εἶναι καὶ εἰς τὸ καλόν, καὶ εἰς τὸ κακόν; Κάμνει χρεία λοιπὸν νὰ ἔχωμεν πολλὴν προσοχήν, διὰ νὰ μὴν κλεπτώμεσθεν ἀπὸ τὸ ψεῦδος, διότι δὲν σμίγει μὲ τὸν Θεὸν κανένας ὁποῦ νὰ ψεύδεται· διότι λέγει ἡ Γραφή, ὅτι «τὸ ψεῦδος εἶναι ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, καὶ ὅτι ψεύστης εἶναι καὶ ὁ πατέρας του·» ἰδοὺ πατέρα τοῦ ψεύδους λέγει τὸν διάβολον. Ἡ ἀλήθεια δὲ εἶναι ὁ Θεός, διότι αὐτὸς τὸ λέγει, «ἐγώ εἰμι ἡ στράτα, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωή.» Βλέπετε πόθεν χωρίζομεν τοῦ λόγου μας, καὶ μὲ ποῖον σμίγομεν διὰ τοῦ ψεύδους, δηλονότι μὲ τὸν διάβολον; τὸ λοιπόν, ἐὰν θέλωμεν ἐν ἀληθείᾳ νὰ σωθοῦμεν, χρεωστοῦμεν νὰ ἀγαποῦμεν τὴν ἀλήθειαν μὲ πᾶσαν σπουδὴν καὶ μὲ ὅλην τὴν δύναμίν μας, καὶ νὰ φυλάγωμεν τοῦ λόγου μας ἀπὸ παντὸς ψεύδους, διὰ νὰ μὴν μᾶς χωρίσῃ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ζωήν.

Τρεῖς δὲ διαφοραὶ εἶναι τοῦ ψεύδους· ψεύδεται κανεὶς κατὰ διάνοιαν, καὶ εἶναι ἄλλος ὁποῦ ψεύδεται μὲ λόγον, καὶ εἶναι ἄλλος ὁποῦ ψεύδεται εἰς ὅλην τὴν πολιτείαν αὐτοῦ. Ὁ ψευδόμενος κατὰ διάνοιαν, εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ ὑπονοιάζεται· ὁ τοιοῦτος, ἐὰν ἴδῃ τινὰ

νὰ συντυχένῃ μὲ κανένα ἀδελφὸν, ὑπονοιάζεται καὶ λέγει, διατ' ἐμένα συντυχένουν, καὶ ἐὰν παύσουν τὴν ὁμιλίαν, πάλιν ὑπονοιάζεται, ὅτι δι' αὐτὸν τὴν ἔπαυσαν. Ἐὰν εἰπῇ κανεὶς λόγον, ὑπονοιάζεται, ὅτι διὰ νὰ τὸν λυπήσῃ τὸν εἶπε· καὶ κοντολογῆς εἰς κάθε πρᾶγμα ἐτζῆ ἔχει τὸν γείτονα, λέγωντας, διατ' ἐμένα ἔκαμε τόδε, διατ' ἐμένα εἶπε τόδε, διὰ τόδε ἔκαμε τόδε. Οὗτος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ ψεύδεται κατὰ διάνοιαν, διότι δὲν λέγει καμίαν ἀλήθειαν, ἀλλὰ εἰς ὅλα ὑπονοιάζεται· ἀπὸ τοῦτο λοιπὸν γίνονται αἱ περιεργασίαι, αἱ καταλαλιαὶ, αἱ παρακρόασες, αἱ μάχαι, αἱ κατάκρισες. Τυχένει καὶ καμίαν φορὰν καὶ ὑπονοιάζεται τινὰς πρᾶγμα, καὶ συμβαίνει καὶ εὑρίσκεται ἀληθινόν· καὶ ὡσὰν νὰ θέλῃ, λέγει, νὰ διορθώσῃ τοῦ λόγου του ἀπὸ τοῦτο, περιεργάζεται πάντοτε λογιζόμενος, ὅτι ἐὰν μὲ καταλαλῇ τινὰς, βλέπω τί εἶναι τὸ σφάλμα μου εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ μὲ καταλαλεῖ, καὶ διορθώνω τοῦ λόγου μου. Πρῶτον μὲν τὸ λοιπὸν αὕτη ἡ ἀρχὴ εἶναι ἀπὸ τοῦ πονιροῦ, διότι ἀπὸ τὸ ψεῦδος ἄρχησε, διότι, μὴ ἠξεύρωντας, ὑπονοιάσθη ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν ἤξευρε. Πῶς δύναται λοιπὸν δένδρον πονηρὸν νὰ κάμῃ καρποὺς καλούς; Εἰ δὲ ἀληθῶς θέλει νὰ διορθωθῇ, ὅταν του εἰπῇ ὁ ἀδελφὸς, μὴν κάμῃς τόδε, ἢ διατὶ ἔκαμες τοῦτο, ἂς μὴ σκανδαλισθῇ, ἀλλὰ ἂς βάλῃ μετάνοιαν, καὶ ἂς τὸν εὐχαριστήσῃ, καὶ τότε θέλει διορθωθῇ. Διότι, ἐὰν ἰδῇ ὁ Θεὸς, ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ προαίρεσις αὐτοῦ, δὲν θέλει τὸν ἀφίσει νὰ πλανησθῇ ποτὲ, ἀλλὰ θέλει πέμψῃ ἐκεῖνον ὁποῦ δύναται νὰ τὸν διορθώσῃ. Τὸ δὲ νὰ λέγῃ, ὅτι, διὰ νὰ διορθωθῶ, πιστεύω ταῖς ὑπονοίαις μου, καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν περιεργάζεται καὶ παρακροάζεται, αὐτὸ εἶναι δικαίωμα τοῦ διαβόλου, ὁποῦ θέλει νὰ ἐπιβουλεύῃ.

Ποτὲ, ὄντος μου ἐν τὸ Κοινοβίῳ, ἐπειράζομουν ὑπὸ τοῦ διαβόλου, διὰ νὰ γνωρίζω τὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς κινήσεως αὐτοῦ· καὶ ἀπαντᾷ μου λοιπὸν τοιοῦτον πρᾶγμα. Μίαν φορὰν ἐκεῖ ὁποῦ ἐστέκομουν, περνᾷ μία γυναῖκα μὲ ἕνα σταμνὶ νερόν· καὶ δὲν ἠξεύρω πῶς ἐγελάσθηκα καὶ τὴν ἐκοίταξα εἰς τὰ ὀμμάτια, καὶ παρευθὺς μοῦ ὑποβάλλει ὁ λογισμὸς, ὅτι εἶναι πόρνη· καὶ ὡς μοῦ ὑπέβαλε τοῦτο ὁ λογισμὸς, ἐλυπήθηκα πολλὰ, καὶ

λέγω τοῦ Γέροντος τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου ἔτζη. «Ἐὰν μὴ θέλωντας ἰδῶ τὴν κίνησιν τινός, καὶ μοῦ ὑπεβάλλει ὁ λογισμὸς τὴν κατάστασιν αὐτοῦ, τί μοῦ πρέπει νὰ κάμω;» Καὶ λέγει μου ὁ Γέρων ἔτζη. «Τὸ λοιπὸν δὲν εἶναι πολλοὶ ὁποῦ ἔχουν πάντοτε φυσικὰ σφάλματα, καὶ μὲ μεγάλους ἀγῶνας καὶ κόπους τὰ διορθώνουν; δὲν ἠμπορεῖς ἀπὸ τοῦτο νὰ μάθῃς τὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ λοιπὸν προσέχου νὰ μὴν πιστεύσῃς ποτέ σου ταῖς ὑπονοίαις σου, διότι ἡ στάφνη αὕτη εἶναι στραβή, καὶ κάμνει καὶ τὰ ἴσια στραβά.» Καὶ ἀπὸ τότε λοιπόν, ἐὰν μοῦ ἤθελεν εἰπῇ ὁ λογισμὸς περὶ τοῦ ἡλίου, ὅτι ἥλιος εἶναι, ἢ διὰ τὸ σκότος, ὅτι σκότος εἶναι, δὲν τὸν ἐπίστευα. Δὲν εἶναι τίποτε βαρύτερον, ἀπὸ ταῖς ὑπονοίαις· τόσον εἶναι βλαβεραῖς, ὅτι, ἐὰν πολυκαιρίσουν εἰς ἡμᾶς, ἀρχίζουν νὰ μᾶς καταπείθουν, καὶ νὰ θαῤῥοῦμεν φανερά, ὅτι βλέπομεν πράγματα ὁποῦ μήτε εἶναι, μήτε ἠμποροῦν νὰ γένουν· καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ περὶ τούτου πρᾶγμα θαυμαστόν, τὸ ὁποῖον τὸ ἐπαρηκολούθησα ἐγὼ ἀκόμι, ὅταν ἤμουν εἰς τὸ Κοινόβιον.

Εἴχαμεν ἐκεῖ κάποιον ἀδελφὸν ὀχλούμενον ἀπὸ τὸ πάθος τοῦτο· καὶ τόσον ἐπείθετο ταῖς ὑπονοίαις του, ὅτι ἐπληροφορεῖτο διὰ πᾶσαν ὑπόνοιαν αὐτοῦ, πῶς χωρὶς ἄλλο ἔτζη εἶναι, καθὼς τοῦ ἔλεγεν ὁ λογισμός, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἀλλέως. Τὸ λοιπόν, προκόπτοντας τὸ κακὸν ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν, τοσοῦτον τὸν ἐκατάστησαν οἱ δαίμονες νὰ πλανᾶται, ὥστε μίαν ἡμέραν ἐσέβη εἰς τὸν κῆπον, καὶ ἐκατασκόπευε, καὶ ἐπαραμόνευε, καὶ ἀκροάζετο· καὶ ἔτζη τοῦ ἐφάνη πῶς ἔβλεπεν ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ἔκλεπτε σύκα καὶ ἔτρογεν· ἦτον δὲ καὶ παρασκευή, καὶ δὲν ἦτον ἀκόμι οὔτε δύο ὥραις τῆς ἡμέρας. Καὶ ὡς τὸν ἐκατάπεισεν, ὅτι φανερῶς εἶδε τὸ πρᾶγμα, ἐκρύφθη, καὶ εὐγῆκε σιωπῶντας· καὶ πάλιν παρατηρεῖ εἰς τὴν ὥραν τῆς Λειτουργίας νὰ ἰδῇ τί θέλει κάμῃ ὁ ἀδελφὸς εἰς τὴν κοινωνίαν, ὡσὰν ὁποῦ ἔκλεψε τάχα τὰ σύκα καὶ τὰ ἔφαγε. Καὶ ὡς τὸν εἶδεν, ὁποῦ ἔνιβε τὰ χέριά του δια νὰ σέβῃ νὰ κοινωνήσῃ τρέχει καὶ λέγει τοῦ ἡγουμένου, ὅτι ὁ δεῖνας ἀδελφὸς ἰδὲ ποῦ σεβαίνει νὰ μεταλάβῃ τῆς Θείας Κοινωνίας μαζὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς· ἀλλὰ πρόσταξον νὰ μὴν τὸν μετα-

λάβουν, ὅτι ἐγὼ τὸν εἶδα ὁποῦ ἔκλεπτε τὰ σύκα ἀπὸ τὸν κῆπον ἀπὸ τὸ πουρνὸν, καὶ τὰ ἔτρωγε· καὶ ἔτζη ἔφθασε καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος εἰς τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν μετὰ πολλῆς εὐλαβείας καὶ κατανύξεως, διότι ἦτον ἀπὸ τοὺς εὐλαβεῖς. Καὶ ὡς τὸν εἶδε λοιπὸν ὁ ἡγούμενος, τὸν ἔκραξε, πρὶν νὰ ζυγώσῃ σιμὰ εἰς τὸν ἱερομόναχον, ὁποῦ ἐμεταλάμβανε, καὶ τὸν πέρνει παράμετρα καὶ λέγει του· «εἰπέ μοι, ἀδελφὲ, τί ἦτον ἐκεῖνο ὁποῦ ἔκαμες σήμερον;» Καὶ ἐκεῖνος ἐθαύμασε, καὶ λέγει του, «ποῦ, δέσποτα;»—«Εἰς τὸν κῆπον, ὅταν ἐσέβης τὸ ταχὺ, τί ἔκαμες ἐκεῖ;» Λέγει πάλιν ὁ ἀδελφὸς, ὡς θαυμαζόμενος, «δέσποτα, οὔτε τὸν κῆπον εἶδα σήμερον, οὔτε ἐδῶ ἤμουν· ἀλλὰ τώρα ἰδὲ ὁποῦ ἦλθα ἀπὸ τὴν στράταν, διότι παρευθὺς μόνον, ὅτι ἀπόλυσεν ἡ ἀγρυπνία, μὲ ἔστειλεν ὁ οἰκονόμος εἰς τὴν ὁδεῖνα δουλείαν.» Ἦτον δὲ ὁ τόπος ὁποῦ εἶπε τῆς ὑπηρεσίας πολλὰ μακρὰν, καὶ μετὰ βίας ἔφθασεν ὁ ἀδελφὸς εἰς τὴν ὥραν τῆς Λειτουργίας. Κράζει ὁ ἡγούμενος τὸν οἰκονόμον καὶ λέγει του· «ποῦ ἦτον ὁ ἀδελφὸς, ὁποῦ τὸν ἔστειλες σήμερον;» ἀπεκρίθη ὁ οἰκονόμος ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπε καὶ ὁ ἀδελφὸς, ὅτι εἰς τὴν ὁδεῖνα χῶραν τὸν ἔπεμψα. Καὶ λέγει ὁ Ἀββᾶς, «καὶ πῶς δὲν τὸν ἤφερες νὰ λάβῃ συγχώρησιν;» Τότε βάλλει μετάνοιαν λέγωντας· «συγχώρισόν μοι, δέσποτα, ὅτι ἀνεπαύουσουν ἀπὸ τὴν ἀγρυπνίαν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸν ἤφερα νὰ πάρῃ συγχώρησιν ἀπὸ λόγου σου.» Τὸ λοιπὸν ὡς ἐπληροφορήθη ὁ ἡγούμενος, τοὺς ἄφησε νὰ ξηγένουν νὰ κοινωνήσουν· καὶ κράζει ἐκεῖνον ὁποῦ ἐπίστευε τὰς ὑπονοίας, καὶ τὸν ἐκανόνισε, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας Κοινωνίας τὸν ἐμπόδισε. Καὶ ὄχι μόνον εἰς τόσον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ὅλους ἐσύναζεν, ὅταν εὐγῆκαν ἀπὸ τὴν Λειτουργίαν, καὶ ἔμπροσθεν εἰς ὅλους εἶπε τὰ συμβάντα μετὰ δακρύων, καὶ ἐπόμπευσε τὸν ἀδελφὸν ἐμπρὸς εἰς ὅλους, τρία τινὰ πραγματευόμενος· ἕνα μὲν, νὰ ἐντροπιάσῃ τὸν διάβολον, ὁποῦ σπέρνει τὰς ὑπονοίας· δεύτερον δὲ, διὰ νὰ συγχωρισθῇ ἡ ἁμαρτία τοῦ ἀδελφοῦ διὰ τῆς ἀτιμίας ἐκείνης, καὶ νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν βοήθειαν εἰς τὸ ἑξῆς· καὶ τρίτον, διὰ νὰ κάμῃ τοὺς ἀδελφοὺς νὰ μὴν δέχουνται ποτὲ τὰς ὑπονοίας. Καὶ πολλὰ νουθετήσας περὶ τούτου, καὶ ἡμᾶς καὶ

τὸν ἀδελφὸν, ἔλεγεν, ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο βλαβερώτερον ἀπὸ τὰς ὑπονοίας, καὶ τὸ ἀπέδειχνεν ἀπ' ἐκεῖνο ὁποῦ ἐσυνέβη· καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα παρόμοια εἶπαν οἱ Πατέρες, διὰ νὰ μᾶς κάμουν νὰ προσέχωμεν ἀπὸ τὴν βλάβην τῶν ὑπονοιῶν. Ἂς σπουδάσωμεν λοιπὸν μὲ ὅλην μας τὴν δύναμιν νὰ μὴν πιστεύωμεν τὰς ὑπονοίας, διότι, κατὰ ἀλήθειαν, δὲν χωρίζει ἄλλο τίποτες τόσον τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ τὸν κάμνει νὰ μὴν προσέχῃ ταῖς ἁμαρτίαις του, ὡσὰν νὰ περιεργάζεται καὶ νὰ ἐξετάζῃ ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν τοῦ κάμνουν χρείαν· καὶ ἀπὸ τοῦτο δὲν γίνεται κανένα καλὸν, ἀλλὰ μυρίαι θλίψεις· καὶ ἀπὸ τοῦτο δὲν ἀδιάζει ὁ ἄνθρωπος ποτὲ νὰ ἀποκτήσῃ φόβον Θεοῦ. Ἐὰν καὶ σπαρθοῦν λοιπὸν εἰς ἡμᾶς ὑπόνοιαι πονηραὶ διὰ τὴν κακίαν μας, παρευθὺς ἂς τὰς γυρίσωμεν εἰς καλοεννοησίας, καὶ δὲν μᾶς βλάπτουν, διότι εἶναι πόλλαῖς ὑπένοιαις καὶ δὲν ἀφίνουν ποτὲ, τὴν ψυχὴν νὰ εἰρηνεύσῃ· ἰδοὺ τοῦτο εἶναι τὸ κατὰ διάνοιαν ψεῦδο·.

Ἐκεῖνος δὲ, ὁποῦ ψεύδεται μὲ τὸν λόγον, εἶναι, ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, ὅταν ὀκνεύῃ τινὰς νὰ σηκωθῇ εἰς τὴν ἀγρυπνίαν· καὶ δὲν λέγει, συγχώρησόν μοι, ὅτι ὤκνευσα νὰ σηκωθῶ, ἀμὴ λέγει, ἐθερμάθηκα, ἐσκοτώθηκα ἀπὸ τὸν κόπον, ἤμουν ἀποσταμένος, καὶ δὲν ἠμπόρεσα νὰ σηκωθῶ· καὶ λέγει δέκα λογῆς ψεύματα, διὰ νὰ μὴν βάλλῃ μίαν μετάνοιαν καὶ ταπεινωθῇ· ἐὰν δὲ τὸν κατηγορήσῃ τινὰς εἰς τίποτες πρᾶγμα, ἀλλάζει τοὺς λόγους του, καὶ φιλονεικᾷ νὰ σκεπάσῃ τὴν κατηγορίαν του. Ὁμοίως, ἐὰν τοῦ συμβῇ νὰ ἔχῃ λόγον μὲ κανένα ἀδελφὸν, δὲν παύει δικαιούμενος καὶ λέγων, ἀλλὰ σὺ εἶπας τόδε, ἀλλὰ σὺ ἔκαμες τόδε· ἀλλὰ ἐγὼ δὲν εἶπα, ἀλλὰ ἐκεῖνος εἶπεν· ἀλλὰ τοῦτο, ἀλλὰ ἐκεῖνο, μόνον διὰ νὰ μὴν ταπεινωθῇ. Πάλιν, ἐὰν ἐπιθυμήσῃ τίποτες πρᾶγμα, δὲν στέργει νὰ εἰπῇ ἐπιθυμῶ τόδε, ἀλλὰ διαστρέφει τοὺς λόγους του καὶ λέγει, ὅτι τὴν δδεῖνα ἀσθένειαν ἔχω, καὶ χρειάζομαι τόδε ἢ τόδε ἐπροστάχθην· καὶ λέγει τόσα ψεύματα, ἕως οὗ νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του, διότι πᾶσα ἁμαρτία, ἢ διὰ φιληδονίαν καὶ γαστριμαργίαν, ἢ διὰ φυλαργυρίαν, ἢ διὰ κενοδοξίαν γίνεται. Ὁμοίως καὶ τὸ ψεῦδος ἀπὸ τὰ τρία τοῦτα γίνεται· ἢ διὰ νὰ μὴν

κατηγορηθῇ καὶ ταπεινωθῇ, ψεύδεται κανείς, ἢ διὰ νὰ τελειώσῃ τὸ θέλημά του, ἢ διὰ νὰ κερδήσῃ τίποτες· καὶ δὲν παύει νὰ στρέφῃ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ πάντα νὰ μηχανᾶται τί νὰ εἰπῇ, ἕως οὗ νὰ τελειώσῃ τὸν σκοπόν του. Ὁ τοιοῦτος ποτὲ δὲν πιστεύεται, ἀλλὰ καὶ ἀλήθειαν ἂν εἰπῇ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν πιστεύσῃ κανείς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ ἀμφίβολη εὑρίσκεται. Τυχένει δὲ καμίαν φορὰν καὶ γίνεται ἀνάγκη πράγματος, καὶ ἐὰν μὴ κρύψῃ κανεὶς ὀλίγον, ἔρχεται τὸ πρᾶγμα εἰς περισσότερην ταραχὴν καὶ θλίψιν. Ὅταν λοιπὸν τύχῃ τοιαύτη ἀνάγκη, καὶ ἰδῇ κανεῖς τοῦ λόγου του ἀναγκαζόμενον, διὰ τοῦτο, ἂν ἀλλάξῃ λόγον, διὰ νὰ μὴν γένῃ, καθὼς εἶπα, περισσότερη ταραχὴ καὶ θλίψις καὶ κίνδυνος. Καθὼς εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Αλώνιος τῷ Ἀββᾶ Ἀγάθωνι. Ἰδοῦ δύο ἄνθρωποι ἔκαμαν φόνον ὀμπρός σου, καὶ ὁ ἕνας ἔφυγεν εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ ἰδοὺ ὁ Ἄρχων ὁποῦ τὸν ζητᾷ, καὶ σὲ ἐρωτᾷ λέγων, εἰς ἐσένα ἔγινε φόνος· ἐὰν δὲν οἰκονομήσῃς, παραδίδεις τὸν ἄνθρωπον εἰς φόνον. Ὅταν λοιπὸν συμβῇ μεγάλη ἀνάγκη, ἂν ψεματίσῃ κανείς, συγχωρημένον εἶναι· ὅμως καὶ τότε πάλιν νὰ μὴν ξεγνοιασθῇ, ἀλλὰ νὰ μετανοῇ καὶ νὰ κλαίῃ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἔχῃ τὸ τοιοῦτον, ὡς καιρὸν πειρασμοῦ· καὶ πάλιν νὰ μὴν τὸ κάμνῃ οὐδὲ τοῦτο πυκνά, ἀλλὰ κάπου καμίαν φοράν, διότι, καθὼς ἡ θηριακὴ καὶ ἡ καθάρσις, ἐὰν τὰ πέρνῃ κανεὶς συχνὰ τὸν βλάβουν, εἰδὲ τὰ πάρῃ κανεὶς καμίαν φορὰν διὰ ἀνάγκην, τὸν ὠφελοῦν, ἔτζη πρέπει νὰ χρειάζεται καὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα· ὅτι, κἂν καὶ διὰ ἀνάγκην θελήσῃ νὰ ἀλλάξῃ κανεὶς λόγον, νὰ μὴν τὸ κάμνῃ συχνά. ἀλλὰ κάπου καμίαν φορὰν εἰς πολλοὺς χρόνους, ἐὰν ἰδῇ, καθὼς εἶπα, τοῦ λόγου του εἰς πολλὴν ἀνάγκην. Καὶ αὐτὸ πάλιν μὲ φόβον καὶ τρόμον, δείχνωντας εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάγκην· καὶ ἔτζη σκεπάζεται, ἐπειδὴ καὶ εἰς αὐτὸ βλάπτεται. Ἰδοὺ εἴπαμεν, τίς εἶναι ὁ ψευδόμενος κατὰ διάνοιαν, καὶ τὶς ὁ ψευδόμενος ἐν λόγῳ· θέλομεν λοιπὸν νὰ εἰποῦμεν, καὶ ποῖος εἶναι ὁποῦ ψεύδεται εἰς τὴν πολιτείαν του.

Ἐκεῖνος, ὁποῦ ψεύδεται εἰς τὴν πολιτείαν του, εἶναι, ὅταν

εἶναι κανεὶς γαστρίμαργος, καὶ καμώνεται πῶς εἶναι ἐγκρατής· ἢ εἶναι πλεονέκτης, καὶ λαλεῖ περὶ ἐλεημοσύνης καὶ ἐπαινεῖ τὴν συμπάθειαν· ἢ εἶναι ὑπερήφανος καὶ θαυμάζει τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ δὲν τὴν θαυμάζει, θέλωντας νὰ ἐπαινέσῃ τὴν ἀρετήν. Διότι, ἂν τὸ ἔλεγε μὲ τοιοῦτον σκοπὸν, ἤθελεν ὁμολογήσῃ προτήτερα τὴν ἀσθένειάν του μετὰ ταπεινώσεως νὰ εἰπῇ, ἀλήμονον εἰς ἐμένα τὸν ἄθλιον, ὅτι ἔρημός εἰμι παντὸς ἀγαθοῦ· καὶ ὡσὰν ὡμολόγει τὴν ἀσθένειάν του, ἔτζη ἤθελε θαυμάσῃ καὶ νὰ ἐπαινέσῃ τὴν ἀρετήν. Ἀλλὰ μήτε, διὰ νὰ μὴ σκανδαλίσῃ τινά, ἔχῃ σκοπὸν, καὶ διὰ τοῦτο ἐγκωμιάζει τὴν ἀρετήν· διότι πρέπει νὰ λογιάσῃ καὶ τοῦτο νὰ εἰπῇ, ὅτι, ναὶ ἐγὼ ἄθλιος καὶ ἁμαρτωλός εἰμι· ἀμὴ διατί νὰ βλάψω καὶ ἄλλην ψυχὴν νὰ ἔχω καὶ τοῦτο τὸ βάρος; καὶ ἤθελε καταπιασθῇ τὸ καλὸν εἰς τὸ φανερὸν, ἂν καὶ εἰς τὸ κρυπτὸν ἁμάρτανε, μόνον διὰ νὰ μὴ σκανδαλίσῃ ἄλλους. Διότι, τὸ νὰ κατακρίνῃ τινὰς τοῦ λόγου του, ταπεινώσεως καὶ συμπαθείας ἔργον εἶναι, διὰ νὰ λυπᾶται τὸν ἀδελφόν. Ἀλλὰ ὁ τοιοῦτος δὲν θαυμάζει τὴν ἀρετὴν διὰ κανέναν τρόπον ἀπὸ τούτους ὁποῦ εἴπαμεν, ἀλλὰ μόνον, διὰ νὰ σκεπάσῃ τὴν ἐντροπήν του, προσλαμβάνει τὸ ὄνομα τῆς ἀρετῆς, καὶ συντυχένει δι' αὐτὴν, πῶς τάχατες καὶ αὐτὸς τέτοιος εἶναι, ἢ πολλαῖς φοραῖς διὰ νὰ πλανέσῃ ἄλλον καὶ νὰ τὸν βλάψῃ· διότι καμία κακία, οὔτε αἵρεσις, ἀλλὰ μήτε αὐτὸς ὁ διάβολος ἠμπορεῖ νὰ πλανέσῃ τινὰ, ἐὰν δὲν σχηματίσῃ τὴν ἀρετὴν, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος μετασχηματίζεται εἰς Ἄγγελον φωτός· δὲν εἶναι μέγα λοιπὸν, ἐὰν καὶ οἱ ὑπηρέται του μετασχηματίζωνται ὡς ὑπηρέται δικαιοσύνης· ἔτζη λοιπὸν καὶ ὁ ψεύστης, εἴτε φοβούμενος τὴν ἐντροπὴν, διὰ νὰ μὴν ταπεινωθῇ, εἴτε, καθὼς εἶπα, θέλοντας νὰ πλανέσῃ τινὰ διὰ νὰ τὸν βλάψῃ, λαλεῖ περὶ τῶν ἀρετῶν, καὶ ταῖς ἐπαινεῖ καὶ ταῖς θαυμάζει, καὶ τάχατες πῶς εἶναι καὶ αὐτὸς τοιοῦτος καὶ ταῖς ἠξεύρει· ἐτοῦτος εἶναι ὁποῦ ψεύδεται εἰς τὴν πολιτείαν του. Ὁ τοιοῦτος δὲν εἶναι ἁπλοῦς ἄνθρωπος, ἀλλὰ διπλοῦς· ἄλλος εἶναι ἀπὸ μέσα, καὶ ἄλλος ἀπ' ἔξω, καὶ ὅλην τὴν πολιτείαν του διπλὴν καὶ ψεύτικην τὴν ἔχει.

Ἰδοὺ ὁποῦ εἴπαμεν περὶ τοῦ ψεύδους, ὅτι ἀπὸ τοῦ πονηροῦ εἶναι· εἴπαμεν καὶ διὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι ὁ Θεός. Ἂς φύγομεν λοιπὸν τὸ ψεῦδος, ἀδελφοί, διὰ νὰ γλυτώσωμεν ἀπὸ τῆς μερίδος τοῦ πονηροῦ, καὶ ἂς ἀγωνισθοῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰ σμίξωμεν μὲ τὸν Θεόν, ὁποῦ εἶπεν· «Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια.» Κύριος ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιώσοι τῆς ἀληθείας αὐτοῦ, ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Λ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΤΑ ΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΟΧΗΣ ΝΑ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥΜΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΑΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ἀς φροντίσωμεν, ἀδελφοὶ, διὰ λόγου μας, ἀς προσέχωμεν· τίς θέλει μᾶς δώσῃ τὸν καιρὸν ἐτοῦτον, ἐὰν τὸν χάσωμεν ματαίως; κατὰ ἀλήθειαν ἔχομεν νὰ γυρεύωμεν τὰς ἡμέρας ταύτας, καὶ νὰ μὴν ταῖς εὑροῦμεν. Ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος ἔλεγε πάντοτε πρὸς τοῦ λόγου του, «Ἀρσένιέ, σπούδασον νὰ τελειώσῃς ἐκεῖνο ὁποῦ εἶχες εἰς τὸν νοῦν σου, ὅταν εὐγῆκες ἀπὸ τὸν κόσμον.» Ἡμεῖς δὲ εἰς τόσην ἀμέλειαν εἴμεσθεν, ὅτι οὐδὲ ἠξεύρομεν διατί εὐγήκαμεν, δὲν ἠξεύρομεν οὐδὲ τί εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ ἠθελήσαμεν· καὶ διὰ τοῦτο ὄχι μόνον δὲν προκόπτομεν, ἀλλὰ καὶ θλιβόμεσθεν πάντοτε. Τοῦτο δὲ γίνεται εἰς ἡμᾶς, ἀπὸ τὸ νὰ μὴν ἔχωμεν προσοχὴν εἰς τὴν καρδίαν μας. Καὶ κατὰ ἀλήθειαν, ἐὰν ἠθέλαμεν νὰ ἀγωνισθοῦμεν παραμικρὸν, δὲν ἠθέλαμεν θλιβῇ ἐπιπολὺ, οὐδὲ ἠθέλαμεν κοπιάσῃ· διότι, ἐὰν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἔχει κανεὶς κόπον, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἀγωνιζόμενος προκόπτει· καὶ λοιπὸν μετὰ ἀναπαύσεως κάμνει τὰς ἀρετὰς, διότι βλέποντας ὁ Θεὸς τὸν κόπον του δίδει βοήθειαν. Ἀς βιάσωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τοῦ λόγου μας, ἀς βάλλωμεν ἀρχὴν, ἀς θελήσωμεν τὸ καλόν. Διότι, ἐὰν καὶ τὴν τελειότητα ἀκόμι δὲν ἐφθάσαμεν, καὶ αὐτὸ, τὸ νὰ θέλωμεν, ἀρχὴ σωτηρίας μας εἶναι, διότι ἀπὸ τοῦ θέλειν ἐρχόμεσθεν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὸ νὰ ἀγωνιζώμεσθεν, καὶ ἀπὸ τὸ ἀγωνίζεσθαι, βοηθεῖται κανεὶς νὰ ἀποκτήσῃ ταῖς ἀρεταῖς. Διὰ τοῦτο ἔλεγε κάποιος ἀπὸ τοὺς Πατέρας· «δὸς αἷμα, καὶ λάβε

πνεῦμα,» τουτέστι, ἀγωνίζου καὶ γίνεσαι ἐν ἕξει τῆς ἀρετῆς. Ὅταν ἐμάνθανα τὴν ἔξω σοφίαν, ἐκοπίαζα πολλὰ εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ ὅταν ἤρχομουν νὰ πάρω τὸ χαρτίον, ἔτζη ἔρχομουν, ὡσὰν νὰ πηγένῃ τινὰς νὰ πιάσῃ θηρίον· τὸ λοιπὸν ὡς ἔμεινα βιαζόμενος τοῦ λόγου μου, ἐβοήθησεν ὁ Θεός· καὶ τοσοῦτον ἐσυνήθισα εἰς τὴν σπουδὴν, εἰς τόσον ὅτι δὲν ἤξευρα τί ἔτρωγα ἢ τί ἔπινα, ἢ πῶς ἐκοιμώμουν ἀπὸ τὴν καῦσιν τῆς σπουδῆς· καὶ ποτέ μου δὲν ἐσύρθηκα εἰς φιλίαν φαγοποτίων μὲ κανέναν ἀπὸ τοὺς φίλους μου, ἀλλὰ μήτε ἐσυντύχενα μετ' αὐτοὺς εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀναγνώσεως· καὶ μὲ τοῦτο ὅλον ὁποῦ ἤμουν τόσον φίλος καὶ ἠγαπημένος μὲ τοὺς φίλους μου, ὅταν δὲ μᾶς ἀπέλυεν ὁ διδάσκαλος, ἐλούομουν, διότι μοῦ ἔκαμνε χρεία, διότι ἐξηραίνομουν ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀνάγνωσιν· καὶ ἀνεχώρουν ἐκεῖ ὁποῦ εἶχα τὴν κατοικίαν μου, μὴ ἠξεύρωντας μήτε τὶ ἔχω νὰ φάγω, διότι δὲν ἠμπόρουν νὰ ξαδιάσω, μήτε νὰ παραγγείλω διὰ τὸ μικρὸν φαγίον μου. Πλὴν εἶχα κάποιον φίλον πιστὸν, καὶ ἐκεῖνος μοῦ ἡτοίμαζεν εἴτι ἤθελα· καὶ λοιπὸν, εἴτι ἤθελα εὕρῃ ἡτοιμασμένον ἀπ' ἐκεῖνον, τὸ ἔπερνα· καὶ εἶχα καὶ τὸ βιβλίον εἰς τὸ πλευρόν μου, καὶ τρώγωντας ἔσκυπτα καὶ εἰς αὐτό. Καὶ ὅταν ἐκοιμώμουν, ὁμοίως τὸ εἶχα ἀπόδιπλα εἰς τὸ θρονίον μου, καὶ ὡς ἅρπαξα ὀλίγον ὕπνον, παρευθὺς ἀνεπήδουν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν· καὶ πάλιν τὸ βραδὺ, ὡσὰν ἐγύριζα μετὰ τὸν ἑσπερινὸν, ἄναπτα τὸ λυχνάρι, καὶ ἀνεγίνωσκον ἕως μεσονυκτίου καὶ ἔτζη εὑρίσκομουν, ὅτι δὲν ἐγροίκουν τόσην καμίαν γλυκύτητα, ὡσὰν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν.

Τὸ λοιπὸν, ὅταν ἦλθα εἰς τὸ μοναστήριον, ἔλεγα πρὸς τοῦ λόγου μου· ἐὰν εἰς τὴν ἔξω σοφίαν ἔγινε τόσος πόθος καὶ τοσαύτη θέρμη, διὰ νὰ σπουδάξωμεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ νὰ συνηθίσωμεν, πόσῳ μᾶλλον εἰς τὴν ἀρετήν; καὶ ἔτζη ἐλάμβανα δύναμιν καὶ προθυμίαν ἐκ τοῦ τοιούτου παραδείγματος. Ἔτζη λοιπὸν, ἐὰν θέλῃ κανεὶς νὰ ἀποκτήσῃ ἀρετὴν, δὲν πρέπει νὰ ἀμελῇ καὶ νὰ μετεωρίζεται· διότι, καθὼς ἐκεῖνος, ὁποῦ θέλει νὰ μάθῃ κτίστης, δὲν προσέχει ἄλλην τέχνην, ἔτζη εἶναι καὶ εἰς ἐκείνους ὁποῦ θέλουν νὰ μάθουν ἐργασίαν πνευματικὴν, δὲν πρέπει νὰ σπο-

χάζουνται ἄλλο κανένα πρᾶγμα, ἀλλὰ νύκτα καὶ ἡμέραν νὰ μελετοῦν εἰς αὐτήν. Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ δὲν τὴν ἐπιχειρίζουνται ἔτζη, ὄχι μόνον πῶς δὲν προκόπτουν, ἀλλὰ καὶ συντρίβονται ἔτζη ἀγνώστως κοπιάζοντες· διότι, ἐὰν δὲν προσέχῃ κανεὶς καὶ νὰ ἀγωνίζεται, εὔκολα πέφτει εἰς ταῖς παράβασες τῶν ἀρετῶν, διότι αἱ ἀρεταὶ εἶναι εἰς τὸ μέσον.

Ἡ βασιλικὴ στράτα εἶναι ἐκείνη, ὁποῦ εἶπεν ὁ ἅγιος Γέρων ἐκεῖνος «ὁδὸν, ἤγουν εἰς τὴν βασιλικὴν στράταν, περιπατεῖτε, καὶ τὰ μίλια μετρᾶτε.» Εἰς τὸ μέσον λοιπὸν εἶναι αἱ ἀρεταὶ, καθὼς εἶπα τῶν περισσευμάτων καὶ τῶν λείψεων, διὰ τοῦτο λέγει ἡ Γραφὴ, «μὴ κλίνῃς εἰς τὰ δεξιὰ, μὴ δὲ εἰς τὰ ζερβὰ, ἀλλὰ περιπάτει εἰς τὴν βασιλικὴν στράταν.» Καὶ ὁ ἅγιος Βασίλειος λέγει, «ἰσιασμὸς τῆς καρδίας εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ δὲν κλίνει ὁ λογισμός του εἰς τὰ περισεύματα καὶ εἰς τὰς ἐλλείψεις, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸ μέσον τῆς ἀρετῆς στοχαζόμενος·» ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, ἡ κακία ἀπὸ λόγου της δὲν εἶναι τίποτες, διότι μήτε καμίαν φύσιν ἔχει, μήτε πρόσωπον εἶναι. Ἀμὴ ὡσὰν κλίνῃ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν, γίνεται ἡ κακία, διὰ τοῦτο καὶ παιδεύεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν κακίαν, διὰ νὰ μὴν εὑρίσκῃ καμίαν φυσικὴν ἀνάπαυσιν εἰς αὐτήν· ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν τὸ ξύλον, διότι μὴ νὰ ἔχῃ σκώληκα μέσα του, ἀλλὰ διὰ νὰ σαπίσῃ ὀλίγον, ἀπὸ τὸ σάπισμα ἐκεῖνο γίνεται τὸ σκουλίκι, καὶ ἔτζη τὸ σκουλίκι ἐκεῖνο τρώγει τὸ ξύλον. Ὁμοίως καὶ τὸ χάλκωμα αὐτὸ κάμνει τὴν σκουρίαν, καὶ πάλιν αὐτὸ τρώγεται ἀπ᾽ αὐτήν· καὶ τὰ φορέματα κάμνουν τὴν βότρυδα, καὶ αὐτὴ ἡ βότρυδα, ὁποῦ γεννᾶται ἀπ᾽ αὐτὰ τὰ τρώγει καὶ τὰ διαφθείρει.

Ἔτζη λοιπὸν καὶ ἡ ψυχὴ αὐτὴ κάμνει τὴν κακίαν, ὁποῦ δὲν ἦτον προτήτερα τίποτες, οὔτε εἶχε καμίαν φύσιν ἢ πρόσωπον, καὶ πάλιν αὐτὴ κολάζεται ὑπὸ τῆς κακίας. Καὶ καλὰ εἶπεν ὁ ἅγιος Γρηγόριος, «ἡ φωτία εἶναι γέννημα τῆς ὕλης, ἤγουν τῶν ξύλων, καὶ κατατρώγει τὰ ξύλα, καθὼς ἡ κακία τοὺς κακούς·» καθὼς εἶναι νὰ τὸ ἰδῇ τινὰς καὶ εἰς τὰ ἄῤῥωστα κορμία, ὅταν εὔγῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν τάξιν, καὶ δὲν κυβερνηθῇ εἰς τὴν ὑγείαν,

γίνεται πλεονασμὸς, ἢ ἔλλειψις, καὶ ἀπὸ τοῦτο λοιπὸν ἀσθενεῖ· εἰς τόσον ὅτι προτήτερα δὲν ἦτον ἡ ἀῤῥωστία καθόλου· καὶ πάλιν, ὡσὰν ὑγιάνῃ τὸ κορμὶ, πλέον δὲν εὑρίσκεται ἡ ἀῤῥωστία. Ὁμοίως καὶ ἡ κακία, ἀῤῥωστία τῆς ψυχῆς εἶναι, ἔστωντας νὰ στερηθῇ τὴν φυσικήν της ὑγείαν, ὁποῦ εἶναι ἡ ἀρετή. Διὰ τοῦτο εἴπαμεν, ὅτι εἰς τὸ μέσον εἶναι αἱ ἀρεταί· ἤγουν ἡ ἀνδρεία εἶναι εἰς τὸ μέσον τῆς δειλίας καὶ τῆς θρασύτητος· ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι μέσον τῆς ὑπερηφανίας καὶ τῆς ἀνθρωπαρεσκείας· ὁμοίως καὶ ἡ εὐλάβεια μέσον τῆς ἐντροπῆς καὶ τῆς ἀδιαντροπίας εἶναι· ἔτζη καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρεταί. Ἐὰν τὸ λοιπὸν εὑρεθῇ ἄνθρωπος ὁποῦ νὰ ἀξιωθῇ εἰς τὰς ἀρετὰς ταύτας, ἐκεῖνος μόνον εὑρίσκεται τίμιος σιμὰ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ πάντοτε μὲν φαίνεται πῶς τρώγει καὶ πίνει καὶ κοιμᾶται, ὡσὰν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· εἶναι δὲ ὁ τοιοῦτος τίμιος διὰ τὰς ἀρετὰς ὁποῦ ἔχει. Ἀμὴ, ἐὰν δὲν προσέχῃ τινὰς καὶ νὰ φυλάγεται, εὔκολα κλίνει ἀπὸ τὴν στράταν εἰς τὰ δεξιὰ, ἢ εἰς τὰ ἀριστερὰ, τουτέστιν εἰς περισσότερον, ἢ ὀλιγώτερον, καὶ γεννᾷ τὴν ἀῤῥωστίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ κακία. Ἰδοὺ αὐτὴ εἶναι ἡ στράτα ἡ βασιλικὴ, ὁποῦ ἐπεριπάτησαν ὅλοι οἱ ἅγιοι, τὰ δὲ μίλια εἶναι αἱ διάφοραι κατάστασες, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ τὰς μετρᾷ κανεὶς, ποῦ εἶναι καὶ εἰς ποῖον μίλιον ἔφθασεν, εἰς ποίαν κατάστασιν ἦλθεν· ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, ἔτζη εἴμεσθεν ἡμεῖς ὅλοι, ὡσὰν μερικοὶ, ὁποῦ κάμνουν κόπον νὰ πηγένουν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐξέβηκαν ὅλοι ἀπὸ μίαν πόλιν, καὶ ἄλλοι μὲν ἐπεριπάτησαν πέντε μίλια, καὶ ἀπέμειναν, ἄλλοι δὲ δέκα, ἕτεροι δὲ, καὶ ἕως τὸ μέσον τοῦ δρόμου· καὶ ἄλλοι δὲν ἐπεριπάτησαν καθόλου, ἀλλὰ μόνον εὐγῆκαν ἀπὸ τὴν πόλιν, ἀμὴ ἀπέμειναν ἔξω εἰς ταῖς πόρταις εἰς τὸν βρῶμον αὐτῆς. Ἐκεῖνοι δὲ, ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν στράταν, τυχένει καμίαν φορὰν καὶ περιπατοῦν δύο μίλια καὶ πλανῶνται εἰς τὴν στράταν καὶ γυρίζουν ὀπίσω, ἢ περιπατοῦσι δύο καὶ γυρίζουν πέντε. Ἄλλοι δὲ ἐπεριπάτησαν ἕως εἰς αὐτὴν τὴν Πόλιν, ἀμὴ ἀπέμειναν ἔξω ἀπὸ ταῖς πόρταις, καὶ δὲν ἐπρόφθασαν νὰ σέβουν μέσα εἰς τὴν Πόλιν. Ἔτζη λοιπὸν εἴμεσθεν καὶ ἡμεῖς, διότι εἶναι μερικοὶ ἀπὸ λόγου μας ὁποῦ ἄφησαν

τὸν κόσμον, καὶ ἦλθαν εἰς τὸ μοναστήριον, ἔχοντες σκοπὸν νὰ ἀποκτήσουν ταῖς ἀρεταῖς. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐκατώρθωσαν ὀλίγον καὶ ἀπέμειναν, ἄλλοι δὲ περισσότερον, ἄλλοι δέ ἕως τὸ ἥμισυ τῆς στράτας καὶ ἐστάθησαν, ἕτεροι δὲ δὲν ἐκατώρθωσαν καθόλου· ἐφάνη τοὺς μὲν, ὅτι εὐγῆκαν ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀμὴ πάλιν ἔμειναν εἰς τὰ πάθη τοῦ κόσμου καὶ εἰς τὸν βρῶμον αὐτοῦ. Ἄλλοι δὲ κατορθώνουν ὀλίγον καλὸν, καὶ πάλιν τὸ χαλοῦν· εἶναι δὲ καὶ μερικοὶ ὁποῦ χαλοῦν περισσότερον ἀπὸ εἴτι ἐκατώρθωσαν. Ἄλλοι δὲ ἐκατώρθωσαν μὲν τὰς ἀρετὰς, ἀμὴ εἶχαν ὑπερηφανίαν καὶ καταφρόνησιν πρὸς τὸν γείτονα, καὶ ἔμειναν ἔξω τῆς Πόλεως, καὶ δὲν ἐσέβηκαν μέσα· καὶ ὅμως οὐδὲ αὐτοὶ δὲν ἔτυχαν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, διότι, ἐὰν καὶ ἕως εἰς τὴν πόρταν τῆς Πόλεως ἔφθασαν, ἀλλὰ δὲν ἐσέβηκαν μέσα· εἰς τόσον ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐξέπεσαν ἀπὸ τὸν σκοπόν τους.

Καθ' ἕνας λοιπὸν ἀπὸ λόγου μας ἂς στοχάζεται ποῦ εἶναι, ἐὰν ἐξέβη ἀπὸ τὴν πόλιν του, ἢ ἂν ἀπέμεινεν ἔξω εἰς τὴν πόρταν εἰς τὸν βρῶμον, ἢ ἂν ἐπεριπάτησεν ὀλίγον, ἢ πολύ· ἂν ἔφθασεν εἰς τὸ ἥμισυ τῆς στράτας, ἢ ἂν περιπατῇ δύο μίλια, καὶ γυρίζει πέντε· ἢ ἂν ἐπεριπάτησεν ἕως τὴν πόρταν τῆς Πόλεως, ἢ ἂν ἐσέβη εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ· ἢ ἂν ἔφθασε μὲν ἕως τὴν πόρταν τῆς Πόλεως, ἀμὴ δὲν ἐσέβη μέσα. Κάθ' ἕνας ἂς στοχασθῇ τὴν κατάστασίν του ποῦ εἶναι, διότι τρεῖς κατάστασες εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον· εἶναι τινὰς, ὁποῦ ἐνεργεῖ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἄλλος εἶναι, ὁποῦ τὴν παύει, καὶ ἄλλος εἶναι, ὁποῦ τὴν ξεριζώνει. Ἐκεῖνος, ὁποῦ ἐνεργᾷ τὴν ἁμαρτίαν εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ τὴν κάμνει· καὶ ἐκεῖνος, ὁποῦ τὴν σταματᾷ, εἶναι ὁποῦ οὔτε τὴν κάμνει, οὔτε τὴν σκόπτει, ἀλλὰ πολεμεῖ καὶ τὸ περνᾷ, ὅμως ἔχει τὸ πάθος μέσα του· ἐκεῖνος δὲ, ὁποῦ ξεριζώνει τὸ πάθος, εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ ἀγωνίζεται καὶ κάμνει τὰ ἐναντία τοῦ πάθους. Αὐταὶ δὲ αἱ τρεῖς κατάστασες ἔχουν πολὺ πλάτος, ἤγουν εἰπέτε ὅποιον πάθος θέλετε, καὶ ἂς τὸ δοκιμάσωμεν. Θέλετε νὰ εἰποῦμεν περὶ ὑπερηφανίας; θέλετε περὶ πορνείας; ἢ θέλετε κάλλιον νὰ εἰποῦμεν περὶ κενοδοξίας, ἐπειδὴ καὶ περισσότερον νικούμεσθεν εἰς αὐτήν; Ἀπὸ

τῆς κενοδοξίας δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀκούσῃ λόγον τοῦ ἀδελφοῦ του· εἶναι λοιπὸν κανείς, ὁποῦ ἀκούει ἕνα λόγον, καὶ ταράσσεται, καὶ λέγει πέντε λόγια, ἢ καὶ δέκα διὰ τὸ ἕνα, καὶ μάχεται, καὶ ταράσσει· καὶ ὡσὰν παύσῃ ἀπὸ τὴν μάχην, μένει λογιζόμενος διὰ τ' ἐκεῖνον ὁποῦ τοῦ εἶπε τὸν λόγον, καὶ λυπᾶται καὶ τοῦ βαστᾷ μνησικακίαν· καὶ λυπᾶται πῶς δὲν τοῦ εἶπε περισσότερα ἀπ' ἐκεῖνα ὁποῦ τοῦ εἶπε, καὶ ἑτοιμάζει πλέον χειρότερα λόγια νὰ τοῦ εἰπῇ· καὶ λέγει, διατί νὰ μὴν τοῦ εἰπῶ τόδε, διὰ τί νὰ μοῦ εἰπῇ τόδε, καὶ ἔχω νὰ τοῦ εἰπῶ τόδε, καὶ πάντοτε μάχεται. Ἰδοὺ μία κατάστασις. Αὕτη εἶναι ὁποῦ ἔχει τὸ κακὸν ἐν ἕξει, ἤγουν συνηθισμένον· ὁ Θεὸς νὰ μᾶς λυτρώσοι ἀπὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως, διότι ἡ τοιαύτη κατάστασις εἶναι ἀποφασισμένη διὰ τὴν κόλασιν, διότι πᾶσα ἁμαρτία, ὁποῦ νὰ γίνεται κατ' ἐνέργειαν—τῆς κολάσεως εἶναι. Ἀλλὰ ὁ τοιοῦτος, ἐὰν καὶ θελήσῃ νὰ μετανοήσῃ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ νικήσῃ τὸ πάθος μόνος, ἐὰν δὲν ἔχῃ καὶ τινῶν ἁγίων βοήθειαν· διὰ τοῦτο σᾶς λέγω, ἂς σπουδάσωμεν νὰ σκόψωμεν τὰ πάθη, πρὶν νὰ γένουν ἐν ἕξει αὐτῶν, ἤγουν πρὶν νὰ τὰ συνηθίσωμεν. Εἶναι ἄλλος, ὁποῦ ἀκούει λόγον, καὶ ταράσσεται μὲν καὶ λέγει καὶ αὐτὸς πέντε ἢ δέκα λόγους ἀντὶς διὰ ἕνα, καὶ θλίβεται πῶς δὲν τοῦ εἶπεν ἄλλα τρὶς χειρότερα, καὶ λυπᾶται καὶ μνησικακεῖ· κάμνει δὲ μερικαῖς ἡμέραις, καὶ πάλιν μεταγυρίζει. Ἄλλος κάμνει μίαν ἡμέραν, καὶ μετανοεῖ· ἄλλος ὑβρίζει, μάχεται, ταράσσεται, καὶ παρευθὺς μεταγυρίζει. Ἰδοὺ πόσαι διαφοραὶ καταστάσεων, καὶ ὅμως ὅλοι τοῦτοι κολάζονται ἕως ὁποῦ τὰ κάμνουν.

Ἂς εἰποῦμεν καὶ διατ' ἐκείνους, ὁποῦ σταματοῦν τὸ πάθος. Εἶναι τινάς, ὁποῦ ἀκούει λόγον, καὶ λυπᾶται μὲν εἰς τοῦ λόγου του, πλὴν θλίβεται, ὄχι πῶς ὑβρίσθη; ἀμὴ πῶς δὲν ὑπέμεινεν· ὁ τοιοῦτος εἶναι τῆς καταστάσεως τῶν ἀγωνιζομένων, ἀπ' ἐκείνους ὁποῦ σταματοῦν τὸ πάθος. Ἀλλὰ ἀγωνίζεται καὶ κοπιάζει, ὕστερον δὲ νικᾶται ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ πάθους. Ἄλλος δὲ δὲν θέλει μὲν νὰ ἀποκριθῇ λόγον κακόν, ὅμως συναρπάζεται ἀπὸ τὴν συνήθειαν. Ἄλλος δὲ ἀγωνίζεται μὲν νὰ μὴν λαλήσῃ καθόλου τίποτες κακόν, ἀλλὰ λυπᾶται πῶς ὑβρίσθη· ὅμως κατακρίνει τοῦ

λόγου του πῶς λυπᾶται, καὶ μετανοεῖ διὰ τοῦτο. Ἄλλος δὲν λυπᾶται μὲν, ὅτι ὑβρίσθη, ἀλλὰ μήτε χαίρεται. Ἰδοὺ οὗτοι πάντες, ἀπ' ἐκείνους ὁποῦ σταματοῦν τὸ πάθος εἶναι, ὅμως ἔχουν ἀνάμεσόν τους διαφορὰν οἱ δύο πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἐκεῖνος, ὁποῦ νικᾶται ἀγωνιζόμενος, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ συναρπάζεται ἀπὸ συνηθείας, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ κατακρίνει τὸ λόγου του πῶς δὲ ὑπέμεινε τὴν ὕβριν μὲ εὐχαριστίαν· οἱ δὲ λοιποὶ εἶναι εἰς φόβον κινδύνου ἐκείνων ὁποῦ κάμνουν τὴν ἁμαρτίαν. Τοὺς εἶπα δὲ πῶς εἶναι ἀπ' ἐκείνους ὁποῦ σταματοῦν τὸ πάθος, καὶ δὲν θέλουν νὰ τὸ ἐνεργήσουν, ἀλλὰ καὶ λυποῦνται καὶ ἀγωνίζουνται. Εἶπαν δὲ καὶ οἱ Πατέρες, ὅτι κάθε πρᾶγμα ὁποῦ δὲν θέλει ἡ ψυχὴ, ὀλιγοχρόνιον εἶναι· ὅμως χρεωστοῦν νὰ ἐρευνοῦν τοῦ λόγου τους, μήπως ἐὰν καὶ μὴ αὐτὸ τὸ πάθος, ἀλλὰ νὰ μὴν ἐκδικοῦν ἄλλο τίποτες ἐναντίον τοῦ πάθους αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο νικοῦνται, ἢ συναρπάζονται. Εἶναι δὲ καὶ μερικοὶ, ὁποῦ ἀγωνίζουνται νὰ στήσουν τὸ πάθος, ἀλλὰ διὰ ἄλλο πάθος, διότι ἄλλος μὲν σιωπᾷ διὰ κενοδοξίαν, ἄλλος δὲ διὰ ἀνθρωπαρέσκειαν, ἢ διὰ ἄλλο κανένα πάθος· οὗτοι ἰατρεύουν τὸ κακὸν μὲ τὸ κακόν.

Ὁ δὲ Ἀββᾶς Ποιμὴν εἶπεν, ὅτι ἡ πονηρία, δὲν χαλᾷ ποτὲ πονηρίαν· οὗτοι μετ' ἐκείνους, ὁποῦ ἐνεργοῦν τὴν ἁμαρτίαν εἶναι, ἂν καλὰ καὶ πλανοῦνται. Θέλομεν νὰ εἰποῦμεν λοιπὸν καὶ διατ' ἐκείνους ὁποῦ ξεριζώνουν τὸ πάθος. Εἶναι τινὰς ὁποῦ, ἐὰν ὑβρισθῇ, χαίρεται μὲν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἔχῃ μισθὸν, ὁ τοιοῦτος ἀπ' ἐκείνους ὁποῦ ξεριζώνουν τὸ πάθος εἶναι, ἀλλὰ ὄχι μὲ γνῶσιν. Ἄλλος χαίρεται ὑβριζόμενος, καὶ λογιάζει, ὅτι χρεώστης εἶναι νὰ ὑβρισθῇ, ὅτι αὐτὸς ἦτον ἡ ἀφορμὴ, οὗτος ξεριζώνει τὸ πάθος μὲ γνῶσιν· διότι, τὸ νὰ ὑβρισθῇ τινὰς, καὶ νὰ φέρῃ τὴν ἀφορμὴν εἰς τοῦ λόγου του, καὶ νὰ δέχεται ἐκεῖνα ὁποῦ τοῦ ἔρχουνται ὡς ἐδικά του, γνώσεως εἶναι· διότι, κάθ' ἕνας, ὁποῦ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ τοῦ δώσῃ ταπείνωσιν, πρέπει νὰ ἠξεύρῃ, ὅτι τοῦτο εἶναι ὁποῦ ζητᾷ, διὰ νὰ τοῦ πέμψῃ τινὰ νὰ τὸν ὑβρίσῃ· καὶ ὅταν τὸν ὑβρίζει τινὰς, πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ ὑβρίζῃ καὶ νὰ ἀτιμάζῃ τοῦ λόγου του μέσα του, διὰ νὰ τὸν ταπεινώνῃ ἐκεῖνος μὲν ἀπ' ἔξω, καὶ

ἐτοῦτος τοῦ λόγου του ἀπὸ μέσα. Εἶναι καὶ ἄλλος, ὁποῦ ὄχι μόνον πῶς χαίρεται ὑβριζόμενος, καὶ λογιάζει τοῦ λόγου του ἀφορμὴν καὶ αἰτίαν, ἀλλὰ λυπᾶται καὶ διὰ τὴν ταραχὴν ἐκείνου ὁποῦ τὸν ὕβρισεν, ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φέροι εἰς τοιαύτην κατάστασιν.

Βλέπετε πόσον πλάτος εἶναι εἰς ταῖς τρεῖς κατάστασες; καθ' ἕνας λοιπὸν ἀπὸ λόγου μας, καθὼς εἶπα, ἂς ἰδῇ εἰς ποίαν κατάστασιν εἶναι. Ἐὰν θέλῃ ἀκόμι νὰ ἐνεργῇ τὸ πάθος, καὶ τὸ κάμνει ἢ δὲν θέλει μὲν νὰ τὸ κάμῃ, ὅμως νικᾶται καὶ συναρπάζεται ἀπὸ τὴν συνήθειαν καὶ τὸ κάμνει· καὶ ὡσὰν τὸ κάμῃ, θλίβεται καὶ μετανοεῖ πῶς τὸ ἔκαμεν. Ἢ ἀγωνίζεται νὰ στήσῃ τὸ πάθος κατὰ γνῶσιν, ἢ κατὰ ἄλλο πάθος ἀγωνίζεται, καθὼς εἴπαμεν, ὅτι εἶναι, ὅταν σιωπᾷ τινὰς διὰ κενοδοξίαν, ἢ διὰ ἀνθρωπαρέσκειαν, ἢ ἁπλῶς διὰ κανένα λογισμὸν ἀνθρώπινον, καὶ ἄρχησε νὰ ξεριζώνῃ τὸ πάθος· καὶ ἂν τὸ ξεριζώνῃ μὲ γνῶσιν, καὶ ἐὰν κάμνῃ τὰ ἐναντία τοῦ πάθους. Καθ' ἕνας ἂς μάθῃ ποῦ εἶναι, εἰς ποῖον μίλιον εὑρίσκεται, διότι ὄχι μόνον κάθ' ἡμέραν χρεωστοῦμεν νὰ ἐξετάζωμεν τοῦ λόγου μας, ἀλλὰ καὶ κάθε χρόνον, καὶ πᾶσαν ἑβδομάδα, καὶ κάθε μῆνα· καὶ νὰ λέγωμεν, τὴν ἄλλην ἑβδομάδα τοσοῦτον ἐβαρούμην εἰς τὸ ὁδεῖνα πάθος, ἄράγε πῶς νὰ εἶμαι τώρα; Ὁμοίως καὶ κατὰ καιρὸν νὰ λέγωμεν· ὅτι πέρυσι τοσοῦτον ἐνικώμην εἰς τὸ ὁδεῖνα πάθος, ἄράγε πῶς νὰ εἶμαι τώρα; καὶ ἔτζη νὰ ἐξετάζωμεν τοῦ λόγου μας, ἂν ἐπροκόψαμεν παραμικρὸν, ἢ εἰς ἐκεῖνα εὑρισκόμεσθεν, ἢ εἰς τὸ χειρότερον πηγένομεν· ὁ Θεὸς νὰ μᾶς δώσοι, ἂν καὶ δὲν ξεριζώνωμεν διὰ τῆς ὥρας τὸ πάθος, ἀλλὰ κἂν νὰ μὴν ἐνεργοῦμεν τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ νὰ σταματοῦμεν τὸ πάθος· διότι, κατὰ ἀλήθειαν, βαρὺ πρᾶγμα εἶναι νὰ κάμῃ τινὰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ μὴν σταματᾷ τὸ πάθος. Καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ παράδειγμα, τίνος ὁμοιάζει ἐκεῖνος ὁποῦ ἐνεργεῖ τὴν ἁμαρτίαν; Ὁμοιάζει ὡσὰν ἐκεῖνον ὁποῦ σαγιτεύεται ἀπὸ τὸν ἐχθρόν του, καὶ δέχεται ταῖς σαγίταις εἰς τὰ χέρια, καὶ ταῖς βάνει εἰς τὴν καρδίαν του. Ἐκεῖνος δὲ, ὁποῦ σταματᾷ τὸ πάθος, ὁμοιάζει ὡσὰν ἐκεῖνον ὁποῦ σαγιτεύεται ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, καὶ διὰ νὰ εἶναι ἐνδυμένος σιδηροπουκάμισον, δὲν τὸν πιάνουν αἱ σαγίταις. Ἐκεῖνος

δὲ, ὁποῦ ξεριζώνει τὸ πάθος, ὁμοιάζει ἐκεῖνον ὁποῦ σαγιτέυεται, καὶ δέχεται ταῖς σαγίταις, καὶ ταῖς συντρίβει, ἢ ταῖς μεταγυρίζει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ, καθὼς λέγει εἰς τὸν ψαλμόν· «ἡ ῥομφαῖα, τουτέστι τὸ σπαθὶ αὐτῶν νὰ σέβῃ εἰς ταῖς καρδίαις τους, καὶ τὰ δοξάριά τους νὰ συντριφθοῦν.»

Ἂς σπουδάσωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοὶ, ἂν καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν τὰς ῥομφαίας αὐτῶν εἰς ταῖς καρδίαις τους, ἀλλὰ κἂν νὰ μὴν δεχώμεσθεν ταῖς σαγίταις τους, καὶ ταῖς μπίγωμεν εἰς ταῖς καρδίαις μας. Ἀλλὰ κἂν ἂς ἐνδύσωμεν τοῦ λόγου μας σιδηροπουκάμισον, διὰ νὰ μὴν πληγωθοῦμεν ἀπ' αὐτούς. Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ἀγαθὸς νὰ μᾶς σκεπάσοι ἀπ' αὐτούς, καὶ νὰ μᾶς δώσοι προσοχὴν, και νὰ μᾶς ὁδηγήσοι εἰς τὴν στράταν αὐτοῦ. Ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Μ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΟΠΤΕΙΝ ΤΑ ΠΑΘΗ ΓΛΗΓΟΡΑ, ΠΡΙΝ ΝΑ ΤΑ ΣΥΝΗΘΙΣΩΜΕΝ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ἀδελφοὶ, βάλλετε εἰς τὸν νοῦν σας, καθὼς εἶναι τὰ πράγματα, καὶ φυλάγεσθε νὰ μὴν ἀμελήσετε τοῦ λόγου σας, ἐπειδὴ καὶ μικρὰ ἀμέλεια εἰς μεγάλους κινδύνους μᾶς φέρνει. Ἐπῆγα ἀπὸ τώρα εἰς κάποιον ἀδελφὸν, καὶ ηὗρα αὐτὸν ἄῤῥωστον· καὶ ἐξέτασα αὐτὸν, καὶ εὗρον, ὅτι μόνον ἑπτὰ ἡμέρας ἐθερμάνθη, καὶ ἰδοὺ ὁποῦ ἔχει ἄλλαις τεσσαράκοντα ἡμέραις, καὶ ἀκόμι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἰδῇ τὴν ὑγείαν του. Βλέπετε, ἀδελφοὶ, πόση ταλαιπωρία εἶναι, τὸ νὰ πέσῃ κανεὶς εἰς ἀμέλειαν καὶ νὰ μὴν κυβερνηθῇ; Καταφρονεῖ τινὰς μικρὰν ἀταξίαν, καὶ δὲν ἠξεύρει, ὅτι, ἐὰν τύχῃ νὰ κακοπαθήσῃ ὀλίγον τίποτες τὸ κορμί του, καὶ μάλιστα, ἐὰν εἶναι καὶ φιλάσθενος, πολὴν καιρὸν καὶ κόπον χρειάζεται ἕως οὗ νὰ διορθωθῇ· μόνον ἑπτα ἡμέρας τὸν ἐθέρμανε τὸν ταλαίπωρον τοῦτον, καὶ ἰδοὺ τόσαις ἡμέραις καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πρώτην του κατάστασιν. Ἔτζη εἶναι καὶ εἰς τὴν ψυχὴν, ὀλίγον τίποτες ἁμαρτάνει κανεὶς, καὶ πόσον καιρὸν κάμνει ταλαιπωρῶντας τοῦ λόγου του; Καὶ εἰς μὲν τὴν σωματικὴν ἀσθένειαν εὑρίσκομεν πολλαῖς ἀφορμαῖς, ἢ ὅτι, διὰ νὰ εἶναι τὰ βότανα παλαιὰ, δὲν ἐνεργοῦσιν, ἢ ὅτι ὁ ἰατρὸς εἶναι ἀμαθὴς, καὶ δίδει ἄλλο βότανον ἀντὶς διὰ ἄλλο, ἢ ὅτι ὁ ἄῤῥωστος ἀτακτεῖ, καὶ δὲν φυλάττει ἐκεῖνα ὁποῦ τὸν προστάσσει ὁ ἰατρός. Ἀμὴ εἰς τὴν ψυχὴν δὲν εἶναι ἔτζη· διότι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ὁ ἰατρὸς ἦτον ἀμαθὴς, καὶ δὲν ἔδωκε τὰ ἁρμόδια βότανα, διότι ὁ Χριστὸς εἶναι

ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν μας, καὶ ἠξεύρει τὰ πάντα· καὶ τὸ βότανον, ὁποῦ ἁρμόζει εἰς κάθε πάθος, ἐκεῖνο δίδει· ἤγουν εἰς τὴν κενοδοξίαν τὰς περὶ ταπεινοφροσύνης ἐντολάς· εἰς τὴν γαστριμαργίαν, τὰς περὶ ἐγκρατείας· εἰς τὴν φιλαργυρίαν, τὰς περὶ ἐλεημοσύνης· καὶ κοντολογῆς, εἰς κάθε πάθος ἔχει βότανον τὴν ἐντολὴν ὁποῦ τοῦ ἁρμόζει. Εἰς τόσον ὅτι ὁ ἰατρὸς δὲν εἶναι ἀμαθής, ἀλλὰ μήτε τὰ βότανα εἶναι παλαιὰ νὰ μὴν ἐνεργοῦν, διότι αἱ ἐντολαὶ τοῦ Χριστοῦ δὲν παλαιώνουν ποτέ, ἀλλὰ ὅσον ἐνεργοῦνται, τοσοῦτον ξανακαινουργώνουνται· δὲν εἶναι τίποτε λοιπόν, ὁποῦ νὰ ἐμποδίζῃ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς, πάρεξ μόνον ἡ ἀταξία της.

Ἂς προσέχωμεν λοιπὸν τοῦ λόγου μας, ἀδελφοί, ἕως ὁποῦ ἔχομεν καιρόν. Διατί ἀμελοῦμεν τοῦ λόγου μας; ἂς κάμνωμεν καὶ κανένα καλόν, διὰ νὰ εὑροῦμεν βοήθειαν εἰς καιρὸν πειρασμοῦ. Διατί χάνομεν τὴν ζωήν μας τοῦ κακοῦ; τοσαῦτα ἀκούομεν καὶ δὲν μᾶς μέλει τίποτε, μόνον τὰ καταφρονοῦμεν ὅλα. Βλέπομεν τοὺς ἀδελφούς μας πῶς ἁρπάζονται ἀπὸ τὸ μέσον μας, καὶ δὲν τὸ βάνομεν εἰς τὸν νοῦν μας νὰ διορθωθοῦμεν, ἠξεύροντες, ὅτι, ἀπὸ ὀλίγον, ὀλίγον, κοντεύομεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν θάνατον. Ἰδού, ἀφ' οὗ ἐκαθίσαμεν νὰ ὁμιλήσωμεν· ἐξωδιάσαμεν δύο ἢ τρεῖς ὥραις τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ ἐζυγώσαμεν εἰς τὸν θάνατον· καὶ βλέπομεν πῶς χάνομεν τὸν καιρόν, καὶ δὲν φοβούμεσθεν. Πῶς δὲν ἐνθυμούμεσθεν ἐκεῖνον τὸν λόγον τοῦ Γέροντος ἐκείνου ὁποῦ εἶπεν, ὅτι ἐὰν χάσῃ τινὰς χρυσίον, ἢ ἀργύριον, ἠμπορεῖ νὰ εὕρῃ ἄλλο ἀντὶς διατ' ἐκεῖνο· ἀμὴ ἐκεῖνος ὁποῦ χάνει τὸν καιρόν, δὲν δύνεται νὰ εὕρῃ ἄλλον, ἀντὶς διατ' ἐκεῖνον· κατὰ ἀλήθειαν, μέλλομεν νὰ ζητήσωμεν μίαν ὥραν τοῦ καιροῦ τούτου, καὶ νὰ μὴν τὴν εὑροῦμεν. Πόσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀκούσουν λόγον Θεοῦ, καὶ δὲν εὑρίσκουν; καὶ ἡμεῖς τοσαῦτα ἀκούοντες τὰ καταφρονοῦμεν, καὶ δὲν σπουδάζομεν; Θεὸς τὸ ἠξεύρει, ὅτι θαυμάζω εἰς τὴν ἀναισθησίαν τῶν ψυχῶν μας, ὅτι δυνάμενοι νὰ σωθοῦμεν δὲν θέλομεν· διότι ἠμποροῦμεν, ἕως ὁποῦ εἶναι μικρὰ τὰ πάθη ἡμῶν, νὰ τὰ κόψωμεν, καὶ δὲν σπουδάζομεν, ἀλλὰ τὰ ἀφίνομεν καὶ τραχαίνουν, καὶ σκληρύνονται καταπάνω μας, διὰ νὰ κοπιάσωμεν πολλά, καὶ

νὰ μὴν δυνηθοῦμεν νὰ τὰ κόψωμεν· διότι ἄλλο εἶναι, καθὼς σᾶς τὸ εἶπα πολλάκις, νὰ ξεριζώσῃ τινὰς παραμικρὸν χόρτον, ὅτι παρευθὺς ξεριζώνεται, καὶ ἄλλο νὰ ξεριζώσῃ μέγα δένδρον.

Ἐπῆγε ποτὲ κάποιος μέγας γέρων εἰς κάποιον τόπον μὲ τοὺς μαθητάς του, εἰς τὸν ὁποῖον τόπον ἦσαν πολλὰ κυπαρίσσια, μικρὰ καὶ μεγάλα· καὶ λέγει ὁ γέρων πρὸς ἕνα ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ξερίζωσον τὸ κυπαρισσοῦδι τοῦτο, ἦτον δὲ πολλὰ μικρόν· καὶ παρευθὺς μὲ τὸ ἕνα χέρι τὸ ἐξερίζωσεν ὁ ἀδελφός. Καὶ πάλιν τοῦ ἔδειξεν ὁ γέρων ἄλλο μεγαλήτερον ἀπὸ τὸ πρῶτον, καὶ λέγει του, ξερίζωσον καὶ τοῦτο· καὶ ἐκεῖνος τὸ ἐπίασε μὲ τὰ δύο χέρια, καὶ τὸ ἐτάραξε καὶ τὸ ἐτράβισε μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν, καὶ μετὰ βίας τὸ ἐξερίζωσε. Καὶ πάλιν τοῦ δείχνει ὁ γέρων ἄλλο μεγαλήτερον, καὶ ἐκεῖνος πολλὰ κοπιάσας, καὶ ταράξας, καὶ ἱδρώσας, δὲν ἐδυνήθη νὰ τὸ εὐγάλῃ. Καὶ ὡς τὸν εἶδεν ὁ γέρων, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ, ἐπρόσταξε καὶ ἄλλον ἀδελφὸν νὰ σηκωθῇ νὰ τοῦ βοηθήσῃ· καὶ ἔτζη μετὰ βίας ἐδυνήθηκαν νὰ τὸ ξεριζώσουν οἱ δύο. Τότε λέγει τους ὁ γέρων· βλέπετε, ἔτζη εἶναι καὶ τὰ πάθη, ἀδελφοί· ἕως ὁποῦ εἶναι μικρά, ἂν θέλωμεν, εὔκολα ἠμποροῦμεν νὰ τὰ κόψωμεν· εἰδὲ τὰ ἀμελήσωμεν ὡς μικρά, στερεώνονται, καὶ ὅσον στερεώνονται, τοσοῦτον χρειάζονται περισσότερον κόπον· ἐὰν δὲ περισσότερον δυναμώσουν καταπάνω μας, δὲν ἠμποροῦμεν πλέον οὐδὲ μὲ κόπον νὰ τὰ κόψωμεν μοναχοί μας, ἂν δὲν ἔχωμεν βοήθειαν καὶ ἀπὸ τινὰς ἁγίους ὁποῦ νὰ μᾶς βοηθοῦν, ὕστερα ἀπὸ τὸν Θεόν.

Βλέπετε πόσην δύναμιν ἔχουν οἱ λόγοι τῶν ἁγίων γερόντων; Καὶ ὁ Προφήτης ὁμοίως μᾶς διδάσκει περὶ τούτου εἰς τὸν ψαλμόν, λέγων· «Θυγάτηρ βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος. Καλότυχος εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ σοῦ ἀνταποδώσει τὸ ἀνταπόδομά σου, ὁποῦ μᾶς ἀνταπόδωκας· καλότυχος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ τὰ νήπιά σου συντρίψει εἰς τὴν πέτραν.» Ἀλλὰ ἂς ἐρευνήσωμεν τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν τάξιν. Βαβυλῶνα λέγει τὴν σύγχυσιν, διότι ἔτζη ἐξηγᾶται παρὰ τὸ Βαβέλ, ὁποῦ εἶναι τὸ Συχέμ. Θυγατέρα δὲ Βαβυλῶνος, λέγει τὴν ἔχθραν, διότι πρῶτον συγχύζεται ἡ ψυχή,

καὶ τότε κάμνει τὴν ἁμαρτίαν. Ταλαίπωρον δὲ τὴν ὀνομάζει, ἐπειδή, καθὼς σᾶς τὸ εἶπα καὶ ἄλλην φορὰν, ἡ κακία δὲν ἔχει καμίαν φύσιν, οὔτε πρόσωπον, ἀλλὰ γίνεται διὰ τὴν ἀμέλειάν μας ἀπ' ἐκεῖ ὁποῦ δὲν ἦτον, καὶ πάλιν διὰ τῆς σπουδῆς χάνεται καὶ ἀφανίζεται. Λέγει λοιπὸν, ὡς πρὸς αὐτὴν ὁ μακάριος Δαβὶδ, καλότυχος ἐκεῖνος ὁποῦ νὰ σοῦ ἀνταποδώσῃ τὸ ἀνταπόδομά σου, ὁποῦ μᾶς ἀνταπέδωκας. Ἂς ἰδοῦμεν τί ἐδώκαμεν, καὶ τί ἐπήραμεν, καὶ τί θέλομεν νὰ ἀνταποδώσομεν. Ἐδώκαμεν τὸ θέλημά μας, καὶ ἐπήραμεν τὴν ἁμαρτίαν· μακαρίζει λοιπὸν ὁ λόγος ἐκείνους, ὁποῦ τὴν ἀνταποδώσουν, τὸ δὲ ἀνταπόδομα εἶναι, νὰ μὴν τὴν πράξουν πλέον. Καὶ ἀπέκις λέγει, καλότυχος ἐκεῖνος ὁποῦ νὰ πιάσῃ τὰ νήπιά σου νὰ τὰ συντρίψῃ εἰς τὴν πέτραν· τουτέστι, καλότυχος ἐκεῖνος, ὁποῦ δὲν δέχεται ἐξ' ἀρχῆς καθόλου τὰ τέκνα σου, ἤγουν τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, οὐδὲ τοὺς δίδει τόσον νὰ αὐξηνθοῦν εἰς αὐτὸν, καὶ νὰ ἐνεργήσουν τὸ κακόν· ἀλλὰ τὸ γληγορώτερον, ἕως ὁποῦ εἶναι μικροὶ, πρὶν νὰ τραφοῦν καὶ νὰ αὐξηνθοῦν, νὰ τὰ πιάσῃ νὰ τὰ ῥήξῃ εἰς τὴν πέτραν, ὁποῦ εἶναι ὁ Χριστὸς, καὶ νὰ τοὺς ἀφανίσῃ, μὲ τὸ νὰ φεύγῃ πρὸς τὸν Χριστόν. Βλέπεις, πῶς καὶ ἡ Γραφὴ καὶ οἱ Γέροντες συμφωνοῦσι, καὶ μακαρίζουν ἐκείνους ὁποῦ ἀγωνίζουνται νὰ κόψουν τὰ πάθη, ἕως οὗ ὁποῦ εἶναι τρυφερὰ, πρὶν νὰ δοκιμάσουν τὸν πόνον καὶ τὴν πικρίαν τους;

Διὰ τοῦτο ἂς σπουδάσωμεν, ἀδελφοὶ, διὰ νὰ ἐλεηθοῦμεν· ἂς κοπιάσωμεν ὀλίγον, διὰ νὰ εὕρωμεν μεγάλην ἀνάπαυσιν. Οἱ Πατέρες εἶπαν, ὅτι πρέπει νὰ καθαρίζῃ τινὰς τοῦ λόγου του πᾶσαν ὥραν, διὰ νὰ ἐξετάζῃ τοῦ λόγου του τὸ βράδυ, πῶς ἐπέρασε τὴν ἡμέραν, καὶ πάλιν τὸ πουρνὸν, πῶς ἐπέρασε τὴν νύκτα, καὶ νὰ μετανοῇ εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰ ὅσα ἁμαρτάνει. Κατὰ ἀλήθειαν δὲ ἡμεῖς, ἐπειδὴ ἁμαρτάνομεν πολλὰ, κάμνει χρεία νὰ ἐξετάζωμεν τοῦ λόγου μας καὶ εἰς τὰς ἕξη ὥρας πῶς ἐπεράσαμεν, καὶ εἰς τί ἐσφάλαμεν, καὶ νὰ λέγωμεν πρὸς τοῦ λόγου μας. Τάχα νὰ μὴν εἶπα λόγον, ὁποῦ νὰ σκανδαλίζῃ τὸν γείτονά μου; ἄραγε νὰ μὴν ἶδα τὸν ἀδελφόν μου, ὁποῦ ἔκαμνε τίποτες, καὶ τὸν ἐκα-

τάκρινα, ἢ τὸν ἐσυχάθηκα, ἢ τὸν ἐκαταλάλησα; Τάχα νὰ μὴν ἐζήτησα τοῦ κελλάρη τίποτες, καὶ δὲν μοῦ ἔδωκε, καὶ τὸν ἐκατάκρινα, καὶ τὸν ἐγόγγυσα, μὴ νὰ δὲν ἔγινε τὸ μαγέρευμα καλὸν, καὶ εἶπα λόγον, καὶ ἐντρόπιασα τὸν ἀδελφόν μου, καὶ τὸν ἐλύπησα; ἢ δὲν μοῦ ἐφάνη καλὸν, καὶ ἐγόγγυσα εἰς τοῦ λόγου μου; διότι ἐὰν καὶ μέσα εἰς τὸν νοῦν του γογγύσῃ κανεὶς,—ἁμαρτία εἶναι. Καὶ πάλιν νὰ λέγῃ· ἄράγε μὴ νὰ μοῦ εἶπεν ὁ κανονάρχος, ἢ ἄλλος ἀδελφὸς λόγον, καὶ δὲν τὸν ἐβάσταξα, ἀλλὰ τὸν ἐναντιώθηκα· ἔτζη χρεωστοῦμεν νὰ ἐξετάζωμεν τοῦ λόγου μας πᾶσαν ἡμέραν, πῶς ἐπεράσαμεν. Ὁμοίως πρέπει νὰ ἐξετάζῃ κανεὶς τοῦ λόγου του, πῶς ἐπέρασε καὶ τὴν νύκτα, ἂν ἐσηκώθη μετὰ προθυμίας εἰς τὴν ἀκολουθίαν, νὰ μὴν ἐβαρέθη πρὸς ἐκεῖνον ὁποῦ τὸν ἐξύπνησεν, ἢ ἐγόγγυσεν εἰς αὐτόν· διότι πρέπει νὰ ἠξεύρῃ τινὰς, ὅτι ἐκεῖνος, ὁποῦ τὸν ἐξυπνᾷ εἰς τὴν ἀκολουθίαν, μεγάλως τὸν εὐεργετεῖ, καὶ μεγάλων ἀγαθῶν πρόξενος τοῦ γίνεται, διότι τὸν ξυπνᾷ νὰ ὁμιλῇ μὲ τὸν Θεὸν, καὶ νὰ παρακαλέσῃ διὰ τὰς ἁμαρτίας του, καὶ νὰ φωτισθῇ. Πῶς λοιπὸν, δὲν χρεωστεῖ νὰ εὐχαριστῇ τινὰς τὸν τοιοῦτον, κατὰ ἀλήθειαν, πρέπει νὰ τὸν ἔχῃ, πῶς διατ' ἐκεῖνον εἶναι ἡ σωτηρία του. Καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ περὶ τούτου ἕνα πρᾶγμα θαυμαστὸν, ὁποῦ ἤκουσα ἀπὸ μεγάλου γέροντος προορατικοῦ, ὅτι, στεκάμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς ἔβαλαν οἱ ἀδελφοὶ ἀρχὴν νὰ ψάλλουν, ἔβλεπεν ὁποῦ εὔγενεν ἀπὸ τὸ βῆμα κάποιος λαμπροφόρος, βαστῶντας εἰς τὰ χέρια, ὡσὰν σκουτέλιον, ὁποῦ εἶχε μύρον καὶ μίαν χριαλίδα, καὶ ἔβρεχε τὴν χριαλίδαν ἐκείνην εἰς τὸ μύρον· καὶ ἐσφράγιζεν ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς τρυγύρου· καὶ ἐκείνων, ὁποῦ ἔλειπαν, ἀλλονῶν μὲν ἐσφράγιζε τοὺς τόπους, καὶ ἀλλονῶν ὄχι· καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀπόλυσιν τὸν ἔβλεπεν, ὁποῦ εὔγενε καὶ ἔκαμνεν ὁμοίως. Τὸ λοιπὸν, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, τὸν ἐπίασεν ὁ γέρων, καὶ ἔπεσεν εἰς τὰ ποδάριά του, καὶ τὸν ἐπαρεκάλει νὰ τοῦ δείξῃ ἐκεῖνο ὁποῦ ἔκαμνε, καὶ τίς εἶναι. Λέγει του ἐκεῖνος ὁ λαμπροφόρος, «ἐγὼ εἶμαι Ἄγγελος Κυρίου, καὶ ἐπροστάχθηκα νὰ δίδω τὴν σφραγίδα ταύτην εἰς ἐκείνους ὁποῦ εὑρίσκουνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς

ἀκολουθίας, καὶ στέκουν ἕως τῆς ἀπολύσεως, διὰ τὴν προθυμίαν καὶ τὴν σπουδὴν, καὶ τὴν καλήν τους προαίρεσιν.» Λέγει του ὁ γέρων· «καὶ πῶς καὶ μερικῶν, ὁποῦ λείπουν, σφραγίζεις τοὺς τόπους τως;» Λέγει του ὁ ἅγιος Ἄγγελος· «ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς εἶναι σπουδαῖοι καὶ καλῆς προαιρέσεως, διὰ δὲ καμίαν ἀναγκαίαν ἀσθένειαν ἀπέμειναν μὲ εὐλογίαν τῶν πατέρων, ἢ διὰ καμίαν ἐντολὴν, διὰ τὴν ὑπακοὴν, εὑρίσκουνται εἰς καμίαν ὑπηρεσίαν, καὶ διὰ τοῦτο λείπουν, οἱ τοιοῦτοι, καὶ ἂν λείπουν, λαμβάνουν τὴν σφραγίδα τους, ἐπειδὴ μὲ τὴν προαίρεσιν μετ' ἐκείνους ὁποῦ ψάλλουν εἶναι. Μόνον ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐδύνονταν νὰ εὑρεθοῦν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀμέλειάν τους δὲν εὑρέθησαν, ἐπροστάχθηκα νὰ μὴν τοὺς δίδω τὴν σφραγίδα, ἐπειδὴ αὐτοὶ μοναχοί τους κάμνουν τοῦ λόγου τους ἀναξίους.» Βλέπετε, ἀδελφοὶ, πόσων δωρεῶν πρόξενος γίνεται εἰς τὸν ἀδελφόν του ἐκεῖνος ὁποῦ τὸν σηκώνει εἰς τὴν ἀκολουθίαν; Ἂς σπουδάσωμεν λοιπὸν, ἀδελφοὶ, νὰ μὴν ζημιωθοῦμεν ποτὲ τὴν σφραγίδα τοῦ Ἀγγέλου· εἰδὲ καὶ συμβῇ καὶ ἀμελήσει τινὰς καὶ τὸν ἐνθυμήσει ἄλλος, δὲν πρέπει νὰ ἀγανακτῇ, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστᾷ ἐκεῖνον ὁποῦ τὸν ἀναθυμίζει, ὅποιος καὶ ἂν εἶναι.

Ὅταν ἤμουν εἰς τὸ Κοινόβιον, μὲ ἔκαμεν ὁ ἡγούμενος ξενοδόχον μὲ γνώμην τῶν Γερόντων· ἤμουν δὲ καὶ ἀπὸ μεγάλης ἀῤῥωστίας. Ἤρχονταν λοιπὸν ξένοι, καὶ ἀγρύπνουν μετ' αὐτοὺς, καὶ πάλιν χαμηλάριοι, καὶ τους ὑπηρέτουν· πολλάκις δὲ, καὶ ὅταν ἐπήγενα νὰ κοιμηθῶ, πάλιν ἐτύχαινεν ἄλλη ὑπηρεσία, καὶ μὲ ἐξύπνιζαν, καὶ ἔτζη ἔφθανεν ἡ ὥρα τῆς ἀκολουθίας. Καὶ μόνον, ὅτι ἅρπαξα ὀλήγον ὕπνον, ἔφθανεν ὁ κανονάρχος, καὶ μὲ ἐξύπνιζε, καὶ λοιπὸν εὑρισκόμουν ἀπὸ τὸν κόπον καὶ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, ὡσὰν βυθισμένος, καὶ μὲ ἔκλεπτεν ὁ ὕπνος, καὶ ἤμουν ὡς παραλυμένος, καὶ ὡσὰν ξεχαμένος, καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν νοῦν μου· καὶ μόνον τοῦ ἀπεκρινόμουν· «καλῶς, κύριε, (μέσα εἰς τὸν ὕπνον μου) νὰ ἐνθυμηθῇ ἡ ἀγάπη· ὁ Θεὸς νὰ πληρώσῃ τὸν μισθόν σου· ἐπειδὴ ὁρίζεις, ἔρχομαι·» Καὶ ὡσὰν ἐπήγενε πάλιν, ἀπεκοιμώμουν, ἐθλίβομουν δὲ πολλὰ πῶς ἄργειζα νὰ πηγένω εἰς τὴν ἀκολουθίαν. Καὶ ἐπειδὴ δὲν τοῦ ἐβόλει ἐκείνου νὰ μὲ καρτερῇ, ἐζήτησα δύο

ἀδελφοὺς, τὸν μὲν ἕνα, διὰ νὰ μὲ ἐξυπνᾷ, καὶ τὸν ἄλλον, διὰ νὰ μὴν μὲ ἀφίνῃ νὰ νυστάζω εἰς τὴν ἀκολουθίαν. Καὶ πιστεύσατέ μοι, ἀδελφοὶ, ὅτι ἔτζη τοὺς εἶχα, ὅτι δι' αὐτοὺς ἦτον ἡ σωτηρία μου, καὶ τοὺς εἶχα μεγάλην εὐλάβειαν. Ἔτζη πρέπει λοιπὸν νὰ εὑρίσκεσθε καὶ ἐσεῖς εἰς ἐκείνους ὁποῦ σᾶς σηκώνουν εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὁποῦ σᾶς παρακινοῦν εἰς κάθε καλὸν πρᾶγμα. Καθὼς ἐλέγαμεν λοιπὸν, χρεωστεῖ νὰ ἐρευνᾷ κανεὶς πῶς ἐπέρασε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, ἂν ἔστεκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲ προσοχὴν, καὶ εἰς τὴν προσευχὴν, ἢ νὰ μὴν αἰχμαλωτίσθῃ ἀπὸ πονηροὺς λογισμούς· ἂν ἀκροάσθῃ ταῖς ἀνάγνωσες μὲ προσοχὴν, ἢ νὰ μὴν ἄφηκε τὴν ἀκολουθίαν, καὶ εὐγῆκεν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐμετεωρίζετον. Ἐὰν ἐρευνᾷ κανεὶς τοῦ λόγου του ἔτζη καθ' ἡμέραν, καὶ σπουδάζει νὰ μετανοῇ εἰς τὰ ὅσα ἔσφαλε, καὶ νὰ διορθώνῃ τοῦ λόγου του, ἀρχίζει νὰ ὀλιγοστεύῃ τὴν κακίαν· καὶ ἂν ἔκαμνεν ἐννέα, νὰ κάμνῃ ὀκτώ· καὶ ἔτζη μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ προκόπτωντας, ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, δὲν ἀφίνει τὰ πάθη νὰ στερεωθοῦν εἰς τοῦ λόγου του, διότι μέγας κίνδυνος εἶναι νὰ συνηθίσῃ κανεὶς κανένα πάθος· διότι, καθὼς εἴπαμεν, ἂν θέλῃ καὶ νὰ μετανοήσῃ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ νικήσῃ τὸ πάθος μοναχὸς, ἂν δὲν ἔχει καὶ ἀπό τινας ἁγίους βοήθειαν.

Θέλετε νὰ σᾶς διηγηθῶμεν διὰ κάποιον ἀδελφὸν, ὁποῦ ἐσυνήθισε πάθος; νὰ ἀκούσετε πρᾶγμα πολλοῦ κλαυθμοῦ ἄξιον. Ὅταν ἤμουν εἰς τὸ Κοινόβιον, δὲν ἠξεύρω πῶς ἐπλανοῦνταν οἱ ἀδελφοὶ νὰ λέγουν τοὺς λογισμούς τους εἰς ἐμένα· καὶ ἔτζη μὲ ἐπρόσταξεν ὁ ἡγούμενος, μὲ γνώμην πάντων τῶν γερόντων, νὰ ἔχω τὴν τοιαύτην φροντίδα. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν λοιπὸν, ἔρχεται κάποιος ἀδελφὸς, καὶ λέγει μοι· συγχώρισόν μοι, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι κλέπτω καὶ τρώγω. Λέγω του, διατί; πεινᾷς; Καὶ λέγει μου, ναὶ, δὲν χορταίνω εἰς τὴν τράπεζαν μὲ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ ζητήσω. Λέγω του· ἀμὴ διατί δὲν πηγένεις νὰ τὸ εἰπῇς τοῦ ἡγουμένου; Λέγει, ἐντρέπομαι. Λέγω του· ἀμὴ θέλεις νὰ τοῦ τὸ εἰπῶ ἐγώ; Λέγει, ὡς ὁρίζεις, δέσποτα. Καὶ ἔτζη ἐπῆγα, καὶ τὸ εἶπα τοῦ ἡγουμένου· καὶ λέγει μοι, ποίησον ἀγάπην, καὶ

διόρθωσον αὐτὸν ὡς ἠξεύρεις. Τότε τὸν πέρνω καὶ ὑπάγομεν εἰς τὸν κελλάρην, καὶ λέγω ἔμπροσθέν του· ποίησον ἀγάπην, καὶ εἴτι ὥρα ἔλθῃ ἐτοῦτος ἀδελφὸς εἰς ἐσένα, δός του ὅσα θέλει, καὶ μὴν τοῦ κρατήσῃς τίποτες. Καὶ ὡς ἤκουσεν ὁ κελλάρης, εἶπε, νὰ εἶναι εὐλογημένον. Δὲν ἐπέρασαν ὀλίγαις ἡμέραις, καὶ πάλιν ἔρχεται ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος, καὶ λέγει μοι· συγχώρησόν μοι, πάτερ, ὅτι ἄρχησα πάλιν νὰ κλέπτω. Λέγω του· διατί; δὲν σου δίδει ὁ κελλάρης εἴτι θέλεις; Λέγοι μοι, ναὶ, συγχώρησον, ὅτι ὅσα θέλω μοῦ δίδει, ἀλλὰ ἐγὼ τὸν ἐντρέπομαι. Λέγω του· μὴ νὰ ἐντρέπεσαι καὶ ἐμένα; Καὶ λέγει μοι, ὄχι. Λέγω του· τὸ λοιπὸν, εἴτι θέλεις, ἔρχου καὶ ἔπερνέ το ἀπὸ λόγου μου, καὶ μὴν κλέπτῃς, διότι εἶχα τότε τὴν διακονίαν τοῦ νοσοκομείου· εἴρχετον ἐκεῖ λοιπὸν εἰς ἐμένα, καὶ ἔπερνεν εἴτι ἤθελε. Καὶ πάλιν εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἄρχησε νὰ κλέπτῃ· καὶ πάλιν ἔρχεται θλιβόμενος καὶ λέγει μοι, ἰδοὺ πάλιν κλέπτω. Λέγω του· διατί, ἀδελφέ μου; δὲν σοῦ δίδω εἴτι θέλεις; Λέγει, ναί (δίδεις). Λέγω του· μὴ νὰ ἐντρέπεσαι νὰ τὰ πέρνῃς ἀπὸ λόγου μου; Λέγει μοι, ὄχι. Λέγω του· ἀμὴ διατί κλέπτεις; Λέγει μοι, συγχώρησόν μοι, δὲν ἠξεύρω διατί, ἀλλὰ μόνον ἔτζῃ ἁπλῶς κλέπτω. Λέγω του· κατὰ ἀλήθειαν εἰπέ μοι κἂν τί τὰ κάμνεις ἐκεῖνα ὁποῦ κλέπτεις; Καὶ λέγει μοι, τὰ δίδω τοῦ γαϊδάρου. Εὑρέθη δὲ, ὅτι ἔκλεπτε κουκκία, φοινίκια, σῦκα, κρομμύδια, καὶ ἄλλα μὲν ἔκρυβεν ὑποκάτω τῆς στρώσεως αὐτοῦ, ἄλλα δὲ ἀλλοῦ· καὶ μὴ ἔχωντας τί νὰ τὰ κάμῃ, ὡσὰν τὰ ἔβλεπεν, ὅτι σαπίζουν, τὰ ἔῤῥιπτεν, ἢ ἐπήγενε καὶ τὰ ἔβανεν ἔμπροσθεν τῶν γαϊδάρων.

Βλέπετε τί εἶναι ἡ κακὴ συνήθεια; βλέπετε τί ἀθλιότης καὶ ταλαιπορία; ἤξευρεν ὅτι κακὸν εἶναι, ἤξευρεν ὅτι κακὸν ποιεῖ, ἐθλίβετον, ἔκλαιε, καὶ ὅμως ἐσύρνετον ὁ ἄθλιος ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειαν, ὁποῦ ἀπόκτησεν ἀπὸ τὴν πρώτην ἀμέλειαν. Καὶ καλὰ ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Νεσθορῶν, ὅτι ἐὰν νικηθῇ κανεὶς εἰς κανένα πάθος, γίνεται δοῦλος τοῦ πάθους ἐκείνου. Ὁ Θεὸς ὁ ἀγαθὸς νὰ μᾶς λυτρώσοι ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειαν, διὰ νὰ μὴν εἰπῇ καὶ εἰς ἡμᾶς, «τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου, ἐν τῷ καταβαίνειν με ἐν διαφθορᾷ;»

Σᾶς εἶπα λοιπὸν διαφόρως καὶ πῶς πίπτει κανεὶς εἰς κακὴν συνήθειαν, διότι ἐκεῖνος, ὁποῦ νὰ θυμωθῇ μίαν φοράν, δὲν λέγεται θυμώδης· οὐδὲ ἐκεῖνος, ὁποῦ πορνεύει μίαν φορὰν λέγεται πόρνος, οὔτε ἐκεῖνος, ὁποῦ νὰ κάμῃ μίαν φορὰν ἐλεημοσύνην, λέγεται ἐλεήμων. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρετή, καὶ ἡ κακία, μὲ τὸ νὰ γίνωνται συχνάκις, γίνεται κάποια συνήθεια εἰς τὴν ψυχήν· καὶ αὔτη λοιπὸν ἡ συνήθεια ἢ κολάζει, ἢ ἀναπαύει τὴν ψυχήν. Τὸ δὲ πῶς ἀναπαύει τὴν ψυχὴν ἡ ἀρετή, καὶ πῶς κολάζει αὐτὴν ἡ κακία, τὸ εἴπαμεν πολλάκις· ὅτι ἡ μὲν ἀρετὴ εἶναι φυσική, καὶ εὑρίσκεται εἰς ἡμᾶς, διότι τὰ σπέρματα τῆς ἀρετῆς δὲν ἀφανίζονται ποτέ. Εἶπα τὸ λοιπόν, ὅτι, ὅσον ἐνεργοῦμεν τὰ καλά, συνηθίζομεν τὴν ἀρετήν, ἤγουν ἀναλαμβάνομεν τὴν συνήθειάν μας· καὶ ἐρχόμεσθεν εἰς τὴν πρώτην μας ὑγείαν, ὡσὰν ἀπὸ θαμποῦραν, εἰς τὸ πρῶτον φῶς, ἢ ἀπὸ ἄλλης καμίας ἀῤῥωστίας, εἰς τὴν πρώτην καὶ φυσικήν μας ὑγείαν. Ἀμὴ εἰς τὴν κακίαν δὲν εἶναι ἔτζη, ἀλλὰ πέρνομεν κάποιαν ξένην καὶ ἔξω τῆς φύσεως συνήθειαν διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ κακοῦ, ἤγουν γινόμεσθεν εἰς κάποιαν συνήθειαν λοιμικῆς ἀσθενείας, διὰ νὰ μὴν ἠμποροῦμεν μήτε νὰ ὑγιάνωμεν πλέον χωρὶς πολλῶν δακρύων, τὰ ὁποῖα δύνονται νὰ κινήσουν εἰς ἡμᾶς τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Χριστοῦ. Καθὼς τὸ εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὰ σωματικά, διότι εἶναι μερικὰ φαγητά, ὁποῦ γεννοῦν τὴν μέλαιναν χολήν, ἤγουν, ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, ἡ κράμβη, καὶ ἡ φακή, καὶ κάποια ἄλλα τοιαῦτα· ἀμὴ ὄχι, μὲ τὸ νὰ φάγῃ κανεὶς μίαν φοράν, ἢ δύο κραμβία, ἢ φακήν, ἢ ἄλλο τίποτες ἀπὸ τὰ τοιαῦτα, γεννᾶται εἰς αὐτὸν ὁ μελαγχολικὸς χυμός, ἀλλὰ ἂν τὰ συχνάσῃ· καὶ ἔτζη περισσεύωντας, γεννᾷ τὴν θέρμην, καὶ κατακαίει ἐκεῖνον ὁποῦ τὴν ἔχει· γεννοῦνται δὲ καὶ ἄλλαις πολλαῖς ἀῤῥωστίαις. Ἔτζη καὶ εἰς τὴν ψυχήν, ἐὰν πολυκαιρίσῃ κανεὶς εἰς τὴν ἁμαρτίαν, γίνεται συνήθεια κακὴ εἰς τὴν ψυχήν, καὶ αὐτὴ εἶναι ὁποῦ τὴν κολάζει. Πλὴν διὰ νὰ ἠξεύρετε καὶ τοῦτο, ὅτι εἶναι καμία ψυχὴ ὁποῦ κλίνει πρὸς τὸ πάθος, καὶ ἐὰν πέσῃ μίαν φορὰν μόνον εἰς ἐνέργειαν τῆς ἁμαρτίας τοῦ πάθους ἐκείνου, κινδυνεύει πάραυτας νὰ ἔλθῃ εἰς ἕξιν. Τὸ ὅμοιον συμβαίνει καὶ εἰς τὰ σω-

ματικά, διότι εὑρίσκεται τινὰς μελαγχολικῆς κράσεως ἀπὸ προλαβούσης τινὸς ἀμελείας, καὶ ἠμπορεῖ ὡραμάϊ καὶ ἕνα φαγὶ ἀπ' αὐτὰ νὰ ἀνάψῃ τὸν μελαγχολικὸν χυμόν· τὸ λοιπὸν πολλὴ προσοχὴ, καὶ σπουδὴ, καὶ φόβος κάμνει χρεία, νὰ μὴν πέσῃ τινὰς εἰς κακὴν συνήθειαν.

Πιστεύσατέ μου, ἀδελφοὶ, ὅτι ἐὰν ἔχῃ τινὰς ἕνα πάθος συνηθισμένον, δύνεται νὰ τὸν κολάσῃ· καὶ τυχένει καὶ κάμνει κανεὶς δέκα καλὰ ἔργα καὶ ἕνα κακὸν συνηθισμένον, καὶ νικᾷ ἐκεῖνο τὸ ἕνα, ὁποῦ γίνεται ἀπὸ κακὴν συνήθειαν, τὰ δέκα καλά· διότι εἶναι ὡσὰν ὁ ἀετὸς, ὁποῦ ἐὰν γλυτώσῃ ὅλος ἀπὸ τὴν παγίδα, καὶ εὑρεθῇ μόνον τὸ ὀνύχι του πιασμένον, διὰ τοῦτο τὸ ὀλίγον, νικᾶται ὅλη ἡ δύναμις αὐτοῦ· διότι ἐὰν καὶ ὅλος εὑρέθη ἔξω, καὶ τὸ ὀνύχι του εἶναι πιασμένον, μὴ νὰ δὲν εἶναι εἰς τὴν παγίδα; δὲν τὸν πιάνει ὁ κυνηγὸς εἴτι ὥραν θέλει; Ἔτζη καὶ ἡ ψυχὴ, μόνον ἕνα πάθος ἂν ἔχῃ συνηθισμένον, εἴτι ὥραν φανῇ τοῦ ἐχθροῦ, τὴν ῥίχνει κάτω, διότι τὴν ἔχει εἰς τὰ χέριά του διὰ τοῦ πάθους ἐκείνου. Διὰ τοῦτο σᾶς λέγω πάντοτε, μὴν ἀφήσετε πάθος νὰ ῥιζώσῃ εἰς τοῦ λόγου σας, ἀλλὰ νὰ ἀγωνιζώμεσθεν, δεόμενοι τοῦ Θεοῦ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, νὰ μὴν πέσωμεν εἰς πειρασμόν. Εἰδὲ καὶ νικηθοῦμεν, ὡς ἄνθρωποι, καὶ πέσωμεν εἰς κανένα σφάλμα, ἃς σπουδάσωμεν νὰ μετανοήσωμεν παρευθὺς, καὶ νὰ τὸ παύσωμεν· ἃς κλαύσωμεν ἔμπροσθεν τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ διατ' ἐκεῖνο· ἃς ἀγρυπνήσωμεν, ἃς ἀγωνισθοῦμεν, καὶ ὁ Θεὸς βλέποντας τὴν προαίρεσιν, καὶ τὴν ταπείνωσιν, καὶ τὴν συντριβὴν ἡμῶν, μᾶς δίδει χεῖρα βοηθείας, καὶ κάμνει ἔλεος εἰς ἡμᾶς. Ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ν'.

ΠΕΡΙ ΦΟΒΟΥ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΥΣΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΕΚΕΙΝΟΝ, ΟΠΟΥ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΣΩΘΗ͂, ΝΑ ΜΗΝ ΑΜΕΛΗ͂ ΠΟΤΕ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΤΟΥ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ὅταν μὲ ἐπονοῦσαν τὰ ποδάρια, καὶ ἀσθένησα ἀπ' αὐτά, μὲ ἐρωτοῦσαν κάποιοι ἀδελφοί, ἀπ' ἐκείνους ὁποῦ ἦλθαν νὰ μὲ ἰδοῦν, νὰ τοὺς εἰπῶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀῤῥωστίας, δύο τινὰ πραγματευόμενοι, ὡς νομίζω, διὰ νὰ μὲ παρηγορήσουν εἰς τοὺς πόνους, καὶ διὰ νὰ μοῦ δώσουν ἀφορμὴν νὰ τοὺς εἰπῶ τίποτες λόγον. Κάμνει χρεία λοιπὸν νὰ ἀκούσετε καὶ ἐσεῖς τώρα περὶ τούτου, διότι καὶ ἡ διήγησις τῆς θλίψεως, ὕστερα ἀπὸ τὴν θλίψιν, εἶναι γλυκεῖα. Καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ὅταν σηκώνεται φουρτοῦνα, ὅλοι, ὅσοι εἶναι εἰς τὸ καράβι, λυποῦνται, ὅταν δὲ περάσῃ ἡ φουρτοῦνα, διηγοῦνται ἕνας τοῦ ἄλλου συμβάντα χαρούμενοι. Καλὸν εἶναι, ἀδελφοί, καθὼς σᾶς λέγω πάντοτε, κάθε πρᾶγμα νὰ τὸ ῥίπτῃ τινὰς εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ λέγῃ, ὅτι κανένα πρᾶγμα δὲν γίνεται χωρὶς θέλημα Θεοῦ· ἀλλὰ πάντος ἠξεύρωντας ὁ Θεός, ὅτι ἔτζη εἶναι συμφέρον καὶ καλόν, τὸ ἔκαμεν οὕτως, ἂν καὶ ἀπέξω ἔχῃ καμίαν αἰτίαν τὸ πρᾶγμα. Ὡσὰν νὰ εἰπῶ, ἐδυνόμουν νὰ τοὺς εἰπῶ, ὅτι διὰ νὰ φάγω μὲ τοὺς ξένους, καὶ ἐβίασα τοῦ λόγου μου διὰ νὰ τοὺς ἀναπαύσω, ἐβάρυνεν ὁ στόμαχός μου, καὶ ἔγινε καταῤῥοὴ εἰς τὰ ποδάρια, καὶ διὰ τοῦτο μὲ πονοῦν, ἢ καὶ ἄλλαις πολλαῖς αἰτίαις, διότι δὲν λείπουν εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ ταῖς θέλει. Ἀλλὰ τὸ ἀληθέστερον καὶ ὠφελιμώτερον τοῦτο εἶναι· ὅνι ἔτζη ἠξεύρει ὁ Θεός, ὅτι συμφέρει τῇ ψυχῇ μου, καὶ ἔτζη ἔγινε, διότι

δὲν εἶναι κακὸν κανένα ἀπὸ ὅσα κάμνει ὁ Θεός, ἀλλὰ πάντα καλὰ λίαν. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ λυπᾶται τινὰς εἰς ὅσα τοῦ συμβαίνουν, ἀλλὰ πάντα, καθὼς εἶπα, εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ νὰ τὰ φέρνῃ καὶ νὰ ἀναπαύεται. Εἶναι μερικοί, ὁποῦ τόσον λυποῦνται εἰς ταῖς θλίψις ὁποῦ τοὺς συμβαίνουν, ὅτι ἀπελπίζουν καὶ τὴν ζωήν τους, καὶ ἀγαποῦν νὰ ἀπεθάνουν, μόνον νὰ γλυτώσουν ἀπ' αὐταῖς· καὶ τοῦτο τὸ παθαίνουν ἀπὸ μικροψυχίας, καὶ πολλῆς ἀγνωσίας, μὴ ἠξεύροντες τὴν φοβερὰν ἀνάγκην ὁποῦ ἔχει ἡ ψυχή, ὅταν εὔγῃ ἀπὸ τὸ κορμί.

Μεγάλη φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ εἶναι, νὰ μᾶς παιδεύσῃ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· ἀμὴ ἡμεῖς, μὴ ἠξεύροντες ἐκεῖνα τὰ βαρύτερα, βλέπομεν ἐτοῦτα ὁποῦ γίνονται ἐδῶ, καὶ μᾶς φαίνονται βαρέα, ἀμὴ δὲν εἶναι ἔτζη. Δὲν ἠξεύρετε, τί λέγει εἰς τὸ Γεροντικόν; ὅτι κάποιος ἀδελφὸς πολλὰ σπουδαῖος ἐρώτησέ τινα γέροντα λέγων· «διατί ἡ ψυχή μου ἐπιθυμεῖ τὸν θάνατον;» Καὶ λέγει του ὁ γέρων, «ἐπειδὴ φεύγει τὴν θλίψιν, μὴ ἠξεύρουσα, ὅτι ἡ θλίψις, ὁποῦ εἶναι ἐκεῖ, εἶναι πολλὰ χειρότερη ἀπὸ τούτην ὁποῦ εἶναι ἐδῶ.» Καὶ ἄλλος ὁμοίως ἠρώτησε γέροντα λέγων, «διατί ἀμελῶ καθήμενος εἰς τὸ κελλίον μου;» Λέγει του ὁ γέρον, «ὅτι ἀκόμι δὲν εἶδες οὐδὲ τὴν μέλλουσαν ἀνάπαυσιν, οὔτε τὴν κόλασιν· διότι, ἂν ἤξευρες ταῦτα ἀκριβῶς, ἂν ἦτον τὸ κελλίον σου γεμάτον σκουλήκια, ἕως ὁποῦ νὰ εἶσαι εἰς αὐτὰ ἕως τὸν λαιμόν, ἤθελες ἔχῃ ὑπομονήν, καὶ δὲν ἤθελες ἀμελῇ νὰ νυστάζῃς.» Ἀμὴ ἡμεῖς κοιμώμενοι θέλομεν νὰ σωθοῦμεν, καὶ διὰ τοῦτο βαρυνόμεσθεν εἰς τὰς θλίψεις, ὁποῦ μάλιστα ἔπρεπε νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, καὶ νὰ μακαρίζωμεν τοῦ λόγου μας, ὁποῦ ἀξιωθήκαμεν νὰ παιδευθοῦμεν ἐδῶ ὀλίγον, διὰ νὰ εὕρουμεν ἐκεῖ ἀνάπαυσιν μικράν. Ὁ δὲ Εὐάγριος ἔλεγεν, «ἐκεῖνος, ὁποῦ εἶναι ἁμαρτωλός, καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ ἀποθάνῃ γλήγορα, ὁμοιάζει ἐκεῖνον ὁποῦ παρακαλεῖ τὸν μάστορα νὰ συντρίψῃ τὴν κλίνην τοῦ ἀῤῥώστου.» Διότι μὲ τὸ σῶμα τοῦτο πολεμεῖ ἡ ψυχὴ μετὰ πάθη, καὶ παρηγορεῖται, τρώγει, πίνει, κοιμᾶται, συνομιλεῖ, καὶ σμίγεται μὲ τοὺς φίλους, ὅταν δὲ εὔγῃ ἀπὸ τὸ κορμί, ἀπομένει μόνον αὐτὴ μοναχὴ καὶ τὰ πάθη·

καὶ λοιπὸν παιδεύεται πάντοτε ἀπ' αὐτά, φιλονεικοῦσα μετ' αὐτά, καὶ φλογιζομένη ἀπὸ τὴν ὄχλησίν τους, καὶ ξεσκιζομένη ἀπ' αὐτά. Εἰς τόσον ὅτι δὲν ἠμπορεῖ οὔτε τὸν Θεὸν νὰ ἐνθυμηθῇ, διότι αὕτη ἡ ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ παρηγορεῖ τὴν ψυχήν, καθὼς τὸ λέγει καὶ εἰς τὸν ψαλμόν. «Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ εὐφράνθην·» καὶ ὅμως οὐδὲ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἀπὸ τὴν σύγχυσιν τῶν παθῶν.

Θέλετε νὰ μάθετε ὡσὰν εἰς παράδειγμα, τί εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ σᾶς λέγω; Ἂς ἔλθῃ κανεὶς ἀπὸ λόγου σας νὰ τὸν σφαλίσω εἰς ἕνα κελλίον σκοτεινόν, καὶ μόνον τρεῖς ἡμέρας ἂς μὴ φάγῃ, μὴ πίῃ, μὴ κοιμηθῇ, μὴ συντύχῃ μὲ κανένα, μὴ ψάλλῃ, μὴ προσευχηθῇ καθόλου τοῦ Θεοῦ, καὶ θέλει εἰδῆ τί κάμνουν εἰς αὐτὸν τὰ πάθη, καὶ ὅμως ὁποῦ ἀκόμι εἶναι ἐδῶ. Πόσῳ μᾶλλον ὅταν εὔγῃ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ κορμί, καὶ παραδοθῇ εἰς αὐτά, καὶ ἀπομείνει μοναχὴ μετ' αὐτά; Ἄραγε, τί θέλει πάθῃ τότε ἡ ἀθλία ἀπ' αὐτά; Ἠμπορεῖτε ἀπὸ τὰς θλίψεις, ὁποῦ γίνονται ἐδῶ, νὰ καταλάβετε ὀλίγον τίποτες καὶ τὴν θλίψιν ἐκείνην· διότι, ὅταν θερμανανθῇ κανείς, τί εἶναι ὁποῦ τὸν καίει; ποία φωτία, ἢ ποῖα ξύλα κάμνουν τὴν καῦσιν ἐκείνην; εἰδὲ καὶ εὑρεθῇ κανεὶς μελαγχολικὸς καὶ κακῆς κράσεως, δὲν τὸν καίει αὕτη ἡ δυσκρασία αὐτοῦ, καὶ τὸν ταράσσει πάντοτε, καὶ θλίβει τὴν ζωήν του; Ἔτζη καὶ ἡ ἁμαρτωλὴ ψυχὴ πάντοτε παιδεύεται ἡ ἀθλία ἀπὸ ταῖς κακοσύναις της, ἔχουσα πάντοτε τὴν ἐνθύμησιν τὴν πικρὰν καὶ τὴν σύγχυσιν τῶν παθῶν, ὁποῦ τὴν καίουν καὶ τὴν φλογίζουν πάντοτε. Καὶ ἀπάνω εἰς τοῦτα, τίς δύναται, ἀδελφοί, νὰ διηγηθῇ τοὺς φοβεροὺς τόπους ἐκείνους; τὰ σώματα ἐκεῖνα τὰ κολαστικά, ὁποῦ ὑπηρετοῦν ταῖς ψυχαῖς εἰς τοιαύτην καὶ τοσαύτην παίδευσιν, καὶ δὲν φθείρουνται; τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ φοβερόν, καὶ τὸ σκότος; τοὺς ἀνελεήμονας ἀγγέλους ὁποῦ κολάζουν; τὰ ἄλλα μύρια βασανιστήρια, ὅσα εἶναι εἰς ταῖς γραφαῖς, πάντα κατὰ τὰς πράξεις τῶν ψυχῶν, καὶ τὰς κακὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν; Διότι, καθὼς οἱ ἅγιοι λαμβάνουσι κάποιους τόπους φωτεινοὺς καὶ εὐφροσήνην ἀγγελικήν, κάθ' ἕνας κατὰ τὴν καλὴν αὐτῶν πρᾶξιν. Ἔτζη καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ λαμβάνουν τόπους σκοτεινούς, γεμάτους φόβον καὶ τρόμον,

καθὼς λέγουν οἱ ἅγιοι· διότι, τί ἄλλο φοβερώτερον, ἢ ἐλεεινότερον ἀπὸ τοὺς τόπους ἐκείνους, εἰς τούς ὁποίους πέμπονται αἱ δαίμονες; τί δὲ πικρότερον τῆς κολάσεως, ὅπου καταχρίνονται; ὅμως καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ μετὰ τῶν δαιμόνων κολάζονται, καθὼς λέγει ὁ Χριστός· «Ἀπέλθετε εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.» Καὶ μάλιστα τὸ φοβερώτερον εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅτι, «ἂν δὲν ἦτον καὶ ποταμὸς πηρὸς, μὴ δὲ νὰ ἐπαράστεκαν Ἄγγελοι φοβεροὶ, μόνον δὲ νὰ ἐκαλοῦνταν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἄλλοι μὲν νὰ ἐπαινοῦνταν καὶ νὰ ἐδοξάζουνταν, ἄλλοι δὲ νὰ ἀτιμάζουνταν καὶ νὰ ἀποδιώχνουνταν, διὰ νὰ μὴν ἰδοῦν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἄράγε δὲν ἦτον πικροτέρα πάσης κολάσεως ἡ παίδευσις τῆς ἐντροπῆς καὶ τῆς ἀτιμίας ἐκείνης, καὶ ἡ λύπη τοῦ ξεπεσμοῦ τῶν τοσούτων ἀγαθῶν;» Διότι τότε καὶ αὐτὸς ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως, καὶ ἡ ἐνθύμησις τῶν πράξεων, καθὼς τὸ ἐπροείπαμεν, χειρότερα εἶναι ἀπὸ μυρίας κολάσεις· διότι ὅλα τὰ ἐνθυμᾶται ἡ ψυχὴ, ὅσα ἔπραξεν ἐδῶ, καθὼς λέγουν οἱ ἅγιοι Πατέρες, καὶ λόγους, καὶ ἔργα, καὶ ἐνθυμήσεις, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀλησμονήσῃ κανένα ἀπὸ τοῦτα. Ἐκεῖνο δὲ, ὁποῦ λέγει εἰς τὸν ψαλμὸν, «ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν,» τοὺς διαλογισμοὺς τοῦ αἰῶνος τούτου λέγει, ἤγουν, σπητίων, χωραφίων, γονέων, τέκνων, δόσεως, καὶ πάρσεως. Αὐτὰ ὅλα, μόνον νὰ εὔγῃ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ κορμὶ, τὰ χάνει, καὶ δὲν ἐνθυμᾶται κανένα ἀπὸ τοῦτα, οὐδὲ τῆς μέλει· μόνον, ὅσα ἔκαμεν ἀγαθὰ, ἢ κακὰ, ἐκεῖνα ἐνθυμᾶται, καὶ δὲν χάνει κανένα ἀπ' αὐτά. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὠφέλησε κανεὶς τινὰ, ἢ αὐτὸς ὠφελήθη ἀπὸ τινὰ, ἐνθυμᾶται καὶ ἐκεῖνον ὁποῦ ὠφέλησεν αὐτὸς, καὶ ἐκεῖνον ὁποῦ τὸν ὠφέλησεν. Ὁμοίως, καὶ ἐὰν ἐβλάβη ἀπὸ τινὰ, ἢ αὐτὸς ἔβλαψεν ἄλλον, ἐνθυμᾶται καὶ τούτους, καὶ δὲν ἀλησμονᾷ, καθὼς εἶπα, τίποτες ἡ ψυχὴ, ὅσα ἔπραξεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἀλλὰ ὅλα τὰ ἐνθυμᾶται, ὅταν εὔγῃ ἀπὸ τὸ κορμί· μάλιστα δὲ καὶ περισσότερον, καὶ πλέον φανερώτερα, ἔστωντας νὰ λυθρωθῇ ἀπὸ τὸ χωματένιον κορμὶ τοῦτο.

Ἐλαλούσαμεν ποτὲ μὲ κάποιον μεγάλον γέροντα περὶ τούτου, καὶ ἔλεγεν αὐτὸς ὁ γέρων, ὅτι ἡ ψυχή, ὅταν εὔγῃ ἀπὸ τὸ κορμί, ἐνθυμᾶται καὶ τὴν ἁμαρτία ὁποῦ ἔκαμε, καὶ τὸ πρόσωπον ὁποῦ τὴν ἔκαμε· καὶ ἐγὼ τοῦ ἔλεγα, ὅτι μήπως καὶ δὲν εἶναι ἔτζη, ἀλλὰ μόνον τὴν κακὴν συνήθειαν, ὁποῦ ἔγινεν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας, μέλλει νὰ ἔχῃ, καὶ ἐκείνην ἐνθυμᾶται. Καὶ δὲν ἐπείθετον ὁ γέρων, ἀμὴ ἔλεγεν, ὅτι καὶ αὐτὸν τὸν τόπον, καὶ τὸ εἶδος τῆς ἁμαρτίας, καὶ αὐτὸ τὸ πρόσωπον ὁποῦ ἔκαμε τὴν ἁμαρτίαν ἐνθυμᾶται, καὶ ἐμείναμεν ἐπὶ πολὺ φιλονεικοῦντες περὶ τοῦ λόγου τούτου· καὶ κατὰ ἀλήθειαν ἔτζη θέλει νὰ εἶναι, καὶ ἀλήμονον εἰς ἡμᾶς, ἐὰν δὲν προσέχωμεν τοῦ λόγου μας· διὰ τοῦτο σᾶς λέγω πάντοτε, σπουδάσατε νὰ ἀποκτήσατε καλοὺς λογισμούς, διὰ νὰ τοὺς εὑρῆτε ἐκεῖ, διότι εἴτε ἔχει κανεὶς ἀπ' ἐδῶ, ἐκεῖνο ξεβαίνει μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸ μέλλει νὰ ἔχῃ ἐκεῖ.

Ἄς φροντίσωμεν λοιπόν, ἀδελφοί, νὰ γλυτώσωμεν ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἀνάγκην, καὶ ὁ Θεὸς θέλει κάμῃ ἔλεος μετ' ἐμᾶς, διότι αὐτὸς εἶναι «ἡ ἐλπὶς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ μακράν.» Ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶναι εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, εἶναι ὅσοι εὑρίσκονται εἰς τὴν τελείαν κακίαν· οἱ δὲ ἐν θαλάσῃ μακράν, εἶναι ἐκεῖνοι, ὁποῦ εἶναι εἰς μεγάλην ἀγνωσίαν, καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐλπὶς καὶ τούτων. Χρεία μικροῦ κόπου· ἂς κοπιάσωμεν, διὰ νὰ ἐλεηθῶμεν· ἂν ἔχῃ κανεὶς χωράφι καὶ τὸ ἀμελήσει, καὶ χερσωθῇ, ὅσον τὸ ἀμελεῖ, δὲν γεμίζει ἀκάνθας καὶ τριβόλους; ὅταν δὲ ἔλθῃ νὰ τὸ καθαρίσῃ, οὐχὶ ὅσον εἶναι γεμάτον, τοσοῦτον ἔχουν νὰ αἱματώσουν τὰ χέριά του, θέλοντας νὰ ξεριζώσῃ τὰ ἀκάνθια ἐκεῖνα ὁποῦ ἄφηκε καὶ ἐφύτρωσαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀμελείας του; Ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴν θερίσῃ κανεὶς ἐκεῖνα ὁποῦ ἔσπειρε. Χρειάζεται δὲ ἐκεῖνος, ὁποῦ θέλει νὰ καθαρίσῃ τὸ χωράφι του, πρῶτον νὰ ξεριζώσῃ τὰ ἀκάνθια καλῶς, διότι, ἐὰν δὲν ξεριζώσῃ τὰς ῥίζας αὐτῶν, ἀμὴ τὰς κόψει μόνον ἀπάνω ἀπάνω, πάλιν βλαστάνουν· θέλει δὲ ἵνα ξεριζώσῃ (καθὼς εἶπα) αὐτὰς ἀπὸ τὴν ῥίζαν· καὶ ὅταν τὸ καθαρίσῃ καλὰ ἀπὸ τὰ

ἀκάνθια ταῦτα, θέλει νὰ τὸ βολοστροφίση καὶ νὰ τὸ κοπανίση, καὶ ἔτζη νὰ τὸ ὀργώση, καὶ ὅταν τὸ φιλοκαλίση, τότε λοιπὸν νὰ σπείρῃ σπέρμα καλόν· διότι, ἐὰν τὸ φιλοκαλίσῃ τοσοῦτον, καὶ ὕστερον τὸ ἀφίσει ἀργὸν, ἔρχονται τὰ ἀκάνθια καὶ εὑρίσκουσι τὴν γῆν ἁπαλὴν καὶ καλὴν ἀπὸ τὴν δούλευσιν, καὶ βάλωσι τὰς ῥίζας αὐτῶν κάτω εἰς τὸ βάθως τῆς γῆς, καὶ γίνονται μεγαλήτερα καὶ περισσότερα. Ἔτζη εἶναι καὶ εἰς τὴν ψυχὴν, πρῶτον θέλει νὰ κόψῃ κανεὶς πᾶσαν τὴν παλαιὰν ἐπιθυμίαν καὶ τὰς κακὰς συνηθείας ὁποῦ ἔχει, διότι δὲν εἶναι ἄλλο χειρότερον ὡς τὴν κακὴν συνήθειαν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος, «μέγας ἀγῶνας εἶναι νὰ νικήσῃ κανεὶς τὴν κακήν του συνήθειαν, νὰ τὴν κόψῃ, διότι ἡ συνήθεια, ὁποῦ νὰ ἐβεβαιώθη ἀπὸ πολυκαιρίαν, ἔχει δύναμιν φύσεως.»

Τὸ λοιπὸν θέλει νὰ κόψῃ κανεὶς, καθὼς εἶπα, πρῶτον τὰς κακὰς συνηθείας καὶ τὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν, ὁποῦ εἶναι αἱ ῥίζαι, διότι, ἐὰν δὲν εὔγουν αἱ ῥίζαι, εὔκολα βλαστάνουν πάλιν τὰ ἀκάνθια· διότι εἶναι μερικὰ πάθη, ὁποῦ τίποτε δὲν δύνονται, ἐὰν κόψῃ κανεὶς τὰς αἰτίας αὐτῶν, ἤγουν ὁ φθόνος μοναχὸς τίποτε δὲν εἶναι, ἀλλὰ ἔχει κάποιαν αἰτίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι ἡ φιλοδοξία· διότι, θέλοντας τινὰς νὰ δοξασθῇ, φθονεῖ ἐκεῖνον ὁποῦ δοξάζεται καὶ προτιμᾶται. Ὁμοίως καὶ ἡ ὀργὴ γίνεται ἀπὸ ἄλλαις αἰτίαις, μάλιστα δὲ ἀπὸ τὴν φιληδονίαν. Ἐνθυμᾶται δὲ τοῦτο καὶ ὁ Εὐάγριος, λέγων περί τινος ἁγίου, ὅτι ἔλεγε· «διὰ τοῦτο διώχνω τὰς ἡδονὰς, διὰ νὰ κόψω τὰς προφάσεις τοῦ θυμοῦ.» Καὶ πάντες δὲ οἱ Πατέρες λέγουσιν, ὅτι κάθε πάθος ἀπὸ τοῦτα τὰ τρία γεννᾶται, ἀπό τὴν κενοδοξίαν, καὶ τὴν φιλαργυρίαν, καὶ τὴν φιληδονίαν, ἤγουν τὴν πορνείαν καὶ γαστριμαργίαν, καθὼς σᾶς τὸ εἶπα πολλάκις. Τὸ λοιπὸν θέλει νὰ κόψῃ κανεὶς ὄχι μόνον τὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν, καὶ ἔτζη νὰ διορθωθῇ διὰ μετανοίας καὶ κλαυθμοῦ· καὶ τότε νὰ ἀρχίσῃ νὰ σπέρνῃ καλὸν σπόρον, ὁποῦ εἶναι τὰ καλὰ ἔργα. Ἐπειδὴ, καθὼς εἴπαμεν διὰ τὸ χωράφι, ὅτι ἐὰν ὕστερα ἀφόντις τὸ καθαρίσῃ καὶ τὸ γεωργήσῃ, δὲν σπείρει κανεὶς καλὸν σπόρον; βλαστάνουν τὰ ἀκάνθια,

καὶ εὑρίσκουσι τὴν γῆν ἁπαλὴν ἀπὸ τὴν φιλοκαλίαν, καὶ ῥιζώνουν περισσότερον· ἔτζη εἶναι καὶ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν, ὡσὰν διορθωθῇ ἀπὸ τὰς κακὰς πράξεις αὐτοῦ καὶ μετανοήσῃ, ἀμελήσῃ καὶ δὲν κάμῃ ἔργα καλὰ, καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὰς ἀρετὰς, γίνεται εἰς αὐτὸ καθὼς λέγει εἰς τὸ Εὐαγγέλιον· «ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα εὔγῃ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἔρχεται εἰς τόπους ἀνύδρους, ζητῶντας ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρίσκον, τότε λέγει, ἂς γυρίσω εἰς τὸν οἶκόν μου, εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ εὐγῆκα. Καὶ ὡσὰν ἔλθῃ, τὸν εὑρίσκει σχολασμένον ἀπὸ πᾶσαν ἀρετὴν, φιλοκαλημένον καὶ στολισμένον, τότε πηγένει καὶ λαμβάνει μὲ λόγου του ἄλλα ἑπτὰ πνεύματα, πονηρότερα ἀπὸ λόγου του, καὶ ἔρχεται καὶ κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνονται τὰ ὕστερα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χειρότερα ἀπὸ τὰ πρῶτα.» Διότι ἀδύνατον εἶναι νὰ μείνῃ εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ ἢ εἰς προκοπὴν ἔρχεται, εἰς τὸ καλλίτερον, ἢ εἰς τὸ χειρότερον· διὰ τοῦτο καθ' ἕνας ὁποῦ θέλει νὰ σωθῇ, κάμνει χρεία ὄχι μόνον νὰ παύσῃ τὸ κακὸν, ἀλλὰ νὰ κάμνῃ καὶ τὸ καλὸν, καθὼς λέγει εἰς τὸν ψαλμόν· «ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν.» Ἤγουν, ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, εἶχε συνήθειαν κανεὶς νὰ ἀδικῇ; θέλει ὄχι μόνον νὰ μὴν ἀδικῇ, ἀλλὰ νὰ κάμνῃ καὶ δικαιοσύνην. Ἦτον ἄσωτος, ἤγουν γαστρίμαργος, μεθυστὴς καὶ πόρνος; θέλει ὄχι μόνον νὰ μὴν ἀσωτεύεται, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐγκρατεύεται. Ἂν ἦτον ὀργίλος, θέλει ὄχι μόνον νὰ μὴν ὀργίζεται, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ καὶ πρᾳότητα. Ἂν ὑπερηφανεύετο, θέλει ὄχι μόνον νὰ μὴν ὑπερηφανεύεται, ἀλλὰ καὶ νὰ ταπεινώνεται· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ, «ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν.» Διότι κάθε πάθος ἔχει τὴν ἐναντίαν αὐτοῦ ἀρετήν· ἡ ὑπερηφανία, ἔχει τὴν ταπεινοφροσύνην· ἡ ἀσωτία, τὴν ἐγκράτειαν· ἡ ὀλιγωρία, τὴν ὑπομονήν· ἡ ὀργὴ, τὴν πρᾳότητα· τὸ μῖσος, τὴν ἀγάπην, καὶ κοντολογῆς κάθε πάθος, καθὼς εἶπα, ἔχει καὶ τὴν ἐναντίαν αὐτοῦ ἀρετήν.

Ταῦτα σᾶς εἶπα πολλάκις· καθὼς ἐξευγάλαμεν λοιπὸν τὰς ἀρετὰς, καὶ ἐσεβάσαμεν τὰ πάθη ἀντὶς διὰ τ' αὐτὰς, ἔτζη θέλομεν νὰ κοπιάσωμεν ὄχι μόνον νὰ εὐγάλωμεν τὰ πάθη, ἀλλὰ νὰ

σεβάσωμεν καὶ τὰς ἀρετάς, καὶ νὰ τὰς καταστήσωμεν εἰς τὸν τόπον τους, διότι ἐκ φύσεως ἔχομεν τὰς ἀρετάς, ἔστοντας νὰ μᾶς δοθοῦν ἀπὸ τὸν Θεόν· διότι τῆς ὥρας ὁποῦ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἔσπειρε καὶ τὰς ἀρετὰς εἰς αὐτόν, καθὼς λέγει, «ποιήσωμεν, ἤγουν ἂς κάμωμεν ἄνθρωπον ὡσὰν τὴν ἐδικήν μας εἰκόνα καὶ τὴν ὁμοίωσιν.» Κατ' εἰκόνα εἶπεν, ἐπειδὴ ἄφθαρτον καὶ αὐτεξούσιον ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχήν· καθ' ὁμοίωσιν δὲ λέγει, ἤγουν παρόμοιον εἰς τὴν ἀρετήν, διότι λέγει· «γίνεσθε οἰκτίρμονες, ἤγουν ἐλεήμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατέρας σας ὁποῦ εἶναι εἰς τοὺ οὐρανούς. Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι.» Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «γίνεσθε εἰς ἀλλήλους χριστοί,» τουτέστιν ἀγαθοί· καὶ ὁ ψαλμὸς λέγει· «χρηστός, ἤγουν ἀγαθὸς ὁ Κύριος εἰς ἐκείνους ὁποῦ τὸν ὑπομένουν·» καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Τοῦτο εἶναι τὸ καθ' ὁμοίωσιν, ὡσὰν φυσικῶς ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὰς ἀρετάς· ἀμὴ πάθη φυσικὰ δὲν ἔχομεν, διότι οὔτε ἔχουσι φύσιν τὰ πάθη, οὔτε καμίαν ὑπόστασιν· ἀλλά, καθὼς τὸ σκότος δὲν ἔχει ὑπόστασιν φυσικήν, ἀμὴ εἶναι πάθος τοῦ ἀέρος, καθὼς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, καὶ γίνεται ἀπὸ τὴν στέρησιν τοῦ φωτός, ἔτζη εἶναι καὶ τὰ πάθη μὲ τὸ νὰ κλίνῃ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰς ἀρετὰς καὶ νὰ ἀγαπήσῃ τὰς ἡδονάς, ἐκατεσκεύασε τὰ πάθη, καὶ τὰ ἐδυνάμωσε νὰ τὴν πολεμοῦν. Εἰς τόσον ὅτι ἔχομεν χρείαν, καθὼς εἶπα, καθὼς τὸ χωράφι, ὅταν κάμωμεν πᾶσαν ἐπιμέλειαν καὶ καθαρισθοῦμεν, παρευθὺς νὰ σπείρωμεν τὸν καλὸν σπόρον, καὶ ἔτζη θέλει γένῃ καὶ ὁ καρπὰς καλός. Θέλει πάλιν ἐκεῖνος, ὁποῦ σπέρνει τὸ χωράφι του, ὅτι ὡσὰν τὸ σπείρῃ, παρευθὺς νὰ παραχώσῃ τὸν σπόρον εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς, διὰ νὰ μὴν ἔλθουν τὰ πετούμενα καὶ τὸν ἁρπάσουν καὶ χαθῇ· καὶ ὡσὰν τὸν παραχώσῃ, νὰ ἀναμένῃ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἕως οὗ νὰ πέμψῃ τὴν βροχὴν νὰ αὐξηνθῇ ὁ σπόρος· διότι χίλια νὰ κοπιάσῃ ὁ γεωργός, νὰ καθαρίσῃ καὶ νὰ καλλιεργήσῃ, καὶ νὰ σπείρῃ, ἐὰν δὲν βρέξῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸν σπόρον του, χαμένος εἶναι ὅλος ὁ κόπος του. Ἔτζη καὶ ἡμεῖς, ἐὰν κάμωμεν κανένα καλόν, θέλει νὰ τὸ σκεπάζωμεν μὲ τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ νὰ ῥίχνωμεν τὴν ἀσθένειάν μας εἰς τὸν Θεόν, δεόμενοι αὐτοῦ, νὰ μᾶς

βοηθήση εἰς τὸν κόπον μας νὰ τὸν δεχθῇ, εἰδὲ μὴ, τὸν χάνομεν. Τυχένει πάλιν, ὅτι, ὡσὰν βρέξη καὶ φυτρώση ὁ σπόρος, δὲν μεταβρέχει εἰς τὸν καιρὸν, καὶ ξηραίνεται τὸ φύτρον καὶ χάνεται, διότι χρειάζεται καὶ ὁ σπόρος τὴν βροχὴν, καὶ τὸ βλάστημα ἀπὸ ὀλίγον, ἕως οὗ νὰ στερεωθῇ· καὶ οὐδὲ τότε ἠμπορεῖ νὰ ξεγνοιασθῇ κανείς· διότι πολλάκις, καὶ ὅταν αὐξηνθῇ καὶ ξεσταχυάση, πεύτει πάχνη, ἢ χάλαζα, ἢ ἄλλο τίποτες τοιοῦτο, καὶ χάνει τὸν καρπόν. Ἔτζη εἶναι καὶ εἰς τὴν ψυχὴν, διότι, ὅταν κοπιάση καὶ τὴν καθαρίση κανεὶς ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη, ὁποῦ εἴπαμεν καὶ κάμη ὅλας τὰς ἀρετὰς, θέλει νὰ προσέχη πάντοτε εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν σκέπην του, διὰ νὰ μὴν τὴν ἐγκαταλίπη καὶ χαθῇ. Διότι, καθὼς εἴπαμεν διὰ τὸν σπόρον, ὅτι καὶ ὡσὰν βλαστάση καὶ αὐξηνθῇ καὶ ξεσταχυάση, ἐὰν δὲν ἔλθη πάλιν εἰς τὸν καιρὸν ἡ βροχὴ, ξηραίνεται καὶ χάνεται· ἔτζη εἶναι καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν, ὅταν κάμη ταῦτα πάντα, πάρη ὁ Θεὸς ὀλίγον τὴν σκέπην του καὶ τὸν ἀφίση, — χάνεται. Ἡ ἐγκατάλειψις δὲ εἰς τὸν ἄνθρωπον γίνεται, ὅταν κάμη τίποτες ἔξω ἀπὸ τὴν κατάττασίν του, ἤγουν, ἐὰν εἶναι κανεὶς ἐγκρατὴς, καὶ πέση εἰς φαγοπότια καὶ πορνείας, ἢ ταπεινὸς, καὶ ἔλθη εἰς ὑπερηφανίαν. Καὶ δὲν ἐγκαταλιμπάνει τόσον ὁ Θεὸς τὸν φαγοπότην, ἐὰν τρώγη καὶ πίνη καὶ γαστριμαργῇ, οὐδὲ τὸν κενόδοξον, ἐὰν κενοδοξᾷ, ὅσον ἐγκαταλιμπάνει τὸν εὐλαβῆ, ἐὰν πέση εἰς φαγοπότια, καὶ τὸν ταπεινὸν, ἐὰν ὑπερηφανευθῇ. Τοῦτο εἶναι, νὰ ἁμαρτάνη κανεὶς ἔξω ἀπὸ τὴν κατάστασίν του· ἀπὸ τοῦτο γίνεται ἡ ἐγκατάλειψις· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἅγιος Βασίλειος ἀλλέως κρίνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ εὐλαβοῦς, καὶ ἀλλέως τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ὅταν δὲ φυλάξη κανεὶς τοῦ λόγου του καὶ ἀπὸ τοῦτα, τότε θέλει νὰ προσέχη, ἐὰν κάμνη παραμικρὸν ἀγαθὸν, νὰ μὴν τὸ κάμνη μὲ κενοδοξίαν καὶ ἀνθρωπαρέσκειαν, ἢ κατὰ ἄλλον κανένα λογισμὸν ἀνθρώπινον· καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸν χάνει ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ κάμνει, καθὼς εἴπαμεν διὰ τὴν πάχνην καὶ τὸ χαλάζι, καὶ τὰ λοιπά. Πάλιν, ὅταν εἰς τὴν γῆν δὲν βλαφθῇ τίποτες ὁ καρπὸς, ἀλλὰ φυλαχθῇ ἕως τὸ θέρος, δὲν ἠμπορεῖ οὐδὲ τότε νὰ ξεθαῤῥέψη ὁ γεωργὸς, διότι τυχένει πολλάκις,

καὶ ὅταν θερίσῃ κανεὶς τὸ χωράφι του, καὶ κάμῃ ὅλον τὸν κόπον, ἔρχεται ἄνθρωπος ἐχθρὸς καὶ βάνει φωτίαν εἰς τὸν καρπὸν, καὶ χάνει ὅλον τὸν κόπον του· εἰς τόσον ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ξεγνοιασθῇ, ἐὰν δὲν τὸν καθαρίσῃ καλὰ νὰ τὸν βάλλῃ εἰς τὸ ἀμπάρι. Ἔτζη καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν δυνηθῇ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τοῦτα ὅλα ὁποῦ εἴπαμεν, δὲν πρέπει νὰ ξεθαρεύσῃ οὐδὲ τότε, διότι τυχένει καὶ ὕστερα ἀπὸ τοῦτα ὅλα, εὑρίσκει ὁ διάβολος τίποτε νὰ τὸν πλανέσῃ, ἢ μὲ δικαίωμα, ἢ μὲ ὑπερηφανίαν, ἢ μὲ τὸ νὰ τοῦ βάλλῃ λογισμοὺς ἀπιστίας, ἢ κακῆς προαιρέσεως· καὶ ὄχι ὅτι μόνον χάνει ὅλους τοὺς κόπους του, ἀλλὰ τὸν χωρίζει καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν ἐδυνήθη νὰ τοῦ κάμῃ μὲ τὴν πρᾶξιν, τοῦ τὸ κάμνει μὲ ἕνα λογισμόν. Τυχένει καμίαν φορὰν, ὅτι καὶ ἕνας λογισμὸς ἠμπορεῖ νὰ χωρίσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεὸν, ἐὰν τὸν δεχθῇ καὶ συγκατέβῃ κανεὶς εἰς αὐτόν· εἰς τόσον ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ θέλει ἀληθινὰ νὰ σωθῇ, δὲν πρέπει νὰ ξεθαρρεύσῃ ἕως θανάτου. Χρεία εἶναι νὰ κοπιάζωμεν καὶ νὰ ἔχωμεν μεγάλην ἔννοιαν, καὶ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν πάντοτε, διὰ νὰ μᾶς σκεπάσοι καὶ νὰ μᾶς φυλάξοι, διὰ τὴν ἀγαθότητά του, εἰς δόξαν Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ξ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΥΠΟΜΕΝΕΙΝ ΤΟΥΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΥΣ ΜΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΝ, ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΤΑΡΑΧΗΝ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Καλὰ εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι ἡ προκοπὴ τοῦ μοναχοῦ εἰς τοὺς πειρασμοὺς φαίνεται. Πρέπει ὁ μοναχὸς, ὁποῦ ἔρχεται ἀληθινὰ νὰ δουλεύσῃ τὸν Θεὸν, νὰ ἑτοιμάσῃ, (καθὼς λέγει ἡ Σοφία) εἰς πειρασμοὺς τὴν ψυχήν του, διὰ νὰ μὴν ξενίζεται ποτὲ εἰς ὅσα τοῦ συμβαίνουν, ἔστωντας νὰ πιστεύῃ, ὅτι δὲν γίνεται τίποτες χωρὶς Θεοῦ θέλημα. Καὶ ἐπειδὴ μὲ θέλημα Θεοῦ γίνονται, πάντως καλὸν εἶναι, καὶ εἰς ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς γίνονται· διότι πάντα ὅσα κάμνει ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς, διὰ τὸ συμφέρον μας τὰ κάμνει, διὰ νὰ μᾶς ἀγαπᾷ καὶ νὰ μᾶς λυπᾶται. Καὶ χρεωστοῦμεν, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, «εἰς πάντα νὰ εὐχαριστοῦμεν» τὴν ἀγαθότητά του, καὶ νὰ μὴν λυπούμεσθεν ποτὲ εἰς ὅσα μᾶς συμβαίνουν, ἀλλὰ νὰ δεχώμεσθεν χωρὶς ταραχὴν ἐκεῖνα ὁποῦ μᾶς ἔρχουνται, μὲ ταπεινοφροσύνην καὶ εἰς Θεὸν ἐλπίδα, πιστεύοντες, καθὼς εἶπα, ὅτι πάντα ὅσα κάμνει ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς, διὰ νὰ μᾶς ἀγαπᾷ τὰ κάμνει, διὰ τὴν ἀγαθότητά του· καὶ οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ γένουν αὐτὰ ἀλλέως καλλίτερα, μόνον ἔτζη· ὁ Θεὸς νὰ μᾶς συγχωρήσοι.

Ἐὰν ἔχῃ τινὰς φίλον, καὶ ἠξεύρει πῶς τὸν ἀγαπᾷ, εἴτι καὶ ἂν πάθῃ ἀπ' αὐτὸν, ἂν εἶναι καὶ θλιβερὸν, λέγει, ὅτι διὰ νὰ τὸν ἀγαπᾷ τοῦ τὸ ἔκαμε, καὶ ποτὲ δὲν πιστεύει διὰ τὸν φίλον του, ὅτι θέλει νὰ τὸν βλάψῃ. Πόσῳ μάλιστα χρεωστοῦμεν νὰ λογιάζωμεν ἡμεῖς τοῦτο διὰ τὸν Θεὸν, ὁποῦ μᾶς ἔπλασε, καὶ ἀπ' ἐκεῖ

όπου δὲν εἴμασθεν, μᾶς ἔκαμεν νὰ εἴμεσθεν, καὶ διατ' ἐμᾶς ἔγινε καὶ ἄνθρωπος, ὅτι πάντα διὰ τὸ καλόν μας τὰ κάμνει; Καὶ εἰς τὸν φίλον μέν, ἠμπορεῖ νὰ λογιάσῃ τινάς, ὅτι διὰ νὰ μὲ ἀγαπᾷ καὶ νὰ μὲ λυπᾶται τὰ κάμνει, ὅμως δὲν γνωρίζει νὰ μὲ κυβερνήσῃ, καὶ διὰ τοῦτο μὲ βλάπτει, καὶ μὴ θέλωντας. Ἀμὴ διὰ τὸν Θεὸν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὸ εἰποῦμεν τοῦτο, διότι αὐτὸς εἶναι ἡ βρύσις τῆς σοφίας, καὶ γνωρίζει ὅλα τὰ συμφέροντά μας, καὶ κατὰ τὸ συμφέρον μας μᾶς κυβερνᾷ, ἕως καὶ τῶν παραμικρῶν. Ἠμπορεῖ πάλιν νὰ εἰπῇ διὰ τὸν φίλον, ὅτι μὲ ἀγαπᾷ καὶ μὲ λυπᾶται, καὶ ἠξεύρει νὰ μὲ κυβερνήσῃ, ἀμὴ δὲν δύνεται νὰ μὲ βοηθήσῃ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ ἠξεύρει ὅτι ὠφελοῦμαι· ἀλλὰ μὴ δὲ τοῦτο δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὸ εἰποῦμεν διὰ τὸν Θεόν, διότι πάντα δύναται, καὶ τίποτες δὲν τὸν ἀδυνατεῖ. Εἰς τόσον λοιπὸν ὅτι ἠξεύρομεν διὰ τὸν Θεόν, ὅτι καὶ ἀγαπᾷ καὶ λυπᾶται τὸ πλάσμα του, καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι ἡ βρύσις τῆς σοφίας, καὶ ἠξεύρει πῶς νὰ μᾶς κυβερνήσῃ, καὶ ὅτι δὲν ἀδυνατεῖ τίποτες, ἀλλὰ πάντα ὑπηρετοῦν τὸ θέλημά του. Καὶ πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι πάντα ὅσα κάμνει, διὰ τὸ συμφέρον μας τὰ κάμνει, καὶ νὰ τὰ δεχώμεσθεν μὲ εὐχαριστίαν, καθὼς τὸ ἐπροείπαμεν, ὡσὰν παρὰ εὐεργέτου καὶ ἀγαθοῦ Δεσπότου, ἂν εἶναι καὶ θλιβερά, διότι ὅλα μὲ δικαίαν κρίσιν γίνονται, καὶ δὲν παραβλέπει ὁ Θεός, ὁποῦ εἶναι τόσον ἐλεήμων, οὔτε τὴν παραμικρὰν θλίψιν ἡμῶν. Πολλάκις δὲ ἀμφιβάλλει κανεὶς εἰς τοῦ λόγου του λέγωντας· καὶ ἐὰν εἰς ταῖς συμφοραῖς ἁμαρτάνῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν θλίψιν του, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λέγῃ, ὅτι διὰ τὸ συμφέρον του εἶναι; Δὲν ἁμαρτάνομεν ἀπὸ ταῖς συμφοραῖς, ἀλλὰ διὰ νὰ εἴμεσθεν ἀνυπομόνητοι, καὶ νὰ μὴ θέλομεν νὰ βαστάξωμεν παραμικρὰν θλίψιν, ἢ νὰ πάθωμεν τίποτες ἔξω ἀπὸ τὸν σκοπόν μας· διότι, περισσότερον ἀπὸ τὴν δύναμίν μας, δὲν ἀφίνει ὁ Θεὸς νὰ πειραχθοῦμεν, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· «Πιστὸς εἶναι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δὲν θέλει μᾶς ἀφήσει νὰ πειραχθοῦμεν περισσότερον ἀπὸ τὴν δύναμίν μας.» Ἀμὴ ἡμεῖς εἴμεσθεν, ὁποῦ δὲν ἔχομεν ὑπομονήν, μήτε θέλομεν νὰ κοπιάσωμεν ὀλίγον, μήτε δεχόμεσθεν τίποτες μὲ ταπείνωσιν, διὰ τοῦτο

συντριβόμεσθεν· καὶ ὅσον σπουδάζομεν νὰ φύγωμεν τοὺς πειρασμούς, τοσοῦτον βαρυνόμεσθεν ἀπ' αὐτούς καὶ οὔτε ὑπομονὴν ἔχομεν, οὔτε ἠμποροῦμεν νὰ λυτρωθῶμεν ἀπ' αὐτούς. Εἶναι μερικοί, ὁποῦ κολυμβοῦν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ καμίαν χρείαν, καὶ ἐὰν ἠξεύρουν τὴν τέχνην νὰ κολυμβοῦν, ὅταν ἔρχεται τὸ κύμα καταπάνω τους, σκύπτουν καὶ σεβαίνουν ὑποκάτω του, ἕως οὗ νὰ περάσῃ· καὶ ἔτζη λοιπὸν κολυμβοῦν χωρὶς βλάβην. Εἰδὲ θελήσουν νὰ ἐναντιωθοῦν τὸ κῦμα, τοὺς σπρόχνει ἔξω καὶ τοὺς ἀκοντίζει εἰς πολὺ διάστημα· καὶ πάλιν, ὡσὰν ἀρχίσουν νὰ κολυμβοῦν, ἔρχεται ἄλλο κῦμα καταπάνω τους, καὶ ἂν τὸ ἐναντιωθοῦν καὶ ἐκεῖνο, τοὺς σπρόχνει πάλιν καὶ τοὺς ῥίχνει ἔξω· καὶ ὄχι μόνον κοπιάζουν, καὶ τίποτε δὲν κατορθώνουν, ἀλλὰ καὶ μεγάλως συντρίβονται. Ἐὰν δὲ σκύψουν καὶ σέβουν ὑποκάτω τοῦ κύματος, καθὼς εἶπα, καὶ ταπεινωθοῦν ὑποκάτω του, περνοῦν χωρὶς βλάβην, καὶ κολυμβοῦν ὅσον θέλουν, καὶ κάμνουν τὴν ὑπερησίαν τους. Ἔτζη εἶναι καὶ εἰς τοὺς πειρασμούς, ἐὰν τοὺς βαστάξῃ κανεὶς μὲ ὑπομονὴν καὶ ταπείνωσιν, τοὺς περνᾷ χωρὶς βλάβην· εἰδὲ ἐναντιωθῇ καὶ ταραχθῇ, καὶ εὑρίσκει πολλὰς ἀφορμὰς εἰς κάθ' ἕνα, τοῦ λόγου του μόνον σκοτώνει, βαρύνωντας τὸν πειρασμὸν καταπάνω του· καὶ ἀντὶς νὰ ὠφεληθῇ, μάλιστα βλάβεται, διότι πολλὰ ὠφελοῦσιν οἱ πειρασμοὶ ἐκεῖνον ὁποῦ τοὺς ὑπομένει χωρὶς ταραχήν. Ἐὰν δὲ καὶ πάθος μᾶς ἐνοχλήσῃ, δὲν πρέπει νὰ ταρασσώμεσθεν οὔτε εἰς αὐτό, διότι, τὸ νὰ ταραχθῇ κανεὶς ἐνοχλούμενος ἀπὸ τὸ πάθος, εἶναι ἀγνωσία καὶ ὑπερηφανία καὶ ἀπὸ τὸ νὰ μὴν ἠξεύρῃ τὴν κατάστασίν του, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ φεύγῃ τὸν κόπον, καθὼς εἶπαν οἱ Πατέρες. Διὰ τοῦτο δὲν προκόπτομεν, ὅτι δὲν ἠξεύρομεν τὰ μέτρα μας, οὔτε ἔχομεν ὑπομονήν, εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ ἀρχίζομεν, ἀλλὰ χωρὶς κόπον θέλομεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὰς ἀρετάς. Διατί ξενίζεται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐνοχλούμενος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν; Διατί ταράσσεται; Ἐνήργησας αὐτήν, τὴν ἔχεις, διὰ τοῦτο σὲ ταράσσει. Τοὺς ἀῤῥαβῶνας αὐτῆς ἔχεις, καὶ λέγεις, διὰ τί μὲ ἐνοχλεῖ; μάλιστα ὑπόμεινον, ἀγωνίσου, παρακάλεσον τὸν Θεόν, διότι ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴν ἔχῃ θλίψιν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἐκεῖ-

νος ὁποῦ νὰ τὴν πράξῃ. Τὰ πράγματα αὐτῆς, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Σισώης, εἶναι μέσα σου· δὸς τὸν ἀῤῥαβῶνά της, καὶ πηγένει. Πράγματα λέγει τὰς αἰτίας, διότι ἔστοντας νὰ τὰ ἀγαπήσωμεν, νὰ πράξωμεν τὴν ἁμαρτίαν, ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴν αἰχμαλωτιζώμεσθεν ἀπὸ τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς, ἕως ὁποῦ μᾶς βιάζουν, καὶ δὲν θέλομεν νὰ ἐνεργήσωμεν τὴν ἁμαρτίαν, ἐπειδὴ μὲ τὸ θέλημά μας ἐπαραδοθήκαμεν εἰς τὰ χέριά τους. Τοῦτο εἶναι, ὁποῦ λέγει ὁ Προφήτης διὰ τὸν Ἐφραὶμ, ὁποῦ ἐκαταδυνάστευσε τὸν ἀντίδικόν του, τουτέστι τὴν συνείδησίν του, καὶ ἐκατεπάτησε τὴν κρίσιν, ὅτι ἐζήτησε τὴν Αἴγυπτον, καὶ βίᾳ ἐπάρθη ἀπὸ τοὺς Ἀσσυρίους. Αἴγυπτον λέγουσιν οἱ Πατέρες τὸ θέλημα τῆς σαρκὸς, ὁποῦ μᾶς κλίνει εἰς τὴν σωματικὴν ἀνάπαυσιν, καὶ μᾶς διδάσκει νὰ κλίνῃ ὁ νοῦς ἡμῶν εἰς τὰ σαρκικὰ πάθη. Ἀσσυρίους δὲ λέγουν τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς, ὁποῦ θωλώνουν καὶ συγχύζουν τὸν νοῦν μας, καὶ τὸν γεμίζουν μὲ τὰ εἴδωλα αὐτῶν τὰ ἀκάθαρτα, καὶ τὸν σύρνουν βίᾳ, καὶ μὴ βουλόμενον, εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας. Ἐὰν τὸ λοιπὸν παραδοθῇ κανεὶς θεληματικῶς εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ κορμίου, ἀναγκάζεται καὶ στανικῶς νὰ φερθῇ εἰς τοὺς Ἀσσυρίους νὰ δουλεύσῃ τῷ Ναβουχοδονόσορ. Τοῦτο ἠξεύρωντας ὁ Προφήτης, ἐσπούδαζε καὶ τοὺς ἔλεγε, μὴν κατεβῆτε εἰς τὴν Αἴγυπτον· τί κάμνετε ἄθλιοι; ταπεινωθῆτε μικρὸν, «κλίνατε τὸν ὦμόν σας, καὶ δουλεύσατε τὸν βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος, καὶ καθίσατε εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων σας.» Καὶ πάλιν τοὺς παρηγορεῖ λέγωντας· «μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, ὅτι μετ' ἐσᾶς εἶναι ὁ Θεὸς νὰ σᾶς γλυτώσῃ ἀπὸ τὰ χέριά του.» Καὶ ἀπ' ἐκεῖ τοὺς προλέγει καὶ τὴν θλίψιν, ὁποῦ ἔμελλε νὰ τοὺς ἔλθῃ, ἐὰν ἀπειθήσουν τῷ Θεῷ· «ἐὰν ὑπάγετε, λέγει, εἰς τὴν Αἴγυπτον, θέλετε εἶσθε δοῦλοι καὶ εἰς κατάραν καὶ ἐνειδισμόν.» Λέγουν του ἐκεῖνοι· «δὲν καθόμεσθεν εἰς τὴν γῆν τούτην, ἀλλὰ πηγένομεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, νὰ μὴν ἰδοῦμεν πόλεμον, οὔτε νὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν τῆς τρουμπέτας, καὶ νὰ μὴν ἀποθάνωμεν τῆς πείνας.» Ἐπῆγαν λοιπὸν καὶ ἐδούλευσαν τῷ Φαραῷ, καὶ ὕστερα ἐφέρθηκαν στανικῶς εἰς τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ τοὺς ἐδούλευσαν καὶ μὴ θέλοντες.

Βάλλετε τὸν νοῦν σας εἰς τὸ λεγόμενον. Πρὶν νὰ ἐνεργήσῃ κανεὶς τὴν ἁμαρτίαν, ἂν καὶ τὸν πολεμοῦν οἱ λογισμοί, ἀλλὰ κἂν εἶναι εἰς τὴν πόλιν του ἀκόμι, καὶ εἶναι ἐλεύθερος, ἔχει δὲ καὶ τὸν Θεὸν ὁποῦ τὸν βοηθεῖ. Ἐὰν τὸ λοιπὸν ταπεινωθῇ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ βαστάξῃ τὸν ζυγὸν τῆς θλίψεως καὶ τοῦ πειρασμοῦ μὲ εὐχαριστίαν, καὶ ἀγωνισθῇ μικρὸν, τὸν γλυτώνει ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ· εἰδὲ φύγῃ τὸν κόπον, καὶ συγκατέβη εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς σαρκὸς, τότε βίᾳ καὶ στανικῶς φέρνεται εἰς τὴν γῆν τῶν Ἀσσυρίων, καὶ τοὺς δουλεύει καὶ μὴ θέλωντας. Τότε λοιπὸν τοὺς λέγει ὁ Προφήτης, «εὔξασθε ὑπὲρ τῆς ζωῆς Ναβουχοδονόσορ, ὅτι ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ σωτηρία.» Ναβουχοδονόσορ εἶναι, τὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς ὑπομονὴν εἰς τὴν θλίψιν τοῦ πειρασμοῦ ὁποῦ τοῦ συμβαίνει, καὶ νὰ μὴν φεύγῃ ἀπ' αὐτόν· ἀλλὰ νὰ τὴν βαστάζῃ μὲ ταπείνωσιν, ὡσὰν ὁποῦ χρεωστεῖ νὰ πειράζεται, καὶ νὰ λογιάζῃ πῶς δὲν εἶναι ἄξιος, οὔτε νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὸ βάρος αὐτοῦ, ἀλλὰ μάλιστα καὶ νὰ πολυχαιρίσῃ, καὶ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ στερεωθῇ καταπάνω του ὁ πειρασμὸς, κἂν ἠξεύρῃ τὴν αἰτίαν, κἂν δὲν τὴν ἠξεύρῃ διὰ τῆς ὥρας, ἀλλὰ μόνον νὰ πιστεύῃ, ὅτι δὲν γίνεται τίποτε ἀπὸ τὸν Θεὸν ἄκριτον, οὔτε ἄδικον, καθὼς ἔλεγεν ἐκεῖνος ὁ ἀδελφὸς, λυπούμενος καὶ κλαίωντας, ἐπειδὴ ἐπῆρεν ὁ Θεὸς τὸν πειρασμὸν ἀπ' αὐτόν· «Κύριε, δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ πειραχθῶ καμπόσον;»

Πάλιν εἶναι γραμμένον, ὅτι μαθητὴς μεγάλου γέροντος ἐπολεμήθη εἰς πορνείαν· καὶ βλέπωντάς τον ὁ γέρων πῶς ἔκαμνε κόπον, λέγει του· «θέλεις νὰ παρακαλέσω τὸν Θεὸν νὰ σὲ ἐλαφρώσῃ ἀπὸ τὸν πειρασμόν;» Καὶ ἐκεῖνος εἶπεν, «ἂν καὶ κοπιάζω, Ἀββᾶ, ἀλλὰ βλέπω ἀπὸ τὸν κόπον καρπὸν εἰς τοῦ λόγου μου· μάλιστα δὲ παρακάλεσον τὸν Θεὸν νὰ μοῦ δώσῃ ὑπομονήν·» ἰδοὺ ἐτοῦτοι εἶναι ὁποῦ θέλουν ἐν ἀληθείᾳ νὰ σωθοῦν. Τοῦτο εἶναι τὸ νὰ βαστάξῃ μὲ ταπεινοφροσύνην τὸν ζυγὸν τοῦ πειρασμοῦ, καὶ νὰ εὔχεται διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Ναβουχοδονόσορ, διὰ τοῦτο λέγει ὁ Προφήτης, ὅτι ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ εἶναι ἡ σωτηρία σας. Ὅμοιον εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ ἀδελφὸς, ὅτι βλέπω καρπὸν εἰς τοῦ

λόγου μου, ὡσὰν νὰ εἰπῇ, ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ εἶναι ἡ σωτηρία μου, καθὼς τοῦ εἶπε καὶ ὁ γέρων, «σήμερον ἐγνώρισα, ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς προκοπὴν, καὶ μὲ ἐπέρασες·» διότι, ὅταν ἀγωνισθῇ κανεὶς νὰ μὴν πράξῃ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀρχίσῃ νὰ πολεμῇ καὶ μὲ τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς τῆς διανοίας, ταπεινώνεται, συντρίβεται, ἀγωνίζεται, καὶ μὲ τὴν θλίψιν τῶν ἀγώνων ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον καθαρίζεται, καὶ γυρίζει εἰς τὸ κατὰ φύσιν. Εἰς τόσον ὅτι, καθὼς εἴπαμεν, ἀπὸ ἀγνωσίας καὶ ὑπερηφανίας ταράσσεται κανεὶς, ὅταν πειράζεται ἀπὸ κανένα πάθος· μάλιστα δὲ πρέπει νὰ ἠξεύρῃ τὰ μέτρα του μὲ ταπείνωσιν, καὶ νὰ ὑπομένῃ δεόμενος, ἕως οὗ νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς ἔλεος εἰς αὐτόν· διότι, ἐὰν δὲν πειραχθῇ κανεὶς, καὶ νὰ ἰδῇ τὴν θλίψιν τῶν παθῶν, δὲν ἀγωνίζεται νὰ καθαρισθῇ ποτέ. Λέγει δὲ καὶ ὁ ψαλμὸς περὶ τούτου· «ἐν τῷ ἀνατεῖλαι ἁμαρτωλοὺς ὡσεὶ χόρτον, καὶ διέκυψαν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ὅπως ἂν ἐξολοθρευθῶσιν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.» Ὅταν φανερωθοῦν τὰ πάθη εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἀγωνίζουνται, τότε ἐξολοθρεύονται ἀπ' αὐτούς· καταλάβετε τοῦ λόγου τὴν ἔννοιαν· πρῶτον ἀνατέλλουν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ, ἔπειτα φανερώνονται τὰ πάθη, καὶ τότε ἐξολοθρεύονται. Ταῦτα πάντα εἶναι εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἀγωνίζουνται, ἡμεῖς δὲ κάμνοντες τὴν ἁμαρτίαν, καὶ πάντοτε ἐνεργοῦντες τὰ πάθη, δὲν γνωρίζομεν, οὔτε πότε ἀνατέλλουν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ, οὐδὲ πότε φαίνουνται τὰ πάθη, διὰ νὰ ἀγωνισθοῦμεν πρὸς αὐτὰ, ἀμὴ ἀκόμι εἴμεσθεν κάτω εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν ἐλεεινὴν πλινθοποιΐαν τοῦ Φαραώ. Καὶ τίς νὰ ἤθελε μᾶς δείξῃ κἂν νὰ ἐγροικούσαμεν τὴν πικρὰν δουλείαν, διὰ νὰ ταπεινωθοῦμεν, καὶ νὰ σπουδάξωμεν νὰ ἐλευθερωθοῦμεν;

Ὅταν ἦσαν οἱ Ἑβραῖοι εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἐδούλευαν τῷ Φαραῷ, ἔκαμναν τὴν πλινθοποιΐαν· ἐκεῖνοι δὲ, ὁποῦ κάμνουν τὰ πλινθία, ὅταν τὰ δουλεύουν, ὅλο κάτω εἰς τὴν γῆν εἶναι σκυμμένοι. Ἔτζη καὶ ἡ ψυχὴ, ἐὰν κυριευθῇ ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ πράξῃ τὴν ἁμαρτίαν, καταπατεῖ τὸν λογισμόν της, καὶ τὴν κάμνει νὰ μὴν λογιάζῃ τίποτε πνευματικὸν, ἀλλὰ πάντοτε τὰ γήϊνα καὶ νὰ λογιάζῃ καὶ νὰ κάμνῃ. Καὶ ἀπέχει, ὡσὰν τοῦ ἔκτισαν,

ἀπὸ τὰ πλινθία ὁποῦ ἐδούλευαν, τρεῖς πόλεις δυναταῖς, τὴν Πιθώ, τὴν Ῥαμεσῆ, καὶ τὴν Ὤν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ Ἡλιούπολις· αὐταῖς δὲ εἶναι, ἡ φιληδονία, ἡ φιλαργυρία, καὶ ἡ φιλοδοξία, ἀπὸ τὰς ὁποίας γίνεται πᾶσα ἁμαρτία.

Ὅτε δὲ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Μοϋσῆ νὰ τοὺς εὐγάλῃ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀπὸ τὴν σκλαβείαν τοῦ Φαραῶ, τότε τοὺς ἀνάγκαζε περισσότερον εἰς τὰ ἔργα, καὶ τοὺς ἔλεγε, «κάθεσθε χωρὶς δουλείαν, διὰ τοῦτο γυρεύετε νὰ πηγένετε νὰ λατρεύσετε τὸν Θεόν σας.» Ὁμοίως καὶ ὁ διάβολος, ὅταν ἰδῇ ὅτι ἐλυπήθη ὁ Θεὸς ψυχὴν, καὶ θέλει νὰ τὴν ἐλεήσῃ καὶ νὰ τὴν ἐλαφρύνῃ ἀπὸ τὰ πάθη, διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ, ἢ διά τινος τῶν δούλων του, τότε καὶ αὐτὸς βαρύνει τὰ πάθη περισσότερον καταπάνω της καὶ τὴν πολεμεῖ χειρότερα. Οἱ δὲ Πατέρες, ἠξεύροντες τοῦτο, ἐνδυναμώνουν τὸν ἄνθρωπον μὲ ταῖς διδασκαλίαις τους, καὶ δὲν τὸν ἀφίνουν νὰ φοβηθῇ. Καὶ ἄλλος μὲν λέγει, ἔπεσες, ἀνάστα· καὶ πάλιν, ἂν ἔπεσες, πάλιν σηκώσου, καὶ τὰ λοιπά. Ἄλλος δὲ πάλιν λέγει, ἡ δύναμις ἐκείνων, ὁποῦ θέλουν νὰ κατορθώσουν τὰς ἀρετὰς, τοῦτο εἶναι· ὅτι, ἐὰν πέσουν νὰ μὴν φοβηθοῦν καὶ ἀπελπισθοῦν, ἀλλὰ πάλιν νὰ ἀγωνίζωνται, καὶ καθ' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς, ἔτζη μὲ τοιαύταις νουθεσίαις, δίδει χεῖρα, καὶ βοηθεῖ ἐκείνους ὁποῦ θλίβονται ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, καὶ ἀγωνίζονται· διότι καὶ αὐτοὶ ἔτζη ἐπαράλαβαν ἀπὸ τὴν θείαν Γραφὴν ὁποῦ λέγει, «μὴ νὰ ἐκεῖνος ὁποῦ πεύτει δὲν σικώνεται; καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ἀποστρέφει δὲν γυρίζει; Γυρίσατε πρὸς τοῦ λόγου μου, τέκνα, καὶ νὰ ἰατρεύσω τὰ συντρίμματά σας, λέγει ὁ Κύριος·» καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Ὅταν δὲ ἐβαρύνθη τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Φαραὼ, καὶ εἰς τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ, καὶ ἠθέλησε νὰ στείλῃ τοὺς Ἑβραίους, λέγει πρὸς τὸν Μοϋσῆ· «πηγένετε λατρεύσατε τὸν Θεόν σας, πλὴν τὰ πρόβατα καὶ τὰ γελάδια σας ἀφῆτέ τα.» Τὰ ὁποῖα δηλοῦν τοὺς λογισμοὺς τῆς καρδίας, τοὺς ὁποίους ἤθελε νὰ τοὺς κυριεύσῃ ὁ Φαραὼ, θαῤῥῶντας δι' αὐτὰ νὰ σύρῃ πάλιν τοὺς Ἑβραίους πρὸς τοῦ λόγου του. Λέγει του ὁ Μοϋσῆς, «οὐχὶ, ἀλλὰ νὰ μᾶς δώσῃς καὶ ἐσὺ θυσίας, νὰ προσφέρομεν τοῦ Θεοῦ μας·

καὶ τὰ πράγματά μας τὰ πέρνομεν μαζί μας, καὶ δὲν ἀφίνομεν ρὐδ' ἕνα·» καὶ ὡσὰν ἐξέβαλεν ὁ Μωϋσῆς τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, καὶ τοὺς ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, θέλοντας ὁ Θεὸς νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὰ ἑβδομήκοντα στελέχη τῶν φοινίκων, καὶ εἰς ταῖς δώδεκα βρύσες τῶν νερῶν, τοὺς φέρνει πρῶτον εἰς Μεῤῥάν· καὶ ἐθλίβετον ὁ λαός, μὴ εὑρίσκοντες νερὸν νὰ πίουν, ὅτι τὸ νερὸν ἐκεῖνο ἦτον πικρόν· καὶ ἀπὸ τὴν Μεῤῥὰν τοὺς ἤφερεν εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἦσαν τὰ ἑβδομήκοντα δένδρα τῶν φοινίκων, καὶ αἱ δώδεκα βρύσες τῶν νερῶν. Ἔτζη καὶ ἡ ψυχή, ὅταν παύσῃ ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας καὶ περάσῃ τὴν νοητὴν θάλασσαν, πρῶτον θέλει νὰ κοπιάσῃ ἀγωνιζομένη καὶ πολλὰ θλιβομένη, καὶ ἔτζη μὲ ταῖς θλίψες θέλει εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάπαυσιν, διότι «μὲ πολλαῖς θλίψες θέλομεν εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν·» διότι αἱ θλίψες κινοῦν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχήν, καθὼς οἱ ἄνεμοι κινοῦν τὴν βροχήν. Καὶ καθὼς ἡ πολλὴ βροχή, ἂν εἶναι τὰ σπαρτὰ τρυφερά, τὰ σαπίζει καὶ χάνουν τὸν καρπόν τους, οἱ δὲ ἄνεμοι τὰ ξηραίνουν ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον καὶ τὰ στερεώνουν, ἔτζη εἶναι καὶ εἰς τὴν ψυχήν, ἡ ἄνεσις, ἡ ἀμεριμνία, καὶ ἡ ἀνάπαυσις τὴν ἀχαμνίζουν καὶ τὴν διαλύουν, οἱ δὲ πειρασμοὶ τὴν σφίγγουν, καὶ τὴν σμίγουν μὲ τὸν Θεόν, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης· «Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου.» Εἰς τόσον ὅτι, καθὼς εἴπαμεν, δὲν πρέπει νὰ ταρασσώμεσθεν, οὐδὲ νὰ βαρυνώμεσθεν εἰς τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ νὰ ὑπομένωμεν, καὶ νὰ εὐχαριστοῦμεν εἰς ταῖς θλίψες, καὶ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν διαπαντὸς μὲ ταπείνωσιν, διὰ νὰ κάμῃ ἔλεος εἰς τὴν ἀσθένειάν μας, καὶ νὰ μᾶς σκεπάσῃ ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ. Ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, τιμή, προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ο'.

ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΑΡΕΤΩΝ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Λέγει ἡ Γραφὴ διὰ ταῖς μάμμαις ἐκείναις, ὁποῦ ἐζωγονοῦσαν τὰ ἀρσενικὰ παιδία τῶν Ἑβραίων, ὅτι διὰ νὰ φοβοῦνται τὸν Θεὸν αἱ μάμμαις, ἔκτισαν τὰ σπήτιά τους. Ἄράγε αἰσθητὰ σπήτια νὰ λέγῃ; καὶ τί λόγον ἔχει νὰ κτίζουν τὰ σπήτιά τους διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ ἡμεῖς κάμνομεν τὸ ἐναντίον, καὶ τὰ σπήτια, ὁποῦ ἔχομεν, διδασκόμεσθεν νὰ τὰ ἀφίνωμεν καμίαν φορὰν διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ; Εἰς τόσον ὅτι δὲν λέγει διὰ αἰσθητὸν σπῆτι, ἀλλὰ διὰ τὸ σπῆτι τῆς ψυχῆς, τὸ ὁποῖον τὸ κτίζει τινὰς μὲ τὴν φύλαξιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Καὶ μᾶς διδάσκει ἡ Γραφὴ διὰ τούτου, ὅτι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ παρακινᾷ τὴν ψυχὴν νὰ φυλάσσῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ μὲ ταῖς ἐντολαῖς κτίζεται τὸ σπῆτι τῆς ψυχῆς. Ἂς προσέχωμεν τοῦ λόγου μας καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί· ἂς φοβηθοῦμεν τὸν Θεόν, καὶ ἂς κτίσωμεν τὰ σπήτιά μας, διὰ νὰ εὕρωμεν σκέπην εἰς τὸν καιρὸν τοῦ χειμῶνος, καὶ εἰς καιρὸν βροχῆς καὶ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν, ὅτι μεγάλη εἶναι ἡ ἀνάγκη τοῦ χειμῶνος εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ δὲν ἔχει σπῆτι. Καὶ πῶς κτίζεται τὸ σπῆτι τῆς ψυχῆς; Ἀπὸ τὸ αἰσθητὸν σπῆτι ἠμποροῦμεν νὰ μάθωμεν τὴν ἀκρίβειαν τοῦ πράγματος, διότι χρειάζεται ἐκεῖνος, ὁποῦ θέλει νὰ κτίσῃ τὸ σπῆτι τοῦτο, νὰ σιγουρατισθῇ πανταχόθεν, καὶ νὰ κτίσῃ τὸν τοῖχον καὶ ἀπὸ τὰ τέσσαρα μέρη τῆς γῆς· καὶ νὰ μὴν κτίζῃ μόνον ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀφήσῃ, διότι δὲν ὠφελεῖται τίποτες, ἀλλὰ

12

μόνον κόπον καὶ ἔξοδα κάμνει τοῦ κακοῦ. Ἔτζη εἶνα καὶ εἰς τὴν ψυχήν· διότι χρειάζεται ἐκεῖνος, ὁποῦ θέλει νὰ κτίσῃ τὸ σπῆτι τῆς ψυχῆς, νὰ μὴν ἀμελῇ κανένα μέρος κτίσματος, ἀλλὰ νὰ τὸ σηκώνῃ ἴσια καὶ ἁρμόδια. Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης, ὅτι θέλω τὸν ἄνθρωπον νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ ὅλαις ταῖς ἀρεταῖς· καὶ ὄχι καθὼς κάμνουν μερικοί, ὁποῦ κρατοῦν μόνον μίαν ἀρετὴν καὶ ἐργαζόμενοι ἐκείνην, ἀμελοῦν ταῖς ἄλλαις. Ἴσως δὲ καὶ νὰ τὴν ἔχουν συνηθισμένην, ἢ ἐκ φύσεως ταύτην τὴν ἀρετὴν, καὶ διὰ τοῦτο μήτε βαρύνονται ἀπὸ τὸ πάθος ὁποῦ τὴν ἐναντιεῖται· καὶ λοιπὸν κλέπτονται ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη, καὶ βαρύνονται ἀπ' αὐτὰ, καὶ δὲν τοὺς μέλει, ἀλλὰ θαῤῥοῦν ὅτι ἔχουν μέγα τίποτες. Ἐτοῦτοι ὁμοιάζουν ἐκεῖνον ὁποῦ κτίζει τὸν ἕνα τοῖχον, καὶ ὑψώνει ἀπάνω ὅσον ἠμπορεῖ, καὶ μόνον εἰς τὸ ὕψος τοῦ τοίχου ἐκείνου στοχάζεται, καὶ νομίζει ὅτι μέγα τίποτες ἔκαμε· καὶ δὲν ἠξεύρει, ὅτι ἂν φυσήσῃ ἕνας ἄνεμος, τὸν ῥίχνει κάτω, διότι στέκει μόνος, καὶ δὲν εἶναι δεμένος μὲ τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ μήτε σκέπην ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ τινὰς διὰ λόγου του ἀπὸ τὸν ἕνα τοῖχον, διότι εἶναι ὁλόγυμνος ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη, ὅμως δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ ἔτζη, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνος, ὁποῦ θέλει νὰ κτίσῃ το σπῆτί του, καὶ νὰ κάμῃ σκέπην διὰ λόγου του, χρεωστεῖ νὰ τὸ κτίζῃ καὶ ἀπὸ τὰ τέσσαρα μέρη, καὶ νὰ τὸ σιγουράρῃ πανταχόθεν· καὶ λέγω πῶς.

Πρῶτον χρεωστεῖ νὰ βάλλῃ τὸ θεμέλιον, ὁποῦ εἶναι ἡ πίστις· διότι «χωρὶς πίστιν, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἀδύνατον εἶναι νὰ εὐαρεστήσῃ τινὰς Θεῷ·» καὶ ἔτζη νὰ κτίσῃ ἀπάνω εἰς τὸ θεμέλιον τοῦτο, τὸ κτίριον κατὰ τὴν ποσότητα. Ἂν τύχῃ ὑπακοὴ, νὰ βάλλῃ μίαν πέτραν, συμβαίνει σκάνδαλον ἀδελφοῦ; χρεωστεῖ νὰ βάλλῃ μίαν πέτραν μακροθυμίας· ἔτυχεν ἐγκράτεια; νὰ βάλλῃ ἄλλην πέτραν· καὶ ἔτζη ἀπὸ πᾶσαν ἀρετὴν, ὁποῦ νὰ τύχῃ, νὰ βάνῃ ἀπὸ μίαν πέτραν εἰς τὸ κτίσμα· καὶ οὕτως νὰ φέρνῃ τὸν τοῖχον ὁλόγυρα ἀπὸ μίαν πέτραν συμπαθείας, ἀπὸ ἄλλην κοπὴν θελήματος· μίαν πέτραν πρᾳότητος, καὶ τῶν ὁμοίων. Καὶ ἀπὸ τοῦτα ὅλα χρεωστεῖ νὰ ἐπιμελεῖται τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν

ἀνδρείαν, διότι αὐταῖς εἶναι αἱ γωνίαις, καὶ μετ' αὐταῖς συνδένεται τοῖχος πρὸς τὸν τοῖχον, καὶ δὲν γέρνουν οὐδὲ ῥαγίζονται ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον οἱ τοῖχοι· διότι χωρὶς τούτων δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ κατορθώσῃ καμίαν ἀρετὴν, διότι, ἐὰν δὲν ἔχει τινὰς ἀνδρείαν καὶ ὑπομονὴν εἰς τὴν ψυχήν του, δὲν ἠμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ τίποτες· διὰ τοῦτο λέγει, «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.»

Θέλει ἀκόμι ἐκεῖνος, ὁποῦ κτίζει, νὰ βάνῃ καὶ λάσπην εἰς πᾶσαν πέτραν· διότι, ἂν βάλλῃ πέτραν ἀπάνω εἰς πέτραν, χωρὶς λάσπην, γέρνουν αἱ πέτραις χωρὶς λάσπην, καὶ πεύτει ὁ τοῖχος. Ἡ λάσπη εἶναι ἡ ταπείνωσις, ἐπειδὴ εἶναι ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ ὑποκάτω τῶν ποδαρίων πάντων εἶναι. Τὸ λοιπὸν πᾶσα ἀρετὴ, χωρὶς ταπείνωσιν, δὲν λογίζεται ἀρετὴ, καθὼς τὸ λέγει καὶ εἰς τὸ Γεροντικόν· καθὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γένῃ καράβι χωρὶς καρφία, ἔτζη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σωθῇ καλόγερος χωρὶς ταπεινοφροσύνην. Πρέπει λοιπὸν κανεὶς, εἴτι καλὸν καὶ ἂν κάμνῃ, νὰ τὸ κάμνῃ μὲ ταπείνωσιν, διὰ νὰ φυλαχθῇ μὲ τὴν ταπείνωσιν ἐκεῖνο ὁποῦ γίνεται. Ἀκόμι θέλει νὰ ἔχῃ ὁ τοῖχος καὶ μαντώματα, ἤγουν ζωνάρια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ διάκρισις, ὁποῦ στερεώνει τὸ σπῆτι, καὶ σμίγει πέτραν μὲ πέτραν, καὶ συσφίγγει τὸν τοῖχον, καὶ δίδει καὶ πολλὴν εὐμορφίαν εἰς τὸ σπῆτι. Ἡ δὲ σκέπη εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία εἶναι ἡ τελείωσις τῶν ἀρετῶν, ὡσὰν ἡ σκέπη τοῦ σπητίου. καὶ ὕστερα, ἀπὸ τὴν σκέπην, ἡ περιστεφάνωσις τοῦ δώματος, καθὼς τὸ γράφει καὶ εἰς τὸν Νόμον, ὅτι «ἐὰν κτίσετε σπήτια, καὶ κάμετε εἰς αὐτὰ δώματα, κάμετε περιστεφάνωμα, διὰ νὰ μὴν πέσουν τὰ παιδία σας ἀπὸ τὸ δῶμα.» Τὸ στεφάνωμα εἶναι ἡ ταπείνωσις, διότι αὕτη στεφανώνει καὶ φυλάσσει ὅλας τὰς ἀρετάς. Καὶ καθὼς πᾶσα ἀρετὴ θέλει νὰ γίνεται μὲ ταπείνωσιν, κατὰ τὸν τρόπον ὁποῦ εἴπαμεν, ὅτι πᾶσα πέτρα μὲ λάσπην βάνεται, ἔτζη καὶ ἡ τελείωσις τῶν ἀρετῶν χρειάζεται ταπείνωσιν· ἢ ὅτι καὶ φυσικῶς, προκόπτοντες οἱ Ἅγιοι, ἔρχονται εἰς ταπείνωσιν, καθὼς σᾶς λέγω πάντοτε, ὅτι ὅσον ἐγγίζει κανεὶς εἰς τὸν Θεὸν, τοσοῦτον βλέπει τοῦ λόγου του ἁμαρτωλόν. Τὰ δὲ παιδία,

ὁποῦ εἶπεν ὁ Νόμος, ὅτι νὰ μὴν πέσουν ἀπὸ τὸ δῶμα, τί εἶναι; Τὰ παιδία εἶναι οἱ λογισμοὶ ὁποῦ γεννοῦνται εἰς τὴν ψυχὴν, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ τοὺς φυλάσσῃ μὲ τὴν ταπείνωσιν, διὰ νὰ μὴν πέσουν καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ δῶμα, ἤγουν τὴν σκέπην ὁποῦ εἴπαμεν, ὅτι εἶναι ἡ τελείωσις τῶν ἀρετῶν. Ἰδοὺ ὁποῦ ἐτελειώθη τὸ σπῆτι, ἔχει τὰ ζωνάρια, ἔχει τὴν σκέπην· ἰδοὺ καὶ ἡ περιστεφάνωσις, καὶ κοντολογῆς ἐτελειώθη τὸ σπῆτι. Ἄραγε νὰ μὴν τοῦ λείπῃ τίποτες; Ναὶ, ἀκόμι ἕνα ἀφήσαμεν. Καὶ ποῖον εἶναι τοῦτο; Διὰ νὰ εἶναι ὁ κτίστης τεχνίτης· διότι, ἐὰν δὲν εἶναι τεχνίτης, στραβώνει ὀλίγον τὸν τοῖχον, καὶ πεύτει καμίαν φορὰν τὸ σπῆτι. Τεχνίτης εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ κάμνει τὰς ἀρετὰς μὲ γνῶσιν· διότι λαχένει καὶ κάμνει τινὰς καὶ τὸν κόπον τῆς ἀρετῆς, καὶ διὰ νὰ μὴν τὸν κάμῃ μὲ γνῶσιν, τὸν ἔχει χαμένον· ἢ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον, ἀλλὰ κτίζει καὶ κρεμνίζει, βάνωντας μίαν πέτραν, καὶ εὐγάζωντας δύο. Ὡσὰν νὰ εἰπῶ, ἰδοὺ ἔρχεται ἕνας ἀδελφὸς, καὶ σοῦ λέγει λόγον, ὁποῦ σὲ πικραίνει, ἢ σὲ κεντᾷ, καὶ σιωπᾷς, καὶ βάλλεις μετάνοιαν· ἰδοὺ ἔβαλες μίαν πέτραν· ἔπειτα πηγένεις καὶ λέγεις ἄλλου ἀδελφοῦ, ὁ δεῖνας μὲ ὕβρισε, καὶ μοῦ εἶπε τόδε, καὶ τόδε, καὶ ὄχι μόνον ὅτι ἐσιώπησα, ἀλλὰ τοῦ ἔβαλα καὶ μετάνοιαν· ἰδοὺ μίαν πέτραν ἔβαλες, καὶ δύο εὔγαλες.

Πάλιν βάλλει χανεὶς μετάνοιαν διὰ νὰ δοξασθῇ, καὶ λογίζεται ταπείνωσις μὲ κενοδοξίαν· τοῦτο εἶναι τὸ νὰ βάλλῃ μίαν πέτραν, καὶ νὰ τὴν εὐγάλῃ. Ἀμὴ ἐκεῖνος ὁποῦ βάνει μετάνοιαν μὲ γνῶσιν, καταπείθει τοῦ λόγου του, ὅτι αὐτὸς ἔσφαλε, καὶ πληροφορεῖται, ὅτι αὐτὸς εἶναι αἴτιος· τοῦτο εἶναι τὸ νὰ βάλλῃ μετάνοιαν ἐν γνώσει. Ἄλλος ἔχει σιωπὴν, ἀλλὰ ὄχι μὲ γνῶσιν, διότι λογιάζει, ὅτι κάμνει ἀρετήν. Ἐκεῖνος δὲ, ὁποῦ σιωπᾷ, ἐν γνώσει, λογιάζει πῶς δὲν εἶναι ἄξιος νὰ λαλήσῃ, καθὼς εἶπαν οἱ Πατέρες, καὶ αὐτη ἡ ἐν γνώσει σιωπή. Καὶ πάλιν ἄλλος δὲν μετρᾷ τοῦ λόγου του διὰ τίποτε, καὶ λογιάζει, ὅτι κάμνει μέγα τίποτες, καὶ πῶς ταπεινώνεται· καὶ δὲν ἠξεύρει ὅτι δὲν ἔχει τίποτες, ἐπειδὴ δὲν τὸ κάμνει μὲ γνῶσιν. Τὸ δὲ νὰ μὴ μετρᾷ τοῦ λόγου του ἐν γνώσει, εἶναι τὸ νὰ λογιάζῃ τοῦ λόγου του πῶς

δὲν εἶναι τίποτες, οὔτε εἶναι ἄξιος νὰ λογαριασθῇ μὲ τοὺς ἀνθρώπους· καθὼς εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μοϋσῆς τοῦ λόγου του, «μαβρόπετζε μελανὲ, ἐπειδὴ δὲν εἶσαι ἄνθρωπος, διατί ἀνακατώνεσαι μὲ τοὺς ἀνθρώπους;»

Ἄλλος πάλιν ὑπηρετᾷ ἄῤῥωστον, καὶ λογιάζει, ὅτι διὰ νὰ ἔχῃ μισθὸν, ὑπηρετεῖ, καὶ δὲν εἶναι οὐδὲ τοῦτο μὲ γνῶσιν· καὶ λοιπὸν, ἂν τοῦ συμβῇ τίποτε λυπηρὸν, πάραυτας ἀποκόπτεται ἀπὸ τὸ καλὸν ἔργον ἐκεῖνο, καὶ δὲν προφθάνει νὰ τὸ τελειώσῃ, ἐπειδὴ δὲν τὸ κάμνει μὲ γνῶσιν. Ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ ὑπηρετᾷ μὲ γνῶσιν, ὑπηρετᾷ διὰ νὰ ἀποκτήσῃ συμπάθειαν, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν· καὶ ὅποιος ἔχει τοιοῦτον σκοπὸν, εἴτι καὶ ἂν τοῦ συμβῇ, κἂν ἔξωθεν θλίψις, κἂν αὐτὸς ὁ ἄῤῥωστος βαρεθῇ πρὸς αὐτὸν, αὐτὸς ὑπομένει χωρὶς ταραχὴν, καὶ προσέχει τὸν λογισμόν του· καὶ ἠξεύρωντας, ὅτι περισσότερον τὸν εὐεργετεῖ ὁ ἄῤῥωστος αὐτὸν, παρὰ αὐτὸς τὸν ἄῤῥωστον, ἔχει ὑπομονήν· πιστεύσατε γὰρ ὅτι ἐκεῖνος, ὁποῦ ὑπηρετᾷ ἄῤῥωστον, ἐλαφρώνεται καὶ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ ἀπὸ τὸν πόλεμον· διότι ἐγὼ εἶδα ἀδελφὸν, ὁποῦ ἐπολεμεῖτον ἀπὸ αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας, καὶ διὰ νὰ ὑπηρετᾷ ἄῤῥωστον ἀπὸ δυσεντερίαν μὲ γνῶσιν, ἐλευθερώθη ἀπὸ τὸν πόλεμον. Λέγει δὲ καὶ ὁ Εὐάγριος διὰ κάποιον μέγαν Γέροντα, ὅτι κάποιον ἀδελφὸν, ὁποῦ ἐφαντάζετο τὴν νύκτα, τὸν ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὰς τοιαύτας φαντασίας, ἔστωντας νὰ τὸν προστάξῃ νὰ ὑπηρετῇ ἀσθενῆ μὲ νηστείαν· καὶ ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου ἔλεγεν, ὅτι δὲν σβύνουνται τόσον μὲ ἄλλο τίποτε τὰ τοιαῦτα πάθη, ὡσὰν μὲ τὴν συμπάθειαν.

Πάλιν, ἂν ἀσκητεύῃ τινὰς διὰ κενοδοξίαν, ἢ λογιάζωντας πῶς κάμνει ἀρετὴν, ὁ τοιοῦτος δὲν ἀσκητεύει μὲ γνῶσιν· καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀρχίζει νὰ συγχένεται τὸν ἀδελφόν του, πιάνωντας τοῦ λόγου του διὰ μέγα τίποτε, καὶ λογίζεται, ὄχι μόνον πῶς βάνει μίαν πέτραν καὶ εὐγάνει δύο, ἀλλὰ κινδυνεύει νὰ ῥήξῃ καὶ ὅλον τὸν τοῖχον, διὰ νὰ κατακρίνῃ τὸν γείτονα. Ἐκεῖνος δὲ, ὁποῦ ἐγκρατεύεται μὲ γνῶσιν, δὲν λογιάζει πῶς κάμνει ἀρετὴν, οὐδὲ θέλει νὰ ἐπαινεῖται ὡς ἀσκητὴς, ἀλλὰ λογιάζει, ὅτι μὲ τὴν ἐγ-

κράτειαν ἀποκτᾷ σωφροσύνην, καὶ ὅτι δι' αὐτῆς ἔρχεται εἰς ταπείνωσιν, καθὼς λέγουν οἱ Πατέρες, ὅτι στράτα τῆς ταπεινώσεως εἶναι οἱ κόποι οἱ σωματικοὶ, ὁποῦ γίνονται μὲ γνῶσιν, καὶ τὰ λοιπά· καὶ κοντολογῆς πᾶσαν ἀρετὴν ἔτζη πρέπει νὰ τὴν κάμνῃ τινὰς, ὡς διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ, καὶ νὰ τὴν συνηθίσῃ· καὶ ὁ τοιοῦτος λογίζεται, καθὼς εἴπαμεν, καλὸς τεχνίτης καὶ κτίστης, ὁποῦ δύνεται νὰ κτίσῃ σπῆτι σίγουρον.

Ἐκεῖνος λοιπὸν, ὁποῦ θέλει νὰ ἔλθῃ εἰς τοιαύτην καλὴν κατάστασιν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, δὲν πρέπει νὰ λέγῃ, μεγάλαι εἶναι αἱ ἀρεταὶ, καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὰς φθάσωμεν, διότι ἐκεῖνος, ὁποῦ τὸ λέγει τοῦτο, ἢ δὲν ἐλπίζει εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ὀκνεύει νὰ ἐπικαλεσθῇ εἰς τίποτες ἀγαθόν· διατὶ, ποίαν ἀρετὴν θέλετε καὶ νὰ ἐξετάσωμεν, καὶ νὰ ἰδῆτε, πῶς εἰς τοῦ λόγου μας στέκει, ἂν θέλομεν νὰ τὴν κατορθώσωμεν; Ἰδοὺ λέγει «νὰ ἀγαπήσῃς τὸν γείτονά σου ὡσὰν τοῦ λόγου σου.» Πῶς ἠμπορῶ νὰ μεριμνῶ τὰς θλίψεις αὐτοῦ ὡσὰν τὰς ἐδικάς μου καὶ μάλιστα ἐκείναις ὁποῦ εἶναι κρυμμέναις εἰς τὴν καρδίαν του, ταῖς ὁποίαις μήτε ταῖς βλέπω, μήτε ταῖς ἀκούω ὡσὰν ταῖς ἐδικαῖς μου; Μὴν ἀφίσῃς τὸν λογισμόν σου νὰ λογιάζῃ τοιαῦτα, μήτε νομίσῃς, ὅτι εἶναι βαρετὴ καὶ δυσκολοκατόρθωτη ἡ ἀρετὴ, ἀλλὰ βλέπε διὰ τῆς ὥρας νὰ πιστεύῃς τῷ Θεῷ, καὶ βάλλε ἀρχήν. Δεῖξον αὐτῷ τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν σπουδήν σου, καὶ θέλεις ἰδῇ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ θέλει σοῦ δώσει νὰ τὴν κατορθώσῃς· ἤγουν, ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, νὰ εἶναι δύο σκάλαις, ἡ μία νὰ ἀνεβάζῃ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἡ ἄλλη νὰ κατεβάζῃ εἰς τὸν ᾅδην· καὶ ἐσὺ νὰ στέκῃς ἀνάμεσα εἰς ταῖς σκάλαις, καὶ νὰ εἰπῇς, πῶς ἠμπορῶ νὰ πετάξω ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ νὰ εὑρεθῶ μονόφορα ἀπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τῆς σκάλας; διότι τοῦτο οὔτε δυνατὸν εἶναι, οὔτε ὁ Θεὸς τὸ ζητᾷ ἀπὸ λόγου σου· ἀλλὰ φυλάγου μόνον διὰ τῆς ὥρας νὰ μὴν κατέβῃς κάτω. Μὴν κάμῃς τοῦ γειτόνου σου κακὸν, μὴν τὸν ὑβρίσῃς, μὴν τὸν καταλαλήσῃς, μὴν τὸν κακολογήσῃς, μὴν τὸν συγχαθῇς καὶ τὸν ἀτιμάσῃς· καὶ ἔτζη λοιπὸν ἀρχίζεις καὶ νὰ τὸν εὐεργετῇς ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, μὲ τὸ νὰ τὸν

θεραπεύης μὲ λόγον, διὰ νὰ λυπᾶσαι τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ἐὰν τοῦ λείπῃ τίποτες νὰ τοῦ τὸ δίδῃς. Καὶ ἔτζη ἀπὸ ἕνα ἕνα σκαλὶ ἀναβαίνωντας, φθάνεις μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς σκάλας· διότι, μὲ τὸ νὰ βοηθῇς τὸν γείτονά σου ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, ἀρχίζεις νὰ ἀγαπᾷς καὶ τὸ καλόν του ὡσὰν καὶ τὸ ἐδικόν σου, καὶ τὸ συμφέρον του ὡσὰν καὶ τὸ ἐδικόν σου συμφέρον· καὶ τοῦτο εἶναι, τὸ νὰ ἀγαπήσῃς τὸν γείτονά σου ὡσὰν τοῦ λόγου σου.

Ἐὰν ζητήσωμεν, εὑρίσκομεν, καὶ ἐὰν γυρεύωμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν, μᾶς φωτίζει. Λέγει γὰρ εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, «Αἰτεῖτε, καὶ θέλει σᾶς δοθῇ· ζητεῖτε, καὶ θέλετε εὕρῃ· κρούετε, καὶ θέλει σᾶς ἀνοιχθῇ.» Αἰτεῖτε λέγει, ἵνα παρακαλοῦμεν διὰ τῆς εὐχῆς· τὸ δὲ ζητεῖτε, εἶναι νὰ ἐρευνοῦμεν, πῶς ἔρχεται αὕτη ἡ ἀρετὴ, τί εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ τὴν φέρνει, τί χρεωστοῦμεν νὰ κάμωμεν διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσωμεν· τὸ νὰ ἐρευνοῦμεν ἔτζη κάθ' ἡμέραν, εἶναι τὸ ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε· τὸ δὲ κρούετε, εἶναι τὸ νὰ κάμνωμεν τὰς ἐντολὰς, διότι, κάθ' ἕνας ὁποῦ κρούει, μετὰ χέρια κρούει, τὰ δὲ χέρια εἰς τὴν πρακτικὴν λαμβάνονται. Θέλει τὸ λοιπὸν ὄχι μόνον νὰ αἰτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ ζητοῦμεν, καὶ νὰ κάμνωμεν, καὶ νὰ σπουδάζωμεν νὰ εἴμεσθεν, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, «ἑτοιμασμένοι εἰς κάθε καλὸν ἔργον.» Τί εἶναι ἑτοιμασμένοι; Ὅταν θέλει κανεὶς νὰ κατασκευάσῃ καράβι, πρῶτον ἑτοιμάζει πᾶσαν χρείαν τοῦ καραβίου, ἕως καὶ μικρῶν καρφίων, καὶ πίσσης, καὶ στυππίου. Ὁμοίως καὶ ἡ γυνὴ, ἐὰν θέλει νὰ στήσῃ ἐργαλεῖον νὰ ὑφάνῃ, ἑτοιμάζει καὶ μικρὰ καλάμια, καὶ ῥάμματα· καὶ τοῦτο λέγεται κατάρτισις, τὸ νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν χρείαν ἑτοιμασμένην τοῦ πράγματος. Ἔτζη λοιπὸν πρέπει νὰ εἴμεσθεν καὶ ἡμεῖς ἑτοιμασμένοι εἰς κάθε καλὸν ἔργον, καὶ νὰ ἔχωμεν ὅλην μας τὴν ἑτοιμασίαν, εἰς τὸ νὰ κάμνωμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μὲ γνῶσιν, καθὼς θέλει καὶ τοῦ ἀρέσει. Τί εἶναι ἐκεῖνο, ὁποῦ λέγει ὁ Ἀπόστολος; «Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.» Ὅλα, ὅσα γίνονται, ἢ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ γίνονται, ἢ μὲ τὸ θελημά του, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης· «Ἐγὼ Κύριος, ὁποῦ κάμνω τὸ φῶς, καὶ κτίζω τὸ σκότος.»

Καὶ πάλιν, «δὲν εἶναι κακία εἰς τὴν πόλιν, ὁποῦ νὰ μὴν τὴν ἔκαμεν ὁ Κύριος·» κακίαν λέγει ὅλα τὰ θλιβερὰ, ὁποῦ γίνονται διὰ παίδευσίν μας, τὰ ὁποῖα εἶναι, πεῖνα, θανατικὸν, ἀβροχία, ἀσθένειαι, πόλεμοι. Αὐτὰ ὅλα δὲν γίνονται μέ θέλημα Θεοῦ, ἀλλὰ κατὰ συγχώρησιν, μὲ τὸ νὰ συγχωρᾷ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἔρχωνται διὰ τὸ συμφέρον μας.

Ταῦτα λοιπὸν, δὲν θέλει ὁ Θεὸς νὰ τὰ θέλωμεν, οὐδὲ νὰ σπουδάζωμεν νὰ μᾶς ἔλθουν· ἤγουν εἶναι θέλημα Θεοῦ, καθὼς εἴπαμεν, νὰ ἀφανισθῇ μία πόλις κατὰ συγχώρησιν· ὅμως, ἐπειδὴ θέλημα Θεοῦ εἶναι νὰ χαλάσῃ, δὲν θέλει λοιπὸν νὰ βάλλωμεν καὶ ἡμεῖς φωτίαν νὰ τὴν καύσωμεν, ἢ νὰ πιάσωμεν τζάπαις νὰ τὴν ξεθεμελιώσωμεν. Πάλιν συγχωρᾷ ὁ Θεὸς νὰ θλιβῇ, ἢ νὰ ἀῤῥωστήσῃ τινάς· καὶ ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἄφησε νὰ θλιβῇ, δὲν θέλει λοιπὸν νὰ τὸν θλίβωμεν καὶ ἡμεῖς, ἢ νὰ εἰποῦμεν, ὅτι, ἐπειδὴ θέλημα Θεοῦ εἶναι νὰ ἀσθενήσῃ, ἂς μὴν τὸν λυπηθοῦμεν· τοῦτο δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός· δὲν θέλει νὰ ὑπηρετήσωμεν εἰς τὸ τοιοῦτον αὐτοῦ θέλημα. Τοιούτους ἀγαθοὺς θέλει νὰ εἴμεσθεν, ὅτι ἐκεῖνα, ὁποῦ κάμνει αὐτὸς, ἡμεῖς νὰ μὴν τὰ θέλωμεν. Ἀμὴ τί θέλει νὰ θέλωμεν; Τὸ θέλημα αὐτοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ κατ' εὐδοκίαν γενόμενον. Τοῦτο δὲ εἶναι, πάντα ὅσα γίνονται κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, τὸ γὰ ἀγαποῦμεν ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ νὰ λυπούμεσθεν, τὸ νὰ κάμνωμεν ἐλεημοσύναις, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· τοῦτο εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθόν. Ἀμὴ τὸ εὐάρεστον, τί εἶναι; Διότι κάθε καλὸν, ὁποῦ νὰ κάμῃ κανεὶς, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἠξεύρῃ, ὅτι καθὼς ἀρέσει τοῦ Θεοῦ τὸ κάμνει. Καὶ θέλεις εἰπῇ, πῶς; Τυχένει καὶ εὑρίσκει κανεὶς ὀρφανὴν εὔμορφην πτωχὴν, καὶ τοῦ ἀρέσει καὶ τὴν πέρνει, καὶ τὴν ἀνατρέφει αὐτὴν, τάχα ὡς ὀρφανήν· ἰδοὺ καὶ θέλημα Θεοῦ καὶ ἀγαθὸν εἶναι, οὐχὶ δὲ καὶ εὐάρεστον. Τὸ δὲ εὐάρεστον εἶναι, ὅταν κάμνῃ κανεὶς ἐλεημοσύνην, ὄχι διὰ κανένα λογισμὸν ἀνθρώπινον, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν, διὰ συμπάθειαν· τοῦτο εἶναι τὸ εὐάρεστον. Τὸ δὲ τέλειον εἶναι, ὅταν κάμνῃ τινὰς ἐλεημοσύνην, ὄχι μὲ ἀκρίβειαν, ἢ μὲ ὀκνηρίαν, καὶ βαροσύνην, ἀλλὰ μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν καὶ τὴν προαίρεσιν, ἔτζη

δίδωντας, ὡσὰν νὰ πέρνῃ αὐτὸς, ἔτζη εὐεργετῶντας, ὡσὰν νὰ εὐεργετῆται αὐτὸς, καὶ τότε γίνεται τέλειον, καὶ ἔτζη λογίζεται κανεὶς, ὅτι κάμνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον. Ἰδοὺ τοῦτο εἶναι, τὸ νὰ κάμνῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ μὲ γνῶσιν, διότι θέλει νὰ ἠξεύρῃ κανεὶς αὐτὸ τὸ καλὸν τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τὴν χρείαν αὐτῆς πῶς εἶναι μεγάλη, πῶς δύναται νὰ ἀφήσῃ καὶ ἁμαρτίας, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης, «λύτρωσις ψυχῆς ὁ πλοῦτος τοῦ ἀνθρώπου.» Καὶ πάλιν ἀλλοῦ λέγει· «μὲ ἐλεημοσύναις ἐξάλειψον τὰς ἁμαρτίας σου·» καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος εἶπε, «Γίνεσθε ἐλεήμονες, ὅτι καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος ἐλεήμων εἶναι.» Δὲν εἶπε, νηστεύσατε, καθὼς νηστεύει καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος, οὐδὲ εἶπε, γίνεσθε ἀκτήμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος εἶναι ἀκτήμων. Ἀμὴ τί λέγει; «Γίνεσθε οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος εἶναι οἰκτίρμων,» διότι ξεχωριστὰ ἡ ἀρετὴ αὕτη μιμεῖται τὸν Θεὸν, καὶ τοῦ ὁμοιάζει. Τὸ λοιπὸν κάμνει χρείαν, καθὼς εἴπαμεν, τοῦτον τὸν σκοπὸν νὰ ἔχωμεν πάντοτε, καὶ νὰ κάμνωμεν τὸ καλὸν μὲ γνῶσιν, διότι πολλὴ εἶναι ἡ διαφορὰ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεημοσύνης, διότι κάμνει κανεὶς ἐλεημοσύνην, διὰ νὰ εὐλογηθῇ τὸ χωράφι του καὶ ὁ Θεὸς εὐλογεῖ τὸ χωράφι του, καὶ δὲν ἀστοχᾷ ἀπὸ τὸν σκοπόν του. Ἄλλος κάμνει ἐλεημοσύνην, διὰ νὰ φυλαχθῇ τὸ καράβι του, καὶ ὁ Θεὸς κατευοδώνει αὐτό. Ἄλλος διὰ τὰ τέκνα του, καὶ ὁ Θεὸς φυλάττει τὰ τέκνα του. Ἄλλος κάμνει διὰ νὰ δοξασθῇ, καὶ ὁ Θεὸς τὸν δοξάζει· καὶ δὲν ἀφίνει κανένα ὁ Θεὸς, ὁποῦ νὰ μὴν τοῦ δώσῃ τὸ ζήτημά του, ἀλλὰ, εἴτι θέλει κάθ' ἕνας, τοῦ δίδει, ὅταν δὲν βλάπτεται ἡ ψυχή του ἀπὸ τοῦτο. Ἀλλὰ τοῦτοι ὅλοι ἔλαβαν τὸν μισθόν τους, καὶ τίποτε δὲν τοὺς χρεωστᾷ ὁ Θεὸς, ὅτι οὔτε ὁ σκοπός τους δὲν ἦτον διὰ τὴν ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς αὐτῶν. Διὰ νὰ εὐλογηθῇ τὸ χωράφι σου τὴν ἔκαμες; εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸ χωράφι σου. Διὰ τὰ τέκνα σου τὴν ἔκαμες; εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὰ τέκνα σου. Διὰ νὰ δοξασθῇς τὴν ἔκαμες; σὲ ἐδόξασεν ὁ Θεός. Τὸ λοιπὸν τί σοῦ χρεωστεῖ; σοῦ ἔδωκε τὸν μισθὸν διατ' ἐκεῖνα ὁποῦ τὴν ἔκαμες.

Εἶναι δὲ ἄλλος, ὁποῦ κάμνει ἐλεημοσύνην, διὰ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὴν αἰώνιον κόλασιν· οὗτος τὴν κάμνει διὰ τὴν ψυχήν του, οὗτος κάμνει κατὰ Θεόν. Πλὴν δὲν εἶναι, καθὼς θέλει ὁ Θεός, διότι ἀκόμι εἰς τὴν δουλικὴν κατάστασιν εἶναι· διότι ὁ δοῦλος δὲν κάμνει τὸ θέλημα τοῦ αὐθεντός του θεληματικῶς, ἀλλὰ φοβούμενος νὰ μὴν δαρθῇ. Ὁμοίως κάμνει καὶ οὗτος, διὰ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὴν κόλασιν, καὶ ὁ Θεὸς τὸν λυτρώνει ἀπὸ τὴν κόλασιν. Ἄλλος κάμνει τὴν ἐλεημοσύνην διὰ νὰ λάβῃ μισθόν· τοῦτο ὑψηλότερον μὲν εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου, ἀλλὰ μήτε αὐτὸ δὲν εἶναι ἀκόμι, καθὼς θέλει ὁ Θεός, διότι ἀκόμι δὲν εἶναι εἰς τὴν τάξιν τοῦ υἱοῦ· ἀλλά, καθὼς ὁ στιχητὸς κάμνει τὸ θέλημα τοῦ αὐθεντός του, διὰ νὰ λάβῃ τὴν ῥόγαν του καὶ νὰ κερδίσῃ, ἔτζη κάμνει καὶ τοῦτος διὰ νὰ ἔχῃ μισθὸν ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι τρεῖς καταστάσες εἶναι, διὰ ταῖς ὁποίας χρεωστοῦμεν νὰ κάμνωμεν τὸ καλόν, καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος, καθὼς σᾶς τὸ εἶπα καὶ ἄλλην φοράν· διότι, ἤ, φοβούμενοι τὸν Θεόν, καὶ τὴν κόλασιν, κάμνομεν τὸ καλόν, καὶ εἴμεσθεν εἰς τὴν δουλικὴν κατάστασιν· ἢ διὰ νὰ ἔχωμεν μισθόν, καὶ εἴμεσθεν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ στιχητοῦ· ἢ δι' αὐτὸ τὸ καλόν, καὶ εἴμεσθεν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ υἱοῦ, διότι ὁ υἱὸς δὲν κάμνει τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς ἀπὸ φόβον, οὐδὲ διὰ νὰ λάβῃ ἀπ' αὐτὸν μισθόν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν εὐφράνῃ, θέλωντας νὰ τὸν τιμήσῃ καὶ νὰ τὸν ἀναπαύσῃ.

Ἔτζη λοιπὸν χρεωστοῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ κάμνωμεν τὴν ἐλεημοσύνην δι' αὐτὸ τὸ καλόν, λυπούμενοι ἕνας τὸν ἄλλον, ὡς μέλη μας· ἔτζη νὰ εὐεργετοῦμεν τινά, ὡσὰν νὰ εὐεργετούμεσθεν ἀπ' ἐκεῖνον· ἔτζη νὰ δίδωμεν, ὡσὰν νὰ ἐλαμβάναμεν ἡμεῖς ἀπ' ἐκεῖνον. Αὕτη εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη λοιπόν, ὁποῦ γίνεται ἐν γνώσει· ἔτζη εὑρισκόμεσθεν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ υἱοῦ καθὼς εἴπαμεν. Δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ, ὅτι πτωχὸς εἶμαι, καὶ δὲν ἔχω νὰ κάμω ἐλεημοσύνην· ἐὰν καὶ δὲν δύνεσαι νὰ δώσῃς ὡσὰν τοὺς πλουσίους, ὁποῦ ἔβαναν τὰ δῶρα εἰς τὸ γαζοφυλάκιον, δὸς δύο λεπτὰ ὡσὰν ἐκείνην τὴν πτωχὴν χήραν, καὶ ὁ Θεὸς τὰ δέχεται ἀπὸ λόγου σου, περισσότερον ἀπὸ τὰ δῶρα ἐκείνων, Εἰδὲ οὐκ ἔχεις

οὔτε τόσον, ἀλλὰ ἔχεις δύναμιν, καὶ ἠμπορεῖς νὰ ἐλεημονηθῇς τὸν γείτονα, κάμε το μὲ ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἄῤῥωστον. Εἰδὲ οὐ δύνασαι οὐδὲ τοῦτο, ἀμὴ δύνεσαι νὰ παρηγορήσῃς τὸν ἀδελφόν σου μὲ λόγον, ἐλεημονήσου τον λοιπὸν μὲ λόγον. Καὶ ἄκουσον ἐκείνου ὁποῦ λέγει, «καλλιώτερος εἶναι λόγος, παρὰ δῶρον.» Εἰδὲ οὐδὲ μὲ λόγον δύνασαι νὰ βοηθήσῃς, ἀλλὰ δύνεσαι, ἂν σκανδαλισθῇ ὁ ἀδελφός σου καὶ θυμωθῇ καταπάνω σου, νὰ κάμῃς ἔλεος νὰ τὸν βαστάξῃς εἰς τὸν θυμόν του, βλέπωντάς τον πειραζόμενον ἀπὸ τὸν κοινὸν ἐχθρὸν, ἀντὶ νὰ τοῦ εἰπῇς ἕνα λόγον, καὶ νὰ τὸν συγχύσῃς περισσότερον, σιώπα, καὶ ἐλεεῖς τὴν ψυχήν του, καὶ τὸν ξυγάζεις ἀπὸ τὸν ἐχθρόν. Δύνασαι πάλιν, ἐὰν σφάλῃ ὁ ἀδελφός σου εἰς ἐσένα, νὰ τὸν ἐλεήσῃς καὶ νὰ τοῦ συγχωρήσῃς τὸ σφάλμα του, διὰ νὰ λάβῃς καὶ ἐσὺ συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὁποῦ λέγει, «ἀφῆτε, καὶ νὰ σᾶς ἀφεθῇ·» καὶ εὑρίσκεσαι, ὅτι κάμνεις ἔλεος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου, διὰ νὰ τοῦ συγχωρήσῃς τὸ σφάλμα ὁποῦ ἔσφαλεν εἰς ἐσένα· διότι μᾶς ἐδόθη ἐξουσία νὰ συγχωροῦμεν ἕνας τὸν ἄλλον, ἂν θέλωμεν εἰς τὰ ἁμαρτήματα, ὁποῦ σφάλλει κανεὶς εἰς ἡμᾶς· καὶ μὴ ἔχωντας νὰ ἐλεήσῃς τὸ σῶμα, ἐλεεῖς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ κάμνεις μέγα ἔλεος, ὡσὰν ὁποῦ ἐλεεῖς ψυχήν· διότι, καθὼς ἡ ψυχὴ εἶναι τιμιωτέρα ἀπὸ τὸ κορμὶ, ἔτζη τὸ ἔλεος, ὁποῦ γίνεται εἰς αὐτὴν, μεγαλήτερον εἶναι, ἀπ' ἐκεῖνο ὁποῦ γίνεται εἰς τὸ σῶμα.

Εἰς τόσον ὅτι δὲν δύναται κανεὶς νὰ εἰπῇ, ὅτι δὲν δύνεται νὰ κάμῃ ἐλεημοσύνην. Κάθ' ἕνας δύνεται, κατὰ τὴν δύναμίν του καὶ κατὰ τὴν κατάστασίν του, μόνον νὰ σπουδάζῃ κάθ' ἕνας, ἐκεῖνο ὁποῦ κάμνει, νὰ τὸ κάμνῃ μὲ γνῶσιν, καθὼς εἴπαμεν, καὶ διὰ πᾶσαν ἀρετήν· ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ ταῖς κάμνει μὲ γνῶσιν, εἶναι δόκιμος τεχνίτης, ὁποῦ κτίζει τὸ σπῆτί του σίγουρον. Διὰ τοῦτο λέγει καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι ὁ φρόνιμος κτίζει τὸ σπῆτί του εἰς τὴν πέτραν, καὶ δὲν δύνεται νὰ τὸ σαλεύσῃ κανένα ἀπὸ τὰ ἐναντία· ὁ Θεὸς ὁ φιλάνθρωπος νὰ μᾶς δώσοι νὰ ἀκούωμεν, καὶ νὰ κάμνωμεν ἐκεῖνα ὁποῦ ἀκούομεν, διὰ νὰ μὴν μᾶς γένουν εἰς κατάκρισιν τὰ λόγια τοῦτα εἰς τὴν ἡμέραν κρίσεως. Ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Π'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Γράφει εἰς τὸν Νόμον, καθὼς ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι κάθε χρόνον νὰ ἀποδεκατίζουν ὅλα ὅσα καὶ ἂν ἔχουν· καὶ ἔτζη κάμνοντες; εὐλογοῦνταν ὅλα ὅσα καὶ ἂν εἶχαν. Τοῦτο ἠξεύροντες οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, ἐβουλήθησαν νὰ μᾶς παραδώσουν καὶ τὸ μεγαλήτερον καὶ ὑψηλότερον πρὸς εὐεργεσίαν καὶ βοήθειαν τῶν ψυχῶν μας, ὅτι καὶ αὐτὰς τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μας νὰ τὰς ἀποδεκατίζωμεν καὶ νὰ τὰς ἀφιερώνωμεν εἰς τὸν Θεόν· καὶ ἔτζη νὰ εὐλογοῦνται τὰ ἔργα μας, καὶ νὰ ἐξαλείφωμεν κάθε χρόνον τὰς ἁμαρτίας μας, ὁποῦ ἁμαρτήσαμεν ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Καὶ ἐλογαρίασαν, καὶ ἁγίασαν εἰς ἡμᾶς, ἀπὸ ταῖς τριακόσιαις ἐξῆντα πέντε ἡμέραις, ταύτας τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, καὶ ἔτζη ἀφιέρωσαν τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας. Ἀλλὰ οἱ Πατέρες ὕστερα τοὺς ἐφάνη νὰ αὐγατίσουν καὶ ἄλλην μίαν ἑβδομάδα· τὸ ἕνα μέν, διὰ νὰ προετοιμάζουνται ἐκεῖνοι ὁποῦ μέλλουν νὰ σέβουν εἰς τὸν κόπον τῆς νηστείας· καὶ τὸ ἄλλο, διὰ νὰ τιμήσουν τὸ μέτρον τῆς νηστείας ὁποῦ ἐνήστευσεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· διότι αἱ ὀκτὼ ἑβδομάδες, εὐγάνοντες τὰ σαββατοκυρίακα, γίνονται σαράντα ἡμέραις· ἔξω ἀπὸ τὴν νηστείαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου, διὰ νὰ εἶναι αὕτη ἱερωτάτη καὶ ξεχωριστὴ ἀπὸ ὅλα τὰ σάββατα τοῦ χρόνου. Αἱ δὲ ἑπτὰ ἑβδομάδες, χωρὶς τὰ σαββατοκυρίακα, γίνονται τριάκοντα πέντε ἡμέραις· βάνοντες δὲ καὶ τὴν νηστείαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου, καὶ τὸ ἥμισυ τῆς Λαμπρᾶς καὶ φωτοποιοῦ νυκτός, ἕως τὸ πρόγευμα, γίνονται τριά-

κοντα ἕξη ἥμισυ ἡμέραις, ὁποῦ εἶναι τὸ δέκατον τῶν τριακοσίων ἑξῆντα πέντε ἡμερῶν τοῦ χρόνου μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν· διότι τῶν τριακοσίων τὸ δέκατον εἶναι αἱ τριάκοντα, καὶ τῶν ἑξήκοντα τὸ δέκατον, εἶναι ἕξη, τῶν δὲ πέντε τὸ δέκατον, εἶναι τὸ ἥμισυ τῆς Λαμπρᾶς ἡμέρας, καθὼς εἴπαμεν. Αὕτη εἶναι ἡ δεκατία τοῦ χρόνου ὅλου, ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, τὴν ὁποίαν τὴν ἁγίασαν εἰς ἡμᾶς οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι εἰς μετάνοιαν, ἔστωντας νὰ εἶναι καθαρισμὸς πάντων τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ χρόνου ὅλου.

Ὅποιος λοιπὸν φυλάττει τοῦ λόγου του καλῶς, καὶ καθὼς πρέπει εἰς ταύτας τὰς ἁγίας ἡμέρας, καλότυχος εἶναι, ἀδελφοὶ, διότι, ἂν καὶ ὡς ἄνθρωπος ἔτυχε νὰ ἁμαρτήσῃ, εἴτε ἀπὸ ἀσθένειαν, εἴτε ἀπὸ ἀμέλειαν, ἰδοὺ ὁποῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὰς ἁγίας ἡμέρας ταύτας, εἰς τὰς ὁποίας, ἐὰν σπουδάσῃ τινὰς μὲ προσοχὴν καὶ ταπεινοφροσύνην, καὶ νὰ φροντίσῃ διὰ λόγου του, καὶ νὰ μετανοήσῃ διὰ τὰς ἁμαρτίας του, θέλει καθαρισθῇ ἀπὸ ὅλα τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ, ὁποῦ ἔκαμεν ὅλον τὸν χρόνον ἐκεῖνον· καὶ ἀναπαύεται λοιπὸν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀπὸ τὸ βάρος, καὶ ἔτζη προσέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ μεταλαμβάνει τῶν ἀχράντων Μυστηρίων ἀκατακρίτως· καὶ γίνεται νέος ἄνθρωπος διὰ τὴν μετάνοιαν τῶν ἁγίων νηστειῶν τούτων, καὶ μένει εἰς τὴν μετάνοιαν μὲ εὐφροσύνην πνευματικὴν, καὶ ἑορτάζει ὅλην τὴν ἁγίαν Πεντηκοστὴν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, διότι Πεντηκοστὴ εἶναι, καθὼς λέγει, ἀνάστασις ψυχῆς, διότι, τοῦτο δηλοῖ, καὶ τὸ νὰ μὴν κλίνωμεν γόνυ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παρὰ τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν.

Τὸ λοιπὸν, ὅποιος θέλει νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ ὅλας τὰς ἁμαρτίας τοῦ χρόνου εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας, πρῶτον θέλει νὰ φυλάσσεται, ἀπὸ πολυφαγίαν, διότι ἡ πολυφαγία, καθὼς εἶπαν οἱ Πατέρες, γεννᾷ κάθε κακόν· καὶ ἀπέκει νὰ φυλάγεται ὁμοίως νὰ μὴν καταλύῃ τὴν νηστείαν, χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης, μήτε νὰ γυρεύῃ νόστιμα φαγητὰ, καὶ νὰ μὴν παραβαρύνῃ τοῦ λόγου του ἀπὸ τὴν χόρτασιν τῶν φαγοποτίων· διότι δύο εἶναι αἱ διαφοραὶ τῆς γαστριμαργίας, μία μὲν εἶναι, ὁποῦ ζητᾷ κανεὶς νόστιμα φαγητὰ,

καὶ πάντοτε δὲν θέλει νὰ φάγῃ πολλά, ἀλλὰ μόνον τὰ νόστιμα θέλει· καὶ τυχένει, ὅταν τρώγῃ ὁ τοιοῦτος τὸ φαγὶ, καὶ τοσοῦτον νικᾶται ἀπὸ τὴν νοστιμάδα, ὅτι τὸ βαστᾷ πολλὴν ὥραν εἰς τὸ στόμα, καὶ τὸ μασσᾷ, καὶ δὲν τὸ βαστᾷ ἡ ψυχὴ νὰ τὸ καταπίῃ ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς νοστιμάδος· αὕτη λέγεται λαιμαργία.

Ἄλλος πάλιν πολεμεῖται εἰς πολυφαγίαν, καὶ δὲν γυρεύει καλὰ φαγητὰ, οὔτε τὸν μέλλει διὰ νοστιμάδα, ἀλλὰ κἄντε καλὰ εἶναι, κἄντε ἀχαμνὰ, μόνον νὰ χορτάσῃ θέλει, καὶ δὲν τὸν μέλλει εἴτι καὶ ἂν εἶναι, μόνον νὰ γεμίσῃ τὴν κοιλίαν του θέλει· αὕτη λέγεται γαστριμαργία. Καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ καὶ τὴν αἰτίαν τῶν ὀνομάτων τούτων· μαργαίνειν λέγουν οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων τὴν τρελάδα, καὶ μάργος λέγεται ὁ τρελός. Ὅταν μὲν τὸ λοιπὸν γένῃ ἡ ἀσθένεια ἐκείνη, καὶ ἡ τρελάδα, διὰ νὰ γεμίσῃ τὴν γαστέρα, τότε λέγεται γαστριμαργία, ἀπὸ τοῦ μαργαίνειν, ὁποῦ εἶναι μανία, τουτέστι τρελάδα τῆς γαστρός· ὅταν δὲ γένῃ μόνον διὰ τὴν νοστιμάδα τοῦ λαιμοῦ, λέγεται λαιμαργία, παρὰ τὸ μαργαίνειν τὸν λαιμόν. Αὐτὰ λοιπὸν πρέπει νὰ τὰ φεύγωμεν μὲ πᾶσαν προσοχὴν, ἐὰν θέλωμεν νὰ καθαρισθοῦμεν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, διότι δὲν εἶναι διὰ χρείαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ διὰ πάθος· καὶ ἐὰν τὰ συνερισθῇ κανεὶς, τοῦ γίνουνται εἰς ἁμαρτίαν. Καθὼς εἶναι ἡ νόμιμος πανδρία, καὶ ἡ πορνεία, ὅτι ἡ μὲν πρᾶξις εἶναι ὁμοία, ἀμὴ ὁ σκοπὸς εἶναι ὁποῦ κάμνει τὴν διαφορὰν τοῦ πράγματος· διότι ἐκεῖνος μὲν σμίγεται μὲ τὴν γυναῖκά του, διὰ νὰ κάμῃ παιδία, ἐκεῖνος δὲ διὰ νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του. Ἔτζη εἶναι καὶ εἰς τὰ φαγητὰ, ὅτι ἕνα πρᾶγμα εἶναι, τὸ νὰ φάγῃ διὰ τὴν χρείαν, καὶ τὸ νὰ φάγῃ διὰ νοστιμάδα, ἀμὴ ὁ σκοπὸς εἶναι ὁποῦ κάμνει τὴν ἁμαρτίαν. Τὸ δὲ νὰ φάγῃ κατὰ χρείαν εἶναι, ὅταν δοκιμάσῃ κανεὶς πόσον ἔφαγε τὴν ἡμέραν, καὶ ἰδῇ ὅτι τοῦ ἐβάρυνεν ἐκεῖνο ὁποῦ ἔφαγε, καὶ κάμνει χρεία νὰ φάγῃ ὀλιγώτερον· καὶ τρώγει ὀλιγώτερον, καὶ δὲν τὸν βαρύνει. Καὶ πάλιν, ἂν ἀδυνατήσῃ τὸ κορμί του, αὐγατίζει, καὶ ἔτζη δοκιμάζει καλῶς τὴν χρείαν του· καὶ περιπατεῖ λοιπὸν ἀπάνω εἰς ἐκεῖνο τὸ μέτρον, ὄχι διὰ νοστιμάδα, ἀλλὰ διὰ νὰ κυβερνήσῃ τὴν ὑγείαν τοῦ κορ-

μίου του. Καὶ ἐκεῖνο τὸ παραμικρὸν, ὁποῦ τρώγει κανεὶς, πρέπει νὰ τὸ τρώγῃ μὲ συγχώρησιν, καὶ νὰ κατακρίνῃ τοῦ λόγου του εἰς τὸν λογισμόν του, πῶς δὲν εἶναι ἄξιος διὰ καμίαν τροφὴν, ἢ παρηγορίαν· καὶ νὰ μὴν στοχάζεται ἂν τύχῃ καὶ κυβερνοῦνται μερικοὶ διὰ καμίαν χρείαν, ἢ ἀνάγκην, διὰ νὰ μὴν ζητᾷ καὶ αὐτὸς ἀνάπαυσιν.

Ἢ νομίζει, ὅτι δὲν βλάπτει τὴν ψυχὴν ἡ ἀνάπαυσις; Ὅταν ἤμουν εἰς τὸ Κοινόβιον, ἐπῆγα νὰ ἰδῶ ἕναν ἀπὸ τοὺς γέροντας, διότι ἦσαν ἐκεῖ πολλοὶ μεγάλοι γέροντες, καὶ εὑρίσκω τὸν ἀδελφὸν, ὁποῦ τὸν ὑπηρέτα, καὶ ἔτρωγε μετ' αὐτοῦ. Καὶ λέγω του μυστικά· δὲν ἠξεύρεις, ἀδελφὲ, ὅτι οἱ γέροντες οὗτοι, ὁποῦ βλέπεις πῶς τρώγουν, καὶ χρειάζονται ὀλίγην κυβέρνησιν, ὁμοιάζουν ὡσὰν ἐκείνους, ὁποῦ ἐδούλευσαν καὶ ἐγέμισαν τὸ σεντούκι τους· καὶ ὡσὰν τὸ ἐγέμισαν καὶ τὸ ἐβούλωσαν, πάλιν ἐδούλευσαν διὰ τὰ ἔξοδά τους, καὶ ἐσύναξαν ἀπὸ ἄλλα χίλια νομίσματα, ἤγουν φλουρία, διὰ νὰ ἔχουν νὰ ἐξοδιάζουν εἰς τὴν ἀνάγκην τους, καὶ νὰ φυλάγουν ἐκεῖνα ὁποῦ ἔχουν εἰς τὸ σεντούκι. Ἔτζη εἶναι καὶ τοῦτοι· ἐδούλευσαν καὶ ἐθησαύρισαν εἰς τὴν νεότητά τους· καὶ πάλιν ἐδούλευσαν καὶ ἄλλα μερικὰ, διὰ νὰ τὰ ἔχουν εἰς τὴν ἀνάγκην τους· καὶ εἰς τὰ γηρατεῖά τους, διὰ νὰ εὐγάνουν ἀπ' αὐτὰ, καὶ νὰ μὴν χαλάσουν τὰ θησαυρισμένα. Ἀμὴ ἡμεῖς ἀκόμι οὔτε σεντούκι δὲν ἀποκτήσαμεν· πόθεν λοιπὸν ἐξοδιάζομεν; Διὰ τοῦτο, καθὼς εἶπα, πρέπει, κἂν διὰ τὴν χρείαν μας νὰ τρώγωμεν, καὶ νὰ κατακρίνωμεν τοῦ λόγου μας ὡς ἀναξίους πάσης θεραπείας, καὶ αὐτῆς τῆς καλογερικῆς ζωῆς· καὶ νὰ μὴν τρώγωμεν ξεγνοιασμένοι, καὶ ἔτζη δὲν θέλει μᾶς γένῃ εἰς κατάκρισιν· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐγκρατείας τῆς γαστρός. Ὁμοίως δὲ χρειαζόμεσθεν ὄχι μόνον τὴν δίαιταν ταύτην νὰ φυλάττωμεν, ἀλλὰ νὰ ἀπέχωμεν καὶ ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην ἁμαρτίαν, διὰ νὰ νηστεύωμεν καὶ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν, καθὼς νηστεύομεν καὶ ἀπὸ τὴν κοιλίαν· νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ καταλαλιὰς, ἀπὸ τὸ ψεῦδος, ἀπὸ ὑβρισίαις, ἀπὸ ἀργολογίαν, ἀπὸ ὀργὴν, καὶ κοντολογῆς ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν ὁποῦ γίνεται μὲ τὴν γλῶσσαν. Ὁμοίως νὰ νηστεύωμεν καὶ μὲ τὰ ὀμ-

μάτια, νὰ μὴν βλέπωμεν τὰ ἄπρεπα, νὰ μὴν βλέπωμεν ἀδιάντροπα καὶ χωρὶς φόβον· ὁμοίως νὰ ἐμποδίζωμεν καὶ τὰ χέρια καὶ τὰ ποδάρια ἀπὸ πᾶσαν πρᾶξιν πονηράν. Καὶ ἔτζη νηστεύοντες, καθὼς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, νηστείαν δεκτήν, ἀπεχόμενοι ἀπὸ πάσης κακῆς ἐνεργείας, ὁποῦ γίνεται ἀπὸ ὅλας τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, νὰ προσέλθωμεν εἰς τὴν ἁγίαν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως, καθὼς εἴπαμεν, νέοι, καὶ καθαροί, καὶ ἄξιοι τῆς Κοινωνίας τῶν ἁγίων Μυστηρίων, ἔστοντας νὰ εὐγοῦμεν προτήτερα εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ τὸν δεχθοῦμεν μὲ βαΐα καὶ κλάδους ἐλαιῶν καβαλλάρην εἰς πωλάριον, καὶ σεβαίνοντα εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ.

Τί θέλει νὰ εἶναι ἡ καβάλλα τοῦ πωλαρίου; Ἐκαβαλίκευσε, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ψυχήν μας, ὁποῦ ὡμοιώθη, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης, ὡσὰν τὰ ἄλογα καὶ ἀνόητα ζῶα, ὡς λόγος Θεοῦ, καὶ νὰ τὴν ὑποτάξῃ εἰς τὴν Θεότητα αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἀπάντησις αὐτοῦ, ὁποῦ τὸν ἐπροϋπάντησαν μὲ βαΐα καὶ κλαδία ἐλαίας, τί εἶναι; Ὅταν εὐγένῃ κανεὶς εἰς πόλεμον τοῦ ἐχθροῦ του, καὶ τὸν νικήσῃ, ὡσὰν γυρίσῃ, εὐγένουν ὅλοι οἱ ἐδικοί του, καὶ τὸν προϋπαντοῦν, ὡς νικητήν, διότι τὸ βαΐον σημάδι τῆς νίκης εἶναι. Πάλιν, ὅταν ἀδικῆται κανεὶς ἀπό τινά, καὶ θέλει νὰ πηγένῃ εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ δύνεται νὰ κάμῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτοῦ, κλαδία ἐλαίας βαστάζει, καὶ κράζει, ζητῶντας βοήθειαν, διὰ νὰ ἐλεηθῇ, διότι ἡ ἐλαία συμάδι εἶναι τῆς ἐλεημοσύνης. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀπαντῶμεν τῷ Δεσπότῃ ἡμῶν Χριστῷ, μετὰ βαΐα μὲν ὡς νικητῇ, διότι αὐτὸς ἐνίκησε τὸν ἐχθρόν μας· μὲ κλαδία δὲ ἐλαίας ζητοῦμεν ἀπ' αὐτὸν ἔλεος, διὰ νὰ νικήσωμεν καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐνίκησε διατ' ἐμᾶς, ὅπως εὑρεθῶμεν βαστάζοντες τὰ νικητήρια αὐτοῦ, ὄχι μόνον διὰ τὴν νίκην ὁποῦ ἐνίκησε διατ' ἐμᾶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν νίκην ὁποῦ ἐνικήσαμεν ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. Ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ρ'.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΡΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΩ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ὁ Ἀββᾶς Δωρόθεος ἔλεγεν, ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ ὑποταχθῇ ἐκεῖνος ὁποῦ πιάνεται διὰ φρόνιμος, ἢ ὁποῦ νὰ ἔχῃ λογισμὸν ἐδικόν του, ἀλλ' οὔτε τὸ καλὸν τοῦ γειτόνου του ἠμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ τοιοῦτος. Ἔλεγε πάλιν, ὅτι ἕως ὁποῦ εἴμεσθεν ἐμπαθεῖς, δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν τὴν καρδίαν μας καθόλου, διότι τὸ κανόνι, ἤγουν τὸ ῥοκάνι τὸ στραβὸν, στραβώνει καὶ τὰ ἴσια. Ἔλεγε πάλιν, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν καταφρονεῖ ὅλαις ταῖς ὕλαις, ἤγουν τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, καὶ πᾶσαν δόξαν σωματικὴν καὶ ἀνάπαυσιν, ἀκόμι καὶ τὰ δικαιώματά του, δὲν ἠμπορεῖ νὰ κόψῃ τὸ θέλημά του, οὐδὲ γλυτώνει ἀπὸ ὀργῆς καὶ λύπης, οὐδὲ ἀναπαύει τὸν ἀδελφόν του. Ἔλεγε πάλιν, ὅτι δὲν εἶναι μέγα, τὸ νὰ μὴν κατακρίνῃς, ἢ νὰ συμπαθήσῃς ἐκεῖνον, ὁποῦ εἶναι εἰς θλῖψιν, καὶ πεύτει καὶ σὲ παρακαλεῖ, ἀμὴ μέγα εἶναι, τὸ νὰ μὴν κατακρίνῃς, μήτε νὰ κακοποιήσῃς ἐκεῖνον, ὁποῦ διὰ τὴν κακήν του γνώμην σὲ ἐναντιεῖται, καὶ δὲν στέργεις μήτε ἐκεῖνον ὁποῦ νὰ τὸν κρίνῃ, καὶ τὸ νὰ συγχωρήσῃς ἐκεῖνον ὁποῦ πιάνεται διὰ τιμιώτερός σου.

Πάλιν εἶπε, μὴν ζητᾷς ἀγάπην ἀπὸ τὸν γείτονά σου, διότι ἐκεῖνος, ὁποῦ ζητᾷ τίποτες, ταράσσεται, ἂν δὲν τὸ λάβῃ· ἀλλὰ μᾶλλον ἐσὺ δεῖξον ἀγάπην εἰς τὸν γείτονα, καὶ ἀναπαύεσαι, καὶ ἔτζη φέρνεις καὶ τὸν γείτονα εἰς ἀγάπην. Ἔλεγε πάλιν, ὅτι ἐὰν κάμῃ κανεὶς πρᾶγμα κατὰ Θεὸν, χωρὶς ἄλλο τοῦ ἔρχεται πειρασμὸς, διότι εἰς κάθε καλὸν, ἢ προτήτερα, ἢ ὑστερότερα ἔρχεται

πειρασμός· ἀλλ' οὔτε ἠμπορεῖ νὰ εἶναι βέβαιον τὸ κατὰ Θεὸν γενόμενον, ἐὰν δὲν δοκιμασθῇ μὲ πειρασμόν. Εἶπε πάλιν, ὅτι δὲν σμίγει ἄλλο τίποτε τοὺς ἀνθρώπους τόσον, καὶ τοὺς φέρνει εἰς μεγάλιν φιλίαν, ὡσὰν νὰ ἀγαποῦν ἕνας τοῦ ἄλλου τὸ καλὸν, καὶ νὰ ἔχουν μίαν γνώμην.

Πάλιν εἶπε, τὸ νὰ μὴν καταφρονήσῃ κανεὶς τὴν χάριν τοῦ γειτόνου, ταπεινοφροσύνη εἶναι, διότι πρέπει νὰ τὴν καταδέχεσαι μετὰ εὐχαριστίας, κἂν μικρὸς κἂν πτωχὸς εἶναι. Εἶπε πάλιν, ἐὰν μοῦ συμβῇ τίποτες πρᾶγμα θλιβερὸν ἀπὸ τὸν γείτονα, ἔχω γνώμην νὰ τὸ δεχθῶ μετὰ χαρᾶς, ἂν μοῦ συνέβη καὶ ζημία. Εἶπε πάλιν, καλὸν εἶναι εἰς κάθε πρᾶγμα τὸ παραμικρὸν τῆς χρείας νὰ φροντίζωμεν ἑαυτοῖς, διότι δὲν συμφέρει νὰ εἶναι εἰς ὅλα τινὰς ἀναπαυμένος. Πάλιν εἶπεν, εἰς κάθε πρᾶγμα, ὁποῦ νὰ ἤθελε μοῦ συμβῇ, δὲν θέλω ποτὲ νὰ δράμω εἰς ἀνθρωπίνην φρόνησιν, ἢ βοήθειαν, ἀλλὰ πάντοτε βάνω τὴν δύναμίν μου εἰς εἴτι καὶ ἂν εἶναι, καὶ τὸ ἀφίνω εἰς τὸν Θεόν. Ἔλεγε πάλιν, ὅτι ἡ κατὰ Θεὸν ἀγάπη, δυνατωτέρα εἶναι καὶ τῆς φυσικῆς ἀγάπης. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Σ΄.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΝ, ΟΠΟΥ ΤΟΝ ΕΡΩΤΗΣΕ, ΠΕΡΙ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΨΥΧΗΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΨΥΞΕΩΣ ΑΓΑΠΗΣ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Περὶ τῆς ἀναισθησίας τῆς ψυχῆς, ἀδελφὲ, ἡ πυκνὴ ἀνάγνωσις τῶν Θείων Γραφῶν ὠφελεῖ, καὶ τὰ κατανυκτικὰ λόγια τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ ἡ ἐνθύμησις τῆς φοβερᾶς κρίσεως τοῦ Θεοῦ· καὶ ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ κορμὶ, καὶ ἡ ἀπάντησις τῶν φοβερῶν δυνάμεων, ὁποῦ μέλλουν νὰ τὴν συναπαντήσουν μὲ τὰς πράξεις ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὴν ὀλιγοχρόνιον ζωὴν ἐτούτην τὴν ἐλεεινήν· ἀκόμι δὲ, καὶ πῶς μέλλει νὰ παρασταθῇ εἰς τὸ φρικτὸν κριτήριον τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὄχι μόνον διὰ τὰς πράξεις, ἀλλὰ καὶ διὰ λόγους καὶ διὰ λογισμοὺς νὰ δώσῃ λόγον ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντων τῶν Ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ ὅλης τῆς κτίσεως.

Ἐνθυμοῦ δὲ διὰ παντὸς, καὶ τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης, ὁποῦ μέλλει νὰ εἰπῇ ὁ φοβερὸς καὶ δίκαιος Κριτὴς ἐκείνων ὁποῦ εἶναι ζερβά του, «Ἀπέλθετε ἀπ᾿ ἐμοῦ, ἤγουν πηγένετε μακρὰν ἀπὸ ἐμένα, οἱ καταραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, ὁποῦ εἶναι ἑτοιμασμένον διὰ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ.» Καλὸν εἶναι δὲ νὰ ἐνθυμᾶσαι καὶ τὰς μεγάλας θλίψεις τῶν ἀνθρώπων, ἵνα οὕτως μετὰ βίας ἤθελε μαλαχθῇ ἡ σκληρὰ ψυχὴ, καὶ ἔλθῃ εἰς αἴσθησιν νὰ γροικήσῃ τὴν κακήν της κατάστασιν. Τὸ δὲ ἀσθενεῖν εἰς τὴν ἀγάπην τῶν ἀδελφῶν, ἀπὸ τὸ νὰ πιστεύῃς καὶ νὰ δέχεσαι τοὺς λογισμοὺς τῆς ὑποψίας, ὁποῦ γεννοῦνται εἰς τὴν

καρδίαν σου, ἀπὸ τοῦτο σοῦ γίνεται, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ μὴν θέλεις νὰ πάθῃς τίποτες ὁποῦ δὲν ἀγαπᾷς. Πλὴν θέλεις πρῶτα, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴν πιστεύῃς τοὺς λογισμοὺς τῆς ὑποψίας σου, καὶ νὰ σπουδάζῃς μὲ ὅλην σου τὴν δύναμην νὰ ταπεινώνεσαι εἰς τοὺς ἀδελφούς σου, καὶ νὰ κόπτῃς τὸ θέλημά σου. Ἐὰν σὲ ὑβρίσῃ κανείς, ἢ σὲ θλίψῃ ἄλλο τίποτες, ἐσὺ ὑπερεύχου διατ' ἐκεῖνον, καθὼς εἶπαν οἱ Πατέρες, ὡσὰν ὁποῦ σὲ εὐεργετεῖ μεγάλως, ὡς ἰατρὸν τῆς φιληδονίας σου. Ἀπὸ τοῦτο ὀλιγοστεύει καὶ ὁ θυμός σου, διότι, καθὼς τὸ λέγουν οἱ Πατέρες, ἡ ἀγάπη εἶναι χαλίνωσις, ἤγουν σαλιβάρι τοῦ θυμοῦ· καὶ πρῶτα ἀπὸ ὅλα νὰ παρακαλῇς τὸν Θεὸν νὰ σοῦ δώσοι προσοχὴν καὶ φρονιμάδα, διὰ νὰ γνωρίζῃς τὸ θέλημα αὐτοῦ «τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον·» ἀκόμι νὰ σοῦ δώσοι καὶ δύναμιν, διὰ νὰ ἑτοιμασθῇς εἰς κάθε καλὸν ἔργον. Ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Τ'.

ΠΡΟΣ ΤΙΝΑΣ ΚΕΛΛΙΩΤΑΣ, ΟΠΟΥ ΤΟΝ ΕΡΩΤΗΣΑΝ, ΔΙΑ ΝΑ ΠΗΓΕΝΟΥΝ ΕΝΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΛΛΟΝ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Λέγουσιν οἱ Πατέρες, ὅτι τὸ νὰ καθίσῃ κανεὶς εἰς τὸ κελλίον του, τὸ ἥμισυ εἶναι, καὶ τὸ νὰ πηγένῃ πρὸς Γέροντας, τὸ ἥμισυ εἶναι· τοῦτο δὲ δηλοῖ, ὅτι καὶ εἰς τὸ κελλίον, καὶ ἔξωθεν τοῦ κελλίου προσοχῆς χρεία εἶναι. Ὅμως κάμνει χρεία νὰ ἠξεύρῃ κανεὶς καὶ τοῦτο, καὶ διατί χρεωστᾷ νὰ ἡσυχάζῃ εἰς τὸ κελλίον του, καὶ διατί νὰ πηγένῃ πρὸς πατέρας, ἢ ἀδελφούς. Καὶ ἐὰν προσέχῃ κανεὶς εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον, σπουδάζει νὰ κάμῃ, καθὼς εἶπαν οἱ Πατέρες· καὶ ὅταν μὲν κάθεται εἰς τὸ κελλίον, εὔχεται, μελετᾷ, κάμνει μικρὸν ἐργόχειρον, φροντίζει, ὅσον εἶναι τῆς δυνάμεώς του, διὰ τοὺς λογισμούς. Ὅταν δὲ πάλιν πηγένῃ πουθενά, πρέπει νὰ στοχάζεται, καὶ νὰ βλέπῃ τὴν κατάστασίν του, ἐὰν ὠφελεῖται ἀπὸ τῆς συνομιλίας τῶν ἀδελφῶν, ἢ ὄχι, καὶ ἐὰν ἠμπορεῖ νὰ γυρίσῃ εἰς τὸ κελλίον του χορὶς νὰ βλαπτῇ τίποτε· εἰδὲ ἰδῇ τοῦ λόγου του, ὅτι ἐβλάπτηκεν εἰς τίποτες, μανθάνει τὴν ἀσθένειάν του, καταλαμβάνει, ὅτι ἀκόμι δὲν ἀπόκτησε τίποτες ἀπὸ τὴν ἡσυχίαν, καὶ γυρίζει τεταπεινωμένος εἰς τὸ κελλίον του, κλαίωντας καὶ μετανοῶντας, καὶ παρακαλῶντας τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀσθένειάν του· καὶ ἔτζη λοιπὸν καθέζεται καὶ προσέχει τοῦ λόγου του.

Εἶτα πάλιν ἔρχεται πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ βλέπει τοῦ λόγου του, εἰ ἔμεινε νικώμενος εἰς τὰ πρῶτα, ἢ εἰς ἄλλα· καὶ ἔτζη πάλιν γυρίζει εἰς τὸ κελλίον του, καὶ κάμνει ὁμοίως ὡς τὸ πρῶτον· κλαίει, μετανοεῖ, καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν περὶ τῆς ἀσθε-

νείας του, διότι τὸ κελλίον τὸν ὑψώνει, οἱ δὲ ἄνθρωποι τὸν δοκιμάζουν. Εἰς τόσον ὅτι καλὰ εἶπαν οἱ Πατέρες, ὅτι τὸ νὰ καθίσῃ εἰς τὸ κελλίον, εἶναι ἥμισυ, καὶ τὸ νὰ πηγένῃ κανεὶς εἰς τοὺς Γέροντας, εἶναι ἥμισυ. Καὶ ἐσεῖς λοιπὸν, ὅταν πηγένεται ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, ἀδελφοὶ, κάμνει χρεία νὰ ἠξεύρετε, διατί εὐγήκετε ἀπὸ τὸ κελλίον. Καὶ μὴν πηγένετε ἔτζη μόνον ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε πώποτε, διότι ἐκεῖνος, ὁποῦ περιπατεῖ ἄσκοπα, μόνον τοῦ κακοῦ κοπιάζει, καθὼς εἶπαν οἱ Πατέρες.

Κάθ' ἕνας λοιπὸν, ὁποῦ κάμνει τίποτες πρᾶγμα, κάμνει χρεία νὰ ἔχῃ καὶ σκοπὸν, καὶ νὰ ἠξεύρῃ διατί τὸ κάμνει. Ποῖος εἶναι λοιπὸν ὁ σκοπὸς, ὁποῦ κάμνει χρεία νὰ ἔχωμεν ἡμεῖς; Ὅταν πηγένωμεν ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, πρῶτον νὰ πηγένωμεν διὰ ἀγάπην, διότι λέγει, εἶδες τὸν ἀδελφόν σου; εἶδες Κύριον τὸν Θεόν σου· δεύτερον, διὰ νὰ ἀκούσωμεν λόγον Θεοῦ, διότι πάντα εἰς τὸ πλῆθος περισσότερον κινεῖται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, διότι ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν ἠξεύρει ὁ ἕνας, πολλάκις τὸ ἠξεύρει ἄλλος, καὶ τὸν ἐρωτᾷ· ἔπειτα καὶ διὰ νὰ μάθῃ, καθὼς τὸ ἐπροεῖπα, τὴν κατάστασίν του· ἤγουν ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, πηγενάμενος χάριν λόγου διὰ νὰ φάγῃ μετ' ἐκείνους ὁποῦ εὑρεθοῦν ἐκεῖ, στοχάζεται τοῦ λόγου του καὶ βλέπει, ἐὰν βαλθῇ φαγὶ καλὸν καὶ τοῦ ἀρέσει, ἂν ἠμπορεῖ νὰ ἐγκρατευθῇ καὶ νὰ μὴν πάρῃ ἀπ' αὐτό. Ἐὰν σπουδάζῃ νὰ μὴν πλεονεκτήσῃ τὸν ἀδελφόν του, καὶ λάβῃ περισσότερον· ἢ ἂν βαλθῇ τίποτε δικονημένον, καὶ σπουδάζει νὰ μὴν πάρῃ τὴν μεγαλητέρην μοίραν, καὶ ἀφήσει τοῦ ἀδελφοῦ του τὴν μικροτέρην. Τυχένει δὲ καμίαν φορὰν, ὅτι ξεδιαντρέπεται κανεὶς καὶ ἁπλώνει καὶ τὸ χέρι του, καὶ σπρόχνει τὸ μικρότερον μέρος πρὸς τὸν ἀδελφόν του, καὶ πέρνει τὸ μεγάλον πρὸς τοῦ λόγου του. Ἄράγε, τί θέλει νὰ εἶναι ἡ διαφορὰ τοῦ μεγαλητέρου μέρους πρὸς τὸ μικρότερον; πόσον θέλει νὰ εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὰς δύο μοίρας; ὅτι διὰ τοιαῦτα παραμικρὰ πράγματα, εὑρίσκεται κανεὶς πῶς πλεονεκτᾷ τὸν ἀδελφόν του, καὶ ἁμαρτάνει.

Πάλιν στοχάζεται, ἂν ἠμπορῇ νὰ κρατήσῃ τοῦ λόγου του ἀπὸ πολλὰ φαγητὰ, καὶ νὰ μὴ δοθῇ εἰς πολυφαγίαν, ἔστωντας

νὰ εὕρῃ πολλὰ φαγητά, καὶ θελήσει νὰ χορτάσῃ. Στοχάζεται, ἂν φυλάγεται ἀπὸ τὴν παῤῥησίαν, νὰ μὴν βλέπῃ τὸν ἀδελφόν του προτιμώμενον περισσότερον ἀπ' αὐτὸν καὶ σκανδαλίζεται. Νὰ μὴν βλέπῃ ἄλλον, ὁποῦ παῤῥησιάζεται μὲ ἄλλον, ἢ λαλεῖ πολλά, ἢ κάμνει ἄλλο τίποτες ἄπρεπον, καὶ τὸν κατακρίνει· ἢ ἂν δὲν τοῦ μέλει, οὔτε τὸν στοχάζεται ἐκεῖνον, ἀλλὰ μάλιστα τοὺς εὐλαβεῖς καὶ σπουδαίους στοχάζεται, καὶ σπουδάζει νὰ κάμῃ, καθὼς λέγουν περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀντωνίου, ὅτι, ὅταν ἐπήγενε πρὸς τινὰς ἀδελφούς, εἴτι καλὸν ἔβλεπεν, ὁποῦ εἶχε κάθ' ἕνας ἀπ' ἐκείνους, ἐκεῖνο ἔπερνε καὶ ἐκράτει· ἑνὸς μὲν τὸ πρᾷον, καὶ τοῦ ἄλλου τὸ ταπεινόν, τοῦ δὲ ἄλλου τὸ ἥσυχον, καὶ εὑρίσκετον αὐτός, ὅτι εἶχεν ὅλων τῶν ἄλλων τὰς ἀρετὰς εἰς τοῦ λόγου του. Ἔτζη λοιπὸν πρέπει νὰ κάμνωμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ διὰ ταῦτα νὰ πηγένωμεν ἔξω· καὶ ὅταν γυρίζωμεν εἰς τὰ κελλία μας, νὰ ἐξετάζωμεν τοῦ λόγου μας, διὰ νὰ ἰδοῦμεν εἰς τί ὠφελήθημεν, ἢ εἰς τί ἐβλάφθημεν. Καὶ εἰς ὅσα εὑρίσκομεν, ὅτι ἐφυλάχθημεν, νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, ὁποῦ μᾶς ἐφύλαξε χωρὶς βλάβην· εἰς ὅσα δὲ ἐσφάλαμεν, νὰ μετανοήσωμεν, νὰ κλαύσωμεν, καὶ νὰ θρηνήσωμεν τὴν κατάστασίν μας, διότι κάθ' ἕνας ἀπὸ τὴν κατάστασίν του βλάπτεται, ἢ ὠφελεῖται, ἀμὴ κανεὶς δὲν βλάπτει τινά. Ἀλλά, ἐὰν βλαβῶμεν, ἀπὸ τὴν κατάστασίν μας βλαπτόμεσθεν, καθὼς εἶπα· διότι ἠμποροῦμεν, καθὼς σᾶς τὸ εἶπα πολλάκις, ἀπὸ κάθε πρᾶγμα, ἐὰν θέλωμεν, καὶ νὰ ὠφεληθοῦμεν καὶ νὰ βλαφθοῦμεν. Καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ παράδειγμα, διὰ νὰ καταλάβετε ὅτι ἔτζη εἶναι. Τυχένει καμίαν φορὰν νὰ στέκῃ κανεὶς εἰς ἕνα τόπον, δὲν λέγω διὰ καλόγερον, ἀλλὰ διὰ ὅποιον τύχῃ ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ περνοῦν ἀπὸ σιμά του τρεῖς ἄνθρωποι· καὶ ὁ μὲν ἕνας λέγει, ὅτι κάποιον ἀπαντέχει, νὰ πηγένῃ νὰ πορνεύσῃ· ὁ δὲ ἄλλος λογίζεται, ὅτι εἶναι κλέπτης· ὁ δὲ ἄλλος λογίζεται ὅτι κανένας φίλος του τὸν ἐκάλεσεν ἀπὸ τὰ σπήτια, ὁποῦ εἶναι ἐκεῖ σιμά, καὶ τὸν ἀπαντυχένει νὰ πηγένουν νὰ προσευχηθοῦν εἰς καμίαν ἐκκλησίαν. Ἰδοὺ καὶ οἱ τρεῖς τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον εἶδαν, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅμως δὲν ἐλογίσθηκαν καὶ οἱ τρεῖς τὸν αὐτὸν λογισμόν, ἀλλὰ ὁ ἕνας μὲν ἐνθυμήθη

τοῦτο, ὁ δὲ ἄλλος ἐκεῖνο, καὶ ἄλλος ἄλλο. Φανερὸν εἶναι, ὅτι κάθ' ἕνας, κατὰ τὴν κατάστασίν του· διότι, καθὼς τὰ σώματα, ὁποῦ εἶναι μελαγχολικά, εἴτι φαγὶ καὶ ἂν λάβουν, τὸ μεταγυρίζουν εἰς κακοχυμίαν, ἂν εἶναι καὶ ὠφέλιμον τὸ φαγὶ, καὶ δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ φαγὶ ἡ αἰτία, ἀλλὰ τὸ σῶμα εἶναι κακῆς κράσεως, καὶ ἐξ' ἀνάγκης λοιπὸν ἐργάζεται καὶ μεταγυρίζει τὰ φαγητὰ κατὰ τὴν κράσιν του· ἔτζη καὶ ἡ ψυχὴ, ὁποῦ ἔχει κακὴν συνήθειαν, ἀπὸ κάθε πρᾶγμα βλάπτεται. Ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, νὰ εἶναι ἕνα ἀγγεῖον γεμάτον μέλι, καὶ νὰ βάλλῃ κανεὶς εἰς αὐτὸ πικρὰν ἀψινθίαν, ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον δὲν ἀφανίζει ὅλον τὸ μέλι τοῦ ἀγγείου ἐκείνου καὶ τὸ κάμνει πικρόν; Ἔτζη κάμνομεν καὶ ἡμεῖς, εὐγάνομεν ὀλίγον ἀπὸ τὴν πικρίαν μας, καὶ ἀφανίζομεν τὸ καλὸν τοῦ γειτόνου μας, λογιάζοντες αὐτὸ κατὰ τὴν κατάστασιν καὶ κακήν μας συνήθειαν. Ἀμὴ ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἔχουν καλὴν συνήθειαν, εὑρίσκονται ὡσὰν ἐκεῖνον ὁποῦ εἶναι καλῆς κράσεως, καὶ εἴτι βλαβερὸν, καὶ ἂν φάγῃ, τὸ μεταγυρίζει εἰς καλοχυμίαν, κατὰ τὴν κράσιν του. Καὶ δὲν τὸν βλάβει οὔτε τὸ κακὸν φαγὶ ἐκεῖνο· ἐπειδὴ, καθὼς εἶπα, εἶναι καλῆς κράσεως τὸ κορμί του, καὶ κατὰ τὴν κράσιν του κάμνει καὶ τὸ φαγί. Καὶ καθὼς εἴπαμεν διὰ τὸν πρῶτον, ὅτι, κατὰ τὴν κακήν του κράσιν, μεταγυρίζει καὶ τὸ καλὸν φαγὶ εἰς κακοχυμίαν, ἔτζη καὶ οὗτος, κατὰ τὴν καλὴν κράσιν τοῦ κορμίου του, μεταγυρίζει καὶ τὸ βλαβερὸν φαγὶ εἰς καλοχυμίαν. Καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ παράδειγμα νὰ τὸ καταλάβετε. Ὁ χοῖρος ἔχει πολλὰ εὔχυμον σῶμα, ἡ δὲ τροφή του εἶναι κεράτια, καὶ κόκαλα φοινίκων, καὶ λάσπη· καὶ ὅμως, ἐπειδὴ τὸ σῶμά του εἶναι καλόχυμον, καὶ καλῆς κράσεως, ταύτην τὴν βλαβερὰν τροφὴν τὴν μεταγυρίζει εἰς καλοχυμίαν. Ἔτζη καὶ ἡμεῖς, ἐὰν ἔχωμεν καλὴν κατάστασιν καὶ συνήθειαν, ἠμποροῦμεν καθὼς τὸ ἐπροεῖπα, ἀπὸ κάθε πρᾶγμα νὰ ὠφεληθοῦμεν, ἂν καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ὠφέλιμον. Καὶ καλὰ λέγει ἡ Παροιμία, «ὁ βλέπων λεῖα, ἤγουν ἥμερα, ἐλεηθήσεται.» Καὶ πάλιν ἀλλοῦ λέγει, «πάντα ἐναντία ἀνδρὶ ἄφρονι.»

Ἤκουσα διὰ κάποιον ἀδελφὸν, ὅτι ὅταν ἐπήγενεν εἰς κανένα

ἀδελφὸν, ἐὰν ἔβλεπε τὸ κελλίον ἄπαστρον καὶ ἀφιλοκάλητον, ἔλεγεν εἰς τοῦ λόγου του· καλότυχος εἶναι ὁ ἀδελφὸς οὗτος, ὅτι ἀμερίμνησε ἀπὸ ὅλα τὰ γήϊνα, καὶ τόσον ὕψωσε τὸν νοῦν του ἀπάνω, ὅτι δὲν ἀδιάζει οὐδὲ τὸ κελλίον του νὰ παστρέψῃ. Καὶ πάλιν, ἂν ἐπήγενεν εἰς ἄλλον, καὶ ἔβλεπε τὸ κελλίον του παστρεμένον, καθαρὸν καὶ φιλοκαλημένον, ἔλεγε πάλιν πρὸς τοῦ λόγου του· καθὼς εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀδελφοῦ τούτου καθαρὰ, ἔτζη εἶναι καὶ τὸ κελλίον του καθαρὸν, καὶ κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς του εἶναι καὶ ἡ κατάστασις τοῦ κελλίον του. Καὶ ποτέ του δὲν ἔλεγε διὰ τινὰ, ὅτι οὗτος εἶναι ἄπαστρος, ἢ ἐκεῖνος εἶναι καλλωπιστὴς καὶ παστρικὸς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν καλήν του κατάστασιν ὠφελεῖτον ἀπὸ κάθ' ἕναν. Ὁ Θεὸς ὁ ἀγαθὸς νὰ μᾶς δώσοι καὶ ἡμᾶς καλὴν κατάστασιν, διὰ νὰ ἠμποροῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ὠφελούμεσθεν ἀπὸ κάθε πρᾶγμα, καὶ νὰ μὴν λογιάσωμεν ποτὲ τὴν κακίαν τοῦ γειτόνου. Εἰδὲ καὶ λογιάσωμεν, καὶ ὑπονοιάσωμεν ἀπὸ τὴν κακίαν μας, νὰ μεταγυρίσωμεν παρευθὺς τὸν λογισμόν μας εἰς καλὴν νόησιν· διότι, τὸ νὰ μὴν ἠξεύρωμεν τὴν κακίαν τοῦ γειτόνου, γεννᾷ τὴν ἀγαθότητα μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Ὧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Υ'.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΕΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ, ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΝΟΥΘΕΤΟΥΝ ΤΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ, ΚΑΙ ΠΩΣ ΝΑ ΥΠΟΤΑΣΣΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΑΡΧΑΡΙΟΙ ΕΚΕΙΝΩΝ ΟΠΟΥ ΤΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΟΥΝ.

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ἐὰν εἶσαι ἡγούμενος, ἢ προεστὼς ἀδελφῶν, κυβέρνα τους μὲ αὐστηρότητα καρδίας καὶ μὲ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν· καὶ παίδευε, καὶ δίδασκέ τους ἐκεῖνα, ὁποῦ κάμνει χρεία νὰ κάμνουν, μὲ τὸ ἔργον καὶ μὲ τὸ λόγον, καὶ τὸ περισσότερον μὲ τὸ ἔργον· διότι τὰ παραδείγματα εἶναι πλέον ἐνεργέστερα, εἰ μὲν δύνεσαι νὰ γίνεσαι τύπος εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ σωματικά· εἰδὲ εἶσαι ἀχαμνός, δίδασκέ τους μὲ τὴν καλὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς σου, καὶ μὲ τοὺς καρποὺς τοῦ πνεύματος, ὁποῦ λέγει ὁ Ἀπόστολος, μὲ τὴν ἀγάπην, μὲ τὴν μακροθυμίαν, μὲ τὴν χαράν, μὲ τὴν εἰρήνην, μὲ τὴν ἀγαθότητα, καὶ μὲ τὴν ἐγκράτειαν πάντων τῶν παθῶν. Εἰς δὲ τὰ σφάλματα, ὁποῦ τοὺς συμβαίνουν, μὴν ἀγανακτῇς πολλά, ἀλλὰ χωρὶς ταραχὴν δείχνε τους τὴν βλάβην τοῦ σφάλματος. Καὶ ἂν κάμνῃ χρεία καὶ νὰ παραπάρῃς, ἢ νὰ κανονίσῃς τινά, βλέπε καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ στοχάζου τὸν καιρὸν νὰ εἶναι ἐπιτήδειος. Καὶ μὴν ἀκριβεύου διὰ τὰ μικρὰ σφάλματα, ὡσὰν νὰ εἶσαι πολλὰ δίκαιος ἐσύ, μὴ δὲ νὰ τοὺς ἐλέγχῃς συχνά, διότι τοῦτο εἶναι βαρετόν· μάλιστα δὲ συνηθίζουν τὸν ἔλεγχον, καὶ πλέον δὲν τὸν βάνουν εἰς τὸν νοῦν τους, ἀλλὰ ἔρχουνται εἰς καταφρόνησιν. Μὴν τοὺς προστάσσῃς ἐξουσιαστικῶς, ἀλλὰ μετὰ ταπεινώσεως, συμβουλευόμενος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, διότι ὁ τοιοῦτος

λόγος εἶναι παρακινητικὸς, καὶ ἔτζη τὸν δέχεται καὶ ὁ ἀδελφὸς, μάλιστα δὲ καὶ ἀναπαύεται.

Εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῆς ταραχῆς τοῦ ἀδελφοῦ, ὁποῦ σὲ ἀντιστέκεται, φύλαξον τὴν γλῶσσάν σου νὰ μὴν λαλήσῃ τίποτε μὲ ὀργὴν, καὶ μὴν ἀφίσῃς τὴν καρδίαν σου νὰ ὑψωθῇ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ· ἀλλὰ βάλλε εἰς τὸν νοῦν σου, ὅτι ἀδελφὸς εἶναι καὶ μέλος σου ἐν Χριστῷ, καὶ εἰκόνα Θεοῦ, καὶ πειράζεται ἀπὸ τὸν κοινὸν ἐχθρόν μας· καὶ λυπήσου καὶ σπλαγχνίσου τὴν, μήπως καὶ τὴν αἰχμαλωτίσῃ ὁ διάβολος ἀπὸ τὴν πληγὴν τοῦ θυμοῦ, καὶ τὴν θανατώσῃ εἰς μνησικακίαν καὶ χαθῇ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἀπροσεξίαν μας, διὰ τῆς ὁποίας ἀπέθανεν ὁ Χριστός. Βάλλε εἰς τὸν νοῦν σου, ὅτι καὶ ἐσὺ νικᾶσαι ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ὀργῆς, καὶ ἀπὸ τὴν ἐδικήν σου ἀσθένειαν, συμπάθησον καὶ τὸν ἀδελφόν σου· καὶ εὐχαρίστα, ὅτι ηὗρες ἀφορμὴν νὰ συγχωρήσῃς ἄλλον, διὰ νὰ συγχωρηθῇς καὶ ἐσὺ τὰ μεγαλήτερα καὶ περισσότερα ἀπὸ τὸν Θεὸν, διότι λέγει, «ἄφετε, καὶ νὰ σᾶς ἀφεθῇ.» Ἀλλὰ νομίζεις ὅτι βλάπτεται ὁ ἀδελφὸς ἀπὸ τὴν μακροθυμίαν σου; ἀλλὰ ὁ Ἀπόστολος παραγγέλει νὰ νικοῦμεν μὲ τὸ ἀγαθὸν τὸ κακὸν, καὶ ὄχι μὲ τὸ κακὸν τὸ καλόν. Καὶ οἱ Πατέρες λέγουν· ἐὰν μαλώνῃς ἄλλους, καὶ κινηθῇς εἰς ὀργὴν, τὸ πάθος σου ἐπλήρωσας· καὶ ποτὲ δὲν χαλᾷ κανένας φρόνιμος τὸ σπῆτί του, διὰ νὰ κτίσῃ τοῦ γειτόνου του. Ὅσον δὲ στέκει ἡ ταραχὴ, βίασαι τὴν καρδίαν σου, καὶ εὔξου λέγωντας ἔτζη. Ὁ Θεὸς ὁ φιλάνθρωπος καὶ φιλόψυχος, ὁποῦ μόνον διὰ τὴν ἀγαθότητά σου τὴν μεγάλην, μᾶς ἔκαμες ἀπὸ τοῦ μὴ ἔντος εἰς τὸ εἶναι, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀγαθά σου, καὶ ἔστοντας νὰ παραβοῦμεν τὰς ἐντολάς σου, μᾶς ἀνεκάλεσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἐλθὲ καὶ τώρα, καὶ βοήθησον τὴν ἀσθένειάν μας· καὶ ἐπιτίμησον, καθὼς ποτε τὴν θάλασσαν ὁποῦ ἦτον κυματώδης, ἔτζη καὶ τώρα τὴν ταραχὴν τῆς καρδίας ἡμῶν. Καὶ μὴ ἀτεκνωθῇς εἰς μίαν ὥραν, καὶ ἀπὸ τοὺς δύο ἡμᾶς, ἔστοντας νὰ θανατωθῶμεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· καὶ μὴ εἴπῃς, «τίς ὠφέλεια ἐν τῷ σώματί μου, ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν;» καὶ «ἀμὴν

λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς,» διὰ νὰ σβεσθοῦν αἱ λαμπάδες μας, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχουν λάδι. Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν εὐχὴν, ὡσὰν πραΰνῃ ἡ καρδία σου, τότε δύνεσαι λοιπὸν νὰ ἐλέγξῃς μετὰ συνέσεως καὶ ταπεινώσεως, καθὼς παραγγέλει ὁ Ἀπόστολος, νὰ ἐπιτιμήσῃς, καὶ νὰ παρηγορήσῃς, καὶ μετὰ συμπαθείας νὰ τὸν ἰατρεύσῃς, καὶ νὰ τὸν διορθώσῃς ὡς μέλος σου ἀσθενημένον, διότι τότε καὶ ὁ ἀδελφός σου δέχεται τὴν διόρθωσιν μὲ πληροφορίαν, καὶ καταχρίνει τοῦ λόγου του διὰ τὴν σκληρότητα· καὶ διὰ τὴν ἐδικήν σου εἰρήνην, εἰρηνεύεις τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Τὸ λοιπὸν ἂς μὴν σὲ χωρίζῃ τίποτε ἀπὸ τῆς ἁγίας παραδόσεως τοῦ Χριστοῦ, ὁποῦ λέγει· «μάθετε ἀπὸ ἐμένα, ὅτι εἶμαι πρᾶος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ,» διότι πρῶτον πρέπει νὰ ἐπιμελεῖσαι τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν. Εἰς τόσον ὅτι μήτε μὲ δικαίας προφάσεις ἢ διὰ χάριν τάχατες ἐντολῆς, νὰ θωλώνῃς τὴν καρδίαν σου, καὶ νὰ πιστώνεσαι, ὅτι ὅλας τὰς ἐντολὰς τὰς ἐπιτηδεύομεν διὰ τὴν ἀγάπην, καὶ διὰ τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας. Ἐὰν κυβερνᾷς τὸν ἀδελφὸν ἔτζη, θέλεις ἀκούσεις τῆς φωνῆς ὁποῦ λέγει, «ἐὰν εὐγάλῃς τίμιον ἐξ ἀναξίου, θέλεις εἶσαι ὡς στόμα μου.»

Ἐὰν δὲ εἰς ὑποταγὴν εἶσαι, νὰ μὴν πιστεύσῃς ποτὲ τὴν καρδίαν σου, διότι σὲ τυφλώνει ἀπὸ τὰς παλαιὰς ἐπιθυμίας· καὶ μὴν ἀκολουθήσῃς εἰς τὴν ἐδικήν σου κρίσιν, καὶ μὴν ἀποφασίσῃς ἀπὸ λόγου σου τίποτες, χωρὶς ἐρωτήσεως καὶ γνώμης· καὶ μὴ λογίζου, μὴ δὲ νόμιζε δικαιότερα τοῦ προεστοῦ σου, καὶ μὴν ἐξετάζῃς τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ πολλάκις δοκιμάζεις πεπλανημένος· διότι αὐτὴ εἶναι πλάνη τοῦ πονηροῦ, διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν ὁποῦ ἔχομεν ἐκ πίστεως, καὶ νὰ μᾶς ζημιώσῃ ἀπὸ τὴν βεβαίαν σωτηρίαν αὐτῆς, νὰ μὴν ὑποτασσώμεσθεν μὲ ἀνάπαυσιν, καὶ νὰ περιπατοῦμεν χωρὶς κίνδυνον καὶ πλάνην τὴν στράταν ὁποῦ ἐπεριπάτησαν οἱ Πατέρες. Βίαζε δὲ τοῦ λόγου σου, καὶ κόπτε τὸ θέλημά σου εἰς πάντα· καὶ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν συνήθειαν τῆς κοπῆς τοῦ θελήματος, θέλει γένῃ ὡς φύσις, καὶ ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἐμπρὸς θέλεις τὸ κόπτει χωρὶς κόπον καὶ λύπην. Εἰς τόσον ὅτι συμβαίνει νὰ γίνεται πάντοτε τὸ θέλημά

σου, διότι δὲν θέλεις νὰ γίνωνται τὰ πράγματα, καθὼς θέλεις, ἀλλὰ τὰ θέλεις, καθὼς γίνονται, καὶ ἔτζη εἰρηνεύεις μὲ ὅλους· καὶ ταῦτα μὲν εἰς ἐκείνους ὁποῦ δὲν ἐπαρέϐησαν ἐντολὴν Θεοῦ, ἢ Πατέρων. Ἀγωνίζου δὲ νὰ εὑρίσκῃς εἰς ὅλα τὴν κατηγορίαν πρὸς τοῦ λόγου σου, κράτει τὸ ἀψήφιστον μὲ γνῶσιν· καὶ πίστευε, ὅτι ὅλα ὅσα γίνονται εἰς ἡμᾶς ἕως καὶ τὰ πλέον μικρότερα, καὶ μὲ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ γίνονται, καὶ ἔτζη θέλεις ὑπομένει ὅσα σοῦ ἔρχονται χωρὶς ταραχήν.

Πίστευε, ὅτι βότανα ἰατρικὰ εἶναι τῆς ὑπερηφανίας τῆς ψυχῆς σου αἱ ἀτιμίαι καὶ ὑϐρισίαι· καὶ ὑπερεύχου διὰ τ' ἐκείνων ὁποῦ σὲ ὑϐρίζουν, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι ἰατροὶ τῆς ψυχῆς σου ἀληθινοὶ, ἠξεύροντας, ὅτι ἐκεῖνος, ὁποῦ μισᾷ τὴν ἀτιμίαν, μισᾷ τὴν ταπείνωσιν, καὶ ἐκεῖνος, ὁποῦ φεύγει τοὺς ὁποῦ τὸν φιλονεικοῦν, φεύγει τὴν πρᾳότητα. Μὴ θέλῃς νὰ ἠξεύρῃς κακίαν τοῦ γειτόνου, καὶ μὴν δέχεσαι τὰς ὑποψίας ὁποῦ σοῦ φέρνει ὁ ἐχθρὸς δι' αὐτόν. Εἰδὲ καὶ παρθῶσι διὰ τὴν κακίαν μας, σπούδαζε νὰ τὰς μεταγυρίζῃς εἰς καλὴν νόησιν, καὶ νὰ εὐχαριστᾷς πάντοτε, καὶ ἔτζη ἀποκτᾷς τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ἀγάπην. Καὶ ἀπὸ ὅλα πάντα ἂς φυλάσσωμεν πάντες τὴν συνείδησίν μας εἰς πάντα τὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ γειτόνου, καὶ εἰς ταῖς ὅλαις· καὶ πρὶν νὰ εἰποῦμεν, ἢ νὰ κάμωμεν τίποτε, νὰ τὸ ἐξετάζωμεν, ἂν εἶναι κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔτζη εὐξάμενοι νὰ εἰποῦμεν, ἢ νὰ κάμωμεν, καὶ νὰ ῥίψομεν τὴν ἀδυναμίαν μας, ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ μᾶς βοηθεῖ εἰς πάντα. Ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελίς.	στιχ.	ἀντὶ	γρ.
3	24	ὅτι . . . . ἀυτὸς	ὅτι . . . αὐτὸς
4	22	αὔτη	αὕτη
»	28	ἥμουν	ἤμουν
5	8	Διαβόλου	διαβόλου
7	17	εὔρῃς	εὕρῃς
8	29	ἠλθὸν	ἦλθον
»	30	ἧτον	ἦτον
9	10	Θεοθόκος	Θεοτόκος
10	29	Ἀββα	Ἀββᾶ
12	8	Ἄλλην	Ἄλλην
»	32	ἕως	ἕως
15	18	ἀπὸ τολμᾷς	ἀποτολμᾷς
»	26	ἡρώτα	ἠρώτα
18	30	ἀμαρτίαν	ἁμαρτίαν
19	22	εἰς	εἷς
22	4	ἡδονὰς	ἡδονὰς
29	5	ἔτοιμοι	ἕτοιμοι
31	7	Ἄγιος	Ἅγιος
32	11	τούτος	τούτους
»	12	γλήγοοα	γλήγορα
»	24	ταιαῦτοι	τοιοῦτοι
34	3	τοὺς	τους
54	3	διακονίαν;	διακονίαν,
58	7	τὸ	τὸν
62	25	ἀνθρώπον	ἀνθρώπων
80	23	παθενόμεν	παθένομεν
86	30	Ποῖως	Ποῖος
97	17	ἡ τοιμασμένον	ἡτοιμασμένον
101	12	ἀπὸφασισμένη	ἀποφασισμένη
106	29-30	ἀναιθησίας	ἀναισθησίας
110	4	τως	τους
115	25	ὅνι	ὅτι
116	5	θλίψις	θλίψαις